Biblioteka Jagiellońska.

Nr 6019/2

II

6019/2

Ex usum accepi a Rdo Dno Machalski Julianus

Theologia dogmatica specialis.

Nexus et divisio.

Ex definitione dogmaticæ specialis in appendice data facile patet nexus doctrinae sequentis cum antecedenti. Etenim jam in eo sumus, ut stabilito firmo principio, ex quo veritates singulæ revelatæ cum certitudine deducantur, has ipsas veritates, sine quibus ultimum finem nostrum n̄ adsequimur, deducamus, exponemus, solidisq. argumentis demonstremus; sponte am̄ oīa in hac Theologia speciali dicenda in duas partes dispescuntur. Etenim de veritatibus revelatis tractaturi v/. consideramus Deum in se, v/. in relatione ad mundum, hominesq. —

Pars prima.

De Deo in se considerato.

Momentum et divisio.

BIBLIOTH. UNIV. JAGELLONICAE

Nollum sane caput majoris ē momenti, quam hoc, quod de Deo inscribimus. Etenim ē Deus:

1. Suma, ad quam hō evehit, idea, meta oīum cogitationum, oīum rerum finis, hujus realitatem demonstrare, attributa investigare, rectum ejus conceptum informare, cujusq. hōnis maxime intēre, etsi illud ens ad se, et ad mundum referendi, nullam haberent necessitatem. Est am̄ insuper.
2. Ds totius religionis, cujus necessitatem et præstantiam Part. I. Dog. gen. exhibuimus, ac omnis verae sapientiæ et felicitatis necessarium fundamentum: Quapropter;
3. Dōna relatio ejus cognoscendi necessitatem clare edisserit, dum Xtus Joan 17, 3. vitam aeternam reponit in cognitione unius veri Dei et Paul. Hebr. 11, 6. „Accedentem ad Dm oportere credere, quia ē edisserit." In hac am̄ gravissimi momenti doctrina nos luce revelationis præprimis egere, et debilitatem rationis in falsis et perversis, quos statuit, Dei conceptibus præprimis elucere, suo loco demonstrabimus. Utentes am̄ luce revelationis in sequenti tractatu, Deus nobis in essentia sua

in essentia sua bifariam repraesentatur; etenim sicut illa docet unum illum tantum esse in essentia, trinum tamen exhibet in personis. Quapropter nostrum de Deo in se doctrinam duabus sectionibus tractabimus: prior continebit dogmata generis mixti, secunda vero nonnisi dogmata pura.

Sectio prima.

De Deo in se uno.

§ 1. Conspectus dicendorum.

Quae in sectione hac prima dicenda erunt, ad notionem Dei, ejusque existentiam et attributa referuntur. Sic autem in his exponendis versabimur, ut missis illis, quae in dogmatica generali ex ratione intulimus, ea praecipue exponamus, quae revelatio desuper nos edocet, addentes ex ratione ea, quae in exordio nondum dicta sunt, nec ut dicerentur ibi erat opus. —

§ 2. Nomina Dei biblica.

A nominibus, quibus in ss. litteris appellatur Deus exordimur, quia ad notionem ejus informandam pronam sternunt viam. Appellatur autem in ss. litteris v. f. nomine proprio et praecipuo π ς π ς (Jehovah), quod nomen Deus ipse sibi indidit, cum Mosen vocaret, hicque quaereret, quo nomine Aegyptiis adpellaret eum, a quo missus est. Exod III. 13 reponens: „Ego sum, qui sum"; quae compellatione aeternam suam et immutabilem denotat essentiam, haec enim explicatio potius ad contextum quadrare videtur, quam illa alia, qua refertur ad fidelitatem in promissionibus ejus. Alterum nomen Dei est (Elohim) quod alii derivant ab arabico aleha adtonitus fuit, dein coluit, ut sit summe colendus; alii ab inusitato ul, quod fortitudinem denotat, ut sit fortissimus. Deo autem tribuitur haec compellatio in locis, ita tamen, ut et de aliis e. g. de Angelis, quandoque et de hominibus adhibeatur; reputant autem illam formam pluralem majestaticam, in singulari frequenter etiam nomen Dei usitatum occurrit el, fortis quod LXX.

LXX interpretes plerumq; reddunt per θεος. Ceterum ad Dm verum designandum, cum hoc, sicut antecedens elohim, saepius de diis quoq; usurpetur, additurtur adjectiva el elion, Deus summus, el schadai; Deus omnipotens, el hai: deus vivus; elohim: Deus Deorum. Appellatio am el schadai videtur ee antiquissima, sub qua Deus jam Abrahamo Gen 17, 1. apparuit; et LXX vertunt hanc compellationem per θεος v. gr. ὁ παντοκρατωρ; appellatur insuper Adonai, κυριος Dominus, quod nomen soli Deo vero adscribitur. Haec praecipue sunt nomina, quibus in a. t. compellatur Deus. In novo quidem t. eadem de Deo epitheta occurrunt, quatenus benignissime omnibus creaturis prospicit e.g. Matth. 4, 4b, 6, 6. Appellatur τελειος, ens perfectum, Matth 5, 48; et μονος ἀγαθος solus bonus Matth, 19, 17 i.e. in utroq; loco ens perfectissimum, omnibus numeris absolutum. Appellatur etiam per excellentiam πνευμα Spiritus Joan 4, 24; Hebr 12, 9.

§3. Notio Dei biblica.

Quodsi ad haec sola nomina biblica attendamus, quibus in s. litteris appellatur Deus, non difficulter eruitur, qualem de illo mente informatam notionem habuerint ss. scriptores. Etenim ex iis certum nobis e, sub Deo intellexisse eos; ens scil. virtute sua subsistens et independens, Dominum rerum supremum, rerumq; conservatorem, perfectionibus quibuscumq; perfectum, seu brevius: Ens a se, ens realissimum, ens absolutum. Aliqua tamen loca, quae hanc notionem diserte exhibent, adducimus. In exordio Geneseos legimus: „In initio creavit Ds coelum et terram", i.e. hoc universum, „et ea, quae in eo sunt." quibus vbis Ds designatur auctor omnipotens rerum omnium, quod repetitis, pluvimis in locis. Deut 6, 4: „Audi Israël Dminus „Deus noster unus e." cap 32 v. 39: „Videte, quod ego sim solus, et non sit alius praeter me, ego occidam et ego vivere faciam, non e, qui de manu med possit eruere." Patet vbi sicut unus et incomparabilis, sic et independens ab omnibus Ds dicitur. Etm Deut. 4, 39. cap 10 v 4: „En Domini tui coelum e, et coelum coeli, terra et ea, quae in ea sunt." Eadem am, quae in libris Moysis occurrit, e notio Dei in reliquis scripturis a. t. e. g. Psal 101 v. 26-29: „Initio Domine tu terram fundasti, et opera

1. ./.

„ et opera manuum tuarum sunt coeli, ipsi peribunt, tu aͤm permanes, tu
„ idem ipse ē, et anni tui non deficient." Jes: 44.6: „ Haec dicit Dominus, rex
„ Israël et redemptor ejus, Dominus exercituum; Ego primus et novissimus,
„ et absq. me n̄ ē Deus." Haec ex A.F. sufficiant, plura ēm in decursu, dum
de attributis dn̄is acturi sumus, occurrent.

„ Novum aͤm foedus eodem modo describit solum bonum Matth 19, 17: „ Unus
„ est bonus Deus" i.e. solus perfectus, describit eum: „ qui solus habet im-
„ mortalitatem, qui lucem inhabitat inaccessabilem, quem nullus homi-
„ num vidit, nec videre potest, cui honor et imperium in sempiternum."
„ 1. Tim. 4, 16: „ Qui Spiritus ē." Joan 4, 24: „ Ex quo oīa st, et nos in illo." I. Cor.
„ 8, 6: „ Qui unus ē Deus et Pater omnium, qui ē super oēs, et per oīa et in
„ omnibus nobis." Ephes 4, 6. „ Qui ē, qui erat, qui venturus ē." Apocap. 1, 4.
Quibus ex locis et similibus A et N.F. facile constat, Deum describi ens
absolutum, ens a se, ens realissimum.

Nota I. Mosen, nequaquam descripsisse Deum solum formidabilem,
nec ad populum solum Israeliticum pertinentem, ex locis citatis pa-
tet, et uberius traditum ē in Archeologia bibica.

Nota II. Cum A.F. ad N. tamquam aurora ad solem meridianum se
habeat, per se intelligitur, perfectissimam Dei notionem datam ēē
in Novo.

Nota III. In nullo philosophorum antiquōr inveniri notionem talem,
qualis describitur in A.F.; secure asserimus, id historia philosophiae
docet, et observare licet ex iis, quae diximus §20 et §21. Par I. Dog. gen.

Nota IV. Notionem Dei philosophicam, qualem dedimus P I, § I, ean-
dem ēē ac biblicam, ex comparatione illius cum hoc § elucet, notio-
nem aͤm hanc philosophicam rationem debere revelationi (debet) pa-
tet ex §21, Pars I, dog. generalis. –

Nota V. Dubitarunt aliqui, an possit Ds definiri? Respondemus
distinguendo. Si sc. sub definitione enumeratio notar̄ intelligit̄, qui-
bus Dei conceptus ab alio quocumq. conceptu distinguit̄, Ds oīo pt
definiri; si vō sub definitione talis substantiae dn̄ae verbis vestita

1.

vestita descriptio intelligatur, quae internam Dei naturam exhauriat, de definitione Dei sermo esse non potest; nemo autem tales rerum etiam reliquarum definitiones postulat. —

§4. Existentia Dei. —

Deum existere i.e. ideale omnium perfectionum seu ens absolutum extra conceptum, quem de eo mente nobis informamus, objectivam habere realitatem, s. scripturae A et N.F. omni fere pagina, ut ex locis citatis patet edisserunt, imo A. jam F. stultum declarat eum, qui Dm existere negat: „Dixit insipiens in corde suo, non est Deus." Psal 13,1. — Operose autem existentiam Dei non demonstrant, sed potius eam supponunt, eo, quod omnia creaverit, ad homines fuerit locutus, et infinita patraverit miracula. Nec mirum in N.qq.F. demonstrationes non inveniri, cum Stus et Apostoli ad tales loquerentur, quibus illa res erat notissima et persuasa. De Judaeorum autem, Xti tempore, fide in unum Dm alioquin constat, sed et gentiles existentiam numinis non negabant, utut in ipso conceptu erraverint, quibus quo verus tantum unius Dei conceptus erat subministrandus. Quibus argumentis ex ratione petitis Dei existentia probatur, quidque valeant illa argumenta diximus §1. Pars 1. hic tantum notamus s. litteras, etsi existentiam Dei proprie non demonstrent, phisico-theologico tamen argumento multum ponderis tribuere, et ad illud exhortari, e.g. Job, 12,7: „Interroga jumenta, et docebunt te, et volatilia coeli et invocabunt tibi, et narrabunt pisces maris, quis ignorat, quod omnia haec manus Dei fecerit." Psal. 18,2: „Coeli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annunciat firmamentum, dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam." i.e. omnia docent Dm existere. Sap 13,5; Eccle 43,1; Idem docet Paulus, dum ad Rom. scribit c.1. v.19-20: „Quia, quod notum est Dei, manifestatum est in illis; Deus enim illis /: i.e. gentilibus :/ manifestavit — invisibilia enim ejus a creatura munda /: a mundo creato :/ per ea, quae facta sunt, intellectu conspiciuntur, sempiternaque virtus ejus et divinitas ita, ut sint inexcusabiles." Dicit Paulus neminem excusari, qui Deum plane ignorat, utpote, cum per mundum creatum ad ejus cognitionem ascendatur; pariter Acta 14,14-17. Ex his verum probatur, quod Pl. §3. diximus de valore hujus argumenti. Fides autem Esiae patet ex omnibus symbolis, quae incipiunt: „Credo in unum Deum" cuncto

1. ./. cunctorumq; una voce credentium in Xtum, ex quos sequitur, vitia, quæ §4. Par I enumeravimus, totidem doctrinas contra definita Esiae Catholicæ dogmata seu haereses ee. –

Nota. Usus practici generales ex hac doctrina deducendi st:

1. Hunc Dm, ttm ac talem; a quo toti pendemus, laetia agnoscemus, hanc doctrinam contra falsas Idealismi, Materialismi, Spinozismi, et Atheismi doctrinas defendamus. –
2. Illum ad nos referamus sancta Religione, cujus necessitatem ac præstantiam exposuimus Pl. cl.
3. Beneficium revelationis agnoscamus, quæ sola in tanta debilitate rationis humanæ hanc fidem supra oe dubium collocat, et generi humano conservat, quod ultimum monitum ad totam sequentem doctrinam de attributis quoq dvinis pertinet. –

§4 et 5. De attributis dvinis in genere.

Non satis e nosse existere Deum, et quasi in cumulo scire, qualis conceptus cum nomine Dei conjungi debeat, sed necessariam ee ideam Dei, in quantum fieri potest, evolvere, et in singulis suis partibus considerare, quo accuratius em consideratur, eo majorem in oem cogitandi et agendi rationem exercet influxum. Probata go existentia Dei, et notione generali exposita, tractandum e de attributis ejusdem. Intelligimus am attributor dvnor perfectiones, quas de Dei substantia necessario oportet praedicare. Haec vo dvna attributa distinguuntur ttm per cognitionem nostram, seu subjective, n vo objective, nam oes Dei perfectiones reapse idem st inter se, atq idem cum dvna essentia; nil em accidentale in Deo, oia necessaria in ente necessario, nihilq, quod ab eo queat separari, ex qua observatione falsam atq impiam declaramus Socianor sententiam, qua sumunt, attributa in Deo ee accidentalia, realiter a Deo distincta. Etsi am inter se n differant dvina attributa, concedendum tamen n e, relate ad nos, ut inter se permisceantur, aliud em reapse indicat justicia, aliud benignitas, aliud omniscientia. –

Adjuncta ad §5.

Attributa divina sunt perfectiones dvinæ, quae de Dei existentia necessario praedicari debent. Haec divina attributa distinguuntur per cognitionem nostram ssu. subjectivo n̄ vō objectivo, nam oēs Dei perfectiones reapse sunt inter se, atq; idem cum dvina essentia, nihil ēm accidentale in Deo, oīa necessaria in Ente necessario. Omnis distinctio itaq; virtualis i.e. a diversis sumpta virtutibus, quae in una eademq; re pro diversitate effectuum cogitantur, et quarum mens nostra in se contemplanda, modo hanc, modo illam explicite missis reliquis apprehendit. Missis attributor dvnorum divisionibus, utpote n̄ probatis, considerabimus Dēm quoad ejus existentiam, quoad cognitionem, quoad voluntatem, quoad statum ejus internum. –

§6. Viae ad cognitionem eōr perveniendi. –

Cum Ds non ttm in sensum et experientiam n̄ cadat, sed et cognitio Dei adequata homini finito impossibilis sit, quia ens finitum infinito capiendo nunqm ē par, patet, ad oēm nostram cognitionem attributor divinor perveniendi, aliam n̄ dari viam, nisi illam conclusionis ab illis, quae in rerum natura pulchra et praeclara invenimus ad Dm, qui illorum ē auctor, quidquid ēm in effectu ē, debet quoq; in causa ēē, appellant hanc viam, viam causalitatis; Interim tamen bifariam dividitur haec via in viam eminentiae et negationis. Attribuimus scil. Deo perfectiones qualescumq;, quas in natura hominis praecipue detegimus, illasq; summo in gradu ei adjudicamus, hoc ē via eminentiae. Imperfectiones vō qualescumq; ab ejus conceptu resecamus, haec ē via negationis. Illa am oīa ita de Deo praedicamus, ut in unum conceptum entis absolutis jungantur e.g. n̄ talem bonitatem ipsi tribuentes, quae excludat v/ tollat justitiam. Hanc ex rebus creatis ad Dei attributa concludendi viam incurrit Paulus Atheniensibus dicens Act 17, 29: „Gens go cum simus „Dei, n̄ debemus aestimare auro, aut argento, aut lapidi, sculpturae artis, „et cognitionis hominis divinum /: i.e. dvnam naturam :/ ēē simile. Sū argumentatur Paulus: „cum nos, qui ratione et intellectu praediti sumus „et vivimus, a Deo originem trahimus, n̄ ē putandum materiae, vita et „ratione carenti dvnam essentiam ēē similem, sed jure, quidquid praestans

-/- praestans in hominis natura deprehendimus, Deo attribuimus."

Nota I. Cum omnis nostra attributor dvnor cognitio analogica sit, per illam dvnam essentiam non exhauriri, in propatulo e, et saepius observatum. Pluribus insuper in punctis ista cognitio anthropopatica erit i.e. repraesentationibus nostrum humani quid erit admixtum, dum sc. de Deo loquentes, sic loquimur, quasi humanos effectus ei tribuamus, et si de Dei amore, ira, poenitentia loquamur, et ipsae loquendi formulae plures erant anthropomorphice, si sc. tali modo de eo loquimur, quasi plane corpore humano sit circumdatus, utpote, cum de eo videre, aut ire etc, praedicamus. Exempla harum phasium in ipsis s. litteris deprehendimus. Putamus ejusmodi antropopathias et anthropomorphismos nunquam prorsus abfuturos ee, quoadusq. hnes sumus hisce in terris degentes, et hmana lingua utimur. Ipsi s. scriptores praecipue A. T. ad tenuitatem et captum naturae humanae se demittebant, ceterum bene exponentes, quomodo illa intelligi debeant, ut conceptus entis supremi stet salvus, quod sequentia abunde probant, animarum am curatores in idenitantur, ut obis consueto adhibitis puriores spr conceptus, additis necessariis explicationibus substernantur. —

§7. Divisiones attributorum divinorum.

Attributa dvna diverimodo diversi dividunt, quamvis et sine divisione illa commode tractari posse putemus, quapropter rei tn noticiam praecipuas divisiones hic enumeramus, et quidem dividunt aliqui:

1. In negativa et positiva, sub illis intelligunt ea, quae oes limites entium finitor a Deo excludunt; sub his vo positivis, quibus perfectiones de Deo praedicantur. Hanc am divisionem aptam n habemus, cum membra divisa invicem ingrediantur, utpote cum negativis, ut videbimus, aliquid positivi et viceversa insit. —
2. Aliqui dividunt in moralia et physica; sicut in homine distinguntur natura a libertate: Sub illis intelligunt ea, quorum e aliqua cum voluntate divina conjunctio, sub his, quorum nulla talis intercedit. Ad priora referunt e.g. sanctitatem, justitiam, benignitatem, et ad posteriora: simplicitatem, omniscientiam, omnipraesentiam. —

3. Critici philosophi dividunt in ethicā, quae Deo competunt propterea, quia ē sum̄um bonum originarium, et metaphysicā, quae in Deo theoretice debent cogitari et postulari, ut finis bonōr sit possibilis. Haec ut ut ex systemate Kantiano ultra fluat, divisis tamen minus quadrare videtur, quia ut sum̄um bonum originarium cogitetur, Deus aeq. cogitandus ē immensus, aeternus etc, quae ad methaphysicā numerant, sicut ss. omnipotens, justissimus, quae in numerum Ethicōr referuntur. Eadem fere observatio in antecedentem divisionem quadrat. —

4. Alia eaq. frequens maxima ē; in quiescentia et operativa ἀνεργετη et ἐνεργετητα. Quiescentia illa appellantur, ut sunt: Unitas, immensitas etc; operativa gō, quibus conceptus efficientiae inest, e.g. omnipotentia, sapientia etc; quapropter et dicunt, quiescentia referi ad Deum, quatenus ē substantia viva. Negandum in hac divisione n̄ ē, nomen quiescentium attributōrum paululum offendere, cum in Dei natura excellenti quietis nil cogitari possit. Monent etm̄ alii, etsi objective nulla in eo quies cogitetur, tamen relate ad nos, seu subjective posse cogitari, et illam divisionem retinere volunt, cum congruo nitatur dividendi fundamento. Ne am̄ quiescentium nomen offendat, mutant illud in immanentium (die in Gott bleiben), operativa nominant transeuntia.

5. Alii dividunt in com̄unicabilia et non communicabilia; priora dicunt, quae entibus creatis quodammodo tribui possunt, ut sapientia, sanctitas etc; posteriora, in quibus id non obtinet. Minus aptam habemus denominationem, cum nullum ex integro com̄unicari possit attributum, alio am̄ respectu considerata cum priori divisione coincidit. —

6. Dobmajer am̄ progrediens ex fundamentali Dei notione, secundum quam ē auctor et rector omnium (universi), dividit attributa in metaphysicā, quae rationem possibilitatis; in physicā, quae rationem existentiae; et in moralia, quae rationem finis ultimi exprimunt. Expositis his divisionibus variis, ipsam enum̄erationem attributorum et demonstrationem adgredimur methodo illa, qua una

qua una perfectio aliam ordine suo excipere videtur, si talis entis absoluti in se, deinde relate ad mundum sive physicum, sive moralem sibi informavit. –

§8. Spiritualitas. –

A spiritualitate exordimur, quoniam concludendo per analogiam ex rebus creatis ad Dei attributa, nulla in his praestantior occurrit, qm natura spiritualis. Act 17, 29: Est am Spiritus substantia simplex, intelligendi et volendi facultate praedita. Simplicem am appellamus substantiam, cujus possibilitas n ex compositione partium pendet, qla propter Spiritum opponimus corpori, quod est aggregatum ex partium compositione constans. Deum ee Spiritum, primo ex ratione sic probamus: Cum Ds cogitandus sit ceu ens originarium, ceu absolutum. –

1. Omnes limites, adeog omnem partium compositionem, quae spr limites involvunt, ab eo abesse, jure concludimus, eumq pterea substantiam simplicissimam cogitamus. –
2. Compositio partium spr supponit dependentiam ab aliquo, qui compositit, cum jam Deum cogitemus independentem, ens necessarium, oem compositionem, a qua ejus realitas pendeat, excludimus. –
3. Plane am simplicissimam naturam vi intelligendi et volendi praeditam ee, persuadetur nobis, quia fines physici et morales summo conspicui, supponunt auctorem intelligentem et volentem, quod fusius infra docebimus, qm Spiritus e simplicissimus. –

Nota. Ratio qm, quod ex dictis patet, prorsus nullum corpus Ds attribuit, vocat eum propterea Spiritum purum.

Secundo. S. Litterae directe et indirecte modo Deum ee simplicissimum Spiritum nos edocent, diserte nempe eum appellantes Spiritum et ab eo removentes, quae Spiritui opponunt. Tradunt em:

„ 1. Deum invisibilem ee 1. Tim. 1, 17.: Regi saeculorum immortali et
„ invisibili, soli Deo honor et gloria". 6, 16. Matth.: „ Lucem inhabitat

„inhabitat inaccessabilem, quam nullus hnum vidit, nec videre pt."
„Rom 1, 20: „Invisibilia ejus per ea, quae facta sunt, conspiciuntur."
2. Non licere formam Dei adumbrare, eumq„ sic cum corporibus ca„
„ducis et interituris comparare. Exod 20, 4: „Non facies tibi sculptile,
„neq„ oem similitudinem, quae e in coelo desuper, et quae in terra
„deorsum, nec eor, quae sunt sub terra in aquis." Deut 4, 12. Qua„
propter et Isaias describens sumam Dei majestatem c. 40 quae„
„rit v 18: „Cui go similem fecistis Deum, aut quam immaginem po„
„netis ei?" Et Paulus Rom, 1, 23; gentes reprehendit, quod mutaverint
gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibi„
lis hnis, sic morem illis exprobrans Deum forma humana vestiendi.
„Et Act 17, 29: „Non ee comparandum Deum, dicit, auro et argento re„
„bus corporeis." –
3. Spiritum Dm expresse dicit Xtus Joan. 4, 24. in colloquio cum muliere
Samaritana, quae ab eo quaesivit, ubi Dm adorare oporteat, sive
„Hierosolymis, sive in monte Garizim? Cui respondit: „Venit hora,
„et nunc e (i.e. jam adest) quando veri adoratores adorabunt Patrem
„in Spiritu et veritate, nam et Pater tales quaerit, qui adorent eum,
„Spiritus est Deus, et eos, qui adorant eum in Spiritu et veritate, opor„
„tet adorare." Dicit hic Xtus Deum Spiritum, nulli ee loco adstrictum.
Tertio. Ecclesia am catholica hanc de simplicissima Dei spiritualita„
te doctrinam semper retinuit, quod patet ex damnatione Audianorum,
qui duce Audeo Syro saec IV. Antropomorphismum crassum tuebantur,
quor sententiam Epiphanius Haeres 17, et Theodoretus haereticor fabu„
lor L. IV. perstringunt, Concilium am Laodicenum damnavit. Cum am
error ille restauraretur, Concilium Lateranense IV. sequentem defini„
„vit Canonem: „Firmiter credimus et confitemur, quod unus sit et
„verus Deus aeternus et immensus, omnipotens et incommutabilis,
„incomprehensibilis et infallibilis, una essentia, seu natura sim„
„plex." „omnino." /: i.e. oculis corporeis n visibilis, purissimus
Spiritus et omnis naturae expers:/. –

Nota I. Qui spiritualitatem Dei ex ss. litteris impugnant, provocant ad ea loca, in quibus Deo manus, pedes, oculi, aures etc. attribuuntur. Hi aut dicta §6 perpendant, et cum iis loca, quae in ipso hoc § adduximus, comparent. Loca am, in quibus dicitur, Angelos videre faciem Patris Matt. 18, 10: „nos visuros ee aliquando Deum". Cor 13, 12: 1. Joan, 3, 2. huc n pertinent; etenim sermo n e de visione per sensus, sed videre in illis locis significat translata significatione Deum cognoscere, beatitate apud Deum frui. Visiones am, quarum fit mentio in s. litteris n st intelligendae de visione divinae essentiae, sed de visionibus per symbola, v. de Angelis corpore humano asumto, aut de visione prophetica in somno vel exstasi.

Nota II. Accesserunt aliqui etn, Patres quosdam, nominatim Melitonem Sardensem, Tertulianum, Epiphanium quasi Deo corpus tribuerent, sed imerito. Patres em, ut monet Josephus Antius Cantoba in dissertatione critica Mediolani 1773 impressa, corpus saepe dixerunt substantiam veram in oppositione nihili. Tertulianus de carne Xti c. 11. ait „: „Omne, quod e, corpus e sui generis, nihil est incorporabile, nisi quod non est". Ex quo loco facile explicatur locus ejusdem ad Praxeam c. 7 „: „Quis negabit, Deum corpus ee; etsi Ds spiritus e, Spiritus em corpus sui generis in sua effigie e."

Nota III. Ex dictis facile patet, errare eos, qui putant doctrinam de Spiritualitate inter adiaphora ee connumerandam. Etenim, ut nihil dicamus, sententiam haereticam ee, certum e, sublata spiritualitate simplicissima, notionem entis absoluti perire. —

Nota IV. Usus am practici ex hac doctrina fluunt sequentes:

a/. Si Deo, quod probabimus postea, similes sumus, v/. ad imaginem ejus creati; Spiritu ono, n am copere, quo ille caret, similes ejus sumus, quod nos exhortatur, et culturae Spiritus nostri praecipue invigilemus, omnemq adhibeamus operam, qua in dies magis actualiter similes ipsi evadamus.

b/. Cultus noster ois, quem Spiritui Deo impendimus, spiritualis sit, quod Xtus ipse Joan 4, 24. urget, ne similes fiamus, Judaeis carnalibus.

carnalibus, qui labiis quidem solis Deum adorabant, quor cor vo longe, ab illo aberat, quod Judaeis jam exprobrat Isaias 29, 13; et Xtus vitupe„ rat in contemporaneis suis Matth 15, 8. –

§9. Aeternitas.

Spiritus e Deus; cum jam plures existant naturae spirituales, quae„ rit„, quomodo ille Spiritus Deus, ab oi qualicumq„ natura spiritu„ ali discernat„? Respondemus: praeprimis eo, quod nullis neq tempo„ ris neq loci limitibus adstringat„, nulla„ determinationum vi affec„ tuum successioni sit obnoxius, seu quod sit aeternus, omnipotens seu immensus et immutabilis. Primo go de aeternitate. Vocabulum aeternum in s. litteris et usu loquendi communi, quandoq (logum) tum tempus indicat, cujus terminus n e definitus, quo spn: Deus Abracha„ mo Genes 13, 15. terram sanctam promittit in sempiternum; quan„ do notat et id, quod finem n e habiturum, etsi initium habuerit e.g. „ Sixtus suis Joan 10, 28.: „ Vitam aeternam promittit." Proprie tum adhibetur de eo, quod et initio et fine caret, et hoc tum de uno solo De vero usurpat„. Quodsi hanc notionem popularem philosophice defini„ amus, erit aeternum illud, in quod temporis limites, ejusq„ successio n cadit, erit go aeternitas illud attributum divinum, quo a Deo limites tempo„ ris, ejusq„ successio non cadit, Dei perennem n et immutabilem omnem„ folge Dux Gmis excludunt[ur]. In De go ita cogitamus simultaneo, quae zeitliche Dinge mit ihr mitzieht, unbestimmbare, allum„ fassende Dinge ohne Succession ununterbrochen vorhanden; conceptui, qui nobis tempori adstrictis sane difficilis e, attamen necessarius. Aeternum hanc in rem pulchre notat cl. Liebermann.: „ Nos tum cum in aeter„ nitate partes succedentes finximus, similes sumus iis, qui, cum se„ cundo flumine ferantur, litora et arbores moveri sibi fingunt." Facile porro intelligitur, quomodo aeternitas ab immutabilitate distin„ guatur, etiam dum immutabilibus entibus initium adjudicamus, quam„ vis fine careant in aeternum, in Deum tum neq initium, neq finis ca„ dit. Esse tum Deum aeternum probatur. 1mo Ex ratione, et quidem:

a/. Si em̄ Ds̄ initio et fine n̄ careret, n̄ eēt ens necessarium, sed depende-
ret ab eo, quod ipsi v/. originem dederet, v/. finem posset adferre,
quod notioni entis absoluti repugnat.
b/. Temporis limites, ejusq̄ successio st̄ tm̄ formae sensualitatis no-
strae, cum jam Deus purissimus sit, limites sensualitatis quales-
cumq̄, adeoq̄ et temporis jure ab eo excludimus, seu aeternum cogi-
tamus.
2do Ex s. Scriptura. - S. litterae A. F. hoc attributum donum pulcher-
„ rime enuntiant. Psalm. 89, 1-4: „Domine refugium factus es no-
„ bis a generatione in generationem. Priusquam montes fierent, aut
„ formaretur terra et orbis, a saeculo et usq̄ in saeculum tu es Deus".
„ Quoniam mille anni ante oculos tuos tamquam dies hesterna, quo
„ praeteriit." Est popularis descriptio Dei, qui initium n̄ habuit, et
„ in quem temporis successio n̄ cadit. Psal 101. 25-28: „In generatio-
„ nem et generationem anni tui. Initio Domine tu terram fundasti,
„ et opera manuum tuarum sunt coeli, ipsi peribunt, tu am̄ perma-
„ nes, et omnes sicut vestimentum veterascent, et sicut opertorium
„ mutabis eos et mutabuntur, tu am̄ idem ipse es, et anni tui n̄
„ deficient." Sensus est, tu Deus per oēs generationes vivis, oīa trans-
eunt, tu am̄ in aeternum manes. Idem Isaias paucis dicit, 41, 4.
„: Ego primus et novissimus." Quod Joannes Apocalipsis 1, 8 sic
„ exprimit: „Ego sum Alpha et Omega, principium et finis", qui-
bus vbis pariter inest popularis aeternitatis descriptio. Uno vbo
„ Paulus 1. Tim. 6, 6. hoc attributum exprimit: „Qui solus habet im-
„ mortalitatem", quatenus scil. per se et necessaria immortalis e, i.e.
fine quidem, sed et initio caret, a quo solo reliqua entia immor-
talitatem nanciscuntur, 1. Tim. 17, 2. II Petri; 3, 8; quo in loco Apo-
stolus respiciens Psl. 89. discrimen annorum negat. —
3tio Ex Patribus, solum citamus s. Augustinum, qui confession-
„ nem L9. Num 24, haec habet: „Per quam (sc. sapientiam) fiunt

„ fuerunt ōia ista, et quae fuerunt, et quae futura sunt, et ipsa non fit, 3.
„ sed sic erit semper, qui in solius fuisse, et futurum ee, ñ e in eo, sed ee
„ solam, quoniam aeterna est." Quibus vbis accuratissimam exhibet aeterni-
tatis definitionem. Cui ad ēsiū doctrinam provocamus in hoc et in peliquis
attributis ad Canonem Concilii Lateranensis IV supra citatum. —
Nota I. Propter hoc attributum appellamus Deum ens a se i.e. cui nemo
originem dedit, vox ullam substantiam (Thomam) ad volverunt Theologi,
dum de aeternitate Dei physica loquerentur.
Nota II. Usus practici sunt.
1. Aeternus e Deus, aeternitati gō et nos destinamur, quod nos excitat, ut
immortalitati Spiritui nostro praecipuam curam geramus, quo-
rentes ante ōia regnum Dei et justitiam ejus, quod praecipit Christus Matt. 6.
2. Caduca et bona terrena omnia qualiacūmq, ñ gō sic utamur, qua-
si pretionem redituri illi, qui ad aeternam requiem nos vocavit. —
3. In adversis ām erigamur, quoniam breve e tempus tribulationis nostrae
et passiones hujus temporis nequeunt comparari cum aeterna bea-
titudine, quae post exantlatos feliciter labores revelabit in nobis.
4. Veloci pede fugit tempus, tempori gō parcamus, illoq ad salutem no-
stram utamur, ne forte ad nos aliquando, cum revocari ñ possit,
semel nobis elapsum. —

§10. Omnipraesentia.

Sicut a Deo vēs temporis, sic et loci limites ab eo excludimus, seu agnosci-
mus illum omnipraesentem. Est gō omnipraesentia illud attributum
divinum, quo nullis loci limitibus circumscribitur, seu potius ubique e. Hoc attributum donum appellant etm immensitatem,
quia loci mensura ñ determinatur divinae substantiae. Probat ām hoc
attributum divinum. 1.mo ex ratione sic:
a). Limites loci, sicut temporis, sunt sensualitatis entium finito-
rum, quas gō a Spiritu absoluto separandas necessario. Ceterum:
„ b). Cum s. Chrysostomo Hom 22. in epistolam ad Hebraeos dicimus: Quod
„ Deus ubiq sit, scimus, quomodo ām non intelligimus, non intelligi,

/.

„ non intelligimus eo, quod empiricam ttm praesentiam noscamus, et na-
„ turam et operationem Dei penitus perspicere nobis haud sit datum;
„ oportet absq subtili disputatione eum donq praesentiae tenere modum,
„ qui et Deo dignus sit, et nostrae virtuti ac tranquillati conveniens." Sci-
licet et indigentiae nostrae morales postulant Dm omnipraesentem,
nisi effugere nos posse a Deo, eumq latere, quod fecimus, putemus,
quo posito Deus neq judex ee posset entium moralium, neq curam
gerrere providam eorum, quae facit.

2. S. Scriptura pulcherrime hoc attributum divinum infinitis in locis
exponit. Etenim jam Josephus Aegyptiacus de eo persuasus Gen.
„ 39, 9. cum ad turpia eum ellicere vellet mulier, exclamat: „Quomo-
„ do ego possum hoc malum facere, et peccare in Deum meum". -
Agnovit go Deum praesentem. Deut 24, 39: Moses ut exhortetur, po-
„ pulum ad mandata Dei servanda, dicit: „Scito go hodie, et cogitato
„ in corde tuo, quod Dominus ipse sit Deus in coelo sursum et in ter-
„ ra deorsum, et non sit alius." Quo dicto omni praesentiam donam
„ populari modo enunciat. Psl. 138, 7-13: „Quo ibo a Spiritu Tuo et
„ quo a facie tua fugiam? Si adscendero in coelum, tu illic es, si descen-
„ dero in infernum, ades, si sumsero pennas meas diluculo, et habita-
„ vero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, et te-
„ nebit me dextra tua: Et dixi forsam (si dixero profecto) tenebrae
„ conculcabunt me (obumbrabunt me), et nox illuminatio mea in
„ deliciis meis (i. e. Lux, qua circumdor) vertatur mihi in tenebras,
„ ut deliciis fruar, quia tenebrae non obscurabuntur a te, et nox
„ sicut dies illuminabitur; sicut tenebrae ejus, ita et lumen ejus."
Sensus e: Tu ubiq praesens es, nil propterea coram te absconditur. Simi-
li modo Salamon inauguratione templi immensi ttm Dei profitetur,
„ dicens 3 Reg. 8, 27: „Ergo ne putandum e, quod vere Deus habitet su-
„ per terra?" Si enim coelum et coeli coelorum te capere non possunt,
„ quanto magis (sc. non capit) domus haec, quam aedificavi? Jerem
„ 23, 29: „Putas ne Deus e vicino ego sum, dicit Dnus? et non Deus de

/.

„ de longe? si num occultabitur vir in absconditis, et ego non videbo, eum
„ dicit Dominus? Numquid non coelum et terram ego impleo, dicit Dō.
„ minus?" Sensus est: Deus pro immensitate et omnipraesentia sua
„ omnia etiam occultissima scit. Paulus ām Act. 17, 24 dicens: „Deum non
„ in manu factis templis habitare," et v. 27, et 28.: „Non longe abeē illum
„ ab unoquoq nostrum, nos in eo vivere, moveri et eē." Idem attributum
clare enunciat. –

3. Pro fide Esaiae praeter Concilium Lateranense IV adducimus symbo„
lum sic dictum Athanasianum, in quo Deus Pater immensus dicitur,
immensus filius, immensus et Spiritus Sanctus. –

Nota I. Diversis testimoniis s. Scripturae citatis non obstant loquendi
formulae, in quibus dicitur Deus habitare in coelis, descendere in tera„
ram, de coelo despicere etc. sunt ēm phrases illae modo humano adap„
tatae, quibus non aliud annuitur, quam Deum se specialiter manife„
stare, illum actione quadam singulari operari; ipsa ām insuperbo„
minis structura et erecta frons nos adducit, ut ad coelum oculos tol„
lamus et vel ibi Deum praecipue in Majestate sua conspicuum cre„
damus.

Nota II. Usus ām practici sunt maxime frugiferi:

1. Etenim in adversis nos consolatur, quia Deus nos non reliquit solos
laborare, sed nobis adest, in judiciis ām modestos et temperatos con„
servat, quia testem actionum habemus omnipraesentem. –
2. A peccatis vocat etiam occultis, quia nos sicut dies coram omni„
praesenti, illumq non fugit, quod sine homine teste perpetratur,
sed et exhortatur ad virtutem, etsi nemo hominum sit, qui studium
nostrum observet Matth 6, 1-7. –

§11. Immutabilitas.

Mutari dicimus id, in quod affectiones v. g. circa naturam, v. g. circa deter„
minationes sibi succedunt, adeoq id, quod quoad naturam v. g. incrementi
v. g. decrementi est capax, v. g. quoad decreta non sibi constat. Nos hic lo„
ci de immutabilitate Dei quoad naturam praecipue loquimur, al„

teram.

./.

alteram, quae ex hac sequitur, doctrinae de voluntate reservantes, ad quam proprie pertinet. Est gō immutabilitas illud attributum, quo omnis affectionum successio a Deo excluditur; seu popolariter: quo semper idem ē, nec in melius, nec in deterius potest verti. –

Esse quoad naturam immutabilem Deum probamus: 1º Ex ratione:

a/. Omnis qualiscumq; mutationis adsit oportet causa, quodsi gō Deus mutari posset, a causa aliqua dependeret, n̄ gō eēt ens a se et absolutum. –

b/. Quodsi mutari posset, mutaretur, v/. in melius v/. in deterius, et tunc neq; in uno, neq; in altero casū eēt ens perfectissimum, quod pulchre enuntiat Dōbmayer dicens: „Si enim in melius, dignus nomine Dei haud est, qui ad meliorem fortunam progrediatur, et sic quasi Deus fiat; si in pejus, o miserum illum! quem, ne omni Majestate orbatum videamus, periculum ē".

2. „Ex s. Scriptura. Sic jam in antiquo Foedere Num 23, 19: „Non ē Deus quasi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur." Psal 101 cit. „Tu aūm idem ipse es, et anni tui non deficient." Malach 3, 6: „Ego enim Dominus et non mutor." Jacob 1, 17: „Omne datum optimum, et oē donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio et vicissitudinis obumbratio."

3. Pro fide Essiae vide supra allatum concil. Later IV. Addi potest s. Augustinus, qui libro 12, de civitte Dei c. 1. dicit: „Immutabile bonum non ē, nisi universus Deus." –

Nota I. Si Deus dicitur amare incipere peccatorem conversum, eum poenitere, misericordia moveri etc; absit, ut in s. litteris ea significent, eum mutari sicut mutamur nos, haec ēm et similia ad modum hominum dicta sunt.

Nota II. Neq; Deus mutatus dici potest eo, quod creaverit mundum, tam parum quam quercus annosa ad ripam fluminis plantata, per aquae decursum mutationem patitur; aeternum decrevit creationem.

./.

creationem Deus, sic nec gloriae, nec felicitatis augmentum vel decrementum passus, qui sibi soli sufficit. –

Nota III. Usus practici: a/. Vento nunquam simus similes, qui Deum immutabilem adoramus, sed firmo characteri animi adquirendo omnibus viribus studeamus.

b/. Bonis hujus terrae caducis nunquam inhiemus avide, proterit enim figura hujus mundi 1. Cor. 7, 31: „Solus beatus, qui apud Deum immutabilem est dives". –

§12. Intellectus divinus. –

Cum Deus sit Spiritus, vis autem Spiritus in intellectu et voluntate praecipue consistat, de hoc ipso intellectu et voluntate divina sermo est instituendus, videndumque, quomodo ea in Deum se habeant. Et quidem, quod attinet ad intellectum, sub eo communiter venit facultas cognoscendi. Si autem intellectum in Deum transferimus, de facultate non erit sermo eo sensu, quo facultatem in entibus finitis summimus, quae scil. incrementum et decrementum admittit, quae cum infinita et immutabili Dei natura conciliari non potest, neque sermo proprie esse poterit de nisu, qui conamen involvit, et pariter non est nisi entium finitorum. Quodsi igitur de intellectu divino loquimur, intelligimus sub eo actum purum, quo Deus omnia cognoscibilia uno intuitu simultaneo aeterno et infallibili exhaurit. (der allerreinste Zustand, in welchem Gott Alles erkennbare mit einer einzigen unzertheilbaren, ewigen und ganz gewissen Anschauung erschöpft.) Et ipse intellectus divinus sumus, non differt a scientia ejus summa seu omniscientia, qua probata, simul probatum erit, Deum summo gaudere intellectu et infinito. –

§13. Omniscientia. –

Per omniscientiam divinam intelligimus igitur illud attributum Dei, quo omnium rerum habet cognitionem perfectissimam, removentes autem ab hac Dei scientia omnes limites cognitionis humanae, dicimus:

1. Illam, quoad ambitum esse infinitam, qua perfectissime noscit primo

primo se ipsum, deinde oēs res creatas, quae actu existunt, existerunt unquam aut existent, qua omnium rerum possibilium quoq habet cognitionem perfectissimam, qua noscit actiones hominum oēs, intimaqq cordis cogitata et sensa, futura etm oīa, etsi a libertate hnibus pendant. –

2. Quoad modum am illam dicimus simultaneam i.e. in quam loci et temporis limites, adeoq nec praeteritum nec futurum cadunt, qua oīa intuetur praesentia, intuitione simplicissima et perfectissima; propterea:

3. In Deum nec cadere memoriam, nec abstractionem, nec reflexionem, nec ratiocinationem, nec dubium, nec errorem asserimus. Hoc am attributum sensu spectato, Deo competere probamus:

1. Ex ratione.

a/. Postulat hoc attributum Dei immensitas, qua oībus rebus praesens adē, nec loco quocumq determinatur, sed et aeternitas, qua in tota essentia, adeoq et in scientia nulli adstringitur tempori, immutabilitas qua successio nulla in eo datur effectionum, quae obtineret, nisi una intuitione simul oīa comprehendere posset. –

b/. Postulant etm indigentiae morales, etenim, nisi cordium eēt scrutator, et abscondita oīa nosceret, si o/. minimum quoq modo eum effugere posset, praetio nostro morali aestimando n eēt par, sic nec tribuere poēet ad mensuram praeti nostri sortem condignam.

2. SS. am litterae in oībus partibus dogma nostrum probant, et quidem generaliter illud de Deo praedicant, dum I Reg. 2, 3. legimus
„: Deus scientiarum Dnus ē." Esther 14, 14. „Te Dne, qui habes oīam
„ scientiam." Joan 3, 20: „Major est Ds corde nostro et novit om-
„ nia. – In specie am:

a/. Deo tribuitur perfectissima scientia oīum rerum creatarum, Job 18, 24.
„: Ipse em fines intuetur, et omnia, quae sub coelo sunt, respicit.
„ qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura." Psal.
„ 112, 5. „Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, et
„ humilia respicit in coelo et in terra." Jes 40, 26: „Levate in coelum

„ in coelum oculos vestros, et videte, quis creavit haec, qui educit in nu„
„ mero militiam eorum: i.e. astra, et oes ex nomine vocat, accuratis„
„ sime noscit. Hebr. 4, 13: „ Et n e ulla creatura invisibilis in conspec„
„ tu ejus, omnia aut nuda et aperta sunt oculis ejus." Ine sententia:
Deus res oes creatas novit perfectissime. Imo Psalm. 93. et plurimis
alis in locis, ex eo, quod Deum oia creavit, infertur, illum quoq; oia
„ nosse, dicitur quasi in exemplo v. 9: „ Qui plantavit aurem, non
„ audiet? aut qui finxit oculum, non considerat?" Sed novit etm Deus:
b/. Actiones hnum, novit ea quoq; quae in internis cujusq; fiunt, Psal.
„ 7, 10. „ Consumatur nequitia peccatorum, et dirriges justum scrutans
„ corda et renes Deus." i.e. intima hnum, v/. quae in cordibus agun„
„ tur, novit Deus. Jerem 17, 9/: „ Pravum e cor oium et inscrutabile,
„ quis cognoscet illud? Ego Dns scrutans cor et probans renes." –
„ Psal. 138 - 1-6. „ Dne probasti me et cognovisti me, tu cognoviti
„ sessionem meam, et resurrectionem meam/ i.e. dum sedeo v/ sur„
„ go/ intellexisti cogitationes meas de longe, semitam meam et fini„
„ culum meum investigasti, et oes vias meas praevidisti, quia non
„ e sermo in lingua mea; ecce Domine tu cognovisti oia novissima
„ et antiquissima, tu formasti me, et posuisti super me manum
„ tuam, mirabilis facta e scientia tua ex me; confortata e, et non
„ potero ad eam." i.e. admirabilis mihi e haec tua scientia, non pos.
sum illam comprehendere. Novit et hnum peccata sicut actiones bo„
„ nas. Psal. 33. 16-17: „ Oculi Dni super justos, et aures ejus in preces
„ eorum, vultus aut Dni super facientes mala." Proverb. 15, 3. „ In oi lo„
„ co oculi Dni contemplantur bonos et malos." Insuper cognoscit Deus:
„ c/ Cuibus res creatae egent auxiliis. Psal 37, 10: „ Domine ante te des„
„ derium meum, et gemitus meus, n e a te absconditus." Matth. 6, 8.
„ : Scit em Pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum."
„ v. 31 et 32: „ Nolite go solliciti ee dicentes: Quid manducabimus, aut
„ quid bibemus, aut quo operiemur, haec em oia gentes inquirunt,
„ scit em pater vester, quia his oibus indigetis." In his aut:
d/. Scit et minima ita, ut prorsus nihil eum fugiat, Matth 10, 19. –

„ Nonne duo passeres asse venduntur, et unus eorum non cadit super
„ terram sine Patre vestro; vestri autem capitis capilli omnes numerati sunt.
„ Sicut ergo ea praesentia novit realiter existentia, sic et ea:
e) scit possibilia dicente Paulo ad Roman. 4, 7. „ Et vocat ea, quae
„ non sunt, tamquam ea, quae sunt." Sed novit et
f) futura, et quidem absolute futura, sicut futura sub conditione.
Huc pertinent ea vaticinia V. et N. T. quae Deo inspirante locuti
sunt S. Prophetae, quorum complementum docet, Deum futura
ita nosse, ut ea, quae a libertate hominum pendent, cum plu-
rima vaticinia ut ex studio biblico notum, et a nobis P. III. D. q.
dictum est, hominum actiones liberas spectent imo hanc futura-
rum cognitionem Isaias notam veri Dei characteristicam
„ pronunciat 41, 23: „ Annunciate nobis, quae ventura sunt in
„ futurum, et sciemus, quia Dii estis." Loquitur scil. de falsis Gen-
tium Diis. Illud ipsum quoq. Suzanna eloquitur Dan 13, 42.
„ exclamans: „ Deus aeterne! qui absconditor es cognitor, qui noisti
„ ea antequam fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tu-
„ lerunt contra me." Novit et conditionale futura, etsi nunq.
„ eveniant dum ait Matth. 11, 21. ait: Ve tibi Corozaim, ve tibi
„ Bethsaida, quoniam si in Tyro et Sidone factae essent virtutes,
„ quae factae sunt in vobis, olim in Cilicio et cinere poenitentiam
„ egissent." Novit Deus poenitentiam acturos fuisse sub conditionis an-
nunciati illis Evangelii - Deum ea perfectissime. -
g) omnia praeterita nosse, et nominatim eos, quae contra moralia perpe-
trarunt, nota oblivisci exinde patet, quia Deus iudex universorum
in ss. litteris dicitur, quod haec scientiam supponit. Sed ipsum ex
doctrina de immutabilitate divina, quae disperte in ss. litteris traditur,
infertur et ex locis adductis, quae scientiam illimitatam enun-
ciant, abunde comprobatur. Quapropter pro corollario ea unum
comprehendentem locum ex ecclesiastic. 13, 26. sqq. exponimus.
„ : Omnis homo dicens: Quis me videt? tenebrae circumdant me, et
„ parietes cooperiunt me, et nemo circumspicit me, quem vereor?

„ quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur Altissimus; non
„ intelligit, quoniam oia videt oculus illius et non cognoscit, quoniam oc-
„ culi Dni multo lucidiores sunt super solem circumspicientes oes
„ vias hominum et profundum abyssi, et hnum corda, intuentes et ab-
„ sconditas partes, Dno em Deo antequm crearentur oia sunt cognita, sic
„ et post perfectum respicit oia."

3/. Hanc am doctrinam et Patres oes fassi, quorum testimonia collegit Patavius Tom. 1. Pauca tm propter rei momentum seligimus, quoad pre-
„ sentiam futurorum, de qua testatur Tertullianus contra Marcionitas
„ L. 2. c. 6. „ Praescientia Dei ait, tantos habet testes, quantos fecit pro-
„ phetas." Et Hieronimus Coment. in Jerem. affirmat: „ Cui necdum fac-
„ ta, jam facta sunt." –

§14. Omniscientia Dei non tollit libertatem humanam.

Quamquam nemo, qui Deum credit, ei v/. intellectum v/. scientiam prorsus abjudicavit, non tmn defuerunt, qui huic attributo quoad praescientiam futurorum a libertate humana pendentium limites ponerent. Inter hos merito computatur Cicero, qui L. 2do de divinatione c. 7. di-
„ cit: „ Nihil est tam contrarium rationi et constantiae quam futura, ut
„ mihi neque in Deum cadere videatur, ut sciat quid casu et fortuito
„ futurum sit." Non poterat sc. cum libertate humana futurorum praescientiam conjungere, et propterea monenti s. Augustino L. 5. de civit.
„ Dei c. 9. „ Ut homines faceret liberos, facit sacrilegas." Erant am et post illum plures, qui in eandem concinerent sententiam, fere sic argumentantes: Si Deus praevidet futura, quae a libertate hnis pendent, in hac ipsa praevisione infallibili omnino debent evenire, quae praevidit; go cessant ee actiones hnum liberae; quodsi am liberae st, i. e. tales, quae v/. tali v/. alio modo fieri possunt, Deus n potest praevidere, quid eventurum sit. –

Ad hoc am respondemus generaliter: Cum ex una parte testibus ss. litteris sciamus, certe in Deum cadere prescientiam futurorum,

./.

ex altera ām aeque certe constat, nos ēē liberos; tota illa quaestio ad modum dogmatis pertinet, cujus ignoratio sicut in reliquis oībus, quae certa sunt, non potest quemquam turbare, quod diximus in doctrina de possibilitate Revelationis. –

Insuper ām dicimus – quae pro solutione hujus quaestionis in specie adferamus, praeunte s. Augustino loco citato – scil. ipsi adversarii concedunt, intuitionem actionum praesentium hominis libertatem non tollere, eo, quod haec intuitio in modum actionis non influit; propterea etm non abnegant scientiam praesentium; cum jam in Deum temporis limites et successio non cadunt, in illo praeterita et futura sicut praesentia mera sunt intuitio, et quod relate ad nos tempori adstrictos ē praesentia, apud illum mera scientia ē, quae proin actionem n̄ mutat. Insuper omnis illa praescientia Dei hypothetica est, i.e. praevidet Deus, hominem tali et non alio modo per liberam voluntatis determinationem ēē facturum, nequaquam ām praescientia causa ē hujus, et non alterius actionis. Non propterea agimus, quod Deus praevidit, sed Deus praevidit, quia acturi eramus, (Tobenz).

Nota I. Divisiones in scholis usitatae:

Una quidem ē in Deo scientia indivisa, attamen quoad nos ut observavimus quoad objecta varie dividi potest. Propter rei notitiam celebriores divisiones adferimus:

Loquuntur scil. Theologi:

a/ De scientia necessaria, qua cognoscit Deus semetipsum perfectissime. (quia Deus ipse ē necessarius ideo appellatr necessaria).

b/. De scientia libera in oppositione antecedentis, qua cognoscit res universas, v/. praesentes v/. praeteritas v/. realiter futuras, quam etiam appellant scientiam visionis; huic scientiae ponunt in oppositione:

c/. scientiae simplicis intelligentiae, quae continet scientiam mere possibilium, quae evenire quidem possunt, attamen nunquam eventurae sunt. –

d/. Saeculo am 16. Ludovicus Molina e soc. Jesu Theologus novam speciem introduxit, quam scientiam mediam vocavit, quia inter scientiam liberam et illam simplicis intelligentiae, quae versatur circa conditionate futura, quae revera qdm futura n st, fuissent am futura, si certa conditio posita eet. – Volebant per illam scientiam gratiae dvnae plura phoenomena explicare et per illam cum decretis dvinis libertatem conciliari putabat. Suo loco de his plura occurrent; ceterum magnas illa excitavit controversias et propter illam habitae sunt sat notae congregationes de auxiliis coram Clemente VIII pontifice; ast discessum infectis rebus.

Nota II. Usus practici:

Praeter illos, quos in oipraesentia adduximus, qui huc quoque pertinent, hoc attributum dvnum:

a/. Nos excitat ut veritati cognoscendae spr studeamus, quoniam sic similes evadimus Deo oiscientia pollenti et veritatis studium in aliis, quantum possumus, promoveamus.

b/. Ne umqm secundum speciem tm externam agamus, hnes qdm fallere possumus, Deus vo cor intuetur. –

§15. Voluntas divina.

Non oium eadem e voluntatis definitio, nos tmn sequimur eos, qui eam definiunt facultatem Spiritus, cognita et ad statum proprium relata, ponendi vs. removendi. Quodsi voluntatem in Deum transferimus, facile patet, quod de intellectu observavimus, nos nequaquam loqui de facultate incrementi vs. decrementi capaci, neq de nisu imbecillitatem involvente, neq de successione decretorum temporis limites supponente, sed Dei voluntas n erit nisi actus simplicissimus, quo perfectissimam cognitionem operans sequitur, vs. intellectus Dei infinitus actuosus cogitatus (die höchste Erkenntniß Gottes, thätig gedacht, ist sein Wille). Non differt em intellectus realiter a voluntate, quidquid em in Deo realiter Deus e, et non separandum a divina essentia.

Dari am voluntatem probatur:

1/. Ex ratione sequitur enim:

a/. Ex illa simplicitate Dei (spiritualitate (intellectus, voluntas).
b/. Postulant voluntatem intellectuales et morales indigentiae nostrae, quatenus neq mundi originem, neq sumi boni consecutionem explicaremus, nisi ens absolutum cogitemus actuosum i.e. voluntate praeditum.
„ 2. Ex s. Scriptura. Ps. 103, 6. „ Deus noster in coelo oia quaecumq voluit,
„ fecit. Xtus am Matth. 6, 10. „ Patrem nos orare docet: „ Fiat voluntas
„ tua sicut in coelo et in terra." Joan. 4, 3: „ Meus cibus est, ut faciam
„ voluntatem ejus, qui misit me." Pariter Matth. 17, 21. Sed n opus est in re tam manifesta oibus, qui Dm cognoscunt, concessa testimonia conglomerare, praecipue cum oia sequentia attributa hanc doctrinam eloquuntur.

Nota. Divisiones voluntatis dvnae:
Ex dictis patet voluntatem dvinam nonnisi unam ee simplicem, aeternam et immutabilem, tamen sicut oiscientia varie dividitur relata scil. ad objecta, ad quae spectat. Et qdm distinguunt Theologi.
1/. Voluntatem necessariam, qua Ds vult semetipsum, sibiq in semetipso complacet perfectissime.
2. Voluntatem liberam, qua vult Deus entia creata. Hanc dividunt:
a/. in absolutam, qua decernit nulla habita ratione, ad qualemcumq conditionem, e.g. qua vult mundi creationem.
b/. hypotheticam, qua decernit habito respectu ad alqm conditionem ponendam, e.g. qua Deus decernit hnes salvare sub conditione fidei et virtutis. Dividunt porro:
α/ in efficacem, qua sequitur, quod Deus vult, e.g. mundi creatio.
β/. in non efficacem, qua non sequitur, quod Deus intendit e.g. dum Ezechiel 24, 13 dicitur: „ Mundare te volui, et non es mundata ex defectu" scil. conditionis positae. Distinguunt am: hanc etiam:
א Voluntatem beneplaciti, qua reapse et interne vult, quod declarat.
ב Voluntatem signi, qua aliud vult, quam verbis manifestavit, e.g. dum Genes. 22 immulare Abrahamum jubet filium Isaac. Deniq distinguunt:
I/. Ordinatam, qua vult aliqua directe existere, et
II/. Promittentem, qua n vult impedire existentiam rerum voluntatis ejus

./.

voluntatis ejus non conformium e.g. peccatum. Possunt hæ divisiones inservire ad diversa s. Scripturæ loca explicanda.

§16. Omnipotentia.

Quibus jam attributis ornatam hanc voluntatem infinitam credimus, est exponendum. Dicimus: Credimus illam voluntatem immutabilem, oipotentem, sapientissimam atq. justissimam, et propterea liberrimam. Ante oia de oipotentia, de immutabilitate em dicta §11. huc pertinent, aliqua infra de fidelitate et de decretis dvinis occurrent.–

Per oipotentiam intelligimus illud attributum divinum, quo oia efficere potest, quae secundum perfectissimam cognitionem vult. Ex hac definitione facile intelligitur, quomodo oipotentia a potentia entium finitorum discernatur, differt em:

1mo Extensione, cum entia finita suis limitibus coarctentur, oipotens vo, quaecumq. possibilia st, realiter dare queat, dein vo entia finita materiae existenti adstringuntur, instrumentisq. egent, dum Deus sola voluntate, ea, quæ non st, ad existentiam vocat, seu proprie creat. Sola repugnantia seu impossibilia objectum omnipotentiæ dvnae non sunt, id vo nemo sanus ipse limitationem dixerit, cum potius perfectio summa sit, Deum sibi contradicere non posse. Neq. derogat omnipotentiae dvnæ, quod n possit ee corpos, non dormire, esurire etc. haec em n st potentiae, sed imbecillitatis.

Esse am Deum omnipotentem probamus:

1/. Ex ratione nam:

a/. Illam postulat ratio theoretica, quae ab existentia rerum (concludentium) contingentium concludit ad potentiam absolutam, nisi causarum regressum in infinitum statuere vellit, qui repugnat.

b/. Postulat em finis bonor, qui sub conditione illimitatae potentiæ ttm possibilis sit (§2. P. I. D. g. Ut nil dicamus.

c/. Qualescumq. limites, qui potentiam dvnam v/. ad materiam v/. ad instrumenta adstringunt, notioni entis absoluti in se contradicere.–

2/. S. Scriptura am plena est magnificis omnipotentiæ dñæ enco-
„ miis. Psal. 32.6: „ Verbo Dei coeli formati sunt, et spiritu oris ejus
„ omnis virtus eorum." v.9 „ Quoniam ipse dixit, et facta sunt, ipse
„ mandavit, et creata sunt." Simplicissima sane et magnificentis-
sima dñæ potentiae descriptio, cui consonant vta Moysis. Gen. 1.3.
„ „ Dixit Dominus: Fiat lux et facta est lux." Job 38, 4. segq: „ Ubi e-
„ + ras, quando ponebam fundamenta terræ? Indica mihi, si habes intelli-
„ gentiam. Quis posuit mensuram ejus, si nosti? vel quis tetendit super
„ eam lineam? super qua bases ejus solidae sunt? aut quis demisit la-
„ pidem angularem, cum me laudarent simul astra matutina, et ju-
„ bilarent oes filii Dei? Quis conclusit ostiis mare, quando erumpe-
„ bat, quasi de vulva procedens, cum ponerem nubem, quasi vesti-
„ mentum ejus, et caligine illud, quasi pannis infantiæ involverem?
„ Circumdedi illud terminis meis, et posui vestem et ostia, et dixi:
„ Usq; huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tu-
„ mentes fluctus tuos? etc. Similia occurunt c.9 v. 4-10: „ Quis resti-
„ tit ei, et pacem habuit? Qui transtulit montes, et nescierunt hi,
„ quos subvertit in furore suo, qui comovet terram de ~~ca~~ loco suo,
„ et columnæ ejus concutiuntur, qui praecepit soli, et non orit,
„ et stellas claudit sub signaculo, qui extendit coelos solus, et gra-
„ ditur super fluctus maris etc." - (c. 26. 4-13. Psal. 135. Isai 40, 1.
+ et 2. 44 praecipue a versu 24 incipiendo). Demonstratio porro
stringens et maxime popularis sunt miracula oia, quae Deus
jam in A. F. patravit, ipsa fata populi Israelitici, quæ secun-
dum sapientiam et sapientissimum consilium, quidquid tentave-
rint adversarii executioni mandavit. Quoad N. F. præter mira-
cula, quae narrantur, provocamus ad dictum Gabrielis ad Virginem
„ Luc. 1. 37: „ Quia n erit impossibile apud Dm oe obum." i.e. quidquid
„ voluerit; deinde ad Matth. 19, 26: „ Adspiciens am Jesus dixit
„ illis: Apud hnes hoc impossibile est, apud Deum vo oia possibilia
„ sunt." Ephes. 3, 20. „ Ei, qui potens est, omnia facere superabundan-
ter,

/; „superabundanter, quam petimus et intelligimus." Rom 11, 36. 1. Tim. 6, 15.
Appellatur Ds solus potens, rex regum, et Dominus dominationum. –
3/. Ex Patribus nominamus s. Augustinum, qui sermone 129 de tempore
„ ait. „Non dico da mihi Xtianum, da mihi Judæum, sed da mihi paga-
„ num, idolorum cultorem, daemonum servum, qui non dicit: Deum esse omni-
„ potentem, negare Xtum potest, negare omnipotentem non potest." –
Usus practici:
a/. Consolatur nos hoc attributum in adversis fiduciamq nobis indit, fore ut, qui in adjutorio altissimi habitat, in protectione ejus commoretur, susceptor em ejus e Dominus, et refugium speranti, ipse liberabit justum de laqueo venantium. Psal. 90.
b/. In gravi sensualitatis cum Spiritu pugna; recordatio omnipotentis nos confirmat, quoniam, quod imbecillitati nostræ deest, ejus supplebit infinita potentia ad Philipp. 4, 13.
c/. Spe justum recreat felicitatis aeternae, quam tribuet, qui solus est potens, et eodem modo a peccatis avocat hominem.

§17. Sapientia. –

Quidquid am illa voluntas dona vult aut efficit, adornatum est ad leges summae sapientiæ, seu voluntas divina est sapientissima. Sapientis scil. est, bona capere consilia, et ad ea efficienda eligeret, apta media. A mensura go consilior bonitatis et medior aptitudinis gradus sapientiae dependet. Quodsi id attributum in Deum transferimus, erit illud, quo in capiendis consiliis et eligendis mediis leges summae perfectionis sequitur, ut adeo, quoad consilia, non possint cogitari excellentiora, et quoad media non aptiora. Sic facile differt sapientia dona ab humana, quæ pro limitatione entium moralium non semper scit, quid inter plura sit optimum, etsi illud sciat, saepenumero media eligit minus apta. Esse Deum sapientissimum probatur.
1. Ex ratione et quidem:
a/. Ad admirabilem Dei sapientiam ipsa diligens rerum creatarum consideratio perducit, quæ quamquam a nobis non ex integro per-

perspiciantur, tamen quae suo loco et ordine iisq. adminiculis instructa cernantur, quae stupendam, nunquam exhauriendam Dei sapientiam praedicant. Diligens studium historiae naturalis, phisicae et Astronomiae copiosam huic argumento materiam suppeditat. –

b/. Postulat infinitam sapientiam notio entis realissimi, et attributa ante exposita, sibi em Ds ipse repugnaveret, si summam, qua gaudet, scientiam, et qua optima unu intuitu simplici perspicit consilia et summam potentiam, qua in adhibendis mediis per nullam rem impeditur, non sequeretur.

c/. Demonstrant indigentiae morales, etem de summi boni consecutione desperandum eet, si v/. nesciret, v/. non posset media quaeque aptissima adhibere Deus ad finem bonorum efficiendum. –

2do Eadem est s. litterarum doctrina, quae pariter ex hoc triplici respectu summam Dei sapientiam inferunt. Etenim jam Genes. 1. 31. legimus: „Vidit Deus cuncta, quae fecerat, et erant valde bona" i.e. finibus suis consequendis convenienter aptata. Job c. 28. consideratis rebus creationis v. 12 continuat: „Sapientia vo ubi invenitur, et quis est locus intelligentiae? et v. 21, affirmans illam incomprehensibilem ee entibus finitis, soli Deo perviam declarat: „Abscondita est ab occulis oium viventium, volucres quoq. coeli latet, perditio et mors (i.e. abyssus et mors, quae tamqm personae inferuntur) dixerunt: Auribus nostris audivimus formam ejus, et ipse novit locum illius, ipse em fines mundi intuetur, et oia, quae sub coelo sunt, adspicit, cf. c. 12. 12-16. „Apud ipsum est sapientia et fortitudo, ipse habet consilium et intelligentiam." Psal. 103. sacer Auctor varias sapientissimi mundi ordinis scenas enumerat, et demum v. 24. subdit: „Quam magnifica sunt opera tua Domine! oia in sapientia tua fecisti." Praecipuam porro sapientiae Dominae laudem proverbia continent, praecipue c. 8. in quo illa loquens inducitur hunc in modum v. 22. seqq.: „Dominus possidet me (sapientiam) in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret, a principio, ab aeterno ordinata sunt, et ex antiquis, antequam

5.

„ antequam terra fieret, nondum erant abyssi, et ego jam concepta
„ eram, necdum fontes aquarum erumperant; necdum montes gravi
„ mole constiterant, ante colles ego parturiebar, adhuc terram non fe-
„ cerat, et flumina, et cardines orbis terræ, quando cœlos præpara-
„ bat aderam, quando certa lege et gyro vallabat abyssos, quando
„ æthera firmabat sursum, et librabat fontes aquarum, quando
„ circumdabat mari terminum suum et legem ponebat aquis, ne
„ transirent fines suos, quando appendebat fundamenta terræ, cum
„ eo eram cuncta componens, et delectabar per singulos dies, lu-
„ dens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, et deliciæ meæ
„ esse cum filiis hominum! Post hanc pulcherrimam descriptionem
„ dacet Scriptor invitat homines ad eam quærendam v. 33. Estote
„ sapientes, et nolite abjicere eam/sapientiam/, beatus hō, qui au-
„ dit me, et qui vigilat ad fores meas quotidie, et observat ad postes
„ ostii, qui me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem a Dño,
„ qui autem in me peccaverit, lædet animam suam; omnes, qui me o-
„ derunt, diligunt mortem." Similia occurrunt c. 24. Eccles. – In novo am
„ cedere Deus sapientissimus prædicatur, præcipue, qualenus est duc-
„ tor Religionis christianæ, quasi fundamentum et fons omnis veræ sapi-
„ entiæ et felicitatis. Locus classicus est in 1. Cor. 21-25: „Quia in Dei sa-
„ pientia non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per
„ stultitiam prædicationis salvos credentes facere, quoniam et Judæi
„ signa petunt, et Græci sapientiam quærunt, nos autem prædicamus
„ Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentilibus vero stultitiam,
„ ipsis autem vocatis Judæis atq; Græcis Christum, Dei virtutem et Dei sapi-
„ entiam." Sapientia (σοφια) duplici in sensu h. l. occurrit, pro philoso-
„ phica sapientia, i. e. humana, et deinde pro divina sapientia, qua sal-
„ vare voluit homines Deus. Sensus est: Sapientia divina in missione Salva-
„ toris ejusq; redemptione o. maxime apparuit, atq; adeo in prædicatio-
„ ne Evangelii, quod tamen multi sapientia sua inflati et superbi rejo-
„ cerunt, et stultitiam putarunt, quam infinitam am sapientiam sonabe

a/. probe intelligunt, qui vocati ad hanc sti religionem illam amplexati sunt.
In similem porro hanc et hominibus nunquam exhauriendam sapien-
" tiam Paulus contemplans ad Rom II, 33. exclamat: O altitudo divitiarum
" sapientiæ et scientiæ." Jacobus am I, 15. Deum fontem eis sapientiæ de-
" clarat dicens: "Si quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui om-
" nibus dat affluenter"; i.e. abunde. Hæc am doctrina exhortativa, ut:
a/. Sapientiæ ad Deum accedere, enitamur i.e. ut optima quæq; consilia
secundum optimam scientiam semper eligamus, justaq; media
ad ea efficienda inquiramus.
b/. Ut cum in finem cultus intellectus nostri diligenter invigilemus.
c/. Nullam sapientiam veram reputemus, nisi quæ est in sto Jesu
Domino nostro et propterea.
d/. Quia in vera tm sapientia animas nostras possidemus, lumen
sapientiæ i.e. doctrinæ sti latius semper diffundere curemus,
illamq;
e/. Sapientiam monente Jacobo. l.c. precibus ardentibus a Deo postu-
lemus. –

§18. Sanctitas.

Omnia am, quæcumq; sunt, et disponit Deus, secundum leges sum-
mæ sanctitatis adornat, quia ipse est increata sanctitas. Quid
sanctum in entibus moralibus significat, ex ethica notum est, no-
bis scil. consensionem voluntatis cum lege morali sue voluntate
Dei. Transferentes hanc notionem in Deum, sub sanctitate in-
telligimus illud attributum, quod tantum probat, quod cum perfec-
tissima ejus natura, v. quod idem est, cum summa perfectione
consentit, ex quo facile intelligitur, quod a natura Dei:
i/. Non tm excludamus peccatum qualecumq;, et peccandi possibili-
tatem, sed et.
2do/. Ei nequaquam virtutem adscribamus in sensu consueto, qua stu-
dium et laborem involvit, et sensualitatis illecebris saepe in con-
trarium pellitur, quod in Dei perfectissimam naturam non cadit,
sed et: 3tio/. –

3tio Dē Dei sanctitate loquentes, ei non tribuimus habitum, qui repetitis ejusdem generis actionibus contrahitur, qui pariter nisum et conamen indigitat, et actionum successionem supponit, quod sumere vetat ejus immutabilitas. Intelligimus gō his seclusis sub sanctitate dōna statum aeternae consensionis dōnę voluntatis, cum perfectissima cognitione, quo in statu, ut facile intelligitur et minimum peccatum abhorret, minimoq bono delectatur, actiones entium moralium non respiciens tm externas, sed minima, quae in cordibus aguntur, interna. Suma Dei sanctitas probatur,

1. Ex ratione et quidem:

a/. ex notione entis absoluti. Etenim n potest ens absolutum aliud diligere et velle, quamquod cum sumis ejus perfectionibus convenit, secus em sibi ipsi contradiceret, quod destruit notionem entis absoluti.

b/. Qui naturam humanam sic ordinavit, ut virtutem summum bonum judicet, eaq de causa voce instruxit absolvente v/. damnante, prout bene v/. male fecit, ille hocce summo bono destitutus ee non pt, adeoq n potest non delectari unice eo, quod sanctum et moraliter perfectum est. Quapropter:

c/. Sanctissimum dicto sensu postulat Deum ipsius completi boni nostri consecutionis possibilitas, quae nulla eet, nisi Ds pretium nostrum morale velit judicare et aestimare, quod summam sanctitatem supponit.

2do Ex s. litteris, et qdm:

Una illor haec vox est, Deum ee sanctissimum, dum v/. expresse eum sic vocant, v/. etiam id unice urgent, et voluntatem Dei declarant, „ ut hnes vitae sanctimonia infucata eam sequantur, Leo 11, 44: „Sancti estote, quoniam ego sanctus sum". Deut. 32, 4. „Deus fidelis est, et absq ulla iniquitate justus et rectus." Psal. 5, 5-7: „Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es, neq habitabit juxta te malignus, neq permanebunt injusti ante oculos tuos, odisti oes, qui operantur iniquitatem. Psal. 14, totus, qui pulcherrimam continet descriptionem eor, qui Deo placent: „Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo, - qui ingreditur sine macula, et ope„

operatur justitiam etc. Huc pertinent porro oēs exhortationes prophetarum, qui complacentiam dōnam et proemia sub conditione ltm sanctitatis enunciant. In N. T. Deus vocatur τελειος, perfectus. Matt. 5, 48: „Estote gō perfecti, sicut pater vester coelestis perfectus est." coll. cum Matth. 19, 17: „Unus est bonus Deus," i.e. unus vere sanctus." 1. Petri 1, 15-16: „Et ipsi in oī conversatione sancti sitis, quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum." 1. Joan. 3, 3. „Et oīs, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est." Jacob. 1, 13: „Nemo, cum tentatur dicat; quoniam a Deo tentatur, Deus em intentator malorum est (ἀπειρασος) qui ad peccatum induci nequit) ipse am neminem tentat;" quo in loco possibilitas peccandi a Deo excluditur. Ceterum conferendi st etm textus, quos infra de justitia dōna citabimus.

Nota I. Ex his locis apparet, Deum sensu nostro in ss. litteris dici sanctissimum, etsi gō in iisdem ss. litteris vocabulum קָדָשׁ etm significat venerabilem, celebrandum, et sanctitas pro majestate et gloria Dei veniat, ut si Jes. 6, 3. dicatur: „Seraphim clamant: Sanctus, sanctus, sanctus Dnus exercituum," quo in loco significat sume venerabilem, vel si Xtus orare nos docet, Matth. 6, 9. „Sanctificetur nomen tuum." i.e. tu Deus celebreris et colaris; hisce nullo modo turbamur, id em nil aliud probat, quam idem vocabulum saepe plures significationes habere, pro nostro am sensu oīa loca classica, in quibus jubemur sanctitatem Dei immitari, cum in iis de amore boni, a versatione mali, rectitudine vitae, morumq probitate necessario sermo est, quia Majestatem Dei et gloriam nemo imitari potest.

Nota II. Loca ss. litterarum et exempla, quae evincere videntur, Deum malum velle, v. praecipere malum, utpote, cum cor indurare dicitur, si hnes obcoecat, errare facit etc; agunt de voluntate Dei malum permittente, aut propter culpam hnum graam subtrahente. Permissionem am mali cum summa sanctitate non pugnare in propatulo est, deberet em libertatem hominis tollere et possibilitatem

possibilitatem peccandi adimere, quo in casu hō desineret ēē hō, i.e. ens rationale finitum. Sanctitas am̄ est, sufficientia per sapientiam suppeditare media, quibus peccata caveantur.

Nota 3. Usus practici:

a/. Quod si Deus est sanctissimus per virtutis serium studium ei similes evadamus, ad quod ss. litterae, ut ex locis citatis patet toties excitant, huc oīa tendent conamina.

b/. Motiva am̄ virtutis puriora semper redolere enitamur, ut virtutem propter virtutem diligamus, tali em̄ tantum modo Deo placebimus Spiritui sanctissimo. Matth 5, 46.

c/. Pretium am̄ alior̄ non secundum faciem judicemus, neq secundum, quod ex bonis externis possident, sed secundum vitae sanctimoniam, etem̄ secundum pretium internum et Deus oēs judicat sanctissimus.

d/. Virtutem am̄ et vitę sanctitatem verbo et exemplo promoveamus apud omnes, quoniam sic ttm̄ diligemus fratres, verum eōr bonum promoventes, nam illi ttm̄ Deum sunt visuri, qui mundo sunt corde. Matth 5, 8.

e/. Quapropter etsi vitę casus et infortunia nos premant, simus tranquilli, si bona apud Deum gaudemus conscientia, divites em̄ apud Deum vitę sanctitate, non derelinquimur unquam.

Nota IV.

Hanc sanctitatem dōnam etm̄ appellant sanctitatem internam, a qua distinguunt externam seu justitiam, de hoc, ut sermonem nunc faciamus, postulat ordo, antea tamen specialia attributa, quae ex sanctitate immediate derivantur sunt tractanda. —

§19. Veracitas, Fidelitas et Sinceritas. —

Intelligimus nomine veracitatis dōnae illud attributum, quo ejus dicta cum perfectissima cognitione semper consentiunt. Fidelitas am̄ est illud attributum, quo, quid promisit, constanter et exacte exsequitur. Sinceritas vō illud, quo factis semper prosefert, quod vult. —

./. A Deo go non tm oe mendacium, sed et oem illusionem et deceptionem, humanamq in promissis constantiam excludimus. Haec attributa am in ipsa sanctitate dna fundari, patet, cum mendacem, vbis non constantem, subdole agentem, neq inter hnes bonum et probum appellamus. Argumenta go:

1mo Ex ratione, eadem sunt, quae pro sanctitate et immutabilitate divina adtulimus.

2do S. Scriptura am specialim illa probat, nam:

„ a/. Quod veracitatem attinet, legimus Num 23, 19: „ Non e Ds, quasi
„ ho, qui mentiatur." Joan. 8, 28: „ Qui misit me, verax est." Rom.
„ 3, 4. „ Est am Deus verax, omnis am ho mendax." Tit. 1, 2: „ In spem
„ vitae aeternae, quam promisit, qui non mentitur" /αφευδης men-
„ tiri nesciens/ Hebr. 6, 18: „ Impossibile est mentiri Deum." –

„ b/. Quoad fidelitatem Psal 32, 4: „ Rectum est vbum Dni, et oia opera
„ ejus in fide" /i.e. promissa Dei non sunt fallacia/. Jes. 40, 8: „ Exsi-
„ catum est foenum, cecidit flos, vbum am Dni manet in aeternum."
/i.e. oia terrena transeunt, quod Deus promisit, manet./ II. Tim 2, 13.
„ Si non credimus /si nos data fide fallimur, deficiendo scil. a Reli-
gione Xtiana/ ille fidelis est, negare se ipsum non potest." Argu-
mentatur Paulus ex dna natura ad ejus fidelitatem semper per-
„ manentem. Hebr. 13, 23.: „ Fidelis em est, qui repromisit." Amboat-
„ tributa juncta leguntur ad Rom. 15, 8: „ Dico am Jesum Xtum mi-
„ nistrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei /i.e. propter
„ Dei veracitatem /ad confirmandas promissiones patrum": i.e. Pa-
tribus factas.

c/. Sinceritas ex his ipsis testimoniis sequitur:

Nota I. Factum Genes. 16, ubi Deus immolare jubet Abrahamum fi-
lium suum Isaac, non obstare sinceritati dnae, facile intelli-
gitur, modo extendatur, Deum tentare voluisse Abrahamum,

nec mutasse consilium suum, dum voluerit quasi, quod postea retractavit. Factum am. Genes. 27, ubi mentitus est a suadente matre Jacobus, et quae st similia in ss. litteris, non probatur tamqm recte factam, nec Deus est in causa, etsi Jacobum, quod reliqua facta sua dilexerit, et ob consilium, quod per eum consequi decreverat. Indicat hoc solum, Deum quoq. naevis hnum uti ad finem bonorum consequendum, successiva am veritatis evolutio, veracitati Dei tam parum obstat, ut potius luculentum sapientiae dvnae, humanum genus educantis documentum sit.

Nota II. Usus practici:

Haec attributa nos exhortantur:

a/. Ut abstinentes ab oi mendacio, tlm loquamur, quae secundum optimam persuasionem, veritati consentanea intelligimus, dein.

b/. Factis quoq. nunquam aliud prae nobis feramus, quam quod internis molimur duplicitatem, sic vitemus characteris monente Ecclesiastico 2, 14. Vae duplici cordi!

c/. Fidei nostrae in dvnam doctrinam solidissimum constituunt fundamentum.

d/. In adversis solantur, quoniam ut promisit, conatibus nostris dabit felicem eventum, bonisq. operibus nostris felicitatem promissam.

§20. Justitia.

Sanctitatem dvnam ad mundum moralem relatam adpellamus justitiam. Jam sanctitatis in relatione ad mundum moralem duplici modo considerari potest v/. 1mo eatenus, quatenus legem moralem fert, 2do quatenus legis auctoritatem tuetur; quapropter justitia latiori sensu definitur. Illud attributum dvnum, quo Deus leges morales fert, et earum auctoritatem tuet. Priorem appellant legislatoriam, alteram judiciariam, distributivam, seu retributivam; quia illa non distribuenda aeque pro meritis et demeritis sorte, cui judicium fundamento est, v/. maxime conspicit, hinc

./. hinc etiam factum est, ut justitiam arctius definirent; tmqm illud attributum dnum, qua condignam sortem entibus moralibus attribuit. Jam quia amoena sors, quae cum probe factis jungitur, poena dicitur, definiunt quoq justitiam strictiori sensu sumtam: illud attributum, quo bonos prmiis exornat, a malis am poenas exigit. — Hinc etm dividunt justitiam hoc strictiori sensu sumtam: in renumerativam et punitivam. Quomodo justia dna a humana distinguatur, non difficulter eruitur; etem dna justitia non fert, nisi legem sanctitati objectivae correspondentem; in distribuenda sorte am ab oi partium studio est aliena, nec personas respicit, est universalis, minima quoq respicit, ad formam externam non judicat, aequa lance totum ponderat entis rationalis pretium, nec unqm clementiae clare locum dare potest, nisi prestita conditione, ut totius mundi moralis auctoritas stet salva et incolumis. Quae oia, quomodo in justitia hna se habeant, experientia constet, et ex limitibus humanae naturae explicatur. Praefatam am justitiae dnae prescriptionem, notio entis absoluti, et exposita antea attributa postulant. Esse Deum utroq respectu justissimum probatur:

1. Ex ratione nempe:

a/. Indigitat illud attributum lex sancta cordibus nostris inscripta, quae supponit legislatorem sanctissimum, sed et vindicem, cum secus vocem nos absolventem et damnantem, gaudio et tristia pro diversitate factorum nos replentem, nobis non indidisset. —

b/. Postulant desideria nostra practica, quae complecti finis consecutionem in hypothesi Dei justi Mm expectant. Cf. §2, P. I. D. g. —

2. Ex ipsa scriptura idem constat. Nam.

a/. Quod legislatoriam attinet justitiam, illam exhibet historia legislationis A. et n. f. (de qua suo loco).

b/. Remuneratoriam am probant:

α/. Facta, quae in s. litteris narrantur, nam protoparentes, quam primum peccaverunt, dederunt poenas, Genes. 3. Cainus post fratris occisionem a Deo pro poena in terram desertam ejicitur Gens. 4. —

Diluvium perdidit totam generis humani massam corruptam, Noe vo in premium virtutis salvatur Gen. 7. Sodoma et Gomorha ob morum perversitatem a Deo perduntur Gen. 19. Similiter Moses Deut. 27. 28, eos, qui legem donam servant, felicitatem, immorrigeros vo poenas gravissimas manere edisserit, et tota populi Israelitici historia Deum verbis stetisse enarrat, usq dum propter salvatoris crucifixionis immane scelus tota natio et urbs everteretur in perpetuum donae justitiae monumentum. Porro justitia Dei summa in eo conspicitur, quod non antea in gratiam genus humanum receperit, qm ipse unigenitus filius Dei λυτρον pro peccatis solvisset. Deum am in viris quoq ceterum justis, saevere punire peccata, testis est Moses, qui ob peccatum diffidentiae aeternae s. ingressu prohibitus est, et Davides, cui filius adulterii etm remisso peccato mortuus est.

β. „ Probant am porro et dictis Job. 34. 10-12: „ Viri cordati audite me, „ absit a Deo impietas, et ab oi potente iniquitas, opus em hnis „ reddet ei (i. e. pro meritis Deus ei retribuet) et justa vias singulorum restituet eis. Vere em Deus n condemnabit frustra, nec „ omnipotens subvertet judicium." Psal. 17, 25. „ Et retribuet mihi Dnus „ Deus secundum justitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculor ejus." Rom. 2, 5. „ Secundum duritiem tuam et inpoenitens cor thesaurizans tibi irram in diem irrae „ et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuiq, justa opera ej." Reliqua loca de judicio particulari et universali recurrent. Esse am justitiam Dei universalem et a partium studio alienam pulchre „ enunciat Job. 34, 19: „ Qui n recipit personas principum, nec cognovit tyranum, cum disceptat contra pauperem, opera em manuum „ ejus sunt universi." Et 1. Petr. 1, 17. „ Sine acceptatione personarum „ judicat, secundum unius cujusq opus." Minimum bonum coram justissimo Deo n. destitui mercede sua docet xtus Matth. 10, 12 ubi potum aquae frigidae fratri porrectum non destitutum iri mercede, asserit. Sic vo ex altera parte minimum malum judicem suum

suum habet Deum. Matth. 12, 46: „Dico am vobis, quoniam oe vbum otio-
sum, quod locuti fuerint hnes, reddent rationem de eo in die judicii."

Nota I. Inaequalem sortis terrestris dvisionem non obstare justitiae dvnae docebimus infra de providentia, et facile intelligitur, quia praesens vita non est meta desideriorum nostrorum.

Nota II. Quodsi quis de fine quaerat, ex quo dvna justitia poenas irrogat, ille n est unus, sed plures cogitari possunt npe: punit Deus ut peccatores emendentur, si ipsi emendari renuunt, ut alii a peccando abstereantur, ut odium erga peccata manifestet suum, sicq summam sanctitatem reddat conspicuam, deniq, ut legis moralis ordinem et auctoritatem conservet, salvum et incolumem, quae nulla eet, si sorte aequali oes tractarentur, boni et mali eodem modo. Plura in doctrina de aeternitate poenarum. –

Nota III. Usus practici.

α). Ut cuiq suum tribuentes justitia ad Deum accedamus, docet nos divina justitia.

β). Ut illam intuentes a bono etm arduo prosequendo non desistamus, malumq, etsi amoenum fugiamus, nos invitat, sic in virtutis studio nos confirmat.

§21. Suma Dei libertas.

Praemissis his diligenter consideratis, Deo attribuendam ee sumam libertatem, sine oi difficultate intelligitur modo, quid libertatis nomine veniat, expendatur. Uberiorem qdm descriptionem exhibet Theologia moralis; nos necessarium in memoriam revocamus, et qdm distinguunt inter libertatem mataphysicam et moralem. Prior dicitur facultas independenter ab oi causa aliena se ipsum determinandi, posterior vo facultas, secundum stimulum honestatis non vo voluptatis, se ad agendum determinandi. Sic qdm definitur libertas moralis sensu latiori; angustiori est facultas hominis, secundum rationis dictamina sese determinandi; sensu vo strictissimo, eoq eminentissimo est vis rationis praepondevans constanter recte agendi. Hoc sensu a virtute et sanctitate non

non differt. Libertas hoc sensu sumta etm Xtiana dicitur, de illa loquitur Xtus Joan. 8, 36, dicens: „Si filios vos liberaverit, vere libere estis;" e contra oīs, qui sceleribus indulget, libertate destitutus hoc sensu dicitur, seu servus est peccati v. 34: „Omnis, qui facit peccatum, servus est peccati;" propterea etm religio Xtiana ab Apostolo Jacobo lex perfectæ libertatis dicitur 1, 24. Quodsi hoc attributum in Deum transferatur, per se ex dictis patet, sermonem non ee posse de facultate, neque de libertate eo sensu, quo per sensualitatis pondus, v. etm per minus pura motiva in contrarium possit se determinare malum, sed libertas in Deum translata erit status dnæ naturæ, quo independenter a qualicumque causa decernit et agit, quae sumae perfectioni consentanea sunt. –

Hoc sensu libertatem de Deo praedicandam ee, patet:

1. Ex ratione, Etenim:

Sequitur illa conclusione ex notione oīpotentiæ et sanctitatis, desineretque ens ee independens, si qualicumque causa et non per semet ipsum ad agendum determinaretur v. quodemumcumque motivo a scopo perfectissimae sanctitatis deflecteretur, quia sibi repugnaret. –

2. Sacrae litteræ etsi libertatem Dei metaphoricam n definiant, eam tamen abunde testantur. Huc scil. pertinent oes textus, qui oīpotentiam Dei depraedicant i.e. potentiam talem, quæ nulli rei adstringitur, v. causae, atque adeo metaphorice liberum edisserunt. Omnia, quæcumque voluit, fecit, Psal. 134, 6. hic est tenor oīum ss. litterarum. –

Concinit in idem Paulus Ephes 1, 11: „Operatur oīa secundum consilia voluntatis suæ;" et propterea etm ad Rom. quærit: „Quis consiliarius ejus fuit? quasi diceret: Nemo unquam consiliarius ejus fuit, per oīa se ipsum determinavit, perfectissima utens libertate. Quoad libertatem am moralem huc pertinent oes textus supra de sanctitate citati. –

Nota I. A Deo qo possibilitatem peccandi excludimus, et nihilominus eum defendimus liberrimum. Quicunque eo, quod peccare non possit Deus, Dei libertatem impugnant, non perpendunt, facultatem

facultatem malum pro bono eligendi, defectum ēē libertatis, uti facultas pro vero eligendi falsum, defectus est intellectus. Sane, qui beatum se putat, quod facultatem habeat male gendi, miser est. –

Nota 2. Pugnam inter libertatem (hum divinam) et ejus immutabilitatem nemo deprehenderit, qui definitionem allatam defendat, cēterum: cum res interna libertatis humanæ tantis obnoxia sit difficultatibus, quis explicare præsumat rem internam libertatis divinæ.

Nota 3. Dei libertatem non eo tolli, quod vi justitiæ suæ bonis poemia, malis ām poenam rependere teneatur, facile intelligitur, si attendamus, justitiam a sanctitate non differe, quæ ām libertatem non tlm n̄ tollit, sed perfectissimam potius involvit. –

Nota 4. Id vō attributum nos excitat.

a/. Ne augentes desideria aut indigentias vanas, libertatem nostram metaphisicam impediamus.

b/. Ut quotidie magis ad filior Dei libertatem enitamur, spe ām vana perversae libertatis, quam prætendunt multi recenti tempore animum nunquam lactemus. –

§22. Vita Dei.

Ex oībus, quae hucusq diximus oritur notio sumæ vitæ, quam Deo necessario attribuimus, quod intelligitur, modo, quid nomine vitæ veniat, perpendatur. Vita in genere ē facultas ad efficacitatem (Anlage zur Thätigkeit) ejus character motus est, quies ēm character mortis, conditio vō vitæ sunt vires. Hoc sensu tribuimus qq plantis et animalibus vitam. In entibus vō moralibus vita non cogitatur, nisi sub conditione intellectus et voluntatis, sed et conscientiæ, quæ usum virium comitatur. Gradus gō vitæ (in entibus) in entibus spiritualibus ponderatur ex mensura virium intellectualium et moralium, gradu efficaciæ earundem, sed et conscientiæ virium ipsarum et efficaciæ, qua se exserunt. Quo minor est indolis rationalis gradus, quo minor efficacia, quo minor conscientia, eo minor

eo minor est vitæ gradus. Erit gō vita Dei: status sumæ efficaciæ ex perfectissimis viribus prodeuntis, cum perfectissima conscientia conjunctus. Haec suma Dei vita, quomodo a vita entium finitorum moralium differat in propatulo est, cum nullius tanta sit efficacia, neq ullius vires sint absolutæ, ex quo sequitur, perfectissimam sui conscientiam nemini inēe. — Probatione am ex ratione non indiget, cum illa ex attributis expositis, nominatim intellectu infinito, voluntate omnipotenti, sanctissima et liberrima ultro sequatur. Sacrae vō litteræ illam ipsam perfectissimam vitam Dei enuntiant. — „Huc pertinent oēs formulae, quibus Deus loquens inducitur: „Vivo „ego dicit Dominus." Deut. 32, 4. „Vivo ego in aeternum". Jerem. 22, 24. „Ezech. 18, 3. Dicitur porro: „Deus vivens." Jasai. 3, 10. 1. Reg. Deus vivus sæpenumero idolis emortuis et mortuis eōr statuis opponitur. „e.g. Psal. 113, 1-8. Quo inter alia idola gentilium ridentur: „Os habent, et non loquentur, aures habent et non audient, nares habent, et „non odorabunt." etc. Ex quo sequitur per vim oppositionis hermaneuticæ Deum verum ēē dm vivum. —

Dicitur porro in N. F. auctor vitæ omnis et vitam habens in semetipso „Joan. 5, 26: „Sicut em Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et filio habere vitam in semet ipso." Act. 17, 24: „Nec manibus hominis „colitur, indigens aliquo, cum ipse dat oībus vitam, inspirationem „et oīa. 1. Tim. 6, 13: „Praecipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia." Haec testimonia sufficiant, cum vita Dei ex spiritualitate, ritualitate, reliquisq attributis ultro sequatur. —

Usus practici: a/. Cum ds auctor sit omnis vitæ, adeoq et nostræ, pretiosum hoc donum a Deo concessum agnoscamus, illoq sic utamur, ut entia rationalia decet, quod

b/. Fiet; si non phisice ttm sanctitati conservandæ studeamus, sed et proprimis morali, excolendo vires concessas, nunquam brutorum more sine rationabili eōr, quæ facimus, conscientia vivamus. —

c/. Nunquam gō desidiae v/. intellectuali v/. morali nos demus.

§23. Bonitas Dei.

Sententia: Deus est bonus, varios significatus habet. Dicitur nempe:

1º Deus est bonus, quatenus est ens realissimum, complexus omnium perfectionum seu bonorum, et illa omnia habet per semet ipsum, hoc sensu: illum etiam appellamus bonum originarium (das unerschaffene Gutt). v. das höchste Gut.)

2. Dicitur bonus, quatenus est sanctissimus, prouti et hominum virtutis studiosum bonum appellamus.

3. Dicitur Deus bonus, quatenus bonitas est attributum transiens in creaturas, quo omnibus bene vult et benefacit, quo in sensu est synonymum cum benevolentia et beneficentia. Hoc ultimo sensu nos hoc loco vocabulum bonitatis accipimus, et propterea bonitatem definimus illud attributum, quo Deus entibus creatis tantum felicitatis attribuit, quantum unumquodque capit. Quomodo bonitas divina a bonitate humana differat, paucis dicimus, nempe: bonitas divina nunquam est separata cogitanda a reliquis attributis divinis, nominatim non est separanda ab omniscientia, sapientia, sanctitate, et justitia, dum e contra entia finita saepe nesciant quid, si aliis benefacere volunt, proprie bonum sit, illisque circumstantiis conveniat, v. debiles indulgent affectionibus sensualibus, sanctitatem et justitiam negligentes. Prouti autem bonitas divina circa diversa objecta versatur, varia sortitur nomina, dicitur nempe χαρις, gratia; et notat benevolentiam, qua omnes et singulas creaturas Deus amplectitur, etiam charitas eodem sensu. Porro humanitas φιλανθρωπια, relate ad homines, quos per Jesum Christum redimere decrevit benignissimus Deus; hoc vocabulo utitur Paulus ad Titum 3, 4. Misericordia, quatenus pronus est Deus ad homines miseros sublevandos et peccata condonanda; patientia, quatenus tolerat peccatores; longanimitas, quatenus differt peccatorum poenas; lenitas (Gelindigkeit) quatenus eosdem mitigat.

Dei autem bonitatem probat.

I. Ratio, et quidem:

1. Ex diligenti totius naturæ consideratione. Quorsumcumq; ēm homo oculos convertit, totam invenit amoenitatis et felicitatis naturam plenam, ut concutiat necesse sit, qui id agnoscere nolit; postulat ām:

2. Insuper sumam Dei bonitatem ipse finis bonorum; in hoc ēm attributo voluntatem Dei pronam, deprehendimus, quae velit felicitatis ~~gaudium~~ gradum nobis impertiri illum, qui prætio nostro morali conveniens est, et media suppeditare, quibus ad virtutem enitamur. –

3. Sub utroq; respectu etm s. litteræ factis et dictis illud attributum Dei demonstrant, et quidem:

a/. Quod facta concernit, huc referimus ipsum felicissimum protoparentum statum ante peccatum, quem suo loco exponemus, deinde vō post eorundem lapsum media et instituta, quæ pro præparatione ad Messiam disposuit Deus, donec mitteret unigenitum summum beneficentiæ dvnæ documentum, dicente xto. Joan, 3, 15: „Adeo Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum mitteret; ut oīs, qui credit in ipsum non pereat, sed vitam habeat aeternam." Sapientiam hisce qq; quoad misericordiam etc. pertinet dilatio diluvii genb. missio prophetarum ad hnēs a malo avocandos, historia Davidis in condonatione peccati. 2. Reg. 12. sequitur. –

b/. Dictis. In hoc argumento pertractando præcipue seduli sunt Pslmi e.g. Psal. 8, 5. usq; ad finem: „Quid est hō, quod memor es ejus, aut filius hominis, quia visitas eum? (benigne respicis). Minuisti eum paulo minus ab angelis tuis, gloria et honore coronasti eum." Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves et boves universas, insuper et volatilia coeli" etc. Laudatur dvna clementia ex parte bonorum, quæ homini suppeditat. Pariter Psal. 103, 9. segq; in quo inter alia: „Fecit lunam in tempore, sol cognovit occasum; posuisti tenebras et facta est vox; catuli leonum rugientes, ut rapiant et quærant a Deo escam, sibi oīa a te expectant, ut des illis escam in tempore, dante te illis, colligent; aperies tu manum tuam, oīa

„ ōia implebuntur bonitate." Psal. 144, 15-20: „Omnium oculi in te sperant,
„ et tu das illis escam in tempore oportuno, aperis tu manum tuam
„ et imples ōe animal benedictione. Prope est Dominus omnibus invo-
„ cantibus eam in veritate, voluntatem timentium se faciet, depre-
„ cationem eorum exaudiet et salvos faciet eos." Sap. 11, 25: „Diligis
„ ōia, quæ sunt, et nihil odisti, fecisti quæ."
In N. J. Xtus benignitatem Dei eo proprimis nos docet, quod Deum
in relatione Patris ad filios repræsentat, et Patrem illum appellare
permittit, a quo omnia bona expectare possimus petentes Matth.
„ 7, 7: „Petite et dabitur vobis, ōis enim, qui petit, accipit; et qui quærit,
„ invenit; et pulsanti aperietur." i.e. omnis generis bona Deus vobis de-
dit petentibus, et v. 11 a minori ad majus concludit, ad Dei benignitatem.
„ Si ergo vos, cum estis mali (i.e. in comparatione cum Deo) etsi boni sitis,
„ tamen mali estis) nostis bona dare filiis vestris, quanto magis pater ve-
„ ster coelestis dabit bona petentibus se." 5, 45. Benignitatem Dei exinde in-
„ fert, quia solem oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos, et
„ non justos." 1. Petri 5. 7: „Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum,
„ quoniam ipsi cura est de omnibus." I. Joan. 4, 5. „Deum appellant charita-
tem i.e. fontem ōis beneficii in nos redundantis. Jacob I, 17. Omne bo-
num a Patre luminum descendere adserit. Quod speciatim attinet
misericordiam, patientiam et lenitatem citamus loca sequentia. Psalm.
„ 76, 9-10: „Aut in finem misericordiam abscindet aut obliviscetur miseri
„ Deus, aut continebit in ira sua misericordiam suam." Eccles. 18, 8. „Nu-
„ merus dierum hnum ut multum centum anni quasi guttæ aquæ ma-
„ ris deputati sunt et sicut calculus arenæ, sic exigui anni in dies ævi"
„ (i.e. in sempiternum:) Propter hoc patiens est Deus in illis, et effun-
„ det super eos misericordiam suam, vidit præsumptionem cordis eor,
„ quoniam mala est, et cognovit subversionem illorum, quoniam nequam
„ est; ideo implevit propitiationem suam in illis, et ostendit illis vi-
„ am aequitatis; miseratio hnis circa proximum suum, misericor-
„ dia am Dei super oem carnem etc." Joel. 2, 13: „Et scindite corda ve-
„ stra et non vestimenta vestra, et convertimini ad Deum vestrum,

„vestrum, quia benignus et misericors est, patiens multæ misericordiæ,
„et prostabilis super malitia." Deum mitigare poenas dicit Psal. 102
„10. „Non secundum peccata fecit nobis, neq secundum iniquitates nostras
„tribuit nobis."

In N. F. autem Xtus Luc. 6, 36. ad misericordiam erga homines exemplo patris coelestis excitat, et misericordiam in parabola de filio prodigo Luc 16, docet. Paul. II. Cor. 1. 3. Deum vocat Patrem misericordiarum, et
„Deum totius consolationis Rom II 4. scribit: „An divitias bonitatis di-
„vinæ patientiæ et longanimitatis contemnis? An ignoras, quoniam
„benignitas Dei ad poenitentiam adducit?" Paucis Dei bonitatem idem A-
„postolus complectitur dum I. Tim. 2, 4. scribit: „Qui oes vult salvos fieri,
„et ad agnitionem veritatis pervenire."

Nota I. Neq mala physica, neq mala moralia obstare bonitati divinæ docebimus in doctrina de providentia.

a) Nota II. a). Hoc attributum dnum certum et firmissimum fidei nostræ in Deum fundamentum est.

b). Nos exhortatur ad gratias infinitæ bonitatis Dei continuo habendas, et agendas a quo toti pendemus, in quo moremur et sumus, quod fiet si benigne oblatio secundum voluntatem Dei offerentis utemur.

c). Excitat ut quantum possumus Deum imitemur benevolentia et beneficentia erga oes, misericordiam et bonitatem prostemus oibus in quantum vires ferunt felicitatem aliorum veram promoveamus. –

§24. Deus in essentia unus.

Hisce terminamus doctrinam de attributis dnis. Jam ulterius defendimus haec oia tanta et talia uni tm enti adeo convenire, ut non sit nisi unus seu unicus in essentia Deus. Appellamus hanc doctrinam monotheismum, illi opponitur Polytheismus, cui adstipulantur oes, qui plures agnoscunt et colunt Deos. Plerique cum Polytheismo habent gentilismum identicum, qui imagines inanium deorum venerantur, iisque numen divinum inee existimant, adpellantur idolatræ. Polytheismus crassior vocatur Fetischismus, quando scil. res sensibiles animatæ vel non animatæ sacrificiis et precibus tamqm numina venerantur. Magismus Deum in sole, luna, astris

astris constituit. Sabæismum per apothesin mortales ad Deorum sedes attolit, et ut Deus veneratur. Dualismus constituit duo principia, unum lucis, seu bonum, alterum tenebrarum seu malum.

I/. Argumenta pro unitate Dei ex ratione, quam primum ipsam illam notionem aliunde hauserit.

Populos oes revelationis luce destitutos uni alterive ex hisce erroribus indulsisse ex historia constat, et a nobis dictum, demonstratumq P. I. § 20. D. g. ubi pariter observavimus, unum alterumve philosophorum saniora qdm intellexisse, quamvis vaccilaverint fere oes, hinc etm factum est, ut multis videretur unitatem Dei ex ratione prorsus probari non posse, illamq unice revelationi deberi. – Aliis am videtur aliter, ut s. Thomæ Aquinati, qui rationem sufficientia eam in rem argumenta proferre posse defendit. Quidquid sit, putamus, debilitatem rationis in eo dogmate retinendo, teste historia, clarissime conspici, interim tamen ~~conspiciens~~ sufficiens argumentum pro unitate Dei usu theoretico et practico illam proferre. Et em ex una parte certum est, oes rationis functiones tam theoreticas, quam practicas, propter quam Deum existentem ratio requirit in uno Deo ita claudi, ut eis prorsus acquiescere possit, ex altera am parte neglecta unitate in voraginem demergi et nescire, quot numero statuat. Quidquid go propter unum Deum statuitur, sine ratione sufficienti adsumitur. Accedit, hominem ex unitatis principio, ad unitatem necessario tendere, quod pluralitatem Deorum v. æque potentium v. potestate inæqualium fere necessario excludit, unus porro finis in rerum natura conspicuus, unum tlm Deum indigitare videtur.

II. Ceterum extra oe dubium hanc doctrinam de uno in essentia Deo divina revelatio collocat. Etenim illa primis Genes. capitibus docetur, et unus ille Deus, qui creavit universa semper unus idemq loquens ad ss. Patriarchas inducitur. In legislatione am Mosaica tmqm fundamentum ponitur, dum Deus Exod. 26, 2; ad populum electum loquitur: „Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegipti de domo servitutis; non habebis Deos alienos coram me, non facies tibi sculptile neq oem similitudinem, quæ est in cœlo desuper et quæ in terra deorsum, nec eorum,

nec eorum, quæ sunt sub terra, non adorabis ea, neq coles, ego sum Dominus Deus tuus fortis etc." Quibus verbis sicut unicus probatur verus Deus, sic praecipue ea verba contra polytheismum crassiorem, qui in Aegipto vigebat, diriguntur. Eandem doctrinam repetit Moses Deut. 6, 4. „Audi Israel Dominus Deus (tuus) noster, unus est, et exinde infert huic Deo uni omnem vitam vestram." mancipari pergens v. 5. „Diliges Deum tuum ex toto corde tuo etc." Ad hanc fidem in unum Deum conservandam tendisse omnia instituta mosaica nominatim unam verbam sanctam, unum templum, unum altare, unum sacerdotium etc. docet Archæologia atq historia tota populi electi manifestat: Mala et infortunia semper fuisse secuta quamprimum a fide hac discesserant. In hanc porro fidem conservandam excitati a Deo fuere prophetæ, quorum una vox hæc erat: Unum esse Deum omnia vero, gentilium numina esse vana et fictitia." Expresse porro humanitatem Dei prædicat Psal. 75, 10: „Quoniam magnus es tu, et faciens mirabilia, tu es Deus solus." Jes. 11, 3, 11. „Ego sum Dominus, et non est absque me Salvator."

In N. am T. hanc fidem supponi et diserte annunciari alioquin certum est. Ex multis citamus unum locum Joan. 17, 3; ubi Xtus dicit: „Haec est vita æterna, ut cognoscant, te solum verum Deum." Marc 12, 29. 1. Cor. 8, 6. Nobis tu unus Deus Pater ex quo omnia. Gal. 3, 20. Ephes 4, 5. etc. —

III. Fides am Essiæ aeque certa est, scimus enim:

1mo Hoc potissimum fidei articulo primos Xtianos, ut historia docet, ab ethnicis discerni, qua de re a superstitiosa plebe saepe scelerati, impii, quin imo Athei et Religionis Adversarii, nuncupati sunt. —

2o Patres am non tm illam fidem spr profitebantur, sed et diversis argumentis propugnabant ex ratione petitis. Sic Tertulianus prouti nos facimus, nullam intelligi rationem, ex qua plures Dei accipiantur, dicens contra Martionitas L. 1. c. 7. „Quocumq ratio plura sumat numina, non patitur admitti eadem, nec duo, ut ipsa plura post unum; post unum enim numerus, quo potuit duo admittere, eadem potuit et plura." S. Ambrosius ex uno mundo unum infert Auctorem L. 1. c. 1. de fide: „Unum Deum communis natura sectatur, quia unus est mundus." Pariter ex unitate conscientiæ unum inferunt Deum e. g. Tertulianus

./. de anima, Minutius Felix in Octavio Nro 18, Lactantius L. II. Institutionum cap. I. –

3º/ Esia am haeresim Gnosticorum, Manichaeorum et ceterorum semper rejecit et in fronte oium symbolorum posuit; „Credo in unum Deum" Ex quibus omnibus clare patet fidem in unum Deum ee solemniter promulgatam, atq adeo dogma definitum."

Nota I. Erant, qui Fetischismum primam in orbe terrarum fuisse Religionem pro inscientia generis humani dicerent, illumq magis magisque esse excultum, donec ratio ad Fidem in unum Deum adsurgeret? Hi am repugnant historiae, sumuntq genus humanum a malo progressum in melius semper profecisse, quod falsum est, ut infra docebimus. Quod urgent et dicunt, non explicari quomodo veritatem quam sciverat ratio derelinquere potuerit, sumunt non dari in cultura humana regressum, quod experientie contrarium est. –

Nota 2. Contra dualismum disputavimus generatim P. I. D. g. §. 24.

Nota 3. Hoc am dogma nos excitat ut:

a/. Gratias Deo agamus, qui per revelationem extra oe dubium hanc veritatem collocavit.

b/. Turpitudinem exhibet, quae huic opposita sunt, et uni ttm cultum latriae impendendum docet.

c/. Omnes hnes fratres monstrat, qui ab uno Deo descendunt creatore, quibus go oibus amorem exhibeamus. –

§25. Beatitudo suma unius Dei.

Ex possessione et usu liberrimo enumeratorum attributorum non potest non oriri summa Dei beatitas, quae quomodo in Deo cogitari debeat, modo exponimus: Beatus scil. dicitur, qui verorum bonorum affluentia gaudet, in eorum usu non impeditur ipsiusq usus conscius, et ita, ut beatitatis conditio prima non differat a vitae verae conditione, nisi quod in beatitate proprimis grata sensio respicitur, quae ex statu verae vitae enascitur. Ex dictis de vera vita facile proinde intelligitur unde beatitatis mensurandi sunt gradus, hoc unum

hoc unum addimus, beatitatem eo esse majorem, quo minor est status hujus felicis amittendi metus et quominus desiderium beatitatis augendo, qui sua sorte contentus, ille sane beatus, quodsi reliquae nempe conditiones accidant. Si ergo beatitatis notionem in Deum transferimus, omnia ea attendenda sunt, quae supra in vita Dei notavimus; deinde vero omnes sensionum qualiumcunque, quae a sensualitate proveniunt conditio excludenda, denique omnis possibilitas illius beatitatis v. augendo v. minuendo v. omnino perdendo est excludenda.-

Esse autem Deum summe beatum probamus:

I. Ex ratione iisdemque argumentis quibus probavimus summam Dei vitam et immutabilitatem aeternam.

II. S. vero litterae indirecte et directe hanc Dei beatitatem probant. Indirecte, quum declarant, Deum sibi sufficientissimum, cujus statui neque per bona, neque malefacta potest quidpiam derogari e.g. Job, 35, 6. „: Si peccaveris, quid ei nocebis, etsi multiplicatae fuerint iniquitates tuae, quid facies contra eum? Porro, si juste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet." Act. 17, 25. Sed directe I. Tim. VI 15, quo in loco Deus dicitur beatus, solusque potens, rex regum et Dominus dominationum.

Nota I. Ceterum in quo consistat Dei beatitudo, fatemur nos ignorare, id autem non miramur, cum neque eam satis intelligimus, neque ut par est, declarare possimus, quam aliquando revelabit in nobis.

Nota II. Usus practici.

a). Veram beatitatem in sola perfectione morali consistere nos edocet, in qua ergo et nos nostram beatitatem, si durans et proficua nobis sit in his terris quaeramus.

b). Desideria autem carnis nunquam perficiamus serius fastidio nos certe replent et conscientiae remorsibus excrutiant, immaginaria enim haec etsi pro momento ea fruiti fuimus beatitas certe perit.

c). In adversis autem consolemur per respectum ad beatitatem, quae in vita futura revelabitur in nobis.

§26. Majestas et gloria. —

Hunc denique unum Deum talibus ac tantis perfectionibus gaudentem sibi sufficientissimum ac beatissimum, summa conspicuum ee majestate per se fluit. Sub majestate em nil aliud intelligimus, quam statum ornatissimum ex perfectionibus summis et absolutis iisque ab essentia dna separandis prodeuntem. Hanc summam Dei majestatem ss. litterarum abunde docent et nominatim in prophetis pulcherrimae illius scriptiones occurrunt e.g. Jesais. 6, 1-3: „Vidi Dnum sedentem super solium excelsum et elevatum, et ea, quae sub ipso erant, replebant templum. Seraphin stabant super illud; sex alae uni, et sex alae alteri; duabus velabant faciem ejus, et duabus velabant pedes ejus et duabus volabant, et clamabant alter ad alterum et dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus."

Similia occurrunt in Ezechiele et Apocalypsi.

Hanc majestatem Dei appellant Theologi etm gloriam internam, ab illa distinguunt gloriam externam seu gloriam simpliciter sic dictam, subque illa intelligunt majestatem dnam, quatenus ab entibus rationalibus cognoscitur, et colitur. Etenim quamvis certum sit ejus majestatem nec augeri nec minui, sive ab entibus creatis cognoscatur et colatur, sive non, Deus tamen mundum rationalem creando voluit, ut agnosceretur et coleretur, quod probatur et intelligitur. —

I. Ex rei natura, quia secus vires et facultates, quibus agnosci et coli potest, non dedisset nobis; et:

II. S. litterae diserte docent, summa em sua attributa nominatim oipotentiam, benignitatem, omniscientiam et sanctitatem primis hominibus sese revelando conspicienda dedit, ut postea docebimus. Tota am legislatio mosaica et cultus praescriptus id ipsum indigitat, quapropter praecipue Psalmi hanc gloriam Dei canunt, eamque inter homines promovere student e.g. Psal. 108, 2. „Adferte Deo gloriam et honorem, adferte Deo gloriam nominis ejus." Pariter Psalmus 148, 149, 150. porro canticum trium puerorum, Daniel III in quibus entia creata excitantur,

./.

ad gloriam Dei agnoscendam et colendam. Similiter Paul. Rom. I, 20, di-
„ cit: „Invisibilia ejus a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellec-
„ tu conspiciuntur"; pariter sempiternam ejus servitutem et divini-
tatem indigitans Deum velle, ut ab entibus rationalibus agnoscatur,
„ Philipp II, 11. „Omnis lingua confiteatur, quoniam Dominus Jesus in Gloria
„ est Dei Patris." et ad Coloss. III, 17, præcipit: „Oe, quodcumq facitis in
„ verbo aut in opere, oia in nomine Domini Jesu Xti, gratias agentes Deo
„ et Patri per ipsum" excitans nos, ut oia nostra opera ad glorificandum
„ Deum Patrem faciamus."

Quæ reliqua sunt et officium hocce concernunt, Theologia moralis do-
cet. Ceterum hanc majestatem donam ab entibus finitis cognitione
nunquam exhauriri, sæpius monuimus. –

Usus practicus:

Haec am doctrina nos docet, ut quantum conferre possumus, hanc
gloriam Dei promereamus, verum Dei conceptum homines docendo,
et qualis, quantusq sit unicus et incomparabilis spiritus perfectis-
simus, cui cultus ttm spiritualis convenit in veritate. Sic go ex-
ultantes gaudeamus; qui vocati sumus a Deo, ut sanctificetur no-
men Dei, verumq ejus regnum in dies magis promoveatur, cum per
veram ttm Dei cognitionem ejus voluntas in terris fieri potest, sicut
et in coelis.

Sectio secunda.

De s. s Trinitate.

§1. Nexus cum antecedentibus.

Cum tanta sit majestas et gloria Dei sibi sufficientissimi, ut ratio humana ne a longe quidem essentiam ejus cogitando exhauriat, quamvis concludendo per analogiam ad sufficientem ejus conceptum ascendat, n. mirabimur, si revelatione duce veritates aliquas edoceamur de Dei essentia, quarum in rerum natura n. dat analogon, quarum rationem internam prorsus n. capimus. Tenuiter sane de Deo sentiret, qui nihil in eo reperiri posse defenderet, qm qd vires humanæ adeo limitatæ capiunt. Ejusmodi veritates rationem prorsus transcendentes christiana revelatio docet, quae tradunt nobis Deum in essentia unum et trinum ee in personis, quod misterium adpellamus, misterium s. s. Trinitatis. — Quam sumi momenti doctrinam modo expositurі sumus. —

§2. Momentum doctrinæ.

Et quidem momentum hujus doctrinæ huc reddit:

1º Ratio theoretica in genere erga veritatem indifferens ee n. pt, quomodo go insuper habeat doctrinam de coelo adlatam, quæ inscrutabilem Dei essentiam distinctius referat.

2º Huic am doctrinæ porro ois nostra superstruit redemptio, salusq aeterna per filium, quem Pater misit in Spiritus s. gratia acquirenda, ita ut jure dogma hoc fundamentale ois religionis nostræ habeat. Scire bene oportet in cujus nomine sumus baptisati.

3º De hac doctrina am eo accuratius e tractandum, quo plures

plures erant oi tempore ejus adversarii. Profecto sciebant oes, quibus odio erat Religio Xtiana, hoc dogmate negato, fundamentum subverti; adeoq eo majori cura illud impugnare studuerunt. —

§3. Conspectus dicendorum.

Ut uno conspectu intuamur oia, quæ in hac gravissimi momenti doctrina demonstranda veniunt, juvat ante oia propositiones proponere, quæ st exponendæ. Sunt vo sequentes:

1º In una divina et individua essentia tres st personæ, Pater, Filius, et Spiritus s. quibus dna natura ex aequo competit, realiter distinctæ.

2º Personæ divinæ interse differunt notis internis et externis. Character hypostaticus determinatur a relationibus ad essentiam Dei spectantibus. Absq comparatione cum rebus creatis absolvit, haec doctrina dogmatis de processionibus dnis. Externæ personarum divinarum notæ a creatione et cura potissimum hnum, qm Ds sumus in se suspicere dignatus e, desumuntur. —

Adjuncta. De ss. Trinitate generatim.

Argumenta, quæ vel ad defensionem hujus dogmatis, v. contra proferunt, ad quatuor classes referri possunt. Oia em v. ex ratione petunt, v. ex veteri Testamento, v. ex novo, v. demum ex traditione. Hæc probe examinanda st Theologo, tum ut ea, quæ ad stabiliendum dogma catholicum valent, sedulo colligat; tum ut, quæ ab adversariis exinde depromunt, refellat.

An mysterium ss. Trinitatis naturali ratione probari possit, aut impugnari.

Observanda.

1º Varii extiterunt variis temporibus Theologi, qui nimium ingenio suo fidentes putarunt mysterii hujus veritatem, aut possibilitatem sola ratione positive demonstrari posse. Merito Abaelardum eo nomine insimulat s. Bernardus: „Ut Platonem faciat

„Luciat Xtianum, ait, se probat ethnicum."

2do Nemo aut in hac demonstrandi methodo majorem celebritatem assecutus e, quam Raymundus Lullus saec XIII. Is in libro: De demonstratione aequiparantiae sibi visus e tam claris et evidentibus rationibus demonstrasse Mysterium Trinitatis, ut gentilem quemlibet convincere valeant, si eas semel animo penetrare voluerit. Quod ejus demonstrandi rationem attinet, quae arte prorsus mirabili oia ita explicat, ut mirabilia ee desinant, fatemur, satius nobis videri eam nescire, quam refellere. Unum tm ex ejus argumentis exempli loco afferre liceat. „Demonstratur ait, Deum ee actum perfectissimum, sed in actu perfectissimo e concordia; ubi vo e concordia, ibi e pluralitas." –

Propositio Ima

Mysterium Trinitatis ratione naturali nec verum, nec falsum demonstrari potest.

Probatur Ima pars.

I. Prima haec pars multiplici ratione persuadetur, ac primo quidem clarissimis Srae et Patrum testimoniis. Isaj: 53. „Generationem ejus quis enarrabit?" Matth. 11, 27: „Nemo novit Filium, nisi Pater, neq Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare." An Apostolus Paulus Religionis Xtianae mysteria philosophicis rationibus persuasit Corynthiis, aliisq Graeciae et Asiae populis in disciplinis philosophicis versatissimis? At ipse palam testatur I. Cor. 1. 13. se loqui „n. indoctis humanae sapientiae verbis, sed in doctrina Spiritus... Loquimur Dei sapientiam in mysterio," ait ibid v. 7. etc, quae abscondita e. Nobis am revelavit Deus per Spiritum, Spiritus em oia scrutatur, etiam profunda Dei." Et II. Cor. 10. „Arma militiae nostrae n. carnalia, sed potentia Dei.... in captivitatem redigentes oem intellectum in obsequium Dei."

Patres: S. Athanasius ita Arianos alloquitur: „O stulti, atq ad oia audaces et praecipites! Quare n potius ss. Trinitatem curiose scrutari desinitis? eamq duntaxat creditis?... s. Hilarius: „In simplicitate fides est." S. Augustinus: „Ceterum illud, quod e ineffabile, incomprehensibile e, neq vbis angelicis explicari pt, quanto magis hominis?"

„ S. Bernardus: „ Sacramentum hoc magnum ē et quidem venerandum, n̄
„ scrutandum; Quomodo pluralitas in unitate, aut ipsa in pluralitate?
„ Scrutari hoc temeritas ē; credere pietas, nosse via et vita aeterna."

2º Jam si rationem ipsam consulimus, si sana sit, et sobria, id solum nos docere poterit, se in tanta caligine nihil videre; neq datum sibi ēē, ut imbecillem aciem figat in ipsa incomprehensibili Dei natura. Et vero si quid de Deo cognoscimus, id colligimus ex creaturis; res ām creatæ a Deo n̄ dependent, ut trinus, sed ut unus est; pendent ēm a Deo ut operante per intellectum, voluntatem et oīpotentiam, quae tribus personis comunes sunt.

Probatur I et II pars.

Argumento generali.

Ut aliquid ratione naturali verum v. falsum demonstrari possit, requiritur, ut mens de ideār convenientia, aut oppositione pronuntiare possit ex argumentis intrinsecis, ex rei visceribus desumtis: atqui ejusmodi argumenta afferi nulla possunt v. ad probandam, v. ad impugnandam ss. Trinitatem. Ergo etc...

Probatio minor. Suma Mysterii Trinitatis hac aut simili propositione exprimitur: Deus unus in natura, et trinus in personis re et actu distinctis; atqui veritas aut falsitas ejusmodi propositionis ex argumentis intrinsecis probari n̄ pt; si qdm requireretur, ut claram et distinctam notionem haberemus tum naturae, seu essentiæ, tum personæ, seu substantiæ, quales in Deo sunt. Sed nemo mortalium hanc notionem habere potest, cum Ds incomprehensibilis sit. Nos naāe et personæ notionem ex creatis ttm habemus; ad naāe ām dōnæ perfectissimæ et infinitæ, ad Personār in Deo cognitionem claram et intuitivam assurgere n̄ possumus.

Valet hic, quod Leibnitius dixit: „ Fieri n̄ posse, ut absurdum demonstretur in re incomprehensibili; cum nil magis comprehendatur, quam quod absurdum probatur."

Propositio II.a

Quamvis dogma Trinitatis argumentis ex rei natura petitis demonstrari n̄ possit: probat, tm̄n argumentis extrinsecis tam certis et evidentibus, ut, si in obsequium redigendus ē intellectus, ratio ipsa obsequium jubeat.

Probat. Merito insanus haberet, qui contenderet, nullum aliud dari certitudinis genus, quam illud, quod ex idearum evidentia nascitur: e contra ratio ipsa philosophica in functione sua logica, ut ajunt, illud oē tamq̄m certum assumendum eē declarat, quod ex una parte probari n̄ pt contradictionem involvere; ex altera am̄ argumentis extrinsecis innititur, tam certis et evidentibus, ut nullus dubio locus remaneat: atq̄ utrumq̄ de dogmate ss. Trinitatis dici pt. Ergo etc.

Probatio minor. 1.o Nullam contradictionem in Mysterio Trinitatis probari posse ex propositione constat. 2.o Illud Mysterium fundamentum eē Religionis Xtianæ, atq̄ ad revelationem ad Xto factam oīmode pertinere multis argumentis ex genuinis revelationis principiis probabitur. Atqui totam Xti Revelationem divinæ auctoritatis eē in Demonstratione Xti confectum est.

" Bayli de eadem argumentandi ratione loquens addit: „ An non, qui
" ita concludit, fidem suam deducit ex evidentissimo rationis prin-
" cipio?

Mysterium ss. Trinitatis in veteri lege saltem obscure fuisse cognitum, dubitari non potest.

Mysterium hoc oēm ratum nostrum prorsus superat - quod Patres testantur - in hoc facillime et periculosissime errare pt, ideo scrutari n̄ licet. Inter ipsos patres pugnae erant de hoc mysterio, quæ tamen facillime conciliantur. Sic quoad expressum: Substantias (Schisma Antiochenum); nonnulli statuebant eē plures substantias in Deo, alii am̄ unam tantum. Conciliatur: illi sub substantia intelligebant: substantiam = personam - hi am̄ essentiam, sic etm̄ quoad vocem hypostasis. -

Quaeritur utrum fuerit hoc mysterium in A. T. revelatum?

1° Indicat Personarum pluralitas. Multi arguentur ex ipsa voce Elohim, quae fere semper in plurali sumit, verum quidquid sit de significatione vocis Elohim, profecto magna vis inest istis formis loquendi, Gen 1, 26. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram." v. 27. "Creavit Dñs hñem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum." Pariter III, 22. „Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est." quae verba si plures personas non indicant, ridiculum et ineptum fundunt sensum: Ecce Adam quasi unus ex me factus ē. Denique quando turris Babylonica aedificabatur XI. 7. Gen. „Venite descendamus et confundamus ibi linguam eorum." Psal: „Benedictus ē Deus, Deus noster - Benedictus ē Deus." Verba haec faciamus hñem etc. et alia: Venite descendamus etc. nō. probant Personarum pluralitatem, etenim a. v. Deus Angelos alloquitur b. vel ad agendum esse excitat more artificis a. fabri c. b. regum et principum more plurali majestatico utitur. a. Quamvis haec explicatio Judaeis communis erat, absurda est: nam a) creatio ubique soli Deo tribuit, b. Deus ait: ad imaginem nostram; An hō ad imaginem Angelorum creatus est? b. Essetne Deo illa excitatione ad agendum opus, deceretne divinam majestatem ejusmodi animi commotio? At verba: Ecce Adam quasi unus etc. etc. ad agendum provocandis sunt? c. Modernum principium nolunt Judaei obtrudere volunt, cum nullum exemplum occurrat personae singularis, quae ita de se locuta fuisset, cum nec Dñs ipse hanc loquendi formulam adhibuerit, quandoquidem Dominus legem in monte Sinai convenisset: „Ego sum Dñs Deus etc. –

2° Sed et personarum numerus determinatur. Quando apparuit Dñs Abrahamo in valle Mambre Gen. XVIII. 2. „Cumq elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum. Quos cum vidisset, adoravit in terram et dixit: Dñe, si inveni gratiam in oculis tuis." Pulchre in hunc locum commentat Ambrosius: „Abraham tres vidit et unum adoravit." Et Isai VI. „Sanctus, sanctus, sanctus Dñus Deus exercituum, qui locus ab olim fere a patribus contra haereticos citatur.

Obj: Socinianí dicunt nullam prorsus mentionem ee in A. F. de ss. Trinitate. Resp: Non mirum, quia neq expressis N. F. testimoniis de ss. Trinitate acquiescunt.

Obj: Si ita res se haberet, ut v/. numerus Personar fuisset determinatus, hinc ante Xti revelationem mysterium ss. Trinitatis fuisset cognitum, falsum go consequens, ergo et antecedens.

Ref: a/. Non oibus erat cognitum, sed quibusdam et his non aeque.
b/. Erat cognitum, n tmn distincte, sed obscure et quasi per nebulas.
a/. Dogma ss. Trinitatis tam remotum e ab oi nostra intelligentia, ut illud ne suspicari qdm mens humana potuisset, ni fuisset revelatum. Judaei etm habebant atqm cognitionem hujus, et qdm tres classes distinguunt, inter eos. Hinc certum nobis e, antiquis Patribus jam aliquam hujus mysterii factam ee manifestationem, sed ita, ut 1/. Patriarchae meliorem, Prophetae clariorem et exactiorem. 2/. populus seu vulgus obscuram v/. nullam fere ejus habuerit cognitionem. 3/. Legisperiti, qui medium tenebant inter vulgum et prophetas, nec tam crassa laborantes quam vulgus ignorantia – nec tam clara et perfecta gaudentes cognitione, qm prophetae.

Causae cur n expresse et clare, sed obscure tm revelatum fuerit h. mysterium in V. F. a patribus adducunt, quatuor:
a/. Ut plena et perfecta revelatio hujus mysterii Xto reservet.
b/. Ut praestantia N. F. prae A. exinde etm elucеat.
c/. Ut periculum erroris excludat.
d/. Quia genus hnum successive erat praeparandum, ut capax fieret perfectiorum ejusmodi notionum.
e/. Noluit etm ds in V. F. hocce mysterium expresse proponere /: dicit Theodoretus :/ quia Judaei erant incapaces, et recens exierant de Aegypto, ubi multi colebant dii, et intraturi erant in regionem Chanaan, ubi pariter idololatria dominabat, ne videlicet putarent, sibi etm tres Deos proponi colendos. Voluit tmn ds adumbrare illud, ut, cum in N. F. praedicaret, n videret oio novum et repugnans V. Testamento.

Nota. Hinc etm videmus, Judaeos reversos ex captivitate jam clariorem hujus mysterii revelationem habuisse, id quidem propterea, quoniam Judaei ab-

abhorrebant tunc temporis ab idololatria, oēmq detestabant, — in unum Dm firmissima fide credentes. —

Sectio secunda.

De ss. Trinitate

Caput primum.

Pater, Filius et Spiritus Sanctus Deus est. —

Articulus primus.

§4. Pater e Deus. —

Paucis absolvimus hunc primum fidei nostrae de ss. Trinitate articulum, nemine se controversante.

Dm saepius nomine Patris venire, sive Patrem, quocq hoc vocabulum adhibeat, ssu, ee Deum. Adhibet, scil. hoc vocabulum de Deo in relatione:

1º Ad populum Israeliticum, sic Deut 32, 16 Ds dicit: „Pater populi Israelitici. II. Reg. 7, 11. Ds Pater dicit, in relatione ad Salomonem: „Ego ero ei in Patrem, et ipse erit mihi in filium," et aliis in locis: sed et

2º In relatione ad oēs hnēs Pater dicit, Ds, utpote dum Xtus Math 5, 44. dicit: „Diligite inimicos vestros, ut sitis filii Patris vestri, qui in coelis e." 6, 4. „Et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi." 6, 9. „Pater noster qui est in coelis." Oibus his et multis aliis in locis Ds in relatione ad genus humanum Pater dicit. Sed aeq certum

3º Patrem in relatione ad Xtum Dm ee. Luc 2, 49: „Nesciebatis, quia in his quae Patris mei sunt, oportet me ee." Templum sc. domus Dei erat, et hunc Dm referens ad se Patrem dicit. Joannis 8, 54: „Est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Ds vester e." Similiter Paulus Rom 15, 6. „Uno ore honorificetis Deum et Patrem Dni nostri Jesu Xti." Patrem Dm ee, fides universalis quoq Esiae e, quod elucet inter alia ex Symbolis, quae incipiunt: „Credo in unum Dm Patrem oipotentem." —

Articulus secundus.

Filius est Deus.

§5. Conspectus dicendorum.

Summa qdm accuratione in demonstrando hoc de divinitate filii dogmate ē procedendum propter adversarios, qui, quidquid conglomerari posse videbatur, contra illud opposuerunt. Adversarios aūt habemus antiquos Arianos et recentiori tempore Socini assecłas, et catervam Rationalistarum, qui illud impugnant. In hac gō materia demonstranda, sic procedamus, ut primo effata Jesu de sua natura exponamus, Apostolōr deinde dicta subjungamus, denig doceamus, quid Ecclia ōi tempore de ea docuit, continuo aūt respiciendes ad adversariorum objectiones, eas q refutantes.

§6. Effata Jesu de divina natura sua.

Clarissimis vbis Noster se eodem nāa gaudere, qua gaudet Pater, se propterea idem facere, quod facit Pater, seq sūm eminentissimo Filium Dei se effatus ē Joan 10, 27-30. „Oves meae vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et sequuntur me, et ego vitam aeternam do eis, et n̄ peribunt in aeternum, et n̄ rapiet eas quisq de manu mea. Pater meus, quod dedit mihi, major ōibus est" secundum textum graecum ὃ δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστι, i.e. Pater meus, qui mihi illas tradidit, major ōibus est. Vulgatus gō legit: ὃ δέδωκέν, sō aūt ē idem: et nemo pt rapere de manu Patris mei, ego et Pater unum sumus." (ἐν ἐσμεν). Loquit Noster de unitate sua cum Patre, sed n de unitate morali ut adversarii volunt, quatenus sc: ipse eadem velit, quae vult Pater, et quatenus hōes quoque, qui mandata Dei servant et volunt, quod Deus vult, unum cum Deo dicunt, quo sūm Noster formulam ἐν εἶναι Joan 17, 21 adhibet; sed hic, ut ex contextu patet, loquit de unitate potentiae, adeoq essentiae, quia, sicut nemo oves potestati Patris eripere pt, sic et potestati suae, eandem gō ōibi tribuit potestatem, et quia potentia dna ab essentia separari n̄ pt, ut vidimus, eandem cum Patre essentiam. John. 5, 17: „Jesus aūt respondit eis: Pater meus usq modo operatur, et ego operor, propterea gō magis quaerebant Judaei eum interficere, quia non solum solvebat Sabbatum

/: scilicet eo, quod jusserit sanatum Sabbato lectum suum transferre :/ „sed et Pa-
trem suum dicebat Dm, aequalem se faciens Do. Respondit itaq Jesus et di-
xit eis: Non pt facere filius a se quidqm, nisi quod viderit Patrem facien-
tem. Quaecumq em ille facit, haec similiter filius facit. Sicut em Pater
suscitat mortuos et vivificat, sic et filius, quos vult, vivificat. Neq em Pa-
ter judicat quemquam, sed oe judicium tradidit Filio, ut oes honorificent fili-
um, sicut honorificant Patrem, qui n honorificat Filium, n honorificat Patrem".
Apertis vbis Xtus sibi h. l. eandem tribuit potentiam, qua gaudet Pater, sed et
oiscientiam, qua judicium universorum ad se pertinere dicit, quod supponit
renum et cordium scrutatorem, seu oiscium. Insuper cultum eundem sibi postu-
labat, qui Patri Deo exhibet. Sic Xtus sane loqui de se n ptuisset, nisi Ds
fuisset ipse, blasphemus itaq factus fuisset in Dm vivum et verum. Quod
aum decretorie evincit ssum, quem statuimus verum ee ssum i. e. quod Judaei
intellexerint Xtum alio longe ssu se Filium Dei appellare, qm quo et filii
homines vocari possint filii Dei; exprobrant em Xto, quod aequalem se Deo
fecerit. Et Xtus ttm abfuit, ut id corrigeret, et Judaeos perperam intellexisse
assereret, ut potius sermonem eundem continuaret, ut repetitis vbis iisq cla-
rissimis eos bene intellexisse confirmaret. His bene intellectis Xti vbis fa-
cile patet ssus verbor: Xti legitimus, quae Xtus varis occasionibus protulit
e. g. Joan 14, 19: „Qui vidit me, vidit et Patrem meum" v. 10. ubi dicit: se ee
in Patre et Patrem in illo". Joan 16, 15. „Oia, quaecumq habet Pater mea st."
Pariter Math 28, 18. ubi asserit: „oem potestatem sibi in coelo et in terra da-
tam ee". Matth 11, 17. „Oia tradita mihi st a Patre meo, et nemo novit filium
nisi Pater, neq Patrem quis novit, nisi filius." Quae et similia vba sine
blasphemia dicere n ptuisset, nisi eandem naturam cum Patre sibi compe-
tere scivisset i. e. divinam. Idem porro evincunt oia loca, in quibus patrans
miracula propria sua n mutuata potentia se agere asserit, seq Dm vitae
et mortis dicit: e. g. Joan 10, 18. cit: „Nemo tollet eam a me /: vitam :/ sed e-
go ponam eam a me ipso, et potestatem habeo ponendi eam, et potesta-
tem habeo sumendi iterum eam." Aeternitatem sibi iterum attribuit Joan.
17, 5. „Clarifica, dicens tu me Pater apud temetipsum claritate, quam ha-
bui, priusquam mundus eet, apud te." Asserit sibi Xtus existentiam apud

/.

apud Patrem, antequm mundus eet i. e. aeternam. Nam ex usu loquendi biblico existere ante mundi originem, significat aeternum existere. Ita etiam aeternitas Dei describitur, Psal. 89, 2. „Priusquam montes fierent et firmare„ tur terra et orbis, a saeculo usq; in saeculum, tu es Deus." Pariter Ephes„ 1, 4: „Elegit nos Deus ante constitutionem mundi" i. e. ab aeterno. Socinia„ ni hunc usum loquendi tam prorum negant, ut potius per objectionem, quam„ proferunt, illum confirment. Dicunt enim vba „quae habui apud Te" i. q. ut vulgo exponendum ee per: quae mihi destinata erat in mente tuo ab aeterno, ut adeo de rebus bonis dici possit, eos habuisse aeternam beatitudinem apud Patrem sc: destinatam. Aut perperam. Nullam enim testimonium proferre possunt, ex quo probet, idem nude positum significare: destinatum ee." Deinde vo Xtus multis in locis profectum suum ad Patrem, cum praeexisten„ tia apud eundem, antequm in terras veniret, conjungit e.g. Joan 3, 13 „Ne„ mo ascendit in coelum, nisi qui descendit de coelo, Filius hinis" v. 16: „Ex„ ivi a Patre et veni in mundum, iterum relinquo mundum et redeo ad Pa„ trem." Ut adeo certe Xtus ante inceperit ee, quando in terras venit, sed antea jam exstiterit, quod eum, si verum e, cavit per se objectio Socinianorum. Sic go Xtus dissertis verbis naturam divinam de se praedicat. —

§. Effata Apostolorum.

I. Joannis Evangelistae.

Apostoli Xtum bene intelligentes copiosis testimonis illum Dm ee pronunciarunt. Praecipua loca adferimus et quidem:

I. Joannem Apostolum citamus, qui Evangelium suum hisce aliis sublimibus„ verbis orditur: „In principio i. q. ἐν ἀρχῇ erat verbum, ὁ λόγος et verbum„ erat apud Deum, et Deus erat verbum: καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. Sub voce λόγος Joannes intelligit Xtum; dixit enim de eo v. 14, quod caro factum sit verbum, quod illud praeiverit et contestatus est Joannes Baptista, quod Apostoli viderint gloriam ejus, haec enim tum in Jesum Xtum quadrant. Non go tum ideam abstractam sub λόγῳ intellexit. Disputant autem cur Joannes hoc nne Xtum compellaverit. Alii ex V. T. alii ex persa„ phrasi chaldaica, alii ex scriptis Philonis, alii ex philosophia plato„ nica desumptum ee illud vocabulum dicunt. Alii ex Gnosticorum

placitis repetunt, qui Aeonum miram admiserunt multitudinem, inter quos praestantior fuit λογος, sub quo deinde Xtiani facti intellexerunt Xtum. Non destituit probabilitate haec ultima sententia. Scimus enim Joannem Evangelium suum ex parte saltem direxisse contra Cerinthum, qui erat e Gnosticorum secta, ut adeo vocabulum illud retinere potuerit, demonstraturus autem illum λογον Xtum non esse qualemcunque Gnosticorum aeonem, sed verum Deum. Quidquid autem sit, undecunque Joannes hanc compellationem sumserit, id certum est, talia de eo judicare praedicata Joannem, quae in verum tantum Deum cadunt.

1º Etenim: Quod fuerit hic λογος in principio ἐν ἀρχῇ (: respondet haec formula haebraica בְּרֵאשִׁית, quo incipit Genesis, quod Alexandrini vertunt ἐν ἀρχῇ :) Praedicat h. l. Joannes de Xto aeternitatem; dicit enim de λογῳ, quod tunc cum coelum et terra fierent, jam fuerit, quod clare patet praecipue ex v. 3. Quidquid autem (ut probavimus 5º antecedenti :) ante mundi originem fuit, aeternum habuerunt Judaei. Detorquent Sociniani hunc textum ad suum sensum, explicantes ἐν ἀρχῇ ab initio praedicati Evangelii, quasi diceret Joannes: Cum praedicari coeperit Evangelium exstitit λογος. Sed nullus locus proferri potest, in quo ἐν ἀρχῇ nude positum aliud significet, quam origines rerum creatarum; deinde vero ssus ex hacce explicatione prodiret frigidus, nam nemo vero dubitare potest, Xtum exstitisse, cum praedicare inciperet, et Joannes inania verba scripsisset. Aeque inanis est expositio verborum: Et λογος erat ἦν apud Deum: per: In principio Evangeli praedicationis λογος ascendit ad Deum, ut disceret et audiret, quid annuntiandum esset hominibus. Sicut enim ἦν in antecedenti comate existentiam denotat, sic et in hoc quoque; quo exstitit, erat apud Deum; non vero morabatur, rapiebatur ad Deum, neque ullum signum in textu adest, aliam significationem esse intelligendam, quam obviam, contorsionem quo in fronte gerit illa expositio.

2º Pergit Apostolus (: καὶ Θεὸς ἦν ὁ λογος :) et verbum erat Deus, quibus verbis Deum expresse dicit Xtum Joannes; ὁ λογος enim subjectum orationis, quia de eo loquitur, et praedicata adserit Evangelista in toto quidem comate, deinde autem articulum habet, est quo ordo orationis inversus; praeponit enim praedicatum subjecto et id propterea, quia peculiare quid et enorme quid de τῷ λογῷ praedicare voluit Joannes, quo in casu etiam in linguis praedicata praeponuntur subjectis. Sociniani plura quaerunt effugia. Aliqui mutant lectionem Θεος in Θεῷ, Dei erat verbum

verbum, hoc ssu: a Deo in mundum missus erat λογος. Haec aut lectionis mutatio arbitraria e, oes em codices habent Θεος; sic qq legerunt oes Patres, qui hunc locum citant, et etm versiones hanc lectionem exprimunt. Si aut arabica versio habet: Dei verbum, contra reliquas nihil efficit eo minus, cum de λογῳ in antecedentibus et consequentibus talia praedicat, quae soli Deo vero competunt. Alii permutarunt interpraetationem ponentes post ἦν punctum, λογος erat apud Dm, et Ds erat.. i.e. exstitit. Ast haec interpunctatio e pariter contra auctoritatem oium versionum et citatorum patristicorum. Porro sensus prodit frigidus, intollerabilis. Profecto em nemo dubitat, Deum exstitisse, si qdm Apostolus jam dixerat: apud Dm in principio λογον exstitisse. -

Dicunt porro Θεος positum ee sine articulo, quem penes se semper habet, si de vero Deo usurpatur; h.l. dici go λογον quemdam Deum, ast simili modo sicut et magistratus dicuntur Dii. Ast primo jam verosimile n e, Apostolum eodem vocabulo Θεος modo in vera significatione, modo in impropria in eodem sermonis tenore uti; in significatione go veri Dei saepius in hoc commate occurrit; dein verum n e: Θεον sine articulo n adhiberi de vero Deo; etenim in hoc eodem capite saepius de vero Deo sine articulo occurrit e.g. v.6. „Fuit homo missus a Deo παρα Θεω. v. 12. Dedit eis potestatem, filios Dei: τεκνα Θεῳ: fieri." v.13. „Qui ex Deo: εκ Θεῳ: nati sunt." Cur aut sine articulo positum sit in propatulo est; est em h.l. praedicatum praedicata talia de eo praedicantur, quae soli vero Deo conveniunt, ut clarius patebit ex sequentibus. Sic em:

3º Joannes in eodem capite continuat v. 3. „Oia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum e: παντα δια αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὁ γεγονεν: Sensus est: per λογον totus mundus creatus est, hic em ssus est obvius verborum, servata naturali verborum potentia. Expositiones aut adversariorum sunt contortae, summunt em non de creatione phisica ee sermonem, sed de morali, quae per Xti meliorem doctrinam effecta sit, eo ssu oia per ipsum in melius reformata sunt. Ast n possunt probare, verbum γενεσθαι sine additamento hoc ssu venire; in toto aut contextu nec ullum vestigium occurrit de reformatione morali ee accipiendum; est go interpretatio arbitraria. Deinde interpretatione Jocinianorum posita, etm v.10: „In mundo erat, et mundus per illum factus est," de universali morali reformatione sumi deberet, cui aut obstant immediate sequentia „et mundus eum n cognovit," nam tolleret hoc ultimum membrum ea, quae universaliter immediate

antea dixerat. Cum e contra in serie logica optime quadrat nostra interpretatio, summam eam mundi ingratitudinem vult declarare Apostolus, qui mundus creatorem suum, quem summo desiderio amplecti debuisset, respuit. Accedunt versiones, quae disserte loquuntur de vera propriaque dicta eorum: omnium creatione.

Urgent porro alii et dicunt, in textu legi: „ omnia creata esse διὰ τοῦ Χριστοῦ; non autem ἐκ Χριστοῦ; recte autem ἐκ αὐτοῦ dici de patre, διὰ αὐτοῦ de Xto, quia instrumentum tantum fuerit Patris, inferior omnino Patre. Respondemus autem, verum id non esse, nam praepositiones ἐκ et διὰ promiscue eodem sensu usurpantur, e.g. Rom. 11, 16. „ Quoniam ex ipso /: ἐκ αὐτοῦ :/ et per ipsum /: διὰ αὐτοῦ :/ sunt omnia: 3, 33. „ Unus est Deus, qui justificat circumcisionem /: i.e. Judaeos :/ ex fide /: ἐκ πίστεως :/ et praeputium /: i.e. ethnicos :/ per fidem: /: διὰ τῆς πίστεως :/. Sic ergo λόγος mundum creavit i.e. omnipotens adeo Deus est, adeoque Joannes his in locis Xtum disserte: aeternum, omnipotentem et Deum vocat. — His consona sunt praedicata, quae idem Evangelista aliis in locis Xto attribuit. Vocat illum Unigenitum a Patre v. 14 i.e. unicum, qui sibi parem non habet; vocat illum per excellentiam lucem, vitam pariter v. 4; appellat ipsum α et ω primum et novissimum, initium et finem Apoc. 1, 8 et 17. insuper Apoc. 19, 7-9. sermonem facit de nuptiis agni i.e. Xti; quas easdem nuptias v. 7. coenam Domini magnam appellat et sic porro; quorum textuum verus sensus ex expositis textibus facile patet. —

§8. II. Sancti Pauli

a) ad Philippenses II. 5-11.

Eandem doctrinam profitetur Paulus, dum Philip. 2, 8-11. scribit: „ Hoc enim sentite in vobis, quod in Jesu Xto. " /: i.e. tali sitis animo, quali Dominus Jesus, nempe sitis humiles Spiritu, ut ex contextu patet: / qui cum in forma Dei esset ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens μορφὴν δούλου λάβων, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo; humiliavit semet ipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum et donavit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genu flectatur coelestium, terrestrium et infernorum."

Clarissime Paulus h. l. donam in Xto naturam asserit. Etenim in forma

in forma Dei significat: personam divinam sustinere, divinam essentiam et majestatem referre; nam μορφη de essentia rerum apud auctores quoque profanos eodem significatu occurrit ac οὐσια v/ φυσις. e.g. in Plat. de Republica Lib II. de Deo apud Josephum Flavium contra Apionem Lib II §16. Significatu autem essentiae summendum esse hic, patet ex addito „ειναι ισα θεῷ, esse se aequalem Deo": quod de perfecta aequalitate, non de similitudine tantum est accipiendum propter oppositum „μορφην δουλου λαβων et ἐν ὁμοιωματι ἀνθρωπου γενομενος „in similitudinem hominum factus" illum verum hominem fuisse significant, hominem illum habuisse essentiam; sic et in forma Dei esse, est divina gaudere essentia. Sensus quoque totius loci est. Hoc animo sitis affecti, quali Dominus Jesus, qui cum Deus esset, non cupide, ut potuisset, sua majestate utendum putavit, hoc significant verba: „non rapinam arbitratus", sed ad tempus ab illa abstinuit ad statum humilem naturae humanae sese deprimens; propterea mortis laboribus exantlatis Deus exaltavit illum, quem adorant omnes, quicunque existunt naturae rationales, quod exprimit Apostolus per verba: „ut in nomine Jesu omne genu flectatur". Verba autem haec de stricti nominis adoratione esse sumenda, qualis soli Deo debetur, patet ex ipsa formula gener. καμψη, quae alias quoque adorare significat. e.g. Rom. 14, 11. „Scriptum est enim, vivo ego dicit Dominus, quoniam mihi omne genu flectetur" καμψει παν γενυ. Jes. 45, 23. Pariter ad Romanos 11, 4. Paulus quoque hoc loco Christo divinam essentiam et cultum propterea divinum attribuit. —

§9. b/. Ad Romanos.

Expressis verbis h. l. Paulus Christum Dominum dicit. Apostolus se tenerrimo in populares suos Judaeos, qui tot tantasque praerogativas spreverant, amore ductus, optat anathema esse pro fratribus i.e. morte atrocissima puniri vult, dummodo sanguine suo salutem eorum redimere possit; dicit nempe v. 3, 4: „optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitae, quorum adoptio est filiorum, et gloria et testamentum, et legislatio, et obsequium et promissa; quorum Patres /i.e. quorum majores:/ sunt Patriarchae (sc: Abrahamus, Isaacus, Jacobus:/ et reliqui." His jam praerogativis populi Israeliti expositis addit sequentem primariam: „et ex quibus est Christus secundum carnem" /: καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστος το κατα σαρκα :/ qui est supra omnia Deus benedictus in saecula. Amen. ὁ ὢν ἐπὶ παντων θεος εὐλογητος εἰς τοὺς αἰωνας. —

Hasimam, sc: inter concessas populoribus suis prerogativas habent illam, quod Xtus ex illis descenderit κατα σαρκα i.e. secundum humanam suam naturam, de quo aũ Xto porro dicit, quod simul sit Deus æternum celebrandus. Hic sensus obvius est, et legenti se primus obtrudit, deinde aũ verba: „qui est supra oĩa Deus" ad Xtum ẽe referenda patet, quia secus superfluum fuisset dicere de illo ex Judæis ẽe secundum carnem, nisi addere de illo voluisset, quod gdm dignitatem ejus et crimen Judæorum eum spernantium augeat, sed simul tale sit, quod expositionem aliquam constituat cum hña Xti nãa, quam trasit a Judæis, dm gõ diffe. de Xtum appellat. –

Socinianj variis medijs hunc locum oppugnant:

1: Quidam ipsius lectionis genuinitatem in dubium vocarunt, illudq vocabulum (ὁ) ὡν, in textum intrusum dixerunt. Tenant aũ id contra auctoritatem codicum, versionum et Patrum /auctor pag. 68/

2: Alij ũg, plures partem Itm citati versus ad Xtum referunt, interpunctionem mutantes ponunt sc: punctum post: secundum carnem: reliqua vo „qui est super oĩa Deus benedictus in secula", ad Patrem referunt, et prodoxologia habent, q.d. Paulus: Deo, qui est super oĩa, laus sit aeterna; ast peperam, illa interpunctionis mutatio regulis grammaticis repugnat: ὁ ὢν ẽm possibile est pro ὁς, ὃν /qui est/ quod referentem est ad subjectum proxime antecedens sc: Xtum, non aũ referri potest ad sequens sc: Deus. –

3: Hoc alij intelligentes posuerunt punctum post ὁ ὢν ὠν τὸ κατὰ σάρκα referentes adhuc haec oĩa ad Xtum hoc sũ: ex quibus majoribus est Xtus secundum carnem, qui est ὢν ὠν τὸ κατὰ σάρκα sc: πατρων super oĩs hos majores, illisq excellentior. Reliqua habent pro doxologia. Dicimus aũ contra hos et priores: doxologiam hic locum habere ñ posse, nam:

a/ doxologia hoc loco affectui Apostoli contraria ẽ, in summa ẽm tristitia versatur, ut versu 2: expresse dicit: „quoniam tristitia mihi magna ẽ, et continuus dolor cordi meo." Tristitia aũ Apostoli deprecatio pro salute Judæorum, quam 10, 11. expresse addit, ñ aũ laudatio convenit. –

β/ Haec aũ porro vta in se spectata propter usum loquendi doxologia ẽe ñ post, nam in oĩbus doxologijs, quæ frequenter in V. et N. T. occurrunt, nunquam dicit Θεος εὐλογητος, sed constanter εὐλογητος Θεος;

elochim barūk barūk elochim

Θεος, sicut in hebraico n̄ אֱלֹהִים בָּרוּךְ, sed בָּרוּךְ אֱלֹהִים e.g. II Cor. 1,3. Ephes 1,3, Luc 1,6-8, Psal 66,33. Si haec, cui videantur minutiae et parum differre, sive quis dicat benedictus Deus, sive Deus benedictus, meminerit contra leges grammaticas et usum loquendi nihil effici argumentis philosophicis, quod enim in se liberum est, usu fit necessarium. Sic etiam in germanico dicimus Gott Lob, nequaquam autem Lob Gott.

γ/. Contra doxologiam autem urgendum etiam est, quod ab initio diximus κατα σαρκα postulare additamentum, quod aliquam conditionem exprimat, quae oppositionem constituat, quae autem nequaquam esset Socinianorum expositione assumpta. Deus itaque benedictus in saecula merito ad Christum referimus tamquam praedicatum, ex quo ingratus Judaeorum animus Christum, qui ad illos pertinebat respuentium, quam manifestissime patet. Si Sociniani porro dicunt, formulam ἐπὶ παντων θεος, aliis in locis nunquam de filio usurpari, sed de patre, respondemus: Etsi hoc unico in loco de filio usu veniat, id contra nos nil efficere, sequeretur enim, quod cujuvis vocabuli ἁπαξ λεγομενου interpretatio sit reicienda; deinde autem Paulus aliis in locis, quod vidimus, talia de Christo praedicat, ut sane omnia in unum comprehendens, illa formula, quae alioquin de solo vero Deo venit, possit, imo debeat de Christo uti. –

§10. Ad Hebraeos I cap. toto. Colossenses I, 16, 17.

Divinam Christi naturam Paulus etiam in Epistola ad Hebraeos I cap. clarissime enunciat, sic enim scribit: „Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis: novissime diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit et haeredem Universorum, per quem fecit et saecula δι' οὗ καὶ τοὺς αἰωνας ἐποιησεν, qui cum sit splendor gloriae, ὃς ὢν ἐπαυγασμα της δοξης, et figura substantiae ejus, καὶ χαρακτηρ της ὑποστασεως αὐτου, portans omnia verbo virtutis suae, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dextram majestatis in excelsis. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius nomen prae illis haereditavit. Cui enim aliquando Angelorum dixit: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in Patrem, et ipse erit mihi in Filium? Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terrae dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei, et ad Angelos quidem dicit, qui facit angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis.

„ Ad filium aut: Thronus tuus Ds in saeculum saeculi, virga aequitatis, virga
„ regni tui. Dilexisti justitiam et odisti iniquitatem, propterea unxit Te Ds
„ Ds tuus oleo exultationis pro participibus tuis. Et Tu in principio Dne
„ terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt coeli. Ipsi peribunt,
„ Tu aut permanebis, et oes ut vestimentum veterascent, et velut amic-
„ tum mutabis eos, et mutabunt, tu aut idem ipse es, et anni tui n de-
„ ficient." – Apostolus hoc in loco I de Xto praedicat oipotentiam eo, quod il-
„ li et creationem et conservationem adscribit, priorem in vbis „per quem fe-
„ cit et secula" alterum in verbis: portans oia verbis virtutis suae."
Ob similitudinem huc referimus quoq locum ad Collossenses I, 16, 17, ubi idem di-
„ cit: „quoniam in ipso condita sunt universa ἐκτίσθη τὰ πάντα in coelis et
„ in terra, visibilia et invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive prin-
„ cipatus, sive potestates; oia per ipsum et in ipso creata sunt." quibus
„ verbis creationem per filium „et ipse est ante oes, et oia in ipso constant"
„ καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε „ quibus verbis conservationem per eundem
exprimit. Sub seculis sc: quo vocabulo ad Haebr. utit, intelligit, mundus,
quidquid in universo hoc continet. In hoc aut significatu occurrit in hac
ipsa epist. ad Haebr. 11, 3. „Fide intelligimus adaptata ee saecula,
„ τοὺς αἰῶνας verbo Dei, et ex invisibilibus visibilia fiant." Dicit go Apo-
stolus nostro in loco Coloss. 1, 16. qui textus per se explicat, consentienter
cum Evangelista Joanne, per Xtum mundum ee creatum.
Quaerunt gdm Sociniani et in his locis effugium idem, quod contra Joann.
1, 3. tentant, exponentes de reformatione morali. Idem, quod supra, et huc
monemus, npe vocabulum κτίζειν nude positum nunquam hoc ssu venire,
sed tunc per additam determinationem ad significatum reformationis mora-
lis restringi e.g. Ephes 2, 10, 4, 24. Ceterum nude positum etm aliis in locis
„ de creatione phisica adhibet, e.g. I. Cor. 11, 9. „n em creatus est (ἐκτίσθη) vir
„ ex muliere, sed mulier ex viro." Pariter Apoc 4, 11. –
Ad alterum aut locum Coloss. 1, 17. attinet, verbum συνέστηκε etm apud auc-
tores classicos profanos in significatione conservationis occurrit e.g.
in Aristotele de mundo c. 6. οἱ ἐκ τοῦ Θεοῦ τὰ πάντα καὶ διὰ Θεοῦ ἡμῖν
„ συνέστηκε. Ex hoc loco facile explicat, quid sit „oia portare vbo vir-
„ tutis suae," ad Hebr. l. 1, 3. Aliqui gdm Socinianorum locum Colos. 1, 16.
ad conservationem et regimen Esiae restringi volunt, quasi sic detrahat, Xto

Xto conservatio universi. Ast in textu legimus παντα, quod sine necessitate ad particulare restringi n̄ pt, dein regimen Esiæ aperte a conservatione Universi distinguit; subjungit em̄ Aplus v. 18 „et ipse est caput Ecclesiæ" ut adeo ex conservatione universi inferat conservationem et regimen Esiæ quoque. Deniq; putamus conservationem Esiæ non faciliorem ee, quam conservationem universi, eandemq; illam potestatem supponere. –

II. Non aūt tm̄ creationem et conservationem mundi Xto Paulus attribuit, sed vocat illum in nostro loco „splendorem gloriæ et figuram substantiae ejus," quibus vbis dn̄am Xti essentiam, seu naturam edisserit. Ἀπαυγασμα est proprie reflexio, seu refractio lucis et splendoris, metaphorice aūt dicit, id, quod rem alqm̄ perfecte exprimit, exemplar plane expressum, imago viva et absoluta alicujus rei. Hoc ssu etm̄ Sap. 7, 26. de sapientia adhibetur divina. Sensus gō est. Filius Dei plane et perfecte refert δοξην gloriam i. e. majestatem divinam. Χαρακτηρ est nota impressa aut incisa, signum quo alterum ab altero distinguit, deinde imago et figura rei alicujus, e. g. num̄o incisa. Ὑποστασις in originaria significatione denotat fundamentum, fulcrum; metaphorice: firmam fiduciam, deniq; denotatur per illud suppositum, res existens, natura, substantia, essentia. Duo priores significatus sensum in nostro loco nullum fundunt, quod patet textum cuiq; vel obiter legenti; restat gō tertia significatio, quae ex contextu necessario postulat, cum Apostolus in eo versat, ut exhibeat, quis, qualiscunq; filius sit. Appellat itaq; Paulus Xtum h. l. eum, qui perfecte refert majestatem dn̄am, et imago plane aequalis est substantiæ divinæ. De perfecta aūt aequalitate Paulum loqui patet, quia huicce Filio Dei in antecedentibus creationem, in sequentibus conservationem adscribit. Sed idem quoq; evincit, ex reliquis, quae de Filio Dei hoc capite prædicat, etenim dm̄ Patrem inducit ad Filium loquentem verbis Psal. 96, 7: „sc: Angelos Eum adorare," quae vba in illo Psal. de cultu latriæ necessario sumunt. Pariter vba Psal. 7 et 10, quae vba potentiam et im̄utabilitatem dn̄am praedicant, et de nemine, nisi de vero Deo possunt praedicari. Sic gō Paulus his in vibus locis Xtum talem describit, qui ds verus e, et dm̄ illum expresse appellat.

§II. III. Sti. Apostoli Thomae. –

Locus gdm̄ multum vexatus, attamen n̄ deserendus in Joan. 20, 28 occurit,

Ds sc: resurrexerat et apparuit suis ingenti gaudio recreatis. Thomas n̄ erat inter illos, neq referentibus credidit; cum vō post 8 dies Xtus denuo apparuerat, et ad Thomam conversus dixerat: „Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et nolli ēē incredulus," sed fidelis." Respondit Thomas et dixit ei: „Dominus meus, et Ds meus." /: Κύριος μου καὶ ὁ θεός μου. Vocat Thomas Xtum Dn̄um suum et Dm̄ suum. Multi gdm̄ putant, haec vba ēē exclamationem ad Deum Patrem, quasi Thomas viso Xto obstupefactus diceret: „Mi Ds quis hoc credidisset?" Ast exclamationi obstant:

a/. Judaeis interdictum erat in exclamationibus nomen Dei adhibere, quo uti ttm̄ licebat in orationibus et dum jurarent, nostrum gō quasi morem obtrudant Thomae Judaeo, qui putant, illa verba continere exclamationem.

b/. Verba praecise ad Xtum et n̄ ad alium dirigunt, textus em̄ habet εἶπεν αὐτῷ, εἶπεν autem in toto N. F. nunquam significatione exclamare occurrit.

c/. Supplendum ēē existimant εὐλογητός, ut doxologia prodeat; arbitrio suo nimium indulgent, dura em̄ ēēt suppletu, et quasi conjecturam redolet dogmaticam. —

§12. IV. Apostolorum in genere.

1º Huc referimus primo locum Act 1, 24. „Et orantes dixerunt, Tu Domine, qui corda nosti oīum, ostende, quem eligeris ex his duobus unum." Sermo sc: ē de electione novi Apostoli; adeo ergo de divinitate Xti persuasi erant Apostoli, ut ei oīscientiam tribuerent, sine qua nemo corda et renes scrutatur. Idem argumentum inest verbis Pauli I ad Corinth.

2º Idem evincit, ex oībus locis, in quibus Apostoli Xtianis a Xto aeque ac a Patre favorem, benedictionem, et oīa bona exoptant in oībus fere Epistolis. Hoc em̄ facere n̄ potuissent, nisi de divina ejus natura et aequalitate ejus cum Patre Deo illis fuisse persuasum. Hisce absolvimus testimonia scripturistica pro dōna Jesu Xti natura et essentia. —

§13. Objectiones Adversariorum a s. scriptura petitae solvunt.

Praesidium in s. litteris ipsis sibi invenisse vident, qui naturam dōnam Xto abjudicant. Non ttm̄ em̄ loca, quae adduximus classica in alium, quod vidimus et solvimus, sensum detorquent, sed et textus proferunt, in quibus clare dicat, Xtum non ēē Deum. Et gdm̄ duplicem ejusmodi textuum classem proferunt: primariam eōr: qui dicunt: solum Patrem exclusive ēē Deum; alteram, quae Xto tribuere videt, quae in verum Dm̄ nequaquam cadunt.

Ad objectiones am has solvendas notanda sunt principia sequentia:
1º Observandum: Xtum non solum Dm ee ab aeterno, sed et hominem ee in tempore factum, ut suo loco docebimus; ex intima am utriusq naturae conjunctione fit, ut de uno eodemq mox dona, mox humana praedicata enunciantur.
2º Notandum Patrem n smper in s. litteris occurrere in relatione ad filium, sed et Patrem Deum appellari in relatione ad creaturas, quo in sensu sane exclusive Ds dici potest, tunc em sermo est de divina essentia. –
3º Insuper Patris ad Filium ea est relatio, ut, quod demonstrabimus, jure dicat principium filii, attamen aeternum. Ex quo sequitur filium jure oia sua ad Patrem referre. Quo in casu solutio ipsa objectionum nullam habebit difficultatem; etenim α). Si Xtus Joan 14, 28. dicit: „Pater major me est." Si Matth 26, 39. n vult ut sua, sed ut Patris fiat voluntas," si Phil. 2, 8. obediens vocat usq ad mortem," si Marc 13, 32 affirmat: „de die autem illo vs. hora neminem scire neq filium hominis, sed solum Patrem", si Joann. 12, 24. exclamat et dicit: „qui credit in me, n credit in me, sed eum, qui misit me", si haec et similia Xtus dicit, sermo e de Xto Messia, qui qua talis ho erat, adeoq ipsum a Patre discernere et inferiorem se declarare potuit, imo et debuit.
β). Locus am Joann. 17, 13. „Haec est vita vera, ut cognoscant te, solum verum Dm, et quem misisti Jesum Xtum", objectionem nullam constituit, nam Pater h. l. non opponit filio; haec em dicens duplex hnum genus mente spectavit: Gentilium et Judaeorum. Prioribus necessarium erat Dm unum patrem agnoscere deserto Politheismo, ut adeo dus fictitiis gentilium hic opponit verus Ds. Omnibus am Judaeis ac Gentilibus insuper necessaria erat cognitio Xti Messiae. Vocabulum solus h. l. Gentilium falsos Deos excludit. Similiter si I. Cor. 8, 6. dicit: „Nobis tamen unus est Deus Pater, ex quo oia et nos in illum, et unus Dominus Jesus Xtus, per quem oia et nos per ipsum", pariter τὸ unus ad Dm in oppositione cum Gentilium Dus, nequaquam ad Patrem in oppositione cum filio ee referendum. Loquitur em expresse versu praecedenti de us, qui apud Gentiles Dii et Dmni dicuntur, „: nam etsi sunt, qui dicantur Dii sive in coelo, sive in terra (si qdm st Dii multi et domini multi i. e. a vobis Gentilibus coluntur) nobis tamen est unus Deus." Deinde vo, si hunc textum urgerent, et Patrem filio op-

oppositum defenderent, sequeret etm, quod Pater n sit Deus, si quidem Xtus solus dicat Dominus, quod absurdum est. Sicut go cum Paulus adpellat Xtum unum Dominum, non negat Patris dominium, sic cum Patrem unum vocat Deum, non negat Filii divinitatem. Si aut porro Ephes. 4,6. Paulus dicit: „Unus Ds et Pater oium, qui est super oes." Deum vocat Patrem ob beneficia, quae generi humano elargit, unus go refert ad donam essentiam, non ad personam Patris.

γ). Textus aut, ubi Xtus Joan. 5,19. dicit: „Non potest filius quidquam a se facere, nisi quod viderit Patrem facientem": v/. ubi se dicit „a Patre missum Joan 3,17. „mandatum accepisse." Joan 10,18. ex regula, quam loco 3o exposuimus, explicentur. Quod vero:

δ) attinet locum I. Cor. 15. 27-28. ab interpretibus varie discerptum, ubi haec occurrunt: „Oia subjecta sunt ei, sine dubio praeter eum, qui subjecit ei oia, cum aut subjecta fuerint ei oia, tunc et ipse filius subjectus erit ei, qui subjecit ei oia sibi, ut sit Deus oia in oibus." Hanc ejus damus explicationem, sequentes clarum interpretem Esiae. Loquit Paulus de fine ois operis Messiani, postquam ipsa inimica mors fuerit destructa, go consumata erunt oia, ad quae peragenda Xtus venerat, ut ipse secundum humanam naturam caput Esiae, quam acquisivit sanguine suo, una cum fidelibus subjiciatur patri, totius redemptionis opere completo. Ceterum verba, „ut sit Ds oia in oibus." filium non excludere a participatione divinae naturae, aeq nobis certum est. ac certum est, Paulum dum I Cor 1,17. dicit: „In Xto oia constare", Patri nequaq detrahere mundi conservationem. Ex his go constat, objectiones adversarior, quas a scripturis proferunt, facile solvi. Ceterum proinde S. Litt. clare hoc de divinitate filii dogma tradere. Extra aut oe dubium collocatur per fidem Esiae universalis, quae semper viguit, inde a primordiis rerum Xtianarum.

§14. Argumentum ex traditione.

1o. Et quidem quod traditionem attinet, provocamus ad disserta Patrum testimonia, qui Xto attributa adscribunt, cultum donum ei postulant, et Dm vocant. Notandum vo est, citanda proprimis ee testimonia Ante-Nicaenorum, quia neq adversarii negant post concilium Nicaenum I. fidem in filium Deum viguisse apud oes. Itaque Patres:

a/. Attributa dvna Xto adscribunt. Sic Ignatius M. Epist. ad Policarpum vo-
„ cat Xtum eum, qui est super oē tempus sine tempore." Justinus Apol.
„ I "Verbum antē oēs creaturas coexistens Patri." Irenæus adversus hæres.
„ Lib 3, c. 20: „Si gō natus est, non erat antea Xtus." et respondet: „ostenda-
„ mus, quia tunc non coepit filius Dei, existens semper apud Patrem."
Hisce in locis adscribit, filio aeternitas. Pariter omnipotentia: Irenæus
„ lib 3 adversus hæres. c. 8. „Nihil comparabit, verbo Dei, per quod facta
„ sunt oīa, quod est Deus noster Jesus Xtus." Sed et consubstantialitas: ὁ-
„ μοουσια. Tertullianus contra Praxeam c. 8. „Filium a Patre non separa-
„ mus, protulit em Deus sermonem, ut sol radium." c. 13. „Solum am Xtum
„ potero Deum dicere unius et individuæ substantiæ cum Patre;" c. 4. „Ubi-
„ que teneo unam substantiam in tribus cohaerentibus."
„ 2º Cultum dvnum Xto tribuit Justinus Apol. 2. „Hunc ipsum (sc: Patrem)
„ et qui ab eo venit filium et Spiritum Sanctum colimus et adoramus."
„ Clemens Alex. lib. 8. Paedag. c. 8: „Est apertum, quod qui est universor:
„ Deus unus, solus sit bonus, justus opifex, npe Filius in Patre, cui
„ gloria in sæcula sæculorum." Amen.
„ 3º Deum expresse appellat Ignatius in epistola ad Smyrnenses „Glorificō
„ „Jesum Xtum Deum", qui tanta vos sapientia donavit." Clemens Rom.
„ in Epist. Cor. „Fratres ita oportet de Jesu Xto nos sentire, tamquam
„ de Deo et judice vivorum, et mortuorum." Athanagoras in legatione
„ pro Xtianis: „Quis igit, n miret, cum audiat, nos qui Deum Patrem præ-
„ dicamus, et Deum filium, et Spiritum sanctum Deum, atheos vocari."
„ Irinæus b 4. c. 14. adversus haeres. „Quoniam vere homo est, et quoniam
„ vere Deus." Clemens Alexand. Paedag. lib 1. c. 7. „Noster am Paedagogus
„ Xtus Deus Jesus." Haec sane pauca testimonia nobis fidem Patrum
ante-Nicænorum clare exhibent. Plura ejusmodi legi possunt in auc.
pag. 77 etc. Hisce jungit auctor confessiones martyrum, antequam in
mortem pergerent, quæ legi possunt auctor pag. 83.
II. Argumentum pro divinitate Filii petimus ex accusatione Judæorum
et haereticorum, qui Xtianis Polytheismum et idololatriam objiciebant.
Ansam haec objiciendi sumserunt ex dogmate de divinitate Filii et
Spiritus sancti perperam intellecto. Quod si jam credidissent Xtiani

filium et Spiritum sanctum non gaudere divina natura, facillime refutassent eos negando se Filium et Spiritum sanctum habere Deum, quod am n̄ tm̄ n̄ fecerunt, sed contra eos usq̄ defenderunt filium et Spiritum sanctum, sicut Patrem ee Deum in una tamen essentia, quod ex citatis Patribus et praecipue ex Apologiis constat.

III. Fides porro Esiae ante concilium Nicaenum patet ex condemnatione haeresis Sabellianae. Admiserunt qdm Sabelliani filium Deum dici, negarunt tamen distinctum eum a Patre; condemnata propterea in synodo Romana a° 263 jussi a Patribus profiteri Xtum ee n̄ sola cognitione, sed realiter a Patre distinctum Deum.

IV. Denique fides Esiae universalis patet ex condemnatione Arii. Ut primum Arius ab initio saec. 4i caput erigens falsa dogmata adversus filii divinitatem spargere coepit, doctrinae novitas oium Xtianorum animos offendit, ac tamquam impius novator et haereticus accuratus communi suffragio damnatus est in synodo Alexandrina a° 318 et ab Esia, ut loquitur Alexander eppus Alexandrinus, quo divinitatem adorat, ejectus est, teste Theodoreto historia Esiae Lib 1. c. 4. Quoniam vo ho turbulentus disseminare coepit latius impiam doctrinam, incautos seducere, colligere discipulos, ad finiendam controversiam a° 325 Nicaeae in Bythynia primum generale congregatum est concilium et ὁμοουσια seu consubstantialitas filii cum Patre solemni judicio e declarata. Sic go fides universalis Esiae constat, filium ee Deum, quam fidem ois ecclesiastica antiquitas, sicut et sacrae litterae testantur.

§15. Objectiones ex traditione solvuntur.

Sicut adversarii objectiones ex ss. litteris contra dnitatem filii formant, sic et contra Patres excipiunt, et ante-Nicaenos vario modo Ario praelusisse dicunt. Contra quascunq̄ tales objectiones monemus generaliter.

1° Testimonia certa, quor aliqua §° praecedenti citavimus Patrum ante-Nicaenor in Xtum Dm clare nobis exhibere, ut adeo, si aliquibus in locis minus recte docere videantur, hoc ex more antiquo philosophandi, ex alia terminologia, et similibus ex causis proveniat, nisi sanctos illos et eruditos viros sibi ipsis contradicere statuere velimus.

2° Observandum est, quod s. Hieronimus adversus Rufinum observavit: „Patres illos antequam Arius nasceretur, innocenter quaedam et minus

„ et minus caute loqui potuisse," id eo securius facere poterant, quia timor nullus erat, ne perperam intelligerent, quod cordibus alte fides sancta insederat. Haec quidem certe praecipia a nobis patebit, si speciatim objectiones consideremus, quas proferunt. Dicunt nempe:

a). Fuisse plures synodi Nicaeno ambiguiores, qui filio tribuerunt nativi, talem quandam, quae aliquando coeperit, et mundi creationem antecesserit. Respondemus: Non posse negari patres quosdam de nativitate Filii ante origines mundi loqui, attamen non loquuntur de illa nativitate, quasi aeternam excluserint, sed intelligendi sunt de processione metaphorica, qua filius quasi prodiit ex Patre ad constituendum universum, seq. et Patrem creaturis manifestavit. Id clare discimus ex Athanagora, quem specialiter accusant, qui in Apologia sic scribit: „ Quidnam sibi velit hic filius Dei paucis dicam: Primogenitum illum ee Patris progeniem, non quasi factum: creatum: quoddam sit: a principio enim Ds, qui est aeterna mens habuit ipse in se Logor, cum aeternum sit Logos: sed ita sit, cum producenda erant coelum et terra, et ea, quae in eis est, adhuc ut energia et idea eorum esset, prodierit."

b). Accusarunt porro illos: Patrem majorem dixisse filio, Patrem ab ipsis appellari solum αὐτον Θεον i.e. eum, qui per se solus sit Deus. Neque hoc negamus; sed eatenus illi tali modo loquebantur, quatenus Pater principium sit Filii, adeoq. filius quamquam aeternus, tamen dependeat suo a Patre, quatenus Pater principium est filii et Spiritus sancti; jure dicit, αὐτος Θεος major in dignitate, neq. tempore, sed origine. Non alii ad sic loquendo exprimere voluerunt, quam quod concilium Nicaenum ipsum, cum illum profiteretur: „Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero." Id abesse sic se habere patet e Tertulliano, quem praecipue ex hac parte accusant. Etenim si Patrem describeret αὐτον Θεον et majorem filio diceret, sic tamen de filio scribit, ut originem, in eo dignitatem respexisse dicat. Dicit enim lib. 4. contra Marcionem c. 25. „ Patrem Filio se non minori tradidisse ait." Loquitur libro de resurrectione carnis: „ Filius non patrimam arbitratus est periuri Deo." adversus Praxeam c. 17. „ Nomen Patris, Deus omnipotens, altissimus, Dominus virtutum, rex Israelis – haec dicimus et in filium competisse." Qui sit de Filio scribit, non poterat dicere Filium Patre minorem, essentiam et potestatem

/. mente spectare.

c/. Si aliqui Patres vocant Patrem αιτιαν causam filii, vocabulum αιτια non n desumpserunt de illo, quod nos causam dicimus, ex qua ab extra prodeat effectus, sed ssu latiori sc: eo, quo Patrem principium Filii et nos appellamus, secus em filium citatis in locis Deum verum dicere n potuissent.

d/. Quod aiu Platonismum attinet, ex quo, ut ajunt, suam de λογῳ hauserint doctrinam, Justinus, quem praecipue accusant, se ipsum vindicat. In dialogo em cum Tryphone Judaeo senem, cui adstipulat, sic adducit loquentem: „Nihil est mihi curae Plato, nihil Pythagoras; exstiterunt his antiquiores homines dni spiritus afflatu loquentes, quos prophetas dicunt, hi soli, quid in vero sit, viderunt, et hominibus renunciarunt. Confestim vo in animo meo ardor excitatus est, et amor invasit prophetarum et virorum illorum, qui Xto cari sunt et amici /: sic senex :/ Ac revolvens ipse /: Justinus :/ disputationem mecum (ipsius) illius /: sc: senis :/ hanc ipsam solam comperi ee certam, atq utilem philosophiam, atque ad hunc modum et per haec ipsa ego Philosophus prodii." Nonne Justinus his verbis aperte dicit, se suam doctrinam n e schola Platonis, v/. cujuscunq philosophi hominis, sed a s. prophetis et Aplis habere? Sed non id tm, verum insuper Justinus in ea sententia est: Platonem illa oia, quae recta dixit, e doctrina revelata habere. Postquam em dixisset 2 Apol. Platonem quoq docuisse: Verbo Dei factum ee mundum universum, imo Spiritum sanctum n fuisse prorsus ignotum, dicit: „non go nos eadem cum illis opinamur, sed oes illi nostra per imitationem proferunt." Et Apol. 1. „Quaecunque apud oes recte dicta sunt, nostra Xtianorum sunt." Eodem modo et Tertullianus ab objectione Platonismi se ipsum liberat dicens de proscriptione adversus haeres. c. 7: „Quid vo Athenis et Hierosolymis? quid academiae et Ecclesiae? quid haereticis et Xtianis? nostra institutio de porticu Salomonis est, viderint, qui Stoicum et Platonicum, et Dialecticum Xtianismum protulerunt." Quis go hos patres, qui talia profitent, jure Platonismi accuset? Objectiones go haecce nos n turbant, sed manemus in fide avita, quae in Esia spr viguit, et quam scriptura clare enunciat: Filium sicut Patrem ee Deum.

Articulus tertius.

Spiritus sanctus est Deus.

§16. Transitus. —

Divina natura seu essentia in ss. N. T. documentis n̄ Patri et Filio tm̄, sed et alteri adscribit, qui dicit, Spiritus sanctus, quem demonstrabimus eo, quia in ss. litteris ei primo: Attributa dn̄a; secundo: Nomen Dei; tertio: cultus divinus tribuit, quod idem s. traditio et fides universalis Esiæ confirmat.

§17. A. Attributa divina.

Xtus Salvator, (quod vidimus §16, Pa. II.) saepenumero de Spiritus sti auxilio Apostolis tribuendo locutus est, eumq Spiritum sic describit: qui oia sciat, oiaq possit cum discipulis comunicare e.g. Joan 16, 13: „Cum aut venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos oem veritatem;" qui futura noscat, eodem loco: „et futura annuntiabit vobis; imo qui sciat oem Apostolorum statum, vitæ difficultates, qui ante praesides et tribunalia ductis adfuturus sit et suggesturus, quid loquunt, Luc 12, 12: „Spiritus sanctus em docebit vos in illa hora, quid oporteat vos dicere." Matth. 10, 20. „Non em vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur ex vobis." Haec sane et similia Xti verba edisserunt Spiritus sancti oiscientiam, sed et talem potestatem, quae par est animis illustrandis et confortandis, cui nihil resistat i.e. oipotentiam. Haec vo attributa conspicua quoque fiunt in ipso festo Pentecostes, cum ille Spiritus sanctus illaberet Apostolis. Illam etenim Apostolor immutationem, quae strictissime Spiritu sancto adscribit, nemo nisi qui Deus est, effecerit, omniscius et omnipotens. Omniscientiam illi quoque Paulus adscribit, cum I. Cor, 2, 10. dicit: „Nobis aut revelavit Deus per Spiritum suum, Spiritus em scrutat, oia etm profunda Dei. Quis em hominum scit, quæ sunt hominis, nisi Spiritus Dei." Sermo est de decretis dn̄is salutem humanam attinentibus hucusq ignotis, Apostolis aut per Spiritum sanctum comunicatis; ratio aut cur huic Spiritu tuto credi possit, additur, quia profundæ quoque consilia Dei accuratissime noscit; scientia aut entis infiniti et arcanor ejus consiliorum intelligendi facultatem infinitam

./. supponit. Pro oīscientia supra faciunt oīa loca, quae Spiritum S. auctorem sacrorum librorum, aut praecipue oraculorum propheticorum declarant, II. Petri 1, 21. „Spiritu sancto inspirati loquuti sunt sancti Dei homines." Eodem modo describit Spiritus sanctus oīpotens Luc 1, 35. Angelus ad beatissimam virginem, dum nuntiaret incarnationis mysterium, dicit: „Spiritus sanctus veniet super te, et virtus altissimi obumbrabit Tibi." quo in loco virtus Spiritus sancti dicitur virtus Altissimi i.e. oīpotentis. Accedit, quod formatio corporis Xti in utero virginis sine viri interventu, quae Spir. S. adscribitur, oīpotentiam supponat. I. Cor. 12, 8-11. Paulus pronunciat sermonem sapientiae, scientiae, fidem, gaam, operationem, virtutem, sanctitatem, donum prophetiae, discretionem spirituum, cognitionem linguarum opera ee Spiritus sti et addit: „Haec aut oīa operatur unus atq. idem Spiritus dividens singulis prout vult." Adeoq. Spiritus sanctus pro liberrima sua voluntate et independentia dona tribuit, quae alias a solo Deo repetunt, describit go oīpotens.

§18. Nomen Dei. (B).

Spiritu sancto non tlm attributa dona adscribuntur, sed et Ds expresse dicitur:

1º em dirigit ad Spiritum S. appellatio quorundam locorum, quae in A. F. nomen Dei Jehovae praeseferunt. Dicit e.g. Paulus ad Hebr. 3, 7-9: „quapropter sicut dicit Spiritus sanctus: hodie si vocem ejus audieritis." etc. Idem go, qui in N. F. dicit Spiritus, in V. appellat Jehova Deus.

2º Pariter etm in novo Foedere formulae ἐν πνευματι ἁγιῳ et ἐν δυναμει τῷ Θεου vl. ἐν δακτυλῳ τοῦ Θεου promiscue ponit, e.g. quod Matth 12, 28 dicitur: „Si ego in Spiritu Dei ejicio daemones." Luc 11, 20 exprimit: „si in digito Dei ejicio." Similiter Xtiani mox dicunt templum Dei vivi, mox aut dicuntur templum Spiritus sancti. I. Cor. 6, 19. „An nescitis quoniam membra vestra sunt templum Spiritus sancti, qui in vobis est?"

3º Celebris locus est Act 5. in historia Ananiae et Saphirae. Fraudarunt sc: de praetio agri venditi, et partem tlm quandam Ananias ad pedes Apostolorum adtulit. Petrus vero ad eum dixit: „Cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto." v. 3. et ulterius factum illi exprobrans: „Non es mentitus hominibus, sed Deo." Idem go, qui Spiritus S. dicit, versu 3º; Deus appellat, versu 4º. –

§19. C. Cultus divinus.

Quapropter n̄ mirabimur, si tali et tanto cultus divinus quoque in s. litt. tribuitur. Etenim ipse Xtus mandat Matt. 28, 19. oēs baptizari in nomine Patris et Filii et Spiritus s. Baptizari est religioni alicui initiari; cum igitur in Spiritus Sti nomine initiamur sicut et Patris et Filii, ille aequē sicut et Pater et Filius dvna gaudeat nāā necesse est; secus em̄ sine blasphemia in eodem ordine cum Patre et Filio poni n̄ potuisset, et nefas ē hnēs ad ejus religionem initiari. Honore porro dvno colendum eē Spiritum patet etm̄, quia Apostoli in benedictionibus Patri et Filio et Spiritum jungunt e.g. I. Petri 1, 2. Cum jam benedictio nomine Patris data certe dvna sit, illa Spiritus nomine collata pariter dvna eē debet. —

§20. Objectiones solvuntur. —

Haec ex s. litteris sufficiant; neq movemur objectionibus, quas ex iisdem contra Spiritus sti dvnam nāam proferunt; etenim:

1º Dicunt in div. Lit. Spiritus saepius nullam fieri mentionem, ubi Pater et Filius nominatur, quod fieri n̄ deberet, si eodem ordine cum illis collocandus eēt. Porro Xtum expresse dicere Joan 17, 3: „Hanc eē vitam aeternam, ut oēs agnoscant Patrem et quem misisti Filium," quin necessarium dicat — Spiritum quoque agnoscere. Ast etsi Spiritus saepius reticeatur, tamen nullibi negatur, imo persaepe expresse ponit. Dein etm̄ filius saepe commemorat, quin Patris fiat mentio e.g. 3, 27: „Quicunq in Xto baptizati estis, Xtum induistis," quin sequat, Patrem non eē Deum. Denique qui Xtum missum a Patre agnoscit, n̄ potest n̄ assensum praebere iis oībus, quae tradidit, ut adeo in filii misi agnitione vitae aeternae consecutio reponat, quin aliud dogma expresse commemoretur. —

2º Si putant dictum Pauli ad Rom. 8, 26: „Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus," dvnitati Spirtus Sti obeē; indicat, Spiritum Sum efficere, ut veras preces ad Deum fundamus, id em̄ ex contextu patet. Dicit s. Paulus: „Similiter et Spiritus adjuvat infirmitatem nostram, nam quod oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus est," ut adeo ex hoc textu potius pro nobis argumentum inferat, cum nemo nisi Ds precum genuinarum Spiritum pt excitare in nobis. —

3º Ad objectionem aūm ex Joanne 16, 13: „non loquitur Spiritus s. a semet ipso, sed quaecunq audiet, loquetur" et ex similibus locis petitam jam respondit S. Augustinus tractatu quoque in Joannem dicens: „Ab illo audiet, a quo procedit; audire illi, scire est; scire vō ēē." Similes textus ḡo non nisi intimam conjunctionem Spiritus cum Patre et Filio per processionem indicant, de qua postea. Haec ex s. litteris sufficiant. In hanc aūm doctrinam tota ētm consentit antiquitas ecclesiastica et fides Ēsiæ universalis.

§21. Traditio.

1º Quod jam Patres attinet uno ore de Spiritu s. sic loquuntur, ut appareat, illos Dm ēē credidisse e. g. Irenaeus Lib. 5. adver. haers. dicit: „Spiritum sanctum ideo differē ab afflatu, quo Adamus animatus est, quod afflatus ille temporalis sit et factus, Spiritus sanctus aūm increatus et sempiternus." Athanagoras in Apologia pro Xtianis: „Quis igitur, ait, n̄ miret nos, qui Dm Patrem praedicamus, et Dm Filium et Spiritum s. ita, ut unionis eorum vim et ordinis distinctionem exponamus, impios et atheos praedicari?" Clemens Alexandrinus Paed. lib. 3. c. 12: „Laudemus unum Patrem et Filium una cum Spiritu sancto, qui unus est oīa, in quo oīa, per quem oīa unum, cui gloria nunc et in saecula sæculorum Amen." Ceterum unus pro oībus est Basilius Magnus qui in libro de Spr. S. contra Pneumatomachos oīa ante se Patrum testimonia collegit et illustravit.

2º Alterum argumentum desumimus ex doxologia in Ecl. antiquissima usitata, quae colit et invocat Spiritum sanctum sicut Patrem et Filium. Meminit ēm s. Basilius loco citato praecum lucernariarum, in quibus dicebat: „Laudamus Patrem et Filium et Spiritum Sanctum." Consuetam aūm nostram doxologiam: „Gloria Patri et Filio et Spiritu Sancto" in liturgiam introductam ēē defendit Baronius aº 325; Socrates aūm in histor. ecl. altius surgit et Ignatium M. jam illam usurpasse asserit. Quidquid sit, antiquissima certe est, et quamvis usu ētm venerint alia e. g. „Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto v/. gloria Patri per Filium in Spiritu sancto v/. gloria Patri in Filio et Spiritu Sancto;" nostra tamen consueta adhuc Catholicorum erat, quod patet, quia Basilius libro de Sp. s. commemorat, se dum oraret „cum Filio et Spiritu Sº" v/. „per Filium

„per Filium in Spiritu S.“; propter vocum novitates populi offensionem incurrisse, unde compulsus fuerit, ut utramq formulam ee orthodoxam pluribus defenderet. Adeo facile populares offendebantur si v. minimum proferebat„ quod orthodoxae fidei in Spiritu S. adversari videbatur. —
3. Fidem aiu Ecclesiae universalis nobis patefacit condemnatio haeresis Macedonianae. Erant sc: teste Ignatio M. in Epla ad Tralanos antiquissimo jam tempore plures, qui eronee crederent de Spiritu S., illumq inferiorem Patre et Filio dicerent. In oblivionem ferre illi abierunt errores, cum Ariana haeresis caput efferret, omnesq filio Der occuparentur; hinc factum est, ut concilium Nicaenum I.um n multum de Spiritu S. praeciperet. Cum vo postea Macedonius Arianismum gdm vitans Spiritum Sanctum filii creaturam defenderet, contra eum oes surrexerunt, fidem avitam de dvna ejus naa testantes. Prima Synodus, qua impium Macedonii dogma proscriptum est, fuit Alexandrina, cui s. Athanasius praefuit a. 362, teste Theodoreto; idem factum e in concilio Illirico a. 367, deinde Romano sub Damaso papa, teste Theodoreto. Deniq in generali ab universa Esia recepto concilio Constantinopolitano I. a. 381, in quo solemniter proscripta e Macedonii doctrina et Spirt. s. dvna naa enunciata, cui eadem ac Patri et Filio adoratio debeatur. Ylis concludimus caput primum, ex quo patet Patrem, Filium et Spiritum Sanctum ee Deum.

Caput secundum.

Pater, Filius et Spiritus s. personae distinctae.

§22. Nexus et momentum.

Per ea, quae hucusq diximus doctrina Xtiana de ss. Trinitate nondum absolvit„. Erant em, quod historia eccl. testat„, qui minime negarent Patrem, Filium et Spiritum S.um appellari in s. litteris Deum, et tmn eorum doctrina ab Esia rejecta fuit eo, quod negarent realem distinctionem inter Patrem et Filium et Spiritum sanctum; ingenio em suo nimium indulgentes in eam inciderunt opinionem, appellationem: Pater et Filius et Spiritus Sanctus ee tlm diversa nomina diversas operationes divinas significantia v. diversos modos, quibus virtus dvna sese exserit. —

Dicit, haeresis haec Sabelliana, quae quidem in diversos ramos excrevit, in eo tm convenient oēs, quod distinctionem personalem tollerent, anteri-
oribus propterea dicti, ad quos referunt quoque Patripassiani, quorum placita ex historia quoque nota sunt. Cum jam doctrina de Trinitate gravissimi, ut vidimus 5ti 2i momenti sit; ab hacce aū haeresi oēs illane-
getur, cum insuper Sociniani, et recentiores Rationalistae in eadem abe-
ant placita, summum disquisitionis sequentis momentum sponte fluit. An-
te sūa doctrinam orthodoxam proponemus, quam deinde demonstrabimus.

§23 Doctrina catholica

Cum jam haeresis Sabelliana sanum verbum depravaret, n poterat magis-
terium Apostolicum hanc sublimem doctrinam accuratius definire, quod ac-
cidere eo debebat, si certos terminos loquendi elegit, quibus doctrina vera
sine erroris periculo accurate exprimebatur. Ecclesiae aū competere ta-
les loquendi formulas eligendi, etsi n sint revelatae, in propatulo e ex noti-
one societatis. Etsi em nova dogmata condere n pt, sed in iis subnixa e
verbo Dei; orta tm controversia, certas easq breves et distinctas loquendi
formulas statuere poterit, quibus n novum aliquod dogma condatur,
sed antiqua doctrina modo apto exprimatur, in qua em discrimen inter
doctrinam orthodoxam et errores haereticor dilucidatum habebit, nec pe-
riculo exponentur, facile aberrandi a vera doctrina, si qm sum formu-
larum eum teneant, quem Ecclia cum eis conjunxit. Etiamsi ge hujus-
modi formulae n sint revelatae, teneriae tm st a quocunq fideli, nec
ab illis unquam recedendum. Haec Augustinus jam pulchre pronunciavit
l. 7. c. 7. de Trinitate dicens: „Est quaedam improbitas vocabula improbare,
„quae n aliud explicant, quam quod scripturis expositum traditur; quid igi-
„tur restat, nisi ut fateamur: necessitate loquendi parta ea haec vocabu-
„la, cum f copiosa opus est disputatione adversus errores et insidias hae-
„reticorum?" Pariter S. Thomas. P. I. quaest 29. art 3. „Ad inveniendum no-
„va nomina antiquam de Deo fidem significantia, coegit necessitas dispu-
„tandi cum haereticis." Hoc jure utens Ecclia data occasione et necessi-
tate oblata formulis certis veritates antiquas involvit, sic et fecit in doc-
trina de S. Trinitate. Cum em Sabellianum discrimen inter Patrem et
Filium et Spiritum S^um tollerent, simulq offensam Ecclesiae propterea

propterea incurrentes, quaererent; quid gō st Pater, Filius et Spiritus sanctus, si n̄ st diversa tm̄ nomina, v/. modificationes unius ejusdemq; dōnē essentiæ? Respondit Ecclsia: st personæ. Quaerit, gō, quid nomine personæ in hac nostra doctrina veniat? Persona in nostra doctrina nil aliud significat, quam suppositum intellectu et voluntate praeditum, ab altero distinctum, ita ut Pater n̄ sit Filius, Spiritus s. neq; Pater, neq; Filius. Ex altera aūt parte ab hac notione personae dōnæ resecandæ sunt, quæ ceterum in personas humanas quadrant. Personæ sc: nomine alias venit rationalis nāae individuum existens ita, ut quot sint personæ, tot sint individua extra se existentia. Non vō sic in personis dōnis, n̄ em̄ st Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, quamvis ab invicem distinguendi, individua extra se existentia, sed tria supposita nāa praedita dōna, quae constituunt unam dōnam substantiam ita, ut neq; confundi personæ possint, neq; separari substantia. Esse hunc Ecclesiæ ssm̄ patet ex una parte ex condemnatione Sabellianismi, qui discrimen inter Patrem, Filium et Spiritum s. sustulit, et ex condemnatione Triteismi, qui retento personarum discrimine tria individua dōna statuit. Patet id porro etm̄ ex symbolo Athanasiano, quod Esia, quamvis illud n̄ sit a s. Athanasio, suum agnovit, quod classicum ē in doctrina de Trinitate, in quo hæc occurrunt: „Fides aūt catholica haec est: ut unum Dm̄ in Trinitate, et Trinitatem in Unitate veneremur, neq; confundentes personas, neq; substantiam separantes; alia est em̄ persona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sti, sed Patris, Filii et Spiritus s. una est divinitas, aequalis gloria, coaeterna majestas." Et paulo inferius: „Ita Ds Pater, Ds Filius, Ds Spiritus S., et tm̄ n̄ tres Dii, sed unus est Deus; ita Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus s., et tm̄ n̄ tres Domini, sed unus est Dominus." Hic gō est sensus vocabuli personæ, hic ssus doctrinæ hujus. Ceterum, ut haec doctrina in ss. Litt. clare contineat, ut statim demonstrabimus, notandum tm̄ est: Esiam nequaquam per illas definitiones mysterium ipsum explicare voluisse; ut pulchre eloquitur s. Augustinus L. 5. c. 9. de Trinitate dicens: „Cum quaeritur, quid tres? magna prorsus ineptia laborat hominum eloquium, dictum ē tamn̄, tres personæ, non ut illud diceret, sed ne taceret."

§24. Probatur veritas hujus doctrinae catholicæ.

Haec aūt Esiæ catholicae doctrina per partes n̄ difficulter probat. Etenim

quod discrimen personarum attinet:

1º S. Litt. Patrem ubiq tamquam suppositum intelligens et agens enunciant, quod ex operibus patet, quae ipsi adscribunt, quod ulteriori demonstratione n̄. eget, utpote ab oibus concessum; sed et

2º Filius n̄ tm̄ post conjunctionem cum hne Jesu, sed et ante incarnationem ut suppositum intelligens et agens distinctum a Patre describit. Joan 8. 42: „a me ipso n̄ veni, sed ille me misit." 12, 50. „Sicut mihi dixit Pater, sic loquor" 5, 30: „non quaero voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me." pariter 4, 34. His oibus et similibus in locis Filius certe distinguit a Patre; qui em̄ mittit alius e a misso, mandata dans alius ab accipiente. Sed et ante incarnationem Joan 17, 5. citat: „Clarifica tu me Pater apud temet ipsum claritate, quam habui priusquam mundus fieret, apud Te." 1. 1. „In principio erat λογος, et λογος erat apud Dm̄." In hisce testimoniis Filius etm̄ ante incarnationem a Patre distinguit, nam qui apud alquem e, profecto alius e ab illo, apud quem versatur. Sed etm̄ in oibus hisce et similibus locis tamqm̄ suppositum intelligens et agens, nequaqm̄ aut virtus tm̄ dvna Filius describit; qui em̄ mandata recipit, voluntatem alterius exsequitur, claritate cum conscientia fruit, qui insuper mundum condidisse dicit; intellectu et voluntate gaudeat, necesse est, discrimen poro Filii a Patre exinde patet quoque, quia incarnatio specialim nequaquam Patri, sed Filio in oppositione cum Patre attribuit. Non tm̄ Joan 1, 14. sed et Joan 1, 4. vita aeterna, quae erat apud Patrem, apparuit nobis. Sic go Filius e persona distincta a Patre.

3º Sed et Spiritus describit Persona, eaq distincta a Patre et Filio, Joan 14, 16: „Ego rogabo Patrem, et alium Paraclytum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum." 15, 26. „Cum aut venerit Paraclytus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me." Distinguit disserte his in locis a Patre et Filio Spiritus, utpote qui dat a Patre ad preces Filii, qui mittit a Filio procedens a Patre. sed describit etm̄ ut intelligens et agens, n̄ vo tanquam vis divina. Vocat em̄ xtus Spiritum sanctum παρακλητον, quod significat consolatorem, qui animos alior erigit, doctorem, magistrum, interpretem, alterius sententiae patronum, advocatum. Repraesentat go Spiritus jam ex hac

jam ex hac appellatione tamquam persona, quod eo magis adparet, quia Xtus παρακλητον in sui locum promittit, qui Apostolos noluit relinquere orphanos. Joan 14, 18. Jam Xtus n tropice erat adjutor Apostolorum et Doctorum, sed personaliter; talis go ex vi oppositionis debet etm ee Spiritus S. Porro dicit Joan 16, 13. „Spiritus n loquuturus est a semet ipso, sed loquuturus, quecunque audiet;" quod inepte dictum eet de mera virtute dvna personalitate carente. Similiter loco cit. I. Cor. 12, 11: „Spiritus secundum liberrimam suam voluntatem gratiarum dona tribuit." Et de operationibus Spiritus Sti eodem modo sermo e; sicut de operationibus Filii; sicut em v. 5. legimus: „divisiones ministrationum sunt, id em aut Dnus" i. e. varii gdm ministri in corpore Ecclesiastico constituti st ab uno eodemq Dno Xto; sic vo 4o dicit: „divisiones gratiarum st, idem aut Spiritus," est go operans persona sicut Filius. Monet porro Aplus Ephes. 4, 30: „Ne contristent Xni Spiritum Sum per peccata." quod gdm anthropopathice dictum est et significat Spiritum sanctum peccata aversari, aperte Spiritus Sti personam declarat, cum in merum attributum tristia prorsus non quadret. Id idem apparet ex oibus reliquis, quae Spiritu so tribuunt sc: quod de Xto testet Joan 15, 26: quod mundum arguat de peccato 16, 8; quod fideles obsignet Ephes. 4, 20. Est go Spiritus Stus distincta a Patre et Filio persona.

Discrimen personar una exprimit in formula baptismi, quod sic probamus:

1o Adversarii concedunt sub Patre intelligendam ee personam, concedant go etm sub Filio et Spiritu So intelligendas ee personas, quia eodem loco et ordine collocant cum Patre, nectit em Xtus formulo membra per και.

2o Quaelibet aut interpraetatio, quae sub Patris, Filii et Spiritus Sti nominibus varia ttm attributa intelligit, arbitrana e, nullo fundamento exegetico superstructa, vaccillans propterea, cum nullus usus loquendi illi suffraget. Insuper:

3o Et insulsus prodiret ssus si sumeret Xtum baptisari jussisse in nomine Patris persone et duorum attributorum, seu modificationum, cum in una individua essentia patris attributa oia contineant.

4o Ceterum hac formula baptismi teste Theodoreto L. 5. hist. Eccl. e. g. Patres Constantinopolitani qq usi st contra Sabellianismum, ut adeo et antiquitas Esio nostro interpretationi patrocinetur.

Dy discrimen personar probat, qq per ea, quae facta st in Baptismo Xti.
" Math 3. 16. ubi vox Patris insonuit: „Hic e filius meus dilectus." Spiritus aut
S. corporali specie sicut columba in Xtum descendit, qui locus in institu-
tione praecipue popularis maximi e momenti. Similiter ex I. Petri 1.2.
" quod dicit Aplus: „Iudaeos electos ee secundum praescientiam Dei Pa-
" tris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam et aspersionem san-
" guinis Xti." Haec cum adeo clara st testimonia, eaq tam copiosa pro
discrimine personarum, probando supersedemus testimoniis Patrum
citandis, quorum plura legi posunt apud Wiest Tom IV. pag. 382. seq,
et apud Liebermann Tom III. pag 384 seq. Quod aut alteram partem dog-
matis catholici attinet, npe personas dnas n existere extra se, neq
ee individua, sed unam, utut distinctae sint, constituere dnam essen-
tiam, ee tamn tres personas in uno Deo, n opus e pluribus proba-
re, utpote cum huc oia pertineant, quae supra in unitate Dei de-
monstravimus; una em vox e A. et N. F. ee ttm unum Deum.
Sic go fides catholica abunde e probata, quae e consentanea oibus
scripturis, quam concilium Lateranense IV. paucis oia complec-
" tens sic effat, c. 1. „Firmiter credimus et simpliciter profitemur
" quod unus e solus et verus Deus: Pater, Filius et Spiritus Stus, tres
" quidem personae, sed una essentia, substantia, seu natura simplex."

Objectiones solvuntur.

Ad § 21. Cur concilium Constantinopolitanum n definivit: Spiritum ee Deum,
sed ttm dixit, eum ee Dominum vivificantem et adorandum.
Res: Memor etenim erat litis, quae agebat circa vocem ὁμοουσιος. Ceterum
ipsa haec vocabula: Dominum vivificantem et adorandum dnam Spi-
ritus Sti essentiam ostendunt.
" I Ad § 24. I. Cor. II. 10. „Spiritus em scrutat, oia etm profunda Dei," spi-
" ritus hnis ea, quae sunt hominis." Ergo comparat Spiritus s. cum
Spiritu hominis quoad essentiam. –
Resp: Non comparet Spiritus s. cum spiritu hnis quoad essentiam, sed
quoad scientiam.
II. Comparat in s. Scriptura Spiritus s. cum spiritu mundi.
Rf. Non pt comparari quoad essentiam, sed quoad effectus; effectus em Spiri-
tus mundi e malitia, Spiritus aut s. sanctificatio. –

Caput tertium.

De relationibus divinis.

§25. Nexus et momentum.

Cum attributa absoluta tribus in divinitate personis ex aequo competant, ex illis oio n pt statui discrimen personarum, cum vero et temporis et spatii determinationes in dvnam naam n cadant; quaerit tmn, quomodo personae distinguant. Respondemus: Personas distingui per relationes ad invicem, quatenus dat una alteri originem, seu per ordinem subsistendi, ita ut ordo, quem Xtus in ~~periculo~~ baptismi formula praescripsit, nequaquam mutari possit, idque ob processiones, seu originem unius personae ab altera. Maximam hanc doctrinam habere momentum patet, quia nequaquam distingui possent personae processionibus negatis. Non go haec doctrina vanae tm speculationi inservit, sed individuo et necessario nexu cum mysterio ss. Trinitatis cohaeret.

§26. Definitiones et doctrina catholica.

Sub processione in genere intelligimus originem unius personae ab altera: Distinguimus aiu processionem duplicem: ad extra et intra. Prior obtinet, si res orta v/. producta extra causam e, cui originem debet; altera aiu, quae etm imanens dicit, locum habet, si id, quod orit, intra principium, ad quod origo e referenda, manet. Posteriorem hanc notionem adoptamus, ubi de processionibus dvnis e sermo, quod ex antecedentibus facile patet. Nos clariorem desuper notionem dare n posse, nemo mirabit, qui perpenderit, an alogon hujus rei in rerum naa n dari. Placet, quod dicit S. Gregorius Nazianzenus. L. 3. de Trinitate: „Tu, qui nec tuam ipsius intelligendo comprehendere potes generationem, quomodo dvnam posses assequi? Dei generatio e silentio colenda." Nos porro ab iis processionibus oe tmps secludere et defendere processiones aeternas, pariter ex antecedentibus clarum est. Est go processio dvna origo imanens aeterna unius personae ab altera. Defendimus aiu catholici sequentem doctrinam: 1º Pater e principium filii seu filius a Patre procedit per generationem.

2° Pater et filius ē principium Spiritus Sti, seu Spiritus S. (filius) a Patre ~~procedit~~, filioq uno principio procedit. Ceterum quid discriminis sit inter generationem et processionem n̄ eloquimur sequentes s. Augustinum, qui L. 3. adversus Maximum dicit: „Quid inter nasci et procedere intersit, de illa excellentissima nāa loquens, quis explicare pt? Non oē quod procedit, nascitur, quamvis oē procedat, quod nascit, sicut n̄ oē, quod bipes ē, homo ē, quamvis oē bipes sit, qui hō ē. Haec scio, distinguere am̄ inter illam generationem et hanc processionem nescio, n̄ valeo, n̄ sufficio, ac per hoc, quia illa et ista ē ineffabilis." Notandum am̄ ē processionem filii a Patre spr dici generationem. Horum dogmatum, quae internas relationes dvnas constituunt, jam damus probationem. —

/: Liebermann Tom II :/ Observanda.

I/. Processio, apud Graecos προβολή, seu prolatio, ē emanatio unius ab alio. Duplex vulgo statuit: immanens et transiens. Cum processionis terminus exit extra suum principium, transiens dici solet. Ita hō ab hnē producit. Immanens appellat, quando terminus intra suum principium remanet. Sic cogitatio intra mentem manet, a qua nascitur. Rursus processio alia perfecta est, alia imperfecta. Dicit perfecta, quando terminus ē subsistens et ejusmodi cum principio naturæ; imperfecta est, cujus terminus v/. n̄ est subsistens, ut cogitatio a mente producta, v/. n̄ ejusdem nāae cum principio, ut Filius in creatis. Processiones in Deo ēē nemo unquam negavit, nisi qui in ipsam Trinitatis substantiam peccarunt. Verum circa modum, quo processiones in Deo existunt, et intra se distinguunt, graves ortæ st controversiæ inter Theologos; quaedam etm ex revelationis principiis deducunt, quae probe sunt a scholae quaestionibus sercernenda.

II/. In vi processione tria spectari possunt: actio, principium et terminus. Principium ē illud, a quo terminus procedit; actio ē ipse actus principii producentis, seu ipsa productio, quae ē via quaedam ad terminum. Terminus am̄ ē illud ipsum, quod producitur. Principium iterum duplex ē, principium quod, ut vocant, et principium quo,

quo. Primum ē ipsa persona, quae agit; secundum ē quasi forma, seu virtus, per quam agit persona; atq; rursus in proximum et remotum distinguit. Quando de dōnis processionibus quaestio instituit, oēs consentiunt principium quod personam, et principium quo remotum naām eē. Sed gravis inter veteres scholasticos controversia orta ē, quodnam sit divinæ processionis principium quo proximum; an ipsa naā seu essentia, sua infinitate foecunda, ut Durando placet; an solæ relationes originis, quae opinio S. Bonaventuræ adscribit; an potius intellectus, et voluntas, ut veteres fere oēs et recentiores contendunt.

III. Praeter haec generalia, alia adhuc st, quae processionem Filii, aut Spiritus sancti specialim concernunt, quorum alia ad fidem pertinent, alia in disceptatione st: sed et haec, quamvis n possint diffusius tractari, n st tm penitus prætermittenda. Agemus itaq; I. de processionibus in genere; II. de processione Filii et Spiritus sancti specialim.

I. De processionibus divinis in genere.

Propositio. Duae sunt in Deo processiones.

Probat I. Ex scriptura et traditione. Xtus de se ipso ait Joan VIII, 42: „Ego ex Deo processi." Et Joan. 26, 28. „Exivi a Patre, et veni in mundum." De Spiritu S. aū inquit, Joan 15, 26. „Cum venerit Paracletus... qui a Patre procedit." Concilium Nicaenum definivit: „credendum eē in Filium Dei unigenitum, ex Patre natum – Dm de Dō, lumen de lumine." Constantinopolitanum aū I. decrevit: „Spiritum Sum a Patre procedere." Ergo duo st procedentes; gō duae processiones.

Probat II. Tres st in ss. Trinitate personæ actu et revera distinctæ; inter has porro personas dat ordo subsistendi et operandi. Atqui haec sine duplici processione cogitari n possunt. Ergo etc.

Probat I. major. Tres eē in Deo distinctas personas tota fere prima parte hujus libri probatum est. Ex iisdem am argumentis manifestum ē dōnas personas n promiscue collocari, sed dari inter eas certum, fixumq; ordinem subsistendi: Pater constanter primo loco nominat, post Patrem Filius, tum Spiritus s. post Patrem et Filium. Ita Matth. 28. I. Joan: 5. etc. Ita postmodum in formula Baptismi, in doxologia etc.

Ita in Symbolo Apostolor:, Nicaeno, aliisq;. Ita in Patribus passim, quando de tribus personis loquunt.

Probat II min. Non pt alia hujus distinctionis et ordinis assignari potio, quam processio unius Personæ ab alia. Fundamentum in natura eē n pt, quae ē in tribus Personis eadem: gō necesse ē oppositionem aliquam admittere inter personas, quae facit, ut una n possit eē altera, et ut una ante aliam cogitari debeat. Nulla aūt inter Personas dīnas oppositio eē pt, praeter relativam; relationes aūt in processionibus fundantur. Sunt igit, in Deo origines, aut processiones, et gdm duae; nam cum tres sint personæ per oppositionem relativam distinctæ, necesse ē duos admittere gradus ordinis a primo distinctos. —

Contra objiciunt.

I. Obj: Omnis processio arguit imperfectionem; nam oē, quod procedit, ē producente posterius, et a suo principio dependet, eoque indiget, ut exi. stat. Ergo etc...

Resp. I. ad argum. Concedimus processiones, quales in creatis ot, transeuntes, temporales et accidentales, imperfectionem involvere. At n ita de rebus divinis sentiendum est. Processiones divinæ ot immanentes, aeternae, substantiales et necessariæ; atq ita eæ excludunt imperfectionem. Duae personæ procedentes, ea dīna substantia producunt, et in dīna substantia permanent; quidquid aūt in Deo est, aeternum est, necessarium, et perfectissimum. Ita Scriptura et Patres docent, ita docet v. ipsa Revelationis luce illustrata potio.

Resp. II. ad prob. 1. In dīnis illud, quod producit, n pt eē suo principio posteriùs, nisi relatione filii et origine. Nam idipsum, quod communicat n, diversum quidam a sua natā communicat: at si natam communicat suam, n pt eē prius eo, quod communicat.

2. Processiones divinæ nullam supponunt dependentiam aut indigentiam proprie dictam, quia personæ ea nate necessitate et perfectione producunt, et eandem habent cum Patre natam independentem et in productam, cujus haec prima perfectio ē, quod sit a se. Neq, obest, quod Soteranense IV. definierit, natam dīnam nec generare, nec generari: nam licet Pater generando proprie et formaliter n natam, sed Filium.

/. sed Filium producat; tamen identice, ut ajunt, dici pt generare Deum; quia generat Filium, qui Deus e, et quia persona re idem e cum natura. f.

II. Obj: Dici n pt, quodnam sit processionum dvnarum principium; go admitti n possunt.

Resp. I. neg. conseq: Quam multa st, quae nobis per Revelationem innotescunt, quamvis quomodo illa sint, ratione nostra assequi n valeamus.

Resp. II. neg. ant. Omnes, ut diximus, consentiunt, Personam ee principium quod; naam aiu principium quo remotum et mediatum. Si am quodnam sit principium quo proximum, quaerit; nobis illa sententia magis probat, quae intellectum et voluntatem assignat; adeo ut processiones divino per intellectionem et volitionem fiant. Haec quippe sententia in communi Xtianor persuasione fundat, difficultates melius explicat, et Scripturarum auctoritate, et ratione ipsa videt subnixa. In scripturis Filius passim dicit: Verbum, Sapientia, imago Patris; Spiritus s. am appellatur Charitas, aut Donum, aut Paracletus; quae utiq vix explicari possunt, si Filius et Spiritus s. ab essentia dvna imediate procedant, et n ab intellectu et voluntate. Neq alia afferri pt ratio, cur duo praecise processiones in Deo sint. Nam si processiones imediate a naa dvna desumantur, cur n plures st? Cur n infinito? Aut potius, cur n una ttm, cum processio quaecunq dvna necessario sit infinita, et totam comunicet naturam? At si ab intellectione et volitione processiones desumimus, palam e, cur duae ee possint, et duo ttmmodo. Licet em processio quaecunque totam naam comunicet, eam tamen n comunicat oimodo, quo comunicari pt. Prima comunicat naam Filio per intellectum, estq in genere intellectionis unica, quia infinita. Secunda naam comunicat Spiritu s. per voluntatem, et e pariter in genere volitionis unica et infinita.

§27. Filius generatus a Patre.

Filium generatum ee a Patre disserte docent ss. Littero; etenim

1º Hoc ipsum indicat vocabulum Filii, quo secunda in dvnitate persona ad-
" pellat, e.g. Rom 8. 32. „Proprio suo Filio n pepercit." nam relatio Filii ad Patrem erit per generationem.

" 2º Dicit expresse genitus Haebr. 5.5: „qui /: Pater :/ locutus est ad eum: Filius

/: meus es Tu, ego hodie genui te." Pariter 1,14. ait Joan. „ videmus gloriam e-
„ jus, quasi unigeniti a Patre." Unde et
3º Sacræ Litteræ de secunda persona spr sic loquunt, ut quidquid habeat, pos-
sit et agat per Patrem, a qua sc: trahit originem aeternam e.g. Joan 5,22.
„ et 26 cit. 17, 2: Quapropter et missus a Patre dicit, Joan 5, 36; et procedens
a Patre Joan 8,42. Haec ita clara sunt, ut confirmatione ex traditione n e-
geant. Esse aut hanc sententiam dogma expressum patet ex Symbolo Nicæ-
„ no, ubi occurrit: „ ex Patre natus ante oia saecula, Deum de Deo, lumen de
„ lumine, Deum verum de Deo vero."

§28. Spiritus s. a Patre procedit.

Alterum dogma de Spiritus Sti processione in duas partes dividit, defendi-
mus em: A. Illum a Patre procedere, quod sequentibus nitit argmtis.
„ 1º Dicit, Spiritus S. expresse a Patre procedere Joan 15,26: „ Cum venerit Para-
„ clitus, qui a Patre procedit." /: ὁ παρα του πατρος ἐκπορευεται :/ reapse
go illa expressio, qua Esia Spir. S. a Patre originem designat, biblica est.
„ 2º Dicit, mitti a Patre Joan 14,26. „ Paraclitus am Spiritus S. quem mittet
„ Pater /: πεμψει :/ in nomine meo." Pariter Gall. 4,6. Mitti am dicimus
idem e ac procedere, si gdm procedere n aliud qm originem Spiritus S.
a Patre significat. Synonima am spr illa vocabula habuit Esia, ut ex
Patribus graecis qq, quod nobis in nostro themate maximi e momen-
„ ti, apparet. Dicit em s. Gregorius Nanzianzenus orat. 31. „ Proprium
„ Patris est, /: ἡ ἀγενησια :/ quod n sit genitus, proprium Filii /: ἡ γενησις :/
„ quod sit genitus; proprium Spiritus Sti e /: ἐκπεμψεις :/ emissio vel missio"
„ i.e. processio," ut ex toto contextu apparet. Propterea et
3º Spiritus spr in ea relatione ad Patrem ponit, ut ad eum pertineat, di-
„ cit, propterea saepenumero Spiritus Patris e.g. Matth 10, 20: „ n em
„ vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri etc." Nullibi am
inverso ordine legimus: Pater Spiritus. Hisce momentis nitit hoc
de processione Spiritus s. dogma, quod a nemine in controversiam
vocat, graecis quoque eadem argumenta adhibentibus nobiscum.
Ceterum /: quod historicum hujus dogmatis argumentum e :/ in conci-
lio Constantinopolitano I contra Macedonianos, qui Spiritum Stum
creaturam Filii dixerunt ad Nicænum symbolum, quod de Spiritu

de Spiritu Sto plura disserendi n̄ habuit occasionem, neq cautam, et
propterea ttm̄ dixit: Credo in Spiritum Stum additum ē „qui ex Patre
procedit;" quibus ex oībus apparet, definitam sententiam hanc fidei cā-
tholicæ dogma ēē.

§29. B. Filioque.

Sed n̄ a Patre ttm̄ procedit Spiritus S. sed a Patre Filioq, n̄ a duobus,
sed uno principio, seu ut schola habet: Pater et Filius una spiratio-
ne activa, spirarunt Spiritum Stum Hoc dogma accurate demonstran-
dum ē, quia in controversia versamur cum Graecis n̄ unitis, qui a
Filio negant procedere Spiritum Stum, et graviter incusant Esiam
Romanam, quasi concilii Constantinopolitani symbolum corruperit
per additam particulam Filioque. Ast dogma nostrum evidentissi-
mis argumentis nititur. Etenim
1º Dicit Xtus Joan. 16, 15. „oīa, quaecunq habet Pater, mea st, propterea
dixi quia (: Spir. S:) de meo accipiet, et annunciabit vobis." quodsi Fi-
lio oīa st cum Patre, abnegari ipsi n̄ pt vis comunicandi cum Spiri-
tu Sº dvnam essentiam, sicut Pater comunicat. Hic locus id eo certius
probat, quia in eo expresse de Spiritu Sº Xtus loquitur, et ad se eatenus
refert, quatenus doctrinam Apostolis traditam a Spiritu Sº repetendam
promittit.
2º Sicut Patris Spiritus in ss. Litt. vocatur Spiritus Sus, sic et appellatur
Spiritus Xti. Gal. 4, 6. I. Petr. 1, 11. nunquam aūm inverso ordine occurrit:
Filius Spiritus.
3º Dicitur mitti a Filio, sicut mittitur a Patre Joan 15, 26: „Cum aūm veniet
Paraclitus, quem ego vobis mittam a Patre Spiritum veritatis" etc. Cum
jam Graeci ex his duobus argumentis nobiscum processionem Spiritus
Sti a Patre demonstrent, concedant ex iisdem argumentis processionem
ejus a Filio quoque inferri.
4º Si Spiritus Sus a solo Patre procederet, ordo qq inverti posset persona-
rum, et dici: Pater, Spiritus et Filius, nam nulla ratio intelligitur, qua-
re Spiritus ponatur tertius ordine, nisi a Patre, Filioq originem habeat,
quod quum Graeci n̄ admittunt (: ordinem sc: inverti:) concedant qq
Spiritum a Filio, sicut a Patre procedere, et propterea illum ordinem ne-
cessitate gaudere. —

5to Idem dogma profitentur patres qq graeci, silentio praetermittimus Latinos, utpote quos graeci parvi faciunt, provocantes ad ipso patres graecos: Epiphanius in Ancorato c. 67. dicit: „Jam vo cum Xtus ex Patre credatur Deus ex Deo, et Spiritus ex Xto, sive ab ambobus, ut Xtus his vbis asserit: qui a Patre procedit, et de meo accipiet." Pariter haeresi 60, quae e Sabelli: „Non e alienus a Patre et Filio, sed ex eadem substantia, ex eadem divinitate, ex Patre et Filio, cum Patre et Filio subsistens spr Spiritus Sus" Gregorius Nicenus Libro contra Eunomium. „Porro idem vobis et de Spiritu S. dicendum e, cujus in solo ordine differentia constituta e, nam ut Patri conjunctus e Filius, et ex eo to ee habet, n tnm posterius existit; sic etm proxime Spiritus Sus haeret Filio, qui sola cogitatione secundum rationem principii prius consideratur productione Spiritus, nam temporum intervalla in illa vita, quae oe saeculum praecedit locum n habent adeo, ut detracta ratione principii nulla re ss. Trinitas a se ipsa dissideat." S. Cyrillus coment. in Joan: „Itaq tngm sciens ea, quae st in voluntate unigeniti, oia nobis nunciat, non eam habens ex institutione notitiam, ne partes ministri obire videatur, et alterius deferre sermones, sed tngnam ipsius Spiritus /: nempe Filii :/, et nullo docente sciens oia, quae sunt, et ex quo et in quo est, divina sanctis mysteria patefecit." Sicuti hi, ita et reliqui loquuntur patres; patet aut ex hisce paucis, Patres n tnm eandam quam nos profiteri doctrinam, sed et iisdem uti argumentis, quibus et nos utimur ad eam demonstrandam. Hisce addimus:

6o Argumentum ex rei naa petitum, sc: oe discrimen inter Filium et Spiritum Sum cessare, nisi per principium differant, quod quum Graeci nollint, fateantur Spiritum a Filio sicut a Patre procedere. Sic go jure Esia catholica ad symbolum Nicaeno-Constantinopolitanum particulam Filioq addit, quae universalem auctoritatem nacta est in concilio Lateranensi IVo, in cujus canone Io occurrunt: „Pater a nullo, Filius aut a solo Patre, ac Spiritus ab utroq pariter absq initio et fine." Ceterum in Ecclesiis Hispaniae illa particula invenitur jam saeculo 6o: legimus em in concilio Toledano IIIo a. 589. „Credimus in Spiritum Sum Dominum et vivificantem ex Patre et Filio procedentem."

/:Liebermann:/ Argumentum ex theologicis rationibus. –

I. Secundum Patrum doctrinam n̄ pt unum alteri ee consubstantiale, nisi inter ea sit relatio principii ad id, quod e ex principio, seu nisi unum ex altero procedat. Sed Graeci oes Spiritum Sum Filio consubstantialem profitentur; ab eo igit procedere fateantur necesse est.

II. Non est alia ratio distinguendi unam personam ab altera, quam relationes, quibus se invicem respiciunt /: juxta illud Augustini :/ Atque hinc trium illud axioma: „In divinis oia ee unum, ubi n̄ obviat relationis oppositio." Verum ex relatione nulla pt oriri distinctio personarum, nisi una habeat relationem principii ad aliam. Ergo ut Spiritus Sus a Filio distinguatur, necesse e, ut aliter alterius sit principium. Jam vo Graeci fatentur, Spiritum Sum n̄ ee principium Filii; go reliquum e, ut Spiritus Sus a Filio procedat.

III. Ratio hinc deprom̄t, quod Pater Filio oia communicaverit, excepta Paternitate, quod n̄ Patres modo, sed ipse Christus dixerit testatur. Joan 16, 15: „Oia, quae cunq habet Pater mea sunt, propterea dixi, quod /:Spirit. S.:/ de meis accipiet, et annunciabit vobis." Quare, quidquid e in Patre, excepta proprietate Patris, e in Filio; sed vis spirandi n̄ e paternitas, aliquin Spiritus Sus eet Filius. Ergo etc....

Propositio III.

Ecclesia latina particulam Filioque jure ac me

/:Liebermann:/ rito addidit symbolo Constantinopolitano.

Prob: Latinis oio licuit hanc particulam Filioq symbolo Constantinopolitano adjicere, atq ut adjiceret, gravissimo rationes suadebant, go.. Probat. I. Pars. Semper licuit, semperque licebit Eccie, quae e columna et firmamentum veritatis, addere aliquid ad fidei symbolum, cum illud necessarium judicaverit ad fidem v/. illustrandam v/. adversus novos errores vindicandam. Id jus Ecia sper exercuit. Sic in Nicaena synodo plura adelita st symbolo Apostolorum, ad asserendam sti divinitatem contra Arianos; cum aū se proderet Macedonianorum haeresis, concilium Constantinopolitanum novis additamentis ausit Nicaenum symbolum.

Quae aũ additio particulae Filioq; Eccliae auctoritate facta sit, extra oẽ dubium ẽ. Initium qdm in Hispania factum ẽ a particularibus synodis saec: 6.; Hispanos secuti Galli et Germani. Sed mox et forsan jam saec. 9. mos ille a Romana Eccliã receptus et approbatus fuit; eumq; orientales qq; Eccliã tum in Concilio Lugdunensi, tum in Florentino probavit. –

Probat. II. Pars. Superest, ut ostendamus Latinos debuisse vocem illam symbolo addere; ut in tuto poneret, dogma de processione Spiritus S.ti a Filio. Nam cum vña concilii Constantinopolitani: „Qui a Patre procedit“ plurimis imprimis in orientali Eccliã eo sẽsu intelligerent, quod Spiritus s. a Patre solo procederet; necesse erat prave interpretationi occurrere per explicationem illorum verborum. Qua propter concilium Florentinum hanc additionem legitimam declaravit in sua fidei definitione, cui oẽs Graeci et Latini subscripserunt. „Definimus, ajunt patres, explicationem illorum verborum, Filioque, veritatis declarandæ gratiã et imminente tunc necessitate, licite ac rationabiliter symbolo fuisse appositam.“

Porro propos. II. probatum est, Spiritum S.tum a Patre, et Filio simul procedere, unde merito cum s. Gregorio Nazianzeno dicimus:, „Si ita credendum, cur nõ ita dicendum?“

Contraria solvuntur.

Objiciunt contra I. propositionem. „Nemo explicare adhuc potuit, cur Filii processio generatio dicat, aut in quo haec generatio differat a processione Spiritus S.ti. Ergo etc...

Resp. I. neg. conseq. Quae fides divina docet, credenda sit, nõ scrutanda: rem ita se habere ex Revelatione cognoscimus, quamvis quomodo illo sit, nõ intelligamus.

Respon: II. Theologi in solvenda difficillima hac quaestione magno studio esse exercuerunt. Inutilis ut plurimum labor, quia nimius: si ãm sobrius sit, et ab oi vana curiositate alienus, nõ ẽ oño vituperandus. Ut lumen aliquod huic materiæ affunderet, necesse erat primum accuratam generationis notionem quaerere, quae apta sit, ut in verbi divini generationem transferat. Generatio proprie sumpta definit, a S.to Thoma: Origo

/. Origo viventis, a principio vivente conjuncto, secundum naae similitudinem.
Dicit, I°: Origo viventis a vivente; unde quae vitam n̄ habent, n̄ generant; neq generari dicunt, quae etsi ex vivente oriant, vitam tm̄ ipsam n̄ habent, ut capilli, ungues etc.
2°: A principio conjuncto; id est v/. decisa aliqua parte substantiae, ut in generatione animali, v/. per naae totius comunicationem, ut in divinis, quae generatio longe ē perfectior.
3°: Dicit, secundum naae similitudinem, atq in hac similitudine praecipue consistit generationis notio. Praemissa nunc hac genuina generationis definitione, dicunt Theologi, processionem Filii ideo generationem vocari, quia per intellectum producit; intellectus em̄ ex propria sua virtute tendit ad producendum terminum similem objecto cognito, et qdm tto perfectiori similitudine, quo intellectus perfectior ē. Contra, cum voluntas per se n̄ tendat ad expressionem similitudinis, sequit, Spiritum s. n̄ eē similem suo principio vi processionis, sed vi naae, quam habet a Patre et Filio sibi communicatam. Intellectio am̄, ut diximus, per se, et ex generis sui proprietate ē similitudo rei cognitae.
Obj: Si Spiritus S. a Patre et Filio procederet, duo haberet principia; gō eēt duplex; nam tot st termini processionum aut procedentes, quot sunt principia.
Resp. negat. anteri. Spiritus S. a Patre et Filio tanquam ab unico principio procedit. Ita spr docuit Esia. Ita in concilio Lugdunensi II: decretum ē, ubi Graeci interfuerunt. Ita concilium Florentinum definivit consentientibus Graecis. „Definimus, inquiunt Patres, quod Spiritus s. ex Patre et Filio aeternaliter est... et ex utroq aeternaliter tanquam ex unico principio, et unica spiratione procedit." In Patre et Filio una ē et eadem vis spirandi, quia nulla adest oppositio relationis, gō unicum st principium Spiritus S:, quemadmodum tres personae unicum rerum creatar principium sunt, quia cuncta procreant, n̄ qualenus st distinctae ab invicem, sed qualenus in una vi creatrice conveniunt.
Obj. Additio particulae Filioque a conciliis particularibus facta ē, neq probata fuit Leoni III. Ergō etc...
Resp: Additio Filioque primum facta ē conciliorum particularium aucto-

/.

ritate, atq; ut communis sententia ē, in Hispania, ut gens Gothorum, quae ab Arianismo ad fidem catholicam conversa fuerat, expressam haberet hujus doctrinae professionem. Galli et Germani exemplum Hispanorum secuti sunt. Id qdm moleste ferebat Leo III. quamvis de re ipsa cum illis Esiis consentiret. „Ita sentio, ita teneo" respondit pontifex legatis concilii Aquisgranensis. Cum am Graeci ab hoc imprimis tempore contra antiquorum Patrum doctrinam processionem Spiritus S. a Filio impugnaverint, Romana Esia cum toto Occidente additionem probavit, ut errorem publica fidei professione retunderet. —

De Missione divinarum personarum.

Observanda.

I. Missio in divinis ē personae unius ab altera processio conjunctum habens aliquem effectum temporalem. Duo igitur, ut s. Thomas docet, ad missionem proprie dictam requiruntur, processio personae, quae mittitur, et externa quaedam efficientia; haec temporalis est, illa aeterna. — Origo itaq; seu processio oio ē necessaria, ut persona mitti possit, sed ad absolutam missionis rationem praeterea requiritur externum aliquod in tempore factum; nam persona, quae mittitur, novo aliquo modo fit praesens in locis, ad quae mittitur; ita am praesens fieri n pt per substantiam, cum ubiq; sit per imensitatem, go per externam efficientiam, seu novum effectum, quem operatur. Exinde tamen inferi n potē mutationem in personis fieri, ipsa em missionis essentia aeterna est; effectus am externus in tempore productus nobis missionem ab aeterno existentem manifestat, et ob hanc causam interdum missionis nomen obtinet. Neq exinde dependentiam inferre licet, sed ttm originem et emanationem unius personae ab alia. Et optime s. Augustinus observat: „Non genitorem ab eo, quem genuit, sed genitum a genitore mitti oportebat: verum hoc n ē inaequabilitas substantiae, sed ordo naae; n quod alter prior eet altero, sed quod alter eet ex altero."

II. Duplex porro ē missio personarum, una interior et spiritualis, altera externa et sensibilis. Externa et visibilis fuit missio Filii, quando inter homines apparuit. Sic et Spiritus S. corporali specie in Apostolos descendit. Imo vetustissimi ecclesiastici scriptores in ea st sententia, ut credant Filium Dei sub persona angeli in V. T. s. Patriarchis

9.

/: Patriarchis et Prophetis apparuisse. De interiori missione loquitur, ubi cum ait Joan 14, 23: „ Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus." ad Rom. 5, 15. „ Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S^m, qui datus est nobis". Et Galat. 4, 6. „ Misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem: Abba, Pater." Quod cum haec invisibilis missio fiat non tam per communicationem donor, sed per novam quandam et ineffabilem divinarum personarum cum anima unionem etm penes substantiam, ex Script. et PP. testimoniis fuse ostendit Petavius Lib. VIII. cap. IV. et segq.

Ex missione Patres probant personarum realem distinctionem, nemo quippe mittit a se ipso; id qq. passim observarunt, personas divinas ab iis solis mitti, a quibus procedunt. Unde cum Filius mittit a Spiritu S^o, id de Filio ut hinc intelligendum est. —

Propositio.

Dari in divinis missio, qua Filius a Patre, Spiritus S. a Patre et Filio mittitur. —

„ Prob. I. Pars. Joan III. 16, 17. „ Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum." Ibid. c. VI. 58. „ Sicut misit me vivens Pater et ego vivo propter Patrem." Cap VIII. 16. „ Solus non sum, sed ego, et qui misit me Pater."

„ Probat. II. Pars. Joan XIV. 26. „ Paracletus autem Spiritus S, quem Pater mittet in nomine meo. Cap. XV. 26. „ Cum venerit Paracletus, quem ego mittam a Patre". Cap XVI, 7. pollicetur Filius, se, cum assumptus fuerit, missurum Spiritum sanctum. „ Si abiero mittam eum ad vos." Haec Filii et Spiritus S. missionem diserte exprimunt, neq necesse est diutius morari in re tam aperta.

Circuminsessio.

Circuminsessio, quam Graeci περιχώρησιν vocant, est mutua personarum in se invicem existentia. Ex hac mutua et intima inhabitatione unius personae in alia, patres probarunt personarum consubstantialitatem contra Arianos, et earum distinctionem contra Sabellianos, nam quod eae unum sint in se ipsum ineant, et quasi penetrent non dicit, quod proprie significat circuminsessio. —

Adjuncta ad §. 29.

Nota 1/. Spiritus s. nõ oĩa accepit a Deõ Pãtre, nõ accepit filiationem, pariter et filius nõ accepit paternitatem.

Resp: Missio ẽ triplex: 1/. per imperium, sicut servi a Dño mittuntur, 2/. per consilium, sicut aegrotus a medico, 3/. per naturalem productionem, quo solo modo Spiritus s. mitti potuit.

2/. Forsan vtã de meo accipiet intelligenda st: de meo llm thesauro accipiet.

Resp: De cõmuni Pãtri et Filio thesãuro accipiet et annunciabit vobis. –

3/. Leo III. noluit, ut cũm vocabulo Filioq; symbolum recitaretur, gõ etc....

Resp: Quia nõ negabat ejus temporis hoc dogma, et noluit, ut aliquis ansam sumeret contradicendi doctrinae Ephesinae. – Jam in concilio Ephesino, Chalcedonensi, Lateranensi IV°, Florentino et Lugdunensi formula Filioq; erat adoptata et definita.

„ 4/. Si Spiritus S. ẽ Dõ, quare dicit Xtus: „ de meo accipiet et annunciabit vobis" gõ inferior Filio.

Resp: Recte dicit de meo, quia Spiritus nõ oĩa accepit, quae habuit Filius i. e. divinam essentiam, nõ cũm filiationem.

5/. Quare dicit per futurum?

Resp: Quia acceptio ẽ aeterna, oĩ gõ tempore accomodari pt; sermo ẽ de Spirita S°, qui mittendus ẽ super Apostolos, qui tunc mittuntur, quando instruuntur.

6/. Filius dicit, mitti a Spirita S°?

Resp: Sermo ẽ de dto qua hne, nõ qua secunda divinitatis persona. –

„ 7/. Si missio ẽ aeterna, quare dicit Xtus „ quem ego mittam vobis a Pãtre?"

Resp: Missio ẽ temporalis relate ad eam, ad quem mittendus ẽ Spi. s.

(Klütz). §30. Objectiones solvuntur.

Superẽ, ut ad praecipuas Graecor: nõ unitor: objectiones respondeamus.

Obj. I. Carpunt, ut diximus, Ecclesiam latinam, quod si corruperit symbolum Nicaeno-Constantinopolitanum addendo particulam Filioque.

Resp: Addere symbolo particulam antea solemniter nondum definitam, non ẽ symbolum corrumpere. Corruptio hinc llm obtineret, si doctrina jam definita eleminaret, v. contraria ab ea statueret, nõn ẽm „ diceret concilium Constantinopolitanum: „ qui a solo Pãtre procedit

quod cum nollint, ne loquanh de corruptione Constantinopolitani concilii per Lateranense.

Obj. II. Dicunt porro Actum Joan 15, 26. dicere de Spiritu Sto, qui a Patre procedit, nullibi am legi expressis verbis Spiritum a Filio qq procedere. –

Ref: Concedimus Actum n adhibere vocabulum ἐκπορεύεσθαι, quando de relatione Spiritus ad se loquit, attamen ut vidimus, sic de eo loquit, ut illoc processio ex talibus verbis pateat, ex quibus Graeci ipsi processionem Spiritus a Patre defendunt. Celerum in hoc casu Actus negua quam dicit, Spiritum a Patre solo procedere, tunc am Sto, si Actus diceret, objectio cet fundata. –

Obj. III. Quodsi timent, ne per doctrinam catholicam duo principia Spiritus S. stabiliant, quod dividat divinam essentiam.

Ref: Suademus illis sem timorem deponere assecurantes, quod defendamus ex Patre Filioq, uno principio Spiritum procedere, n separamus Patrem a Filio, nisi quando sibi in ss. litt. opponunt, i. e. in sola Paternitate et Filiatione.

Obj. IV. Si praesidium quaerunt in Theodoreto, qui in disputatione contra Cyrillum, et in hujus analhematismi q. confutatione dicit: „Spiritum ex Filio, aut per Filium existentiam habere ee blasphemum et impium."

Ref: Dicimus neq Theodoretum nostrae doctrinae obstare; Theodoretus em Cyrilli doctrinam rejecit, quia ipsi, quamvis sine paliatione sufficienti, videbat, Macedonianis favere, quod dicimus ex ejus Epistola ad monasteria, ubi dicit: „Blasphemat s: Cyrillus: / et Spiritum Sum n ex Patre eum procedere dicens, sed ex Filio, appropinquat Macedonianismo." eatenus offendebat Theodoretus.

Corollarium. Haec, quae de processionibus divinis diximus, fundamentum praebent 4. relationibus divinis, npe. Paternitati, Filiationi, Spirationi activae et passivae, qualenus Pater ab aeterno generavit Filium, orit, exinde Paternitas et Filiatio; qualenus Pater et Filius spirarunt aeternum Spiritum Sum, resultat inde spiratio activa; passiva vo, qualenus Spiritus S. a Patre et Filio uno principio spiratus est. –

§31. Relationes externae.

Externae divinarum personarum relationes a creatione et cura provisa

hominum desumunt. Etsi em personae tres oia in se communia habeant, exceptis relationibus, quas exposuimus; certum tamen e, incarnationem excipi, quae soli Filio tribuit, ut nec Pater, nec Spiritus dici possit incarnatus. Neq porro e diffitendum, opera alia, quae tribus personis communia st, veluti creatio, conservatio, sanctificatio uni persone prae alia adscribi solere; communiter em opera oipotentie Patri, Sapientie Filio, Sanctificationis Spiritu S. tribuunt. –

§32. Mysterium ss. Trinitatis contradictionem n involvit.

Hisce absolvit doctrina de ss. Trinitate. Apparet ex illis doctrinam hanc ad stricti nominis mysteria pertinere, namque em limitata ratio intelligit modum, quo tres inter se vere distincti naturam divinam ita habeant communem, ut unus tm sit Deus. Ceterum utut modus nos lateat, intelligimus tamen, nullam illud mysterium cum rationis principiis involvere contradictionem; contradictio em tunc locum habet, quando idem de eodem respectu et affirmat, et negat, quod aiu in nostra doctrina n obtineat. Non em dicimus, unam substantiam ee trinam substantiam, vl. unam personam ee tres personas; unum go asserimus sub ratione essentie, trinum am sub ratione personarum.

Objectio. Dicunt gdm ee axioma certum: „quae st aequalia uni tertio, st aequalia inter se." inferentes inter se: Pater e Ds, Filius e Ds, go Pater e Filius etc. sicut sc: a=b, b=c, erit quoque a=c. Ast

Refutatio: Axioma illud absolute verum ee in Mathesi tm, ubi solius quantitatis tm habet ratio, in reliquis oibus, ubi qualitas gq e attendenda, locum tunc tm obtinet, si prorsus nulla eet nota, qua objecta differunt, ex quo apparet, illud axioma ad nostram doctrinam applicari n posse, utut em dvna naa ex aequo tribus personis competat, differunt tamen per relationes, quatenus dat una alteri originem. Ceterum si illud axioma huc pertineret, vera etm deberet illatio: Cajus est homo, Titus e homo, go Cajus e Titus. Quis am sic inferat?

Objectio: Quodsi porro argumentant hunc in modum, si personae divinae realiter inter se distinguant, unaquaeq aliquid habet, unde distinguat, quod n habet alia; si am id est, nulla ex tribus erit infinite perfecta, singulis em aliquid deest, unde nulla ex tribus eet Deus.

Refutatio. Personas distingui relationibus seu notis quibusdam, quae perfectiones n sunt, sed simpliciter characteres, qui distinguunt personam a persona. Si vo illas relationes v. characteres perfectiones dicere velis, dicas eas relectivas, quae essentiam divinam n tangunt. Sic go mysterium ss. Trinitatis contradictionem n involvit.

Verum inde a saeculo 2° usq ad nostra tempora viri docti ac pii tentarunt interiorem Patris, Filii et Spiritus S. ad substantiam divinam ratione argumentis philosophicis illustrare et declarare. Specimina horum conaminum exhibet Dobmayer Tom V. pag. 284, et ipse auctor pag. 50, quibus exponendis am subiicimus, cum n sint nisi hypotheses, quae rem n probant, et nisi diligens cautela adhibeatur, errandi periculum facile habent adjunctum. Sufficiat nobis doctrinam illam, quae in libris suis, quod vidimus partibus, in s. revelationibus documentis traditur, concordiam n involvere, insuper bene perspici maximum illud mysterium in summi boni nostri consecutionem habere influxum, quem am hic specialim pluribus n exponimus, cum huc de redemptionis per Filium et sanctificationis per Spiritum s. opus pertineat, de quibus sermo suo loco occurret. Semper am memores simus in rerum quoque natura plurima dari arcana, quorum existentiam quidem scimus, modum vo ignoramus, quae tamen secure in usum convertimus. Sic et utamur beneficiis per Patrem, Filium, et Spiritum s. benignissime oblatis, de modo inveniri parum solliciti, praecipue cum et naturalis Dei existentia, utpote clara, et interna ejus essentia nos lateat. —

Nota 1. Si recentiores adversarii hujus dogmatis nominatim Wegscheider, dicunt: Fundamento biblico destitui doctrinam de Trinitate, formulas, quibus exprimit, nuspiam a s. scriptoribus tradi, nec nisi tribus saeculis praeterlapsis ee efficias, viderint, quomodo probent. Nullum em dogma de Trinitate, ut vidimus, defendimus, cujus res s. codici n sit. Sic fucum faciunt, et circumveniunt incautos.

Nota 2. Si ille porro cum asseclis putet, totam Patrum de Trinitate doctrinam originem debere philosophemalibus quibusdam Platonicis; opponimus, quae specialim § 14° exposuimus. Verum contra illos et oes, qui doctrinam de Trinitate in Persarum, Indorum, Aegyptiorum, aliorumque placitis invenire sibi videntur, de quibus plura refert Wiest P. II.

pag. 241. seq.; monemus, n negandum ee, plures ex ipsis Patribus, aliisque eruditos de fide orthodoxa minime suspectos, defendisse et defendere: antiquos illos gentiles quasi per nebulam et caliginem mysterium de Trinitate vidisse; nec e, cur id sine periculo dici n possit, modo chronologiae diligens habeat ratio. Licet em vestigia hujus doctrinae in antiquorum philosophorum placitis sibi invenire videantur, concedant mul. to clariora reperiri in s. Lit. A. T. vestigia, quae am tempore priores erant exaratae, quam scripta philosophorum, ut adeo philosophi potius ex his sua hauserint, non am viceversa. Accedit, quod ab iisdem parentibus descendat e genus humanum, illi am, ut demonstrabimus, immediate a Deo edocebant, ut adeo per dispersionem obscuram saltem traditionem retinere potuerint, quae am successu temporis varie erat mutata et foedata. Haec valet observatio pro cibus dogmatibus, et historia s., si eorum vestigia in scriptis Gentilium reperiri putant, saltem hic modus rem explicandi veritati magis consentaneus est, cum fundamento historico nitat. Interim bm certum e, patres saepe sensum placitorum philosophicorum cum doctrina Christiana usisse, nonnunquam exagerasse, ut adeo facilius animas Religioni Christianae mysteriis plane anciliarent, monstrantes simile quid jam philosophos suspicatos ee. Recentiorum am conaminibus contrarium consilium subee in propatulo est, hinc etm a longe petita saepe ridiculo conjunguntur.

Nota III. Regulas caute loquendi de mysterio ss. Trinitatis exhibet auctor pag 124. Hisce absolvimus partem primam Theologiae dogmaticae specialis, quae tractat de Deo in se. — — —

Appendix.

De decretis divinis.

§1. Doctrinae nexus.

De Deo uno et trino tractavimus hucusq, ab hac doctrina convertimur ad opera externa, quae Deus effecit. Opera am n efficiunt a Deo, nisi ante fuerint decreta, rectus go ordo nos ducit, ut de decretis divinis agamus, priusquam ad opera ipsa descendamus. Est tota haec

/.

doctrina quasi pons, quo ab antecedentibus ad sequentia transimus. –

§2. Decreti divini notio.

Decernere e dliquid mente proponere, postea executioni mandandum. Hac communi notione in Dm translata erit decretum divinum determinatio divinae voluntatis, quae statuit de rerum existentia contingentium, ordine, modo, nexu, finibus et adjunctis aliis, quae ipsas attinent, ex quo facile intelligitur humano modo de decretis in Deo fieri sermonem, et nequaquam rem ita ee accipiendam, quasi deliberatione egeat Ds, sive vo inter id, quod decernit et sequitur, det temporis spatium, sive postea illorum, quae decrevit duci posse poenitentia etc. quae oia ex doctrina praecedenti in infinitam naturam n cadunt, loquimur ttm de decretis, quia sine mentis decisione nequimus cogitare effectum, et quia s. Litt. ipsae de decretis in Deo loquuntur.

§3. Dantur in Deo decreta

Dari in Deo decreta patet: 1º ex re ipsa, id em tam certum est, qm certa e ipsa existentia rerum extra Deum, quae n eosent, nisi Ds voluntate sua attm efficacissima eas voluisset; patet porro 2º Ex s. Litt. quae decreta dna variis nominibus appellant. Loquuntur em de consilio Dei, Jes. 46, 10. „Consilium meum stabit, et ois voluntas mea fiet." Luc 7, 30. „Pharisaei am et legisperiti consilium Dei spreverе." Pariter de proposito Rom 8, 28: „Scimus, quia diligentibus Dm oia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati st sancti." I. Tim. 1, 9. Porro de praedestinatione Rom 8, 19: „nam quos praescivit et praedestinavit, quos am praedestinavit, hos et vocavit, et quos vocavit, hos et justificavit, quos am justificavit, illos et glorificavit." similiter v. 30. „quae oia annunciant, Deum decernere, quae efficit;" quod idem et expresse dicitur Jes. 14, 27 „Dominus em exercituum decrevit, et quis pt infirmare?" Act. 4, 28. „convenerunt em facere, quae manus tua et consilium decreverunt fieri." Sic go in Deo dari decreta certum e.

Nota. Decreta in Deo negant ttm, qui bruto ac stoico fato, atq indeclinabili necessitate oia fieri affirment cum Fatalistis, Atheis et Epicureis, qui casui fortuito oia tribuunt. —

§4. Decretorum divinorum attributa.

Decretorum divinorum attributa n̄ alia st̄, quam ipsius dōnae nāae, alia em̄ in iis cogitari n̄ pst̄, nisi Ds̄ sibi ipsi repugnet, et decreta dōna a natura dōna separari n̄ pōnt, quapropter praecedentibus s. Litt. cogitanda:
1º Sapientissima et ita qdm̄, ut ratio eorum ab entibus finitis intelligi n̄ possit, seu cogitanda st̄ profundissima, quae mente intuens Paulus Rom. 11, 33. exclamat: „O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, qm̄ incomprehensibilia st̄ judicia ejus, et investigabiles viae ejus? quis em̄ cognovit sensum Dn̄i, aut quis consiliarius ejus fuit?" –
2º Sunt aeterna, Eph. 1, 4. „Elegit nos in ipso ante constitutionem mundi."
3º Im̄utabilia. Proverb. 19, 21. „Multae cogitationes in corde viri, voluntas am̄ Dei permanebit."
4º Liberrima. 9, 11. „Ergo cujus vult miseret, et quos vult indurat." Hujus loci ssum suo loco exponemus; inest am̄ certe: Deum decernere secundum liberrimum beneplacitum suum. Haec sufficiant, aūm reliqua ex dictis de attributis dōnis facile possunt addi, nominatim ee sanctissima, justissima, benevolentissima. –

§5. Numerus decretorum divinorum.

Proprie dicendo in Deo unum ttm̄ dat, illudq aeternum ac im̄utabile decretum, cum Ds̄ sit Spiritus simplicissimus, et neq tempori, neq loco adstrictus; attamen propter nostrum cogitandi modum plures in illo decreto distinguimus partes, cum ex limitibus nostris, illud uno ob tutu considerare nequaquam valeamus. Quodsi am̄ quis quaerat, quod accipiamus, respondemus: infinita et tot, quod res externae diversae existunt; attamen ut tenuitati nostrae succurāmus, in certas classes eas distinguimus, et relate ad operationes dōnas diversas, etm̄ varie dividimus, propterea Theologi et de divisione et ordine decretorum divinorum loquuntur. –

§6. Divisio et ordo decretorum.

Decreta divina dividuntur:
1º In absoluta et hypothetica. Absoluta dicimus ea, quorum ratio a solis attributis internis petitur, e.g. creatio mundi in genere et hmis in specie.

h.

Hypothetica ea, ad quae decernenda concurrunt etm res extra Dm posi-
tae e.g. decreta, quae felicitatem aeternam, aut infelicitatem hnum attinent.
2º Respectu habito ad extensionem dividunt in universale decretum, quo
Deus vult nexum oium rerum simul; et particulare, quod versat circa
hoc vl illud duntaxat objectum.
3º Respectu ad indolem actionum internam dividunt decreta: in decre-
tum permittendi et efficiendi; prius versat circa actiones malas, al-
terum circa bonas; habet sane haec divisio suum fundamentum, cum Ds
pro sanctitate sua, quod malum in se est, nequaquam efficere, pro sa-
pientia am sua permittere possit.
Quod ordinem decretorum divinorum attinet, intelligimus sub eo, illam quo-
ad nos successionem eorundem, qua sese relate ad objecta excipiunt; loqui-
mur aut praecipue de decretis hnum salutem attinentibus, cum super oes
res creatas multum eminemus, maximiq nostra intersit scire ea, a qui-
bus nostra sors dependet; consideramus go praeprimis decretum creandi
mundi in universum, et humani generis in specie; deinde permissionis pec-
cati; porro decretum generis humani in melius restaurandi cum omni-
bus, quae ad illud pertinent; deniq felicitatem largiendi his, qui conditio-
nibus satisfecerint praescriptis, quod ultimum decretum praedestina-
tionis appellant. Decreta haec universalia st excepto ultimo; hoc em par-
ticulare e, quando qdm n oes ad felicitatem perveniant; de his jam decre-
tis divinis tractabit in altera parte Dogmatico specialis.
Sunt qdm multi, qui decretum praedestinationis tractent hoc loco, nos am
putamus illud majori jure et fructu tunc tractari, ubi necessaria de
gra dvna praemissa sunt, qua in doctrina tractatibus de vocatione ma-
xime congruus patet locus. —

Pars secunda.

De Deo in relatione ad mundum et homines.

Nexus.

Decretis divinis succedunt opera externa, quae decretis convenienter per-
fecit. Itaq Dm consideratum in se modo referimus ad mundum hominesq
et quidem:

1° Tanquam causam ultimam et absolutam omnium rerum, quae sit, seu tanquam creatorem et conservatorem potentissimum.
2° Eorum et praecipue mundi moralis gubernatorem providentissimum.
3° Denique entium rationalium judicem justissimum.
Haec summa de Deo ad mundum hominesque relationum lineamenta, quae cum praecipue II.ae pars uberem dogmatum specialium continet thesaurum, cum omnia, quae status hominum salutis causa fecit, complectantur. –

Sectio prima.

Deus hujus mundi creator.

Ordo tractandorum.

Deum considerantes creatorem hujus universi tractatum dividimus in 2as partes, qualemus nimirum mundum in universum, deinde quatenus rationalia entia in specie creavit. Cum jam entium rationalium 2 sint species: angelorum nempe et hominum, eam doctrinam in 2 capita secamus. Primum tractat de creatione in universum, secundum de creatione angelorum, quo in capite simul eam de iis doctrinam absolvemus, cum in reliqua dogmatica huic tractationi parum commodi adsit locus. Tertium denique de creatione hominis. –

Caput primum.

Deus creator hujus universi.

§. Notiones praevias.

Sub universo v. mundo intelligimus eam complexum eorum, quae extra Deum existunt, sive in spatio cadant, ut corpora plurima coelestia, et globus noster terrestris, sive sensus fugiant. Creare am et efficere, ut quae non erant, ea incipiant. Quae ex definitione patet: sub creatione intelligi immediatum ex potentia actum, quo sine materia v. instrumenti interventu sola voluntate Dei res producuntur, sicque ille actus abunde distinguitur ab eo, quem facere, fabricare appellamus, utpote quod materiam existentem, conamen perficiendi, laborem et studium supponit in operibus hominis, quae ob ex actu creationis excludimus.

Creationem sic descriptam etm appellant creationem primam seu immediatam; ab hac distinguunt mediatam seu secundam, sub qua intelligunt aliqui illam, qua viribus naturalibus per primam creationem ordinatis, rebus quibusdam pereuntibus novæ succedunt. Alii alio paululum sensu inter creationem primam et secundam distinguunt; sub priori scil. intelligunt productionem materiæ indigestæ atq rudis unacum viribus necessariis per immediatam omnipotentiæ actum; sub secunda vero informationem hujus materiæ in speciem præsentem, in qua viribus indutis nullum fuerit relictum; denique alii sub prima plane intelligunt illam, qua mundus ante multa annorum millia fuerit conditus, postea vero in deteriius mutatus et fere collapsus, donec per secundam esset reformatus, prout modo illum videmus.

§2 Deus universi creator.

In hac jam doctrina sedulo distinguenda est ea, quae dogmatice certa est ab iis, quae non est definita. Itaq dogma catholicum est: Mundus a Deo creatus est, et quidem dum antea nihil esset, seu ut dicit, ex nihilo. Sic quidem dogma satis expressit, clare, et quivis noveamus satis intelligit; nos dum dicimus ex nihilo, hunc terminum non sic capere, quasi nihilum esset materia, ex qua factus sit mundus, sed nihil aliud eo intelligere, quam creationem immediatam i.e. dum antea nihil esset, per quam observationem occurrimus objectioni, quam opponunt dicentes: ex nihilo nihil fieri: Ita jam dogma probamus:

1° Ex ss. litt. Etenim Moses genesim sic exordit: „In principio creavit Deus coelum et terram" i.e. hoc universum. Facile quidem concedimus vocabulum בָּרָא non unice stricto sensu: significare „creare", sed et „formare ex natura jam existenti" ut occurrit eodem capite v. 27°, ubi de formatione hominis ex luto, adeoq de materia jam creata adhibet, exinde dum nemo inferret, Mosen primo sensu: dicere voluisse: Deum ex materia jam existente hunc mundum efformasse; nam in textu ipso prorsus nullum vestigium adest, quod in eam inducat opinionem, potius cum nullam commemoret materiam ex abrupto quasi incipit: „A initio Deum creasse coelum et terram," indicitat antea nihil adfuisse, praecipue cum in sequentibus de immediata Dei voluntate loquatur, qua facta est, quidquid voluerit Deus e.g. „Dixit Deus fiat lux, et facta est lux" ex effectum volun-

tabi.

./.

voluntati immediate correspondentem. De immediata hac per Dm creatione etm reliquae loquunt, ss. Litt, cum reliquae oium origines ad Dm referunt.
„ Psal. 114, 6. „ Qui facit coelum et terram, mare et oia, quae in eis sunt."
„ Psal. 123, 8. „ Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit coelum et
„ terram". II. Macab, 7, 18: ubi mater hortata filium sic alloquitur: „ Peto
„ nate, ut adspicias ad coelum et terram et ad oia, quae in eis st, et intel
„ liges, quia ex nihilo fecit illa Ds." quae sane verba optimum verborum Mosaicorum constituunt comentarium, et simul quomodo Judaei ea
„ intellexerint probant. Eadem e N. F. doctrina Act 4, 24: „ Dne, tu es, qui
„ fecisti coelum et terram, mare et oia, quae in eis st." Haebr. 3, 4. „ Qui aut
„ oia creavit Ds est." Apoc 4, 11. „ Dignus es Domine, qui accipias gloriam et
„ honorem et potentiam, quia tu creasti oia, et secundum voluntatem tuam
„ st, et creata sunt." Hic porro pertinent et idem dogma clare enunciant loca, quae in divinitate Filii adduximus, in quibus ipsi creatio immediata
„ adscribit, nominatim, Joan 1, 3. „ Oia ~~in~~ per ipso facta sunt." etc et Coloss. 1, 16.
„ „ Quoniam in ipso condita sunt universa in coelis et in terra, visibilia et
„ invisibilia oia per ipsum et in ipso creata sunt." His oibus in textibus cujuscumq rei existentis extra Dm, atq adeo ipsius materiae origo ad Dm Patrem qdm et Filium refert.

II. Idem probat, ex Traditione et quidem:

1º Ex disertis patrum testimoniis. Nominamus Irinaeum L. II. adver. haer
„ c. 11. „ Homines qdm de nihilo n psnt aliquid facere, sed de materia subja
„ centi; Ds am melior quam homines eo, quod materiam fabricationis suae,
„ cum ante non eet, adinvenit." etc. et Theophilum Antiochenum, qui disputans contra Hermogenem, qui /: teste Tertulliano in Libr. adver. Hermog:/ a Xtianis conversus ad philosophos aeternam defendit materiam, scri
„ bit: „ Quod insigne et praeclarum opus foret, si Ds ex subjecta materia
„ mundum creasset: Dei potentia in hoc ostendit, dum absq materia sup
„ posita, quae vult operat.

2º Practice am fides illa enunciat, in copiosis disputationibus contra gentilium et hareticor: opiniones, qui v/. systema de materia aeterna increata, v/. systema emanationis v/. plane systema aeterni mundi, in specie ipsam illam quem intuemur, defenderunt, quae oia systemata sicut PP. acriter impugnarunt in scriptis contra Gnosticos, Manichaeos, sic etm Esia semper rejecit. —

III. Fides am Esiae dogmatica certitudine constat ex decisione Conc. Lateranen. IVti c. 1. asserentis: „Utramq. naam spiritualem et corporalem, angelicam et mundanam a Deo ex nihilo conditam fuisse", idem am dogma clare patet ex oibus Symbolis, quae in primo articulo origines rerum in Dm referunt auctorem.

Nota. Ex dictis patet systemata praedicta aeternae materiae, emanationis etc. ssu: Gnosticor: et ceterorum haeretica sunt.

(Adjuncta). Quaedam adnotationes ad tractatum de creatione universi.

Quid e idea mundi? Sub idea mundi intelligit, prima quasi cogitatio mundi procreandi, quae Do Patri attribuit. Hancce cogitationem seu imaginem Ds ab aeterno in se habuit, secus em Ds in tempore demum ad suae oipotentiae scientiam pervenisse censendus eet. –

Obj: Ex nihilo fit nihil?

Resp: Nihil fit sine causa efficiente v/. sufficiente. Cum vidimus in hoc mundo res productas, ergo debet aliqua ee causa efficiens, npe. Deus.

§3. Doctrina rationis de Deo creatore.

Quodsi ad historiam hujus de Deo creatore doctrinae attendamus, gentiles, haereticos et philosophos oi tempore turpiter halucinatos ee, constat. Diversissima systemata de aeterna materia v/. emanatione excogitantes, variisque modis ea exornantes. Haec legi possunt apud Cl. Wiest Tom IV. pag. 598. Sane si ea attendant, imbecillitas rationis humanae, et beneficium eximium revelationis circa hoc punctum clare perspicit. Haec em sola Dei majestati eo consulit, quod Dm unum aeternum, materiam am oem ab illo absolute distinctam et ab eo productam, totamq. ab eo dependentem depraedicet; interim tamen quamvis haec verissima st, putandum tamen n e, rationem ex suis principiis pro doctrina catholica nil posse proferre, etenim quod jam in exordio, ubi existentiam Dei demonstravimus, probavimus, materia continuis subnexa e vicissitudinibus, go ultimam et absolutam existentiae rationem in semet ipsa habere nequit, atq. adeo aeterna n e, sed tota dependet a causa absoluta, seu creata sit, necesse e. Ceterum nos actum creationis n capere, qui in genere actui entis infiniti capiendi n sumus pares, ultro fatemur, quapropter Paulus Haebr. 11, 13. rectissime monet: „Fide nos intelligere, mundum verbo Dei ee factum, ut quae videmus, ex n apparentibus sunt facta". Ex studio am nimio rem in modo suo explicandi multas,

fors et plurimas circa hanc doctrinam a veritate aberrationes ee ortas, certum nobis e. Porro am in difficulter probat, solam sententiam mundum addo coepisse originem in tempore, rationi consentaneam ee; etenim haec sola rationi in usu theoretico et practico satisfacit, quae causarum regressum in infinitum damnat, et absonam declarat, sed et in usu practico, quia ho in desperationem agit, caui fortuito vi, coeco fato mundum adscribens, dei nomen delendo, quam in rem placent, quae Dobmayer Tom V. pag 319 dicit: „Wirklich wird Zufall mit einer ursache wohl, sind nur zu grossen Irrungen, muss für Gott in Theorie, oder doch nur willkürliche Verbindungen vorstellig werden." Illis am, qui, quia modum creationis per omnipotentiam actum ignorant, illum negant, materiam aeternam depraedicant, reponimus: plurimis eos difficultatibus implicari, cum nunquam explicabunt, quomodo mda in se contingens existentiam per se capere potuerit. Dece„dit, quod illa sententia absurda sit, quia quod contingens materia e, simul praedicat absolutum, quod repugnat. Sed et insuper intelligi nqm pote, quomodo ex mda bruta Spiritus originem capere potuerit. —

Corollarium. — Dm libere creasse mundum, nulla adactum ad illius productionem necessitate, ex dictis de libertate Dei patet, et ss. Litt. diserte docent, e.g. Psal 134, 6: „Quaecung, voluit, fecit in coelo et in terra". Contraria sententia Dm ad causam qualemcung, adstringit, eiq, nomen Dei tollit. —

§4. Uberior narrationis Mosaicae expositio. —

Haec generalia de mundi creatione certa et certitudine dogmatica. Interim tam Moses in his generalibus n subsistit, sed ad specialia descendit, quae ob momentum rei et genium temporis multa scientialis accuratius respondenta st. Hag narratio Mosaica sic habet: „Cum antea nihil esset, Deus omnipotentia sua creavit coelum et terram": i. e. universum l. l. quem versum exposuimus in S. 2. Ab hac generali creatione Moses v. 2. transit ad efformationem terrae, quam perfectam narrat spatio sex dierum sequentem in modum: „Terra am erat inanis et vacua, et tenebrae erant super faciem abyssi." i. e. circumfusa, ita, ut tenebricosa essent ea, „et Spiritus Dei: ruach elohim: / ferebat „super aquas" i. e. ventum vehementem Deus immisit, hoc em significat: ruah:, a Deo immissus, etenim exod 15, 10 et Num 11, 31 accuvit, qui densas dissiparet nebulas et aquas diffusas tollendi haberet potestatem, dixitq, v. 3: „Fiat lux et facta e lux." Quibus verbis materiae lucis creationem: die Erschaffung der Lichtmasse: / corporibus

corporibus, quae illam emittunt, nondum circumfusa indicari multi sumunt; alii creata hac die corpora per se lucida, et solem, stellasq; fixas reliquas statuunt; hanc lucem sibi, in quem creata erat, consequendo prorsus aptam fuisse, eo dicit Moses, quod Dei approbationem tulerit; dicit enim v. 4: „Et vidit „Deus lucem, quod esset bona"; quam approbationem repetit in sequentibus. Sic divisam pergit lucem esse a tenebris, illam diem, hanc noctem voluisse „appellari Dm, et sic finitum esse opificium diei primi: v. 5: „factumq; est „vespere, et mane, dies unus"; i. e. primus. v. 6-8: In opificio diei secundo aëri seu expanso illi, quod terram ambit, atq; superioribus aquis seu nubibus dedit originem, jussit sc: partem aquae, qua terra erat circumdata ascendere, illamq; per aërem inter medium sustineri quod sic exprimit: „Dixit qq Ds fiat firmamentum, dividatq; aquas, quae erant sub firmamen„to, ab his, quae erant super firmamentum, et factum est." Die 3tia v. 9-13. aquam circa terra globum residuam collegit in partes terrae profundiores, ut formaret mare, et ad pareret arida, terramq; aridam jussit producere herbas et arbores sibi generis una cum seminibus, quibus propagent singula in genere et in specie sua. Opificium diei „quartae narrat, v. 14.-19. sic: „Dixit am Ds, fiant luminaria in firma„mento coeli, et dividant diem et noctem, et sint in signa et tempora, et „dies et annos, ut luceant in firmamento coeli, et illuminent terram et „factum est ita. Fecitq; Ds duo luminaria magna, luminare majus, „ut praesset diei, et luminare minus, ut praesset nocti, et stellas „et posuit eas in firmamento coeli, ut luceant super terram, et prae„essent diei ac nocti, et dividerent lucem ac tenebras, et vidit Ds, quod „esset bonum, et factum e vespere et mane dies quartus." Vlisce ubi Moses destinationem siderum, et nominatim solis et lunae relate ad terram indicat. Illi, qui primo die lucis Illm materiam corporibus, ad quae pertinebat, nondum circumfusam creatam sumunt, hoc die lucem illam, ad corpora sua coelestia relegatam statuunt, ita ut illa in se opaca, lucida fierent per circumfusionem massae lucis, lucemq; acquisitam in alia corpora emitterent; qui vo alterius sunt sententiae, expressionem: fecit Ds in hoc opificio diei quarto, summunt de destinatione corporum lucide creatorum: quoad terram, quam nunc demum consequi poterant plenarie nebulis sparsis, et postquam aquae partim ascendissent,

partim in maria eēnt collectę. Quinto die Ds creavit pisces maris et volatilia coeli. Sexto am animalia terrestria v. 20-26. Denig hnēm eodem die, de cujus creatione inferius speciatim tractabimus. Completo am oi opere v. 31 additur: „Viditq Ds oia, quae fecerat, et erant valde bona, et factum ē mane et vespere dies sextus." Quibus vbis plenaria oium rerum approbatio et ad finem aptitudo declaratq; denig c. 2, 2. dicitq: die 7ma Dm a creando cessasse et requievisse. Complevitq Ds die 7ma opus suum, quod fecerat, et requievit die 7a ab oi opere, quod patraverat." Sic gdm Moses creationem universi in genere et terrę efformationem in specie describit. –

Ad § 4.

Obj: Cur Ds hunc mundum n unico temporis momento creavit?
Resp: Ne necessitate coactus id fecisse videretq. –
Natura sua ē mundus prorsus diversus a Deo et ab oibus entibus, in eo optime imaginem Dei Patris repraesentat Dei Filius. Attamen mundus hic n potuit ab ente finito creari, quia huic n possunt attributa dvna communicari. Genes I. v. 1. Terra sc: semina, elementa hujus terrę – coeli sc: potestates coelestes, seu angeli, nam creatio quoad angelos erat jam perfecta. v. 3. fiat lux etc. Ispe modus procreationis ē novum miraculum, nam ostendit Ds se prorsus n stringi legibus naturę, dum prius ttm materiam ~~hominis~~ lucis, dein vo plantas, herbas, flores, arbores etc. produxit, post haec am corpora lucida: solem, lunam etc, sine quibus n datq vegetatio.

§ 5. Sententiae super hanc narrationem diversae. –

Haec jam narratio oi tempore multum vexavit interpretes, et diversissimam multi invenerunt viam ad illam exponendam. Ut em nihil dicamus de Origine et assectis, qui mystice interpretantq illam, et de s. Augustino, qui propter difficultates, quas in illa narratione sibi invenisse visus ē, et quas in libris de Genesi ad literam exponit, sententiam subtiliter excogitatam attulit, nempe sex dies, quibus formata ē terra, intelligendos ee, ut dicit, juxta cogitationes angelicas de rebus a Deo creatis. Ut nihil de his dicamus, etm subsequis tmporibus usque ad nostra multi a ssu literali recesserunt, et respicientes gdm ssum mysticum, illam narrationem mythum, v/. philosophicum

vp. philosophicum, vp. poeticum habuerunt vp. habent i.e. tentant haec narrata
ee, prouti vp. aliquis super rerum origines speculando verosimillime rem sibi
repraesentavit ee factam vp. vero phantasiq indulgendo carmen desuper com-
posuit. Offendunt, am n stm anthropomorphismis, qui occurunt, ubi, de
liberatione Dei, sermone prolato etc e sermo, vp. plane do modo humano opera
sua vidisse et approbasse, imo requievisse dicit; sed ipsum qq sex dierum
opificium illis offensioni est, quasi n una potuisset Ds creare universa,
accedit - dicunt - opificium diei quarto repugnare diei primq; terram insuper
quasi in centro universi poni, quod pugnat cum observationibus astrono-
micis certis, multa infantili prorsus modo narrari, ut si sol luminare
majus, luna minus dicit, et sic porro. Nec tam malo ocs consilio ejusmo-
di expositiones tentant, volunt plures honori revelationis consulere, quem
perire putant, si ju literali accipiat, periculosa, cum narrationi objecti-
va veritas desit, imo illi, qui ex gremio Eccl. cath. ejusmodi sententiam
tuent, praesidium quaerunt in pluribus patribus, nominatim Augustino
et in eo, quod Ecia catholica sententiam dogmaticam super sum hujus
narrationis n tulerit solemnem, ut adeo salva fide possit disputari. -
Alii qm literam servari volunt, et vere facta narrari defendunt, paulo
so alium in pluribus vocabulis loquendi usum assumentes, utpote
cum vocabulum iom n de diebus naturalibus intelligunt, sed de longo
temporis spatio, imo amore millia, quibus massa chaotica a Deo
creata per vires pariter a Deo concessas efformata fuerit, Ds am ime
diate adjuverit, ubi vires deficiebant sufficientes. Alii plane primum
versum de mundo antiquo pedetentim collapso intelligunt, illud vo se,
quens: „terra am etc." interpretantur, per: „postea am terra facta est"
quo sm particula § etm (veniat, et in sequentibus terra reformationem
in formam praesentem sumunt, et quae sunt similia, quae ingenium
humanum excogitavit magna nonnumqm sublimitate, majori forsan
qm veritate. De his jam necessaria subjungimus. -

Ad §5.

Sententia Augustini quoad 6 dies creationis e: Ds hunc mundum unico
momento creasse, sed Angelos per 6 dies hanc creationem in divina sub-
stantia considerasse et cognovisse. Ecia praefert sententiam, quae sta-
uit sub 6 diebus intelligendos ee terminos longiores, - mysticam

expositionem damnavit, allegoricam neq; reprobavit, neq; approbavit, sed illam p̃ tenet. –

§6. Sensus hujus narrationis literalis accipiendus. –

Qualis jam nostra super hanc narrationem sentia sit, ea modestia pro-feremus, qualis in rebus decet, super quas Eccia cath. n̄ tulit definitionem solemnem. Notamus am ante oia verissimum, ꝺ Ecclia definitionem de-super n̄ prostare dogmaticam; nihilominus tamen dicimus, in sensu litera-li longe veram historiam haec narrata accipienda, celerum concedem-les in hac narratione occurrere plura, quae juxta sensibilem cogitandi et loquendi modum prisc, in qua fragmentum illud exaratum ē, aetatis pro-posita sunt, et deserimus: difficultates in literali sensu n̄ majores occurrere, quam quae qualemcung aliam expositionem a sensu literali precedentem praemunt. Argumenta am, quae pro literali sensu contra mythicum pu-gnant ut sequentia:

1°: Moses Israelitis, ut Pentateuchi totus tenor manifestat, historiam con-scribere voluit, huicce am scopo in primis gg capitibus narratio nuda et simplex multo accomodatior ē, gm oratio ficta, per oia figurata et mystica, praecipue cum hisce prioribus capitibus fides in unum Deum, lata constitutio mosaica, lex sabbati servandi superstruat, putamus am dignitati Legislatoris figmenta repugnare. –

2°: Terminus, quo mythus desinat, et historia incipiat assignari n̄ pt, eodem em tenore, eadem lingua oia narrant. Assumtio gg mythis in aliquibus capitibus incerta et vaccillantia reddunt, oia, nec sci, cui objectiva veritate gaudeant sententiae quaedam, rejiciant, peligue. Quodsi am criteria discernendi ab eo petant, quod a ratione humana perspicit, vg. n̄ perspicit, a nostro intelligendi modo magis minusve remotum ē, hoc criterium in Hermaneutica jure rejicimus, quaeren-tes, quid scriptor tenuerit, verbisq; vestierit, n̄ vo quid nos cogitemus, in textum em conjecturando nil ē ingerendum, sed sensus ex textu depro-mendus.

3°: Interpraetationes qualescung, quae narrata haec in mythum vs. philo-sophema convertunt, nimis artificiosae ut, et homines illos priscos et simplices in acutissimos philosophos convertunt, quales in tenui il-lor: tempor: cultura supponere n̄ possumus, et quales nec cultissima

./.

Graecorum et Romanorum aetas tulit. Sane em si philosophorum qualium-
cunq, etm in hoc puncto placita cum narratione Mosaica conferant,
sole clarius patet, neq a longe speculationem humanam, si cui indulse-
runt, cum narratis hisce comparationem sustinere. Quodsi vo urgeant,
dicentes: populorum oium historiam a mythis incipere, go a pari populi
Israëlitici qq; nesciunt fere, quid dicant, v/. em mythicas reliquorum popu-
lorum origines et fabulas nunqm attenta mente legerunt, v/. conferen-
tes populum Israëliticum cum reliquis populis, ee dvnum auxilium e
medio tollunt, revelationem negantes.

4º Reliqui libri A.F. ad priora capita Geneseos respiciunt, quin imqm
v/. uno vbo innuant, mythum v/. figmentum ibi narrari, imo creationem
hnis ita repetunt, prouti in Genesi narrat. Sic Moses ipse Deut. 5, 12-15.
sanctificationem Sabbathi narrationi in Genesi contentæ superstruit:
" „Sex ait diebus operaberis et facies oia opera tua, septimus dies Sab-
" bati e" i.e. requies Domini Dei tui. Pariter Psal 135. et alii in enume-
ratione creaturarum ad Mosis narrationem respiciunt, reliqua in-
ferius occurent de creatione hominis; sed et:

5º N.F. quamprimum pariter Geneseos mentionem facit, commemorat
ibi narrata, tanqm vera gesta e.g. Paulus Haebr. 4, 4: opificium sex die-
" rum supponit, dum dicit: „Dixit em in quodam loco de die septimo
" sic: et requievit Ds die 7º ab oibus operibus suis." Plura occurunt in-
ferius. Dicere am velle, Paulum se accomodasse ad id, quod Judæis visum
fuerat verum, auctoritati Apostolicae repugnat eo magis, cum nulla ido-
nea intelligit ratio, ex qua id fecerit.

6º Quamvis verum sit, aliquos ss. patruum ad allegoricam expositionem
confugisse, quo faciliis objectionibus, quas increduli proferebant, ocuri
posse putabant, tamen aeq certum e, pauciores id fecisse, plurimos
am litteræ tenaciter adhaesisse, quos citat Patavius Lib. I. de opere sex
dierum. Ex allegorica go interpretatione quorundam quibusdam ad summum sequit,
n exstare plenarium in ssum literalem consensum; praesidium vo fir-
mum et certum in reliquis reperit. –

7º Quamvis judicium decisivum Esia n tulerit solemne, certe tamen ssus
literæ menti Esiæ ita conformis e, ut a mythica interpretatione abhorrere
jure dicat; id em praeter praxim Esiæ, constat ex Conc. Later. II. quod etsi

Originem propter allegoricam, qm̃ seculus ē interpretationem n̄ expresse damnaverit, eadem tamen improbavit. Haec sane argumenta talia sūt, quae nobis persuadeant, in stū littere ē persistendum. – Interim tamen n̄ negamus Anthropomorphismos in eo fragmento contineri, qui am̃ ex dictis 56. de attributis divinis n̄ offendant, quia a sermone humano nunqm̃ penitus abeē possunt. Si paulo crassiores videantur, id ex antiquitate huius fragmenti facile explicat. Pariter n̄ negamus phrasin perpetitam: Dm̃ dixisse et videndo approbasse, ad ornatum orationis pertinere, quare momentum rei in declaranda suma potentia et sapientia clarius exhibet, haec am̃ rei narratae substantiam n̄ tollere, alioquin, quin moneamus, patet. – Si vō terra in universi centro poni videat, dicimus id apparere tm̃, quia res modo populari narratur, et quia de terrae efformatione praecipue sermonem instituere voluit s. Auctor, ad quam proinde terram et solem, lunam, stellasq; refulit, quoad apparitionem externam, non descriptionis illorum siderum nam̃ internam, et declinationem peculiarem. Pariter inter opificium diei primae et quarti nulla exstat contradictio, modo attendat, quae 54. diximus. Cuicunque em̃ harum expositionum cum usu loquendi conciliat. Plane in rem placent, quae occurunt in Religionsfreund für Katholiken Jahrgang 1826. N. 3. „Wenn die Zeit der Erschaffung selbst, wie sie Moses anzeigt, noch einigermaßen mit den Entdeckungen der Naturkunde, und die wahrscheinliche Entstehungsart der Erdrinde, so gut sich thun ließen, mit der Genesis in Einklang zu bringen wäre, so hat sie am̃ mehreren Theilen, in Hinsicht auf die Anordnung der Erdoberfläche so eigentlich, wie man sie sich gewöhnlich vorstellt, die ursprüngliche Offenbarung verloren." Quod am̃ efformationem terrae spatio sex dierum attinet, illa Deo nunquam ē indigna; potius ein nefas ē, Deo creantis legem praescribere velle; potentia am̃ ejus in creatione successiva n̄ minus apparet, qm̃ insimultanea. Uno momento Dm̃ hoc universum creare, et qm̃ ea in forma, qua ee debeat, potuisse, nemo negat; si secus fecerit, sapientia summi consilii id respondisse, ex notione Dei insimul nobis certum ē. In genere am̃ ponemus, speculationibus in pelagus historicis hunc tm̃ indulgere licere, si testimonia prorsus desunt idonea, vel si testimonia talia essent, quae rationi repugnant, quod am̃ in praesenti n̄ attinet, cum potentia Dei n̄ limitetur. Ceterum am̃ ignoramus rationem modi, factum n̄ infringere, certum alioquin ēst. Sic gō vere

diximus, expositionem mythicam pluribus difficultatibus laborare, quam sensum literalem, quia oia illa argumenta, quae ex rei natura prodeant, et ex reliquis revelationis documentis petunt, totidem difficultates st, quae illam praemunt, et quae antea infringi deberent, quam mythicae expositioni locus potest concedi, quod cum honore revelationis nemo fecerit. Si am porro versum Ium Ecclesiastici opificio sex dierum opponunt, in quo dicit: qui vivit in aeternum, creavit oia simul, respondemus: in textu graeco ee κοινη, subintelligit, ὁδῳ, quod significat: eodem modo v. etm, sine exceptione, go in hoc loco cum opificio sex dierum nulla e contradictio. Quod illos attinet, qui iom pro longiori tempore, quam fuerunt dies naturales accipiunt, agnoscimus qdm ssui literali quoad substantiam magis contuli; attamen illi expositioni obstare videt, quod Moses illa temporis spatia tamquam dies naturales describat, expresse factum ee vespere et mane dies quoslibet commemorando. Ceterum sapientiae Dei convenire, si viribus naturalibus in efformatione corporum singulorum reliquit, quae efficere valebant, n negamus; tamen dm in hac hypothesi imediate saepe saepius auxilium suum praecipue in creatione hominis interponere debuisse, cum ex processu chemico nemo unquam rem explicavit, aeque certum e; tunc vo putamus illos, qui ejusmodi expositionem tuent, n multum lucrari, fors etm Deo minus dignum cui videt, si ad trutinam expendere velimus, quid viribus reliquerit, ubi vo cessantibus viribus immediatum consilium, interposuit. Sive collapsus fuerit mundus antiquus, et exinde per Dei voluntatem factus fuerit novus, n audemus dicere ex defectu necessariae desuper institutionis divinae, ex qua sola illa notitia possit hauriri cum certitudine. Ceterum hanc et similes hypotheses Phantasiae ludibriis extravagantibus januam aperire experientia teste constat. Maneamus go in illis, quae litterae expresse edisserint, nolumus speculationibus indulgere, quibus parum perficimus, quae moralitatis studium nihil juvant, et cum variis periculis sunt conjunctae. Illis vo, qui dicunt, Mosen hoc fragmentum finxisse ad honorem Sabbato conciliandum, respondemus: nos putare tali apparatu ad id quietem pronos Orientales n equisse. Accedit Sabbati ritum ex antiquiori tempore descendere, cum Moses notum illud supponat,

/. „ dicens ttm Exod 20, 28: „Memento, ut diem Sabbati sanctifices.", quod docet uberius Archaeologia.

Nota. Si quaerit, unde aut hujus fragmenti notitiam hauserit, cum creationi nemo adfuerit, respondemus: Ex revelatione dvna, cum sane objectum dignissimum sit, quod quia origines oium rerum attinet, quas scire sane maximi interest hominibus, per Deum patefiat. —

§7. Finis creationis universi.

Quem finem intendit Ds, cum crearet hoc universum sane immensum, hic commodus locus e quaerendi. Putamus rationem sibi relictam illam quaestionem n solvere, utut em ex consideratione objecti alicujus ad consilium, quod auctor ejus intendit, concludere valeat, tamen quoad universum id praestare n pt, cum illud pro imensitate sua considerationem humanam fugiat, limitibus adeo arctis circumscriptam. Recurrentes go ad revelationem divinam dicimus; finem creati universi ee manifestationem dvnarum perfectionum seu „gloriae Dei"; illud em consilium aperte in s. Lit. laudat: „Coeli em", dicit Psal. 28, 1. „enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annunciat firmamentum". Et prov. 16, 4. „Universa ppter semet ipsum operatus e (Deus) Dominus." Eadem N. F. e doctrina: „Oia em ad Patris gloriam suscepit, et suscipere voluit Salvator." Joan 8, 49. 13, 41, 4-1. Oia se facturum promittit, quidquid ejus nomine petierint hnes, addens: „ut glorificet Pater in filio". Hunc in finem Math 5, 16. Apostolos bono exemplo alios praelucere jubet, ut hi videant bona opera, sicq glorificent Patrem, qui in coelis e, Hoc tenentes Apostoli idem praeceperunt e. g. I. Cor. 3, 10. „Sive go manducatis, sive bibitis, sive aliud facitis, oia in gloriam Dei facite." Pariter I. Petri 4, 11. Sunt quidem alii, qui in virtute juncta cum felicitate correspondente finem universi reponunt, hancq formulam priori praeferunt, quia Ds pro sanctitate sua finem moralitatis praecipue intendere debuerit, quia insuper perperam intelligi n possit, cum contra prior abusui facile pateat, quasi Ds proprii commodi studiosus sit; cum propter semetipsum oia fecisse dicat, et quasi gloria hac aeterna egerit, et propterea condiderit universum. Et tamen priorem retinemus, quia biblica e, et PP. usitata oibus, quia magis e exacta, et rem integram exhaurit, cum contra altera

altera sit particularis; si em de fine universi quaerit, jure formulam quaerimus, in qua oia continent, et quo rem oem exhaurit, jam certum e, ut suo loco demonstrabimus; proh dolor! futuros ee plures, qui peccatum virtuti praeferentes, sicut virtute, sic et felicitatis aeternae consuetudine excidant; quodsi go formula finem ultimum creati universi ee virtutem et correspondentem felicitatem assumat, finis ille revera in pluribus n obtineret, et fere dici deberet: Deum consilio suo ultimo obtinendo frustrari. Accedit n oia entia moralitatis ee capacia, quae tamen fine suo in se et relate ad universum n destituunt, quae go in illa formula n continent. Formula go paulo angustior e, latior proinde quaerenda, in qua sicut felicitas proborum et miseria improborum, sed et finis oium entium creatorum n moralium ttm, sed et aliorum simul contineat. Talis am e revera nostra, cut et ipsi improbi in poena, quam pro delictis patiunt, conferant ad infinitam Dei justitiam et sanctitatem manifestandam, etenim dicente Jacobo 2, 19. „Et daemones Dm credunt et contremiscunt" i. e. agnoscunt et damnati Dei majestatem, justamq sibi sortem contigisse, intelligunt, ast exstincta sancta in cordibus charitate cum timore ac tremore agnoscunt. Sed et insuper entia quaecunq creata a verme incipiendo usq ad imensa corpora coelestia Dei potentiam, benignitatem et sapientiam depraedicant. Ex hoc nequaquam sequit, aliquos debere perire, ut justitia Dei manifestet, quilibet intelligit, manifestant illa sane abunde in ipsa elargitione felicitatis, quae probis tribuit, si nemo eet malus. Argumentamur am ex iis, et id qdm jure merito, quae secundum ss. Litt. futura sunt. Quod am abusus possibiles attinet, illi praecavent facile, modo genuinus Dei conceptus contineat; in eo ergo tractando et sedulo inculcando diligent occupent animarum curatores, et timendum n erit, ne forsitan cultu nostro externo felicitatem Dei augeri posse quis putet, v. Dm glorificatione hac nostra egere sibi imaginet. –

Ad §7. Motivum procreationis hujusce mundi e: liberrima voluntas Dei.

§8. Mundi optimismus. –

Multum et acriter disputarunt inde a Leibnitii tempore, sitne mundus

optimus, sive minus? Oia am pendere a recto rei conceptu. Si em sub optimismo illa mundi conditio intelligit, qua mundus aptus e ad finem, quem Ds creando intendit, obtinendum, nec aliquid desit eorum, quae ad id necessaria sunt, hunc optimismum relativum sine haesitatione adoptamus, illumq defendimus.

I° Ex conceptu Dei sapientissimi, qui sapiens n eet, nisi apta ad finem creasset universa.

II° Ex ss. Litt, quae locis Geneseos citatis expresse dicunt, apta ee oia creata ad finem, dum Ds viderit universa, quod sint valde bona; insuper Job et Lib. Psal. foecundi st in hac mundi creatione enarranda. –

3° Probat etm experientia, quae continuum rerum ordinem, viresq aptas cuiq rei inditas abunde testat; quo in argumento am notandum e, nos rerum multarum fines particulares n nosse, atq adeo judicium decisivum de relatione multorum ad universum ferre n valere.

Quodsi vo sub optimismo talem rerum conditionem quis intelligeret, qua ipse mundus neq meliorari, neq pejorari, neq aliter qm e creatus, percipi possit, hunc rejicimus, quia ille Dm limitaret, potentiamq ei restringeret, et hoc ssu nemo bonus e, nisi Ds solus. –

Nota. Mala phisica et moralia nostrae sententiae n obee, docebimus in doctrina de providentia.

§9. Usus practici.

Haec doctina summum revelationis beneficium nos docet, quae sola verum Dei conceptum eo tradit, quod materiam ab eo distinctam, totamq ab eo pendentem, sistit.

Rectum bonorum terrestrium pretium et usum docet.

Ad Dm laudandum in operibus ejus et celebrandum invitat. –

Caput secundum.

Doctrina de Angelis.

Ordo tractatus. –

A creatione universi, quod monuimus, transimus ad creaturas rationales, et imprimis de Angelis loquemur. Totum am caput oem doctrinam de iis una comprehendens tribus titulis absolvimus; de iis

de iis primum in genere, dein in specie, de angelis bonis et malis tractaturi. Momentum doctrinae apparebit ex nexu, in quo nobiscum et cum mundo collocantur; sedulo autem in hac doctrina discernenda sunt ea, quae dogmatice sunt definita ab iis, circa quae libere licet disputare. —

Titulus primus.

De Angelis in genere.

§1. Notio Angeli.

Non uno significatu vox angeli occurrit in s. Litt. quod ut mirabimur, si qua~~lis~~ naturalis vocabuli potestas sit, expendamus; notat enim graecum ἀγγελος sicut hebraicum מַלְאָךְ missum i.e. nuntium ab ἀγγέλλω, et inusitato hebraico לָאַךְ mittere, sic in scriptura simpliciter hnes nuntios designat e.g. Num. 20,14; versu autem 16: Moses ipse angelus dicitur, qui ad populum ex Aegypto educendum a Deo missus erat. Eodem modo Malachias 2,7. sacerdos dicitur angelus Domini exercituum, et 3,1: Praecursor Salvatoris Joannes Baptista angeli nomine condecoratur, quae appellatio de eo repetitur Math 10, 11. Marc 1,2. Similiter et praesides Ecclesiarum Apoc 2, 1–8. 12–18, 3. i.e. episcopi Angeli appellantur. Porro in ss. Litt. sermo quoque est de angelo increato, qui in A. T. omnia disposuerit, sub quo intelligunt Patres ipsum filium Dei circa hominum salutem jam ante incarnationem occupatum; pariter nonnunquam res inanimatae, quae a Deo adhibentur ad implendam ejus voluntatem cum providentia instrumenta, ut grando, ignis urens, venti vallidi etc. angelorum nomine veniunt. De hisce autem omnibus, dum h.l. de angelis loquimur, sermo non est, nos enim hoc loco angelorum nomine intelligimus naturas spirituales finitas hominibus praestantiores; ex qua definitione facile patet nomen angelorum, quod jam Origines et Augustinus observarunt, non esse naturae sed muneris, usu autem loquendi recepto factum est, ut illae naturae spirituales excellentes, non tantum cum mittuntur, sed et in genere appellentur angeli. Sunt ergo angeli spiritus inter Deum et homines intermedii, de quorum jam existentia et natura uberius est praecipiendum. —

Adjuncta. Quaedam ad tractatum de Angelis.

Dogmata Ecclesiae sunt: 1) Angelos esse spiritus 2) eos esse a Deo ex nihilo creatos, 3). eos non habere corpora humanis similia, eos autem quaedam.

aetherea habere n dogmatice definitum, sed ad dogma accedit, nam in Concilio Nicaeno II. Joannes Thess. statuebat: angelos habere aetherea corpora, quin tamen concilium ei contradiceret.
Angeli nec consilia Dei, nec cogitationes hominum scire, nec sua virtute miracula patrare possunt. –

§2. Existentia Angelorum.

Angelos existere definitum fidei catholicae dogma est, illudq ex s. revelationis documentis sic probamus, et qdm:
1°. Angelos existere probat ex s. litt. quae nos factis et dictis de illorum existentia certos reddunt. Ut am momentum tractuum adferendorum rite intelligamus, notamus ante tia Sadducaeos, ut Act. Apost. 23,8. dicerte monent, neq resurrectionem, neq angelos neq spiritus credidisse. Ex altera am parte recentiores Religionis Stianae adversarii eam in angelos fidem ex captivitate Babylonica descendere, et Stum atq apostolos ad temporis sui fidem se accommodasse dicunt. Itaque dicimus:
a). S. Litt. A. et N. T. per facta nobis existentiam angelorum ex probant, quod copiosas eorum appparitiones in libris historicis pg antiquissimis exhibeant, quales sunt: angeli adparitio ad Hagaream Genes. 16,7. 21,17. ubi expresse dicit angelum de coelo ad Hagaream venisse, porro ad Abrahamum c. 18. ad Lothum in eversione Sodomor. c. 19. ad Abrahamum dum filium Isaac obtaturus erat Dno. c. 22 etc. Loca am ex Josua et Daniele n adducimus, utpote quia nemo negat in illis appparitiones frequentes occurrere. Eadem est doctrina N. T.; Angelus enim Gabriel Zachariae natalitatem Joannis Bapt. et Mariae eam Salvatoris annunciat Luc 1,11. etc 26. Angeli adparent, dum nascit Stus, illumq natum annunciant, Luc 2,8 sq; et angeli ad Stum accedunt feliciter superata tentatione Matth 4,11. resurrectionem Dni annunciant Matth 28. Angelus Petrum ex carcere liberat Act 12,7 etc. Illis, qui ejusmodi appparitiones mystice exponunt, opponimus tia argumenta, quae pro sua libertate supra adduximus; insuper provocantes ad ea, quae Hermaneutica desuper tradidit. Docent am s. Litt.
„ b). Item expressis vbis I. Reg. 29,9: „Achis bonitatem Davidis comparat
„ cum bonitate angeli." II. Reg. 14,17. et 20. sapiens dicit: „se habere
„ sapientiam angelorum Dei." simplicitas 19,27. Psal 8,6. de homine dicit,

„ :„Dm̄ paulo minus ab Angelis eum minuisse." i.e. paulo inferiorem cum
„ ab angelis constituisse. Psal. 90. 11. „ Angelis mandasse, et ut hominem cu-
„ stodiant et in manibus portent." Haec sane et similia loca ex libris an-
te captivitatem babylonicam diu exaratis nos docent, multo antiquiorem
fuisse fidem in angelos apud populum electum, simulq existentiam eorum
realem invicte probant, quia cum entibus fictitiis neq David potuisset com-
parari, neq homo tutella defendi eorum, qui in phantasia ttm̄ hominum exi-
stunt. Ex N. F. provocamus ante oia ad locum classicum Math. 22, 29-30.
Sadducaei nempe ex Xto quaerebant, cujus in altera vita futura sit uxor,
quae 7 in terris habuit viros? Volebant sic Xto illudere, cumq capere in
sermone resurrectionem impossibilem et absurdam habentes. Xtus am̄ re-
„ spondit: „ Erratis nescientes scripturas neq virtutem Dei; in resurrectione
„ em̄ neq nubent, neq nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in coelo." Dicit Xtus
hnes post resurrectionem similes fore Angelis, quorum go existentiam
supponit certam. Hic textus oem̄ accomodationis suspicionem prorsus
excludit, cum Xtus ad Sadducaeos loquatur, qui angelorum existentiam nega-
bant, ad quorum go sententiam sese n̄ potuit accomodare angelos comme-
morando, et id quidem eo magis, cum nulla causa adfuerit, angelos comemo-
randi, cum res et alio modo facile enunciari potuit. —
„ De angelis porro loquitur Xtus, dum Matth 18, 10. affirmat: „ Angelos semper
„ videre faciem Patris coelestis." dum Marc. 13, 32: „ Angelos in coelis diem ju-
„ dicii nescire." dicit, et se cum s. angelis ad judicium venturum pronuntiat."
Math 13, 29. loquens de extremo judicio illudq cum messe comparat et ait:
„ :„ Messores am̄ angeli sunt." 16, 27. „ Filius am̄ hominis venturus e in gloria
„ Patris sui cum angelis suis." Eadem e Apostol. doctrina. Paulus em̄ I. Tim.
„ 5, 21. dicit: „ Testor coram Deo et Jesu Xto, et electis angelis, ut haec custodias."
Invictum sane argumentum. Quomodo em̄ si se ad temporis sui ttm̄ geni-
um accomodasset coram angelis jure jurando affirmare potuisset, quae
Timotheo praecipit? Idem argumentum inc epist. ad Haebr. loco de divini-
tate Filii citato. c. 1. ubi Xtum cum angelis, sane go n̄ cum entibus imagi-
„ nariis confert, et em̄ oes angelos adorare affirmat. Ad Collos. 2, 18. „ He-
„ mo vos seducat volens in Religione et humilitate Angelorum", quo in loco a fal-
so et superstitioso angelorum cultu avocare vult. Quodsi go angeli n̄ exi-
sterent, id felicius praestitisset, si dixisset, nullos angelos existere, si-
„ cut alio loco dixerat avocans ab idololatria: „ nihil ee idolum" I. Cor. 8, 4.

+ Quoniam in ipso condita sunt universa in caelis et in terra visibilia et invisibilia, sive throni sive dominationes sive principatus — omnia per ipsum et in ipso creata sunt.

Similiter Collos. 1, 16. in doctrina de divinitate Filii citato per Xtum condita ee universa visibilia et invisibilia docet, et varias angelorum species enumerat.
" Apostolus am I. Petr. 1, 12. „ Angelos cum desiderio adspicere et considerare
" dicit, quae hominum salutis causa fecit Ds." et II. Epist. 2, 4. „ Angelos, qui
" peccaverunt, pro peccato poenam sustinere asserit, ut inferius docebimus."
" Similiter Jacob 2, 19. citat. „ Daemones Dm credere et contremiscere" ait. —
Denique in Apocal. Joannes copiosam mentionem facit angelor: cap. praecep. etc.

II/. Quod traditionem attinet, patres uno ore hanc de existentia angelorum doctrinam profitentur. Testimonia aliqua in decursu reliquae doctrinae occurrent, hic notasse sufficiat Originem in praefatione in Libros περιάρχων, et s. Augustinus sermo I. in Psal 100 assere: „ Nos ex fide scire, Ange-
" los existere," sic doctrinam universalem tractantes.

III/. Fides haec dogmatica certitudine enuntiata e in Concilio Lateranensi IV° can 1. supra 2, de creatione in universum citato. —

Nota. Existentiam Angelorum ratio qdm sibi relicta n demonstrat, attamen n difficulter colligit ex analogia mundi corporei propter legem continuitatis, quam observatam intelligit. Etenim oes rerum creatarum classes a minus perfectis ad perfectiores ascendunt, et sic quasi in catena decurrunt juncta inter se arctissimo nexu progressionum, quapropter ratio humana et inter Dm spiritum supremum, et inter homines, qui in infimo indolis rationalis et moralis gradu st instituti, Spiritibus intermediis replet. Hinc etm intelligitur, cur fides in Spiritus intermedios seu angelos (inter)veniatur apud oes populos, cum illa doctrina tamen prope rationi humanae adjaceat, et quasi ultro fluat. —

§ 3. Natura Angelorum.

Quod attinet naturam angelorum fidei catholicae dogma e: Angelos ee Spiritus a Deo creatos, adeoque finitos. Utramque partem hujus dogmatis sic probamus: 1°. Esse Spiritus, quia
" a/. Spiritus disserte vocantur Hebr. 1, 14. „ Nonne oes angeli st administra-
" torii Spiritus"
b/. Notae essentiales Spiritus illis adscribuntur, nempe intellectus et voluntas, id quidem patet ex locis §°. antecedenti citatis, et nominatim
" quoad intellectum Marc 13, 32. „ De die aut illo (sc: judicii:) nemo scit, neque
" angeli Dei in coelis." Math 18, 10. „ Angeli eorum vident faciem Patris

/.

„ Patris in coelis" i. e. Deum agnoscunt, ejusq. beatitudine fruuntur. I. Petri 1,12.
„ „: In quem /: εἰς ἃ in quae :/ desiderant angeli prospicere," sermo e de be„
neficiis per Xtum humano generi concessis, quae libenter cogitant, et men„
te versant angeli, quo intellectu gaudent. Pariter Jacob 2,19. Quod attinet
„ voluntatem Luc 5,10. dicit Xtus: „ Gaudium erit coram angelis Dei super
„ uno peccatore poenitentiam agente," quod voluntatem in bono affirmatam
„ supponit. Pariter I. Petr. 5,10.: „ Diabolum tamquam leonem circumire, dicit,
„ qui quaerat, quem devoret," quod supponit voluntatem nocendi. Alteram
am partem dogmatis nempe: ee a Deo creatos, probamus:
a/. ex dogmate generali probato oia, quae extra Dm st, ab illo originem trahe„
b/re. Disserte in s. Litt. dicitur. Coloss: 1,16. citt. in quo Paulus creationem
Angelorum Filio Dei adscribit. Quod am fidem Esiae de utraq. parte
dogmatis concernit, illa patet ex concil. Later. IV.° can. 1. citt. in quo
spiritualis et corporea natura, quod explicatur per angelica et mundana
a Deo creata dicitur. –
Nota I. Esse angelos entia finita per se fluit, quia sunt creata, eadem
quo certitudine dogmatica haec propositio constat, ac illa, quia analy„
tice in ea continetur.
Nota II. Quando sint creati doña revelatio n dicit, libere quo pt dispu„
tari. Communis sententia e, creatos ee ante mundum corporeum, pro„
vocant sc: ad Job 38,7. in quo Filii Dei, sub quibus intelligunt angelos
jubilasse dicuntur, dum Ds universa crearet. –
Nota III. Sive angeli corpus habeant, sive n, ad fidei dogmata definita
n pertinet; disputant propterea, comunior tamen sententia e, illos ee
corporis expertes, dicunt. provocant ad scripturam, quae illos Spiritus
appellat loco citato, et Spiritum carnem et ossa n habere. Contrariae
vo sententiae patroni opponunt: corpus n excludi, si spiritus dicuntur,
sicut et ho posset Spiritus a potiori parte dici, et id qdm multo ma„
gis, si corpus tenuissimum habeant; quatenus quo spiritus sunt, car„
nem et ossa certe n habent, possent am ex altera sui ~~certitudine~~ conditione
„ ea habere qualiacunq. Id idem monent quoad textum Ephes. 6,12. „ non
„ e nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus prin„
„ cipes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum,
„ contra spiritualia nequitiae in coelestibus," quae corpus qdm crassum,
neq. vo tenue excludunt. Patres am in hac sententia manent:

/.

Ignatius M. in epist. ad Trullanos. Gregorius Nanzianzenus Orat 2. Gregorius Nyssenus de vita Mosis, Theodoretus, Cyrillus in Joan. L. 2. angelos ἀσωματους defendunt. Ex altera am parte: Tertullianus de carne Xti. c. 6. Origines in prologo in libros περι αρχων. Lactantius L. 2. divinarum institutionum c. 15. Macarius hom. 4. Augustinus de Genesi. ad Litt. L. 3. c. 10. et aliis in locis corpore levi vestitos angelos asserit; consensus go unanimis n dat, quamvis dicendum sit patres numero plures sine corpore angelos defendere. Qui porro sine corpore angelos ee propugnant ad concilium Nicaenum II provocant, quod in fidei professione habet: „Veneramur imagines Sanctorum et incorporeorum angelorum." et ad Lateranense 4. quod corporalem naturam spirituali i.e. angelicae opponit. Monet am altera pars in hisce conciliis n tractatum e de hac materia ex professo, sed per accidens ttm fieri mentionem. Sic go in tali ambiguitate argumentorum placet nobis, quod s. Augustinus L. 21. c. 10. dicit de civitate Dei: „Si quisquam nulla habere corpora /: ipse em stetit ex altera parte: / daemones asseverat, n e de hac re laborandum operosa inquisitione, aut contentione certandum." Interim tamn ex dictis facile intelligit, cur fides communior stet ex altera parte, angelorum npe ἀσωματων. Insuper notamus illos, qui ex Genes. 6. 2. „Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchre, acceperunt uxores." inferre volunt angelos corpora habere, textum n intelligere; etnim sub filiis Dei n angeli, sed probi Sethite intelligunt, qui eo corrupti st, quod filias Cainitarum uxores ducerent. —

§4. Hominibus sunt praestantiores.

Non prostat qdm definitio dogmatica, angelos ee hominibus praestantiores, attamen haec res nulli prorsus dubio obnoxia e, quod ex sequentibus patet, dicunt em id 1º s. Litt. Xtus. Marc 13, 32. asserit: „neque angelos diem judicii scire." A majori ad minus concludit, npe: si neq angeli sciunt, multo homines minus. Paulus in Epla. ad Hebr. Xtum cum angelis comparans, eo ipso angelos praestantissimos habet spiritus. Pariter ad praestantiam insignem vindicandam vox angeli adhibet, e.g. Psal 77. 55. „Panis coelestis dicit panis angelorum." II. Regum.

„ 14, 20. „Sapientia insignis dicit, angeli sapientia." id ipsum deniq; patet ex insignibus muneribus, quae illis demandant, et ex potestate nocendi hominibus, de quibus inferius.

II/. Id ipsum docent uno ore PP. Unum nominamus s. Augustinum, qui „ L. 11. de civitate Dei c. 5. „Angelica, ait, natura oia cetera, quae Ds condidit, naturae dignitate praecedit." Insuper notamus argumenta, quod natura humana angelorum prae hominibus praestantiam agnoscat.

Nota. In quo haec angelorum prae hominibus praestantia consistat, facile intelligit, si perpendamus, illos spiritus ee, Spiritus am naturam absolvi, intellectu et voluntate, quapropter dicimus, illos praestare hominibus indole intellectuali et morali, quatenus intensive et extensive plura cogitandi et efficiendi habent facultatem, quae crasso, quo nos circumdamur corpore n impedit. Nos rite inferre patet ex textibus citatis et clarius patebit ex ministeriis angelorum. –

§5. Boni omnes a Deo creati.

Bonos ee creatos oes angelos a Deo i.e. peccato n ttm n inquinatos, sed in accurata virium harmonia oibus instructos, quibus ad finem consequendum equabant, fidei catholicae dogma e, quod probamus:

I/. ex notione Dei sanctissimi et sapientissimi, qui auctor peccati ee n pt; et oia instruere debet iis viribus, quibus egent.

II/. Patet ex doctrina sequenti; qui go antequam peccarunt, erant recti.

III/. Patres uno ore dicunt; fides am Esiae patet ex damnatione Manichaeorum, Priscillianistarum et Gnosticorum variis in conciliis particularibus facta, et ex concil. Later. IV. quod propositionem sequentem damnavit: „Diabolus n fuit prius angelus bonus."

Nota. Angelos, dum crearent, gratiae sanctificantis et actualis donis fuisse a Deo exornatos, Patres unanimi consensu docent, et nobis certum e ex eo, quod Ds homines qq, dum eos crearet, his donis exornavit, ut suo loco demonstrabimus, quanto magis go angelos, entia longe praestantiora; ceterum, quid graae nomine veniat, inferius docebit. –

§6. Numerus et classes Angelorum.

Haec, quae hucusq; exposuimus, dotes communes st Angelorum oium,

haec illorum conditio dum crearent; interim tamen, quamvis oes natura Spiritus sint boni a Deo creati, et hominibus praestantiores, putandum tamen n̄ e, indolem rationalem et moralem ee oibus eandem; sed dant inter illos excellentiae hujus indolis gradus. Quae desuper certa sunt, redeunt ad sequentia: Angelorum infinitus numerus a Deo creatus e, illiq differunt 1/. dignitate 2/. potestate 3/. et naturae excellentia. Quod am numero sint, quot sint angelorum classes et ordines, quales cujuscunq sint classis dotes, dvna revelatio nos n̄ edocet; et qdm infinitam angelorum multitudinem Scriptura nos docet; affirmat em Xtus Math. 26, 53: „Necesse si foret, plus quam duodecim legiones angelorum impetrare se a Patre posse." Numerabat am legio apud Romanos 5 v/. 6. millia virorum. Memorat qq Paulus Hebre. 12, 22. multorum millium angelorum frequentiam. Joan. Apoc. 5. 11. „: Audivit vocem angelorum multorum et numerum fuisse eorum millia millium" dicit, quod diu jam antea affirmaverat Daniel, 7, 10. dicens: „Millia millium ministrabant ei, et decies centena millia assistebant ei." Dari porro inter hos infinitae multitudinis angelos gradus, ratio n̄ difficulter colligit, ut ex §2. nota intelligit, sed et divina revelatio extra oe dubium collocat; occurrunt em praeter angelos in scriptura etm archangeli I. Thess. 4, 15. Michaël Judae v. 9; Archangelus a Daniele 12, 1. princeps magnus adpellat. Haec am appellatio differentiam ab angelis simpliciter sic dictis vi nominis indigitat. Insuper occurrunt in ss. Litt. Cherubim. Genes. 3, 24. Psal. 79, 2. 98, 1. Ezechiel 10. Seraphim Jes. 6, 2. Paulus etm Collos. 1, 16. citt. in quo dicit: „per Xtum oia ee creata, visibilia et invisibilia, commemorat thronos, dominationes, principatus, potestates." et in epla ad Ephes. 1, 21. virtutes;" sub his am nominibus angelos significari contextus docet. Jam hos adeo diversis nominibus insignitos angelos oes ee ejusdem dignitatis et potentiae, nemo cum probabilitate infert; secus em n̄ oportuisset oes nominibus distinguere. Pari modo in ss. Litt. mentio fit alicujus diaboli per excellentiam sic dicti, cui adjunguntur angeli, qui ad eum pertinere dicuntur Math 28, 41. qui et draco appellatur ex opposito Michaëlis archangeli, quia major propterea e potestate, quam st angeli, qui ei tribuuntur Apoc. 12, 7. Pariter Math 9. 34. et 12, 24. sermo e de principe daemoniorum.

/. His go nixi defendimus discrimen dari inter angelos quoad gradum indolis intellectualis et moralis, adeoq; quoad potentiam, quod discrimen etm agnoverunt patres, quos citat Patavius.

Nota. Haec nobis certa st, ceterum explicare velle, quales dotes et prerogativae, cui competant, sicut infructuosum habemus, sic et impossibile, cum plura desuper dvna revelatio n edisserit, placet propterea, quod s. Augustinus in Epla ad Orosium c. 10. dicit: „Esse sedes /: thronos :/ et dominationes, principatus et potestates in coelestibus adparatibus firmissime credo, et differre aliquid indubitata fide teneo, sed quaenam ista sint, et quid inter se differant, nescio." Schola am praeeunte auctore libri de coelesti hierarchia, quem secutus e s. Gregorius M. oes angelos distribuit in tres ordines, et cuilibet ordini adscribit tres choros ita, ut in primo ordine sint Cherubim, Seraphim, Throni; in secundo Dominationes, Virtutes, Potestates, in tertio Principatus, Archangeli, Angeli. Hanc vocant Angelor: hierarchiam dogmaticam, ut jam monuimus certitudinem illa n habet, quamvis certissimum sit, novem diversa angelorum nomina in scriptura occurrere. –

§7. Destinatio Angelorum. –

De destinatione Angelorum loquentes in genere ea ttm loquimur, specialia nobis servantes pro doctrina de angelis in specie. Haec jam angelorum a Deo creatorum destinatio n difficulter eruit, si ad destinationem creati Universi in genere, cujus pars st angeli, et ad destinationem entium moralium in specie attendamus. Hinc secure asseveramus destinatos fuisse Angelos, ut per eos qq manifestet summa Dei majestas. /§7. de creat. universi:/ quatenus Sanctitatis legi obtemperantes, Dm laudent, celebrent, adorent, et felices sint apud Patrem coelestem, quodsi vo a veritatis tramite aberraverint, poenas luant peccatis debitas, sicq manifestent justitiam Dei infinitam et sanctitatem, quam in rem consentaneum e rationi summam, Deum ipsum ~~potestatem~~ palaestram instituisse virium exercendarum, ut exantlatis feliciter praecationis laboribus, proemiis aeternis fruant promeritis. Quid am sit, hoc certo scimus, et dogmatica certitudine constat, aliquos angelos n servasse originariam suam dignitatem, sed peccasse, et propterea aeternum ee miseros. –

§8. Peccatum Angelorum multorum.

Et id qdm disserte tradunt s. Lit. II. Pet. 2,4. „Si em ds angelis peccantibus n pepercit, sed rudentibus inferni /: i.e. catenis tenebrosis :/ detractos in tartara dedit cruciandos in judicium reservari." i.e. ad graviorem poenam asservandos tradidit, postqm eos in infernum detruserat. Hoc in loco insunt haec duo: Angelos aliquos pecasse, deinde illos poenas luere pro peccato, et graviorem poenam illos manere; ex hoc loco infert Petrus falsos doctores, de quibus loquit, pariter habere, quem timeant judicem. Idem docet Judas in epla. v. 6. „Angelos, qui n servarunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis aeternis /: δεσμοις αἰθιοις :/ sub caligine reservavit." Quod Paulus simpliciter dicit: angelos quosdam pecasse, Judas sc: exprimit: n servaverunt suum principatum ἀρχην i.e. dignitatem originariam, sed dereliquerunt suum domicilium, quibus vbis mutationem status felicis antecedentis in statum infelicem designat, de quo statu dicit: ee illum aeternum infelicem, haec em potestas vocis αἰθιος e, notat em id, quod initio et fine caret, seu aeternitatem ssu strictissimo; deinde vo, quod quamvis initium habuit, fine tamen caret, quod nunqm cessaturum e. Ine go in his duobus locis sententia: Angelos plures peccasse, sic statum eorum felicem in infelicem ee mutatum, qui status infelix in aeternum manet. Illi, qui haec loca minus probantia eo habent, quia in illis tropi occurrunt; n perpendunt scripturae hunc morem ee, ut quae ad Spiritus pertinent descriptionibus exprimat a mundo corporeo petitis, et hoc ee hermaneuticae offitium, ut tropum demat, nudamq veritatem consideret, quod in nostro loco facillime fit: hanc angelos sc: quosdam peccasse doctrinam, et patres uno ore tradunt. ea spr fuit fides Esiae et solemni propositione enunciata e in Concil. Lat. 4° quod definivit: „Diabolum et alios daemones per se factos ee malos et reprobos, eosq cum diabolo poenam aeternam luere."

Nota I. Dogmatica go certitudine constat, angelos plures peccasse, ad dogma am n pertinet, quid faciendo angeli peccaverint, seu quale eorum peccatum fuerit. Sunt sc: qui praeeuntibus pluribus Patrib, angelis vera corpora affinxerint crassa, et asseruerunt illos pul-

pulchritudine mulierum captos in peccatum ce lapsos, provocant hi ad Genes. c. 2. §. 3. Nota 3. Sic senserunt Justinus in Apolog. I. Athanagoras in legatione pro Xtianis, Minutius Felix in Octavio, Clemens Alexandrinus Lib. 2. Paedag. Tertullianus de idololatria c. 9. Illi putant ita. Alii putant peccatum illud fuisse invidiam provocantes ad Sap. 2, 14. „In„vidia diaboli mors intravit in orbem terrarum; alii mendacium, quia Xtus Joan. 8, 44. „Diabolum in veritate n stetisse, et veritatem in eo n ce dicit. Alii denique praeeuntibus Athanasio, Augustino et Hieronymo reponunt in superbia, nixi I. Tim. 3, 6. „Ne in superbiam elatus in judicium incidat diaboli." In tanto sententiarum varietate, cum textus citati rem exacte n probant, potius e judicium suspendere, quam praemature decidere velle. Interim tamen ultima sententia probabilissima videtur, quia spiritus indoli maxime consentaneum ce videtur illud peccatum, et quia superbiam excitando diabolus protoparentes qq, ut suo loco videbimus, seduxit.

Nota II. Pariter n scimus, quamdiu in bonitate originaria steterint angeli, qui peccarunt, item quando sit perpetratum peccatum. Id certum e peccasse angelos, antequam peccaret ho, quia sua ad peccatum protoparentum malus daemon contulit, ut suo loco videbimus. —

Nota III. Peccasse angelos uno potissimum duce certum e, id em n obscure tradit Apoc. 12, 7: quo in loco „factum ce proelium magnum in coelo" dicit Joan. „et draconem, cui adjungit angelos, qui go in peccatum Coryphei consenserunt, contra Michaëlem pugnasse." quapropter etm, ut monuimus sermo e de uno κατ' ἐξοχην, dicto diabolo principe ceterorum. —

Nota IV. Sunt aliqui, qui angelis, spiritibus adeo sublimibus fere possibilitatem peccandi negent, faciunt id eo consilio, ut diaboli existentiam negent. His opponimus possibilitatem peccandi, seu abutendi libertate entibus finitis spr adce, praecipue quoadusque in praeparationis stadio versantur. Quodsi vo dicunt, se modum ulteriorem nescire, respondemus: Revelationem nobis dicere: aliquos peccasse revera, adeoque rem ce debere possibilem, utut modus intelligi nequeat. Ceterum scimus saepe saepius homines maxime sapientes et prudentes ita labi, ut intelligi vix possit, fit tamen. —

Ad §8. Quaedam ad angelos malos.

Ds ttm solus e divina natura sua clarissimus, beatissimus, angeli atm

et homines sibi hanc beatitudinem promereri debent, hinc eis Ds tempus probationis assignavit. Angeli probi seu boni amplius labi n possunt, quia bona voluntas in naturam eorum quasi mutata e.
Angeli am mali amplius recipiscere n possunt, quia aversio eorum a Deo e plenissima et cum obstinatione in malo conjuncta. – Angeli mali jam a lapsu suo poenas luunt. sed poenas percipient in fine hujusce saeculi, et quia malitia eorum cibus fiet manifestata et abominabilis; judicabunt, n solum a Deo, sed etm ab iis s. hominibus, quibus hisce in terris nocere studebant; n poterunt amplius tentare homines et ad peccatum seducere, in quo voluptas eorum e reposita, privabunt honore suo, quem mali homines hisce in terris eis exhibent. Beda Ven. dicit: daemones, ubicunq fuerint, infernum secum portare, sicut angeli coelum. Rogabant gq daemones Deum, ne eos in tartara detrudat, propterea, ne eis occasio hominibus nocendi adimat.
Diabolus fuit mendax ab initio i.e. ab illo tempore, quo historia generis humani incipit. Diabolus peccavit ab initio i.e. ante illum nemo peccavit, per illum intravit peccatum in hunc mundum v. post suam creationem nos peccavit. Angelos peccasse ante hominis creationem testant ss. PP. dicentes: ideo Dm homines creasse, ut sedia illa per peccatum angelorum vacua facta expleret. –

§9. Divisio angelorum.

Ex dictis pronum e intelligere angelos aes, seu sublimes illos Spiritus divisi in duas classes. Bonorum una, malorum altera. Sub bonis intelligimus illos, qui bonitatem originariam servarunt; sub malis am, qui peccantes facti st aeternum miseri, de quorum utraq classe premissis hisce generalibus doctrinis jam necessariis, praecipue quod relationem eorum ad nos attinet, simus tradituri. –

Titulus secundus.

De Angelis bonis in specie.

§10. Nomina eorum et dignitates. –

Magna paris Angelorum in dignitate originaria perstitit, quia ho-

honorificis in s. Scriptura nominibus insignium, et quorum magna de-
scribit dignitas: Appellant „Angeli electi" I. Tim. 5, 21. „Angeli Domini"
Matth 1, 20. boni." II. Macab. 15. 6. angeli coelorum", 24, 36. „Angeli vir-
tutis Sti." I. Thess. 1, 7. etm simpliciter Angeli," et gdm notandum e, no-
men Angeli simpliciter sic dicti notare angelum bonum ex usu lo-
quendi consueto. Dignitas vo eorum ex his nominibus apparet, patet-
bit am accuratius a sorte felici, qua fruunt, et ex ministeriis, qui-
bus perfunguntur. –

Nota. Audivi quis de existentia bonor angelor quaerat, sive quod idem
e quaerat: an fuerint, qui ex creatis Spiritibus n peccaverint, sed sem-
perint originariam dignitatem, argumentum ex jam dictis sic conforman-
dum: Dicunt Petrus et Judas angelos, qui peccarunt, aeternum factos suis-
se miseros, cum jam scriptura multos commemoret felices apud Patrem,
ut e locis hucusq citatis apparet; sequit, eos n peccasse, et propterea
mansisse felices, seu existere angelos bonos. –

§11. Sors et conditio eorundem.

Horum jam sors et conditio e felicissima. Ea, quae divina Revelatio
nos edocet reducunt ad sequentia:

„ 1. Intuitu seu consortio divino fruunt. – Matth 18. 10. „Angeli eorum
„ semper vident faciem Patris mei, qui in coelis e" i. e. Patri coelesti
semper apparent, ejus familiari consortio utentes, id em signifi-
cat: βλεπειν το προσωπον.

„ 2. Propterea veritatem amant dicente Paulo 2. Cor. 11, 14: „Ipse Sata-
„ nas transfigurat se in angelum lucis." ut sc: eo facilius educat.
sub angelo lucis intelligit Paulus Angelos bonos, Angelos lucis am ex
usu loquendi biblico e Angelus veritatem amans.

„ 3. Sanctitate unice delectant, Luca 15, 11. „Ita dico vobis gaudium erit
„ coram Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente." prop-
terea et Sancti appellant. Luc. 9, 26. „Cum venerit filius hominis
„ in majestate sua et Patris et sanctorum Angelorum." quapropter

4. Quod ex hisce sequit felicitate inemorabili fruuntur, cum enibus
moralibus nil jucundius e possit, quam consortium divinum, purus
veritatis amor, et sanctimonio infucatum studium; accedunt praemia

./.

proemia positiva, quamvis revelatio uberius ea n̄ enunciet, quod inferimus, quia et nos proemia positiva manent, ut suo loco docebimus, et quia Xtus futuram nostram felicitatem Luc. 20, 32. descripturus, nos Angelis fore similes declarat.

5º. Hic am̄ status angelorum felicissimus durabit aeternum, nullo amittendi felicitatem metu anguntur, positi extra periculum peccandi, exemplique quibuscunque miseriis, hoc certum ē ex Math. 18, 10. cit. ad verbum em̄ διαπαντος ex usu loquendi consueto ē adverbium temporis, et notat semper oī tempore.

§12. Ministeria Angelorum.

Antequam de specialibus Angelorum ministeriis loquamur, notamus rationi consentaneum ēe, Dm̄ excellentibus hisce entibus, sicut praeparationis assignavit stadium, sic et virium exercendarum officium injunxisse, idem ex notione virium intellectualium et moralium patet, quale vero illud sit, quo munere occupentur, ratio sibi relicta n̄ scit; divina vō revelatio nos desuper certos reddit, haec angelis munera attribuens:

1º. Occupantur laude et celebratione Dei, Ejusque adoratione: Jes. 6, 3. de Seraphim sermo ē, qui clamant alter ad alterum: „Sanctus, Sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena ē vis terra gloria Ejus." – Daniel 7. 10. pariter Apoc. multis in locis e.g. 7, 11. „Omnes angeli stabant in circuitu throni, et ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Dominum."

2º. Voluntatem Dei explent perfecte, cum gaudio et exultatione, propterea Psal. 102. dicuntur: „ministri Dei, qui faciunt voluntatem Ejus." hinc etm̄ Xtus in oratione dominica orare nos docet: „Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra." i.e. utinam terricolae voluntatem Tuam tta accuratione, ttoq̄ gaudio expleant, sicut genii coelestes. –

3º. Utitur am̄ Ds eorum ministerio ad bonum hominum q̄q̄, quatenus hos v/. notitia eorum imbuit, quae ad oeconomicam dōnam, praecipue ad eam inter homines introducendam pertinent, v/. etm̄ quatenus in tutelam humanam Angelos dat, sic jure inter Angelōr: ministerium quoad homines ordinarium et extraordinarium distinguimus, illoque revelationem eorum ad hnes absolvimus. De hoc ministerio Ange-

Angelorum s. litterae in genere loquuntur, dum ad Hebr. 1. 14. legimus: „Non-
„ne oēs st administratorii Spiritus?" i. e. Deo ministrantes „in mini-
„sterium missi propter eos, qui haereditatem capiunt salutis." Hoc am
Angelorum ministerium ex ipso qq nomine apparet, quo appellantur an-
geli seu missi. Quod am ad extraordinariam missionem, qua homines
notitia (Dei) rei imbuit, attinet, in A. et N. F. frequentia exempla oc-
currunt, quae §2. citavimus. Visibiliter tunc apparuisse certum e, et e
sana interpraetatione constat, qui am putaret exinde, quia modo n vi-
sibiliter apparerent, sequi illos nunquam apparuisse, huic opponimus:
diversam ee rationem, insuper nos Deo leges praescribere n posse; suf-
ficit nobis scire Angelos, etsi visibiliter n appareant, intimo tmn in
nexu modo ordinario nobiscum versari per custodiam. —

§13. Custodia Angelorum.

Haec saluberrimi influxus doctrina disserte in Revelatione traditur.
Intelligimus am sub hac custodia angelica ~~eam~~ providentiae dvnae dis-
positionem, qua voluit angelos hominibus adee ad tutelam. Distinguunt
am tutelam duplicem: moralem, si praeprimis ad promovendam vir-
tutem exhibetur; physicam sc: ad promovendum finem felicitatis. De hac cu-
stodia jam:
I°. S. Litt. testantur ad Hebr. 1, 14. cit. quo ablegati angeli dicuntur ad
salutem eorum, qui haereditatem capiunt salutis i. e. Xtiani sunt. Math.
18, 10. „Videte ne contemnatis unum ex his parvulis, dico em vobis, Ange-
„li eorum spr vident faciem Patris, qui in coelis est," quo in loco expresse
Angeli commemorantur, qui ad homines pertinent i. e. eorum curam ge-
„runt. Idem jam docuit Psal. 90. 11. „Quoniam Angelis mandavit de te, ut
„custodiant te in oibus viis tuis, in manibus portabunt te, ne forte of-
„fendas ad lapidem pedem tuum." quibus vbis oigena angelorum tutela
clare exprimitur. Eandem hanc doctrinam
II. Et patres uno consensu tradunt. Testimonia collegit Petavius Tomo 2°.
Lib. 2. de Angelis. Aliqua seligimus. Origines Hom. 20. in Num. c. 5. dicit:
„Adest unicuiq nostrum etm minimis, qui sunt in Esia Dei, Angelus
„bonus, angelus Domini, qui regat, qui moneat, qui gubernet, qui pro
„actibus nostris corrigendis et miserationibus exposcendis quotidie videat

./.

videat faciem Patris, qui in coelis ē," et s. Hieronymus exponens locum
" Math. 18, 10. ait: „ Magna profecto dignitas animarum, ut unaquaeq
" habeat ab ortu nativitatis in sui custodiam Angelum delegatum. –
III/. Pro fide Ecclesiae adducimus post saec. 4. angelis custodibus erecta ēē altaria, et ecclesias in eorum honorem consecratas; saeculo aūm 11º in universali Ecclesia festum angelorum custodum institutum ē, quae sane sufficiunt ad fidem Ecclesiae universalis manifestandam, ceterum nemo mirabitur definitionem solemnem n̄ praestare, cum nemo ēēt, qui hanc fidem unquam impugnaret.

Nota I. Quae circa hanc doctrinam porro moventur, quaestiones st sequentes:

a/. An singulis hominibus datus sit angelus custos, sive plurium unus curam gerat?

b/. an custodes qq̄ adsunt infidelibus?

c/. an praesideant speciales Angeli custodes urbibus et provinciis?

Quod ad primum attinet comunis ē sententia singulis fidelibus adēē proprium angelum, et qdm̄ provocant ad Math 18, 10. citatum, in quo eorum ad singulas fideles referendum dicunt, et ad exemplum scripturae, quae de Petro, Paulo, Agare et aliis loquuntur, et angelum stricte ad personam, de qua sermo ē referunt e.g. Act. 12, 15. in quo congregati fideles, cum Petrum e carcere liberatum ancilla praesentem annuntiaret, eam insanire putant et dicunt: „ quia angelus ejus est." Pariter PP. defendunt hanc sententiam ita, ut observante Cl. Petro Gazaniga sine temeritate negari nequeant, singulis fidelibus adēē proprium custodem.

Quod attinet ad secundam quaestionem, utut consentiant Patres fidelibus adēē custodem, de infidelibus tamen variant, et jam Origines Hom. 6. in Matheum testatur suo tempore duplicem hac de re fuisse opinionem: alii ēm dicebant unicuiq homini adēē custodem a tempore nativitatis; alii duntaxat post Baptismum. Ceterum in affirmativa sententia stant Hieronymus in loco citato; Anzelmus in Elucid. L. 2. c. 37. Bernardus L. 5. de consideratione c. 4. et alii.

Pariter tertiam affirmant plures patres e.g. Basilius L. 2. adver.

adversus Eunonicum, Hieronymus in c. 7. Danielis; ceterum dogmatica certitudine ea n̄ constant. –

Nota II. Modus custodiæ Angelicæ nobis qdm̄ ignotus ē; ceterum facile probat, illum rationi n̄ ttm̄ n̄ repugnare, sed v/. maxime consentire. Possibilitas ēm̄ logica extra controversiam posita ē, cum haec custodia n̄ sit nisi spiritus in spiritum influxus qualiscunq; Cum Dei am̄ attributis tunc ttm̄ pugnaret, si v/. Dm̄ per semetipsum n̄ posse juvare v/. nolle diceremus, quod vō n̄ obtinet, cum custodes a Deo datos agnoscamus, pariter de angelica naā n̄ dicimus, fieriam ob custodiam n̄ oīsciam v/. oīpotentem, cum quaecunq; agunt, circa nos agunt ttm̄ Deo eorum naturam ita disponente, ut plura, quam nos sciant, et voluntate potentiores sint nobis. Qua ex observatione possibilitas realis explicat. Consensum am̄ hujus doctrinæ cum rationis nostræ principiis, ex salutari influxu praesumimus, quem illa in nos exserit; tranquillat ēm̄ nos, qui tot tantisq; periculis exponimur, salutari pudore replet, et firmissimum documentum est, Dm̄ cursui naturæ phisicæ n̄ adstringi, ad ejusq; mandatum totum regnum spirituum apparere, sicq; illum multiplici modo nos juvare; dignitatem insuper naturæ humanæ demonstrat, ad quam ipsi mittunt, angeli adeo excellentes, tueandam et custodiendam, intimum inter hancce terram et regnum spirituum nexum docet, nosqm̄ patriæ coelestis nunqm̄ oblivisci sinet, ad serium virtutis studium exhortat, ne contristemur Angelum nostrum, a scandalis aliis dandis avocat, quia quod ipse xtus docet: „Angeli eorum faciem Dei vident nos accusantes. Math. ait!

Ex his et similibus salutaris hujus doctrinæ influxus in moralitatem et tranquillitatem hn̄um agnoscit, et consensus cum rationis principiis exhibet. Qui vō putet, ad haec nos Angelis n̄ egere, solam vivam Dei maximi recordationem id ipsum praestare, talis imbecillitatem naturæ humanæ n̄ attendit, cui succurrens Ds benignissimus sapienter constituit, quae necessaria st, sane si Ds in hn̄um custodiam Angelos dedit, illamq; doctrinam nobiscum communicare voluit, ex ratione Dei asserimus, id ad finem bonōr promovendum ēē necessarium. – –

§14. Munus angelicum in extremo judicio. –

Hisce deniq; angelis circumdatus Xtus, ad judicium extremum appare-
„ bit, sortem condignam cuiq; attributurus Math 25, 31. „Cum am vene-
„ rit filius hominis in majestate sua, et oes angeli cum eo, tunc sedebit
„ in trono majestatis suae." Per angelos tunc separabit probos ab im-
„ probis, quo respectu illos messores appellat Math 13, 39: „Qui v. 14.
„ colligent de regno Ejus oia scandala et eos, qui faciunt iniquitatem,
„ et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus et stridor dentium."

Titulus tertius.

De angelis malis seu diabolis.

§15. Doctrinae momentum.

Ab angelis bonis ad doctrinam de angelis, qui peccarunt et prop-
terea sunt miseri transgredimur. Nacta e haec doctrina recen-
tiori tempore adversarios sane plurimos, qui partim ipsius Sata-
nae existentiam, partim hac admissa illius in mundum influ-
xum diversomodo negabant, anilib. illum fabulis adnumerantes,
imo rationi contradicentem pronunciantes, hinc apparet; accurate
ee tradendum et qdm eo accuratius, quo magis certum e, ex utra-
que parte saepius peccari. –

§16. Malorum angelorum nomina.

Diversis nominibus appellant. angeli in ss. Litt, qui peccarunt;
appellat. malus Angelus: diabolus i.e. adversarius, hostis α διαβαλ-
λω, quod habet rationem accusandi, decipiendi, et calumniandi;
„ tentator πειραζων, quia ad malum incitat Math 3, 3: „Tunc a-
„ scendit tentator et dixit ei: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti pa-
„ nes fiant." Satanas i.e. adversarius a hebr. לָתַן odio habuit, cum
studio alicui adversatus e; nominat. qq κατ' ἐξοχην malus πο-
„ νηρος Math 12, 43; homicida ab initio et mendax." Joan 8, 44. δαι-
μονιος v. sine additamento, v. additis adjectivis: malus, impurus etc.
Haec sane et similia nomina satis indigitant, qualis quamq adver-
sus generi humano et vero saluti ejus describat. Angelus malus. –

§17. Existentia diaboli

Ea, qua §§. 2. et 8. diximus, satis quidem existentiam dæmonis mali demonstrant, propter genium tamen temporis, ad idem objectum revertimur addentes, quae ad plenariam rei demonstrationem dece adhuc vident, et quidem: Objiciunt adversarii praecipue Jesum et Apostolos hac in doctrina erroribus se accomodasse Judæorum sententiis:

I. Diaboli reapse existentis copiosa st praeter jam allata in s. Litteris effata Xti et Apostolor: Joan 8, 44. Xtus dicit ad Judaeos: „Vos ex Patre Diabolo estis, et desideria Patris vestri vultis facere, ille homicida fuit ab initio, et in veritate n stetit, quia veritas in eo n e, cum loquit mendacium, ex propriis loquit, quia mendax e et pater ejus."

Abunde hisce vbis Xtus perversam diaboli indolem, jam naturalem describit, oesq mali amantes, quales erant, ad quos loquebat, Judæi, ei similes enunciat. Hoc in loco certe oes ad erroneas Judæorum opiniones, quod adversarii prætendunt, adcomodationis suspicio excludit, eum sane animos sibi conciliandi studio n ducebat, dum ea verba malo auditorum animo prorsus adversa, illosq necessario ex asperantia loqueret. Jesus Math. 25, 41. loquens de extremo judicio ad reprobos se haec verba facturum dicit: „Discedite a me maledicti in ignem aeternum αιωνιον, qui paratus e Diabolo et Angelis ejus." Textus hic satanæ existentiam invicte probat; sermo em e de malorum hominum poenis, quae sane nullo eent, si Xtus sub diabolo et angelis ejus, quibuscum poenas patiunt, entia ttm imaginaria intellexisset; sed ille textus porro diaboli poenas declarat aeternas, nunquam cessaturas; sic em αιωνιον sumi debet hoc loco, ut suo loco videbimus in Eschatologia. De aeternitate harum poenarum loqui Judam expresse in epla. sua v. g. monstratum e §8. Diaboli existentiam insuper probat Xtus Math 12, 24. ubi Xto objecerunt, Cum nomine Belzebub ejicere daemonia. Notanda porro st praecipue illa loca, in quibus Xtus diabolum commemorat seorsim ad Apostolos vba faciens, quibus si ad temporis genium coram Judæis sese accomodasset, necessario id explicare debuisset e. g. Lucæ 22, 31. „Simon! Simon! ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum." Math 13, 36.

./. ubi parabolam de agro, qui triticum cum zizaniis tulit solis discipulis ex-
" plicat, et v. 39. dicit: „Inimicus am, qui seminavit zizania, diabolus est,"
hoc in loco insuper diabolus ita inter personas et res realiter existentes
collocat, ut secundum regulas hermaneuticas n aliter, quam de reali-
ter existente ente possit intelligi; et Xtus quidem eo magis ad Aposto-
los circa hanc doctrinam sensa sua pandere debuisset, quo magis
certum e, illam in vitam humanam gravissimum exercere influxum.
Apostolorum propterea eadem sententia e, et qdm Petri atq Judae
loca adduximus. Paulus adversus diaboli insidias Dei armaturam,
ut induant, monet ad Ephes. 6, 11, 12. Act 13, 10. Elymam Magum dia-
" boli filium appellat. Joan. vo I. Epla. 3, 8. „Filium Dei apparuisse,
" ait, ut dissolveret opera diaboli," quae sane et similia neq sensum
funderent, nisi de existentia hujus Entis maligni fuissent persuasi. —
II/. Quod attinet ad traditionem, patres communi consensu existentiam
diaboli agnovisse, oes concedunt. Origines in praef. in libros: περὶ
ἀρχων, ad capita doctrinae publicae refert, oesq Patres, contra Mani-
chaeorum placita, diaboli originem ex peccato comisso repetunt.
III/. Esia am hanc fidem spr professa e, quod probat: condemnatio
errorum Originis lata in concilio Constanti: II: Anathematismo 8.
et 9. Defenderant sc: Originistae: Xtum pro daemonibus qq mortuum
ee, eosq aliquando liberaturum iri. Lateran. IV. concilii definitio-
nem adduximus §8. Sic go diaboli existentia ad expressa fidei ca-
tholicae dogmata pertinet. —

§18. Sors et conditio diaboli.

Haec e miserrima, quod v/. ex ipsis nominibus intelligit, quibus
appellat; quae dna revelatio nos desuper edocet, redeunt ad sequentia:
1º Veritatem odio habet, appellat em mendax, et pater mendacii,
" Joan. 8, 44. „Qui in veritate n stat," ad cujus jam naturam pertinet
" mentiri, „cum loquit mendacium, ex propriis loquit."
2º Malitia morali delectat; peccando em etc. in peccatum indu-
" cendo negotium Ejus absolvit 1ª Joan. 3, 8. „Ab initio diabolus pec-
" cat." quasi diceret: in primordiis rerum peccavit, et peccare
" usq continuat. Math 13. 39. „Lolium inter triticum seminat." Luc 8, 13.
./.

„ : Verbum de corde hominum tollit, ne credentes salvi fiant." Plura inferius recurrent, sic ille.
3º cum assectis Angelis, qui eum sequuntur peccando, regnum quoddam constituit, ad quod pertinent et homines, qui mendacium veritati, peccatum moralitati praeferunt; sed regnum tenebrarum summae miseriae. De hoc regno satanico loquitur Xtus Math 12, 26. „ Etsi Satanas satanam ejicit, quomodo stabit regnum ejus?" Illud esse adversum Xti consiliis, v. ex ipsis nominibus patet, quibus ejus Princeps appellatur (: § 16 :). Hinc diabolus in II. Cor. 4, 4. „ Deus hujus saeculi appellatur, qui mentes infidelium excoecat, ut non fulgeat in illis illuminatio gloriae Xti." et ad Hebr. 2, 14. „ Mortis ille habuisse imperium" dicitur, simulque ad hocce regnum pertinere asserunt, qui peccando illum sequuntur. Joan 8, 44. quorum pptrea pater est diabolus, qui II Timo. 2, 26. eos laqueis captivos tenet ad suam voluntatem. —
4º Hic autem status diaboli, regnumque ejus manent aeternum Math 28, 41. Judae epla v. 9. „ poenas pro peccatis luit gravissimas, et graviores manent illum in die judicii universorum." Judae v. 9. II. Petri, 2, 4. hinc miseria ejus impurumque atque horrendum negotium satis agnoscitur.
Nota I. Aeternam esse Diaboli poenam ad fidei definita dogmata pertinet, quod patet ex § 17. N. 3. et accuratius patebit in doctrina de poenis reproborum hnum, in qua uberius quoque exponemus, quales sint poenae, quas diaboli cum assectis patiuntur. —
Nota II. Ex dictis sequitur malorum Angelorum naturam peccando corruptam esse, atque in pejus degenerasse; nativas tamen cognoscendi et volendi vires, quas in creatione acceperunt, non amiserunt, indole ergo pollent naturali eadem, qua plura, quam hnes, sciunt, potentioresque illis sunt, in malum tamen objectum conversae vires eorum qualescunque. De non amissa post peccatum indole intellectuali, et voluntatis potentia loquuntur loca omnia ex s. Litt. citata; mendacium enim, artes fallendi, nequitia et malignitas, promtas ad nocendum et ad consilia Dei evertenda hanc indolem supponunt. Res explicari pt per peccatum hnum, quibus peccantibus manent quoque vires nativae, ut deinde dicemus et experientia testatur. —
Nota 3. Qualiscunque autem vis diaboli sit, et qualecunque regnum ejus, ille tmn cum universo regno suo, Deo omnipotenti subest, id enim ex notione Dei fluit,

./.

Dñi universorum et ss. Litt. dicunt, quia dæmones /: Jacob. ait :/ Dm̃ credentes contremiscunt, et Esia spr̃ credidit, Manichæor: et similia placita damnans. Haec ultima observatio opponenda illis, qui doctrinam de diabolo rationi repugnare dicunt, n̄ em̃ duplex principium statuimus, qui Diabolum Deo subeē defendimus. –

§19. Ejus in mundum hominesq; influxus. –

His praemissis ad quaestionem progredimur de influxu diaboli in mundum hnesq;, circa qm̃ nonnulli ad extrema labunt. Sunt em̃, qui ejusmodi influxum simpliciter negent; sunt etm̃, qui plus æquo liberales sunt in illo adstruendo: media sicut ubiq; et hic aurea ē via. Praemittimus aliqua generalia:

1º Quod possibilitatem influxus diaboli in mundum hnesq; attinet, illa n̄ pt negari, contradictionem nullam involvit; ē em̃ nihil aliud, quam actio Spiritus /: et qdm̃ mali :/ in materiam v/. alium spiritum. Sed neq; pugnat cum attributis divinis /: non repugnat oīpotentiæ, dummodo Diabolus Deo subjectus sumat; n̄ repugnat sapientiæ, si modo influxus hicce diabolicus n̄ sit necessitans, ut ipsi restiti nequeat; n̄ contradicit bonitati, si media influxus hujus infringi nobis sint suppeditata :/ modo nota 3. §. antec. attendat, quae potestatem diaboli qualemcumq; Deo proinde subdit, qui n̄ patit finem bonorum per ejusmodi influxum frustrari. –

2º De realitate ejusmodi influxus ratio sibi relicta nil statuere pt; sciens am̃ angelos existere, et per peccatum indolem naturalem n̄ amisisse, si quamdiu boni erant influxum exercere poterant, qua malos illo n̄ destitui probabiliter asserit.

3º Ceterum desuper certitudinem a sola revelatione exspectat, cui in hoc puncto libenter acquiescit, cum possibilitatem rei intelligat, imo probabilitatem agnoscat. –

4º Et qdm̃ revelatio duplicem diaboli in hnes influxum docet, unum in animam per tentationem, alterum in corpus per obsessionem. –

§20. Tentatio diabolica.

Intelligimus nomine tentationis diabolicæ suggestionem rationum a diabolo effectam, quae inducant in peccatum. De tentatione jam

./.

jam diabolica s. Litt. docent sequentia:

I. Diabolus erat, qui ad peccatum allexit Protoparentes, ut infra docebimus, ille Dnum Jesum aggressus e, antequam doctoris munus auspiceret. Math 41, 12. et locis parallelis apud Marcum et Lucam. Ex sanis em regulis hermaneuticis ὁ πειραζων et ὁ διαβολος hoc in loco neq exponi pt de homine qualicunq astuto, multo minus de interna in mente Xti tentatione; sed exponi debet de diabolo stricto ssu sic dicto. Math 13, 39. ad solos apostolos loquens Xtus diabolum appellat, qui zizania inter triticum scrit, quod n aliud vult, quam diabolum ee in causa, qua malae cogitationes suboriant in mente, divinumq Evangelium auferat ex cordibus. Lucae 22, 31. pariter Satanam Apostolos expetere dicit Xtus: „ut sicut triticum cribraret." i.e. tentet, et ad defectionem a fide alliciat. Idem docuerunt Apli; Joan. em 13, 2. ad diabolum refert Judæ proditionem; Act. 5, 3. Petrus a diabolo Ananiam et Saphiram tentatos dicit, et I. epla. 5, 8. ad vigilantiam et sobrietatem Xtinos exhortat, quia adversarius diabolus, tangm leo rugiens circuit, quaerens quem devoret. Joan 4, 7. ad Xtianos ait: „Subditi estote ergo Deo, et resistite diabolo et fugiet a vobis," quae vba inania eent, nisi conaminibus perversis diabolus hnes aggrederet. Paulus ad Eph. 2. „Diabolum vocat principem hujus aëris /: qua expressione influxum illius haud modicum in mundum huncce designat:/ et de eo dicit, quod nunc operet in filios diffidentiæ i.e. in illos, qui virtuti n student, 6, 11. arma induere jubet Xtianos, ut possent stare adversus insidias diaboli; et II. ad Cor. 2, 11. dicit. „ut n circumveniamur a Satana, n em ignoramus cogitationes ejus" i.e. scimus em, eum animo duci nos a veritate et virtute avocandi.

§21. Uberior hujus doctrinae expositio.

Ex his dictis patet, influxum diaboli in hnes per tentationem ee certum, interim tamen n e, cur propter diaboli infestationes timeamus; multo minus desperemus v. peccata, quae committimus, in illum refundentes excusemus, etenim Religio sacrosancta nostra, quamvis has tentationes adstruat, tales qq doctrinas proponit, quae timorem afferunt, oemque peccata excusandi occasionem tollunt. Etenim

1º Docet per Xti victricem redemtionem vim diaboli ee fractam I. Joan 3, 8.

./.

„ qui facit peccatum, ex diabolo ē, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc
„ apparuit filius Dei, ut dissolvat opera diaboli." hoc gō opponendum ē illis,
qui putant, diaboli tentationem repugnare meritis Xti; utut gō diabolus
influere possit v/. influat, nocere tamen ppter Xtum n̄ pt, et id propterea,
quia:
2º per Religionem Xtianam sufficentia media subministrata sunt, quibus
„ quaecunq diaboli insidiæ repellant, I. Joan. 5, 18. „ Oīs, qui ex Deo natus ē,
„ n̄ peccat, sed generatio Dei /: justificatio per Xtum concessa: / conservat eum
„ et malignus /: diabolus: / n̄ tangit eum" i. e. nocere ei n̄ pt, sc: justificat.
„ per Xtum. Ad Ephes. 6, 14-17. „ State gō succincti lumbos vestros in veri-
„ tate et induti loricam justitiæ, et calceati pedes, in praeparatione E-
„ vangelii pacis, et in oībus sumentes scutum fidei, in quo possitis oīa
„ tela nequissimi /: diaboli: / ignea exstinguere, et galeam salutis assumi-
„ te, et gladium spiritus per oēm orationem et obsecrationem." comen-
dat Apostolus contra insidias diaboli sinceritatem et veritatem, per-
petuum virtutis studium, fiduciam in Dm, orationem etc, quorum
oīum erat auctor Jesus Salvator; haec animadversio opponenda ē il-
lis, qui tentationes diabolicas sapientiæ divinæ repugnare, asserunt.
3º Insuper certum ē Dm providentissimum tentationem nullam admit-
tere, quam vincere n̄ possimus, quod Paul. I. Cor. 10, 13. expressis vbis
„ dicit: „ qui Ds n̄ patiet, vos tentari supra id, quod potestis," quod diri-
gendum ē contra illos, qui sanctitati Dei v/. naturæ hominis morali
contradicere diabolicas tentationes putant. Ex hisce sane apparet,
totam doctrinam nil continere, quod minimum offendat, v/. dignita-
tem naturæ humanæ laedat, v/. vō Dei summæ providentiæ adversetur,
hinc etm:
4º S. Literæ volunt, ut anxie distinguamus inter tentationes diabolicas
et inter mali cordis suggestiones, ut potius ad cor pravum oē vitium
„ morale referant, dicente Xto Marc. 7, 21: „ de corde malo exeunt malæ
„ cogitationes." et Jacob. I, 14. „ Unusquisq tentatur a concupiscentia sua
„ abstractus et illectus." ut adeo diabolus neminem unquam laedat, ni-
„ si voluntatem et conscientiam loco cit. I. Joan. 3, 8. „ qui fecit pecca-
„ tum ex diabolo ē." et 5, 18. „ qui ex Deo natus ē, non peccat, eum ma-
„ lignus n̄ tangit." et hinc contra diabolicas tentationes n̄. alia media

/. n̄ alia media et arma suppeditant, quam quae praesto sunt contra quod-
cunq; peccatum loco cit. ad Ephes. 6, 14-17, quae media in aliis locis, ut
Theologia moralis docet, contra quaecunq; peccata adferunt. — Ex quo
facile patet, sicut dum peccat, n̄ pt dm̄ adcusare, sic prorsus n̄ habere
cur in diabolum culpam refundat. His rite perpensis intelligit, a vero
abeē illos, qui liberiores st in illo influxu statuendo, timoremq; animo
incutiunt, n̄ Xtianum. Si una alterve pars ad scripturam provocat, frag-
menta ttm avulsa considerat, sparsa in unum n̄ colligens; media et hic,
ut monuimus, aurea via ē s. Litteris fulta, quam iniens auctor sermo-
nis de Davide et Goliath, qui continet operum s. August. Tom. V.° in appen-
" dice pag. 74. egregie dicit: „Latrare pt, sollicitare pt, mordere n̄ pt, ni-
" si volentem, non em̄ cogendo, sed suavendo nocet, nec contorquet a nobis
" consensum, sed petit." Ceterum si quis quaerat, qualem illa doctrina
in nos habeat influxum, cum distinguere n̄ valeamus inter tentationes
diabolicas et tentationes proprii cordis, et nulla alia media adsint con-
tra illas, quam contra has? monemus: habere hanc doctrinam saluberri-
mum influxum eo, quod nos multo vigilantiores et circumspectos reddit,
qui scimus, ad hostem, quem in pectore gestamus associari facile, et a-
lium adeo potentem, cui certe succumbimus, nisi fortes resistamus in
fide. Quapropter variis speculationibus tmps ne teramus, insistentes po-
tius usibus practicis, qui ex hac doctrina in nos redundant, et quos s. Li-
tere ipse nobis tradunt, cum docent eem, qui peccat, filium diaboli eē,
" ad ejusq; regnum pertinere I. Joan. 3, 7-11. „et sicut similis ei est agendo
" sic similem quoque fore in sorte miserima." Matth. 25, 41. quod quemq;
abstereat a peccatis.

§22. De obsessis.

De obsessis tempore praecipue Xti n̄ ē cur pluribus loquamur, etenim ali-
qua huc pertinentia notavimus jam in doctrina generali Parte II. §15 et
21. reliqua tractant egregie in Archaeologia El. prof. Ackermann
§193 et 199. Sane, qui obsessos tempore Xti negat, non scit legitimum
s. literas interpretandi modum, praeconcepta ducit opinione, et doctri-
nam de Angelis ignorat.

Nota I. Influxus daemonis in idololatriam inter hnes introducendam

/.

./.

et firmandam, tractat Cl. comes de Stolberg in der dritten Beilage des II. Theiles unter der Aufschrift: dreyfacher Charakter des Götzendienstes, Trug, Unzucht, Mord pag. 300 et segg.

Nota II. Pro coronide hujus dissertationis notamus cum Cl. Klüppfelii editore Ziegler pag 189. „Magicam quod attinet, sive artem perficiendi mira ope daemonis, nocendiq. hominibus modis variis, quo revocantur praestigia, incantationes, fascinationes, pacta, et comercium cum daemone arbitramur, quaecunq. de eo rerum genere venditant ee comentitia, aut somnia delirantis phantasiae." Quomodo curator animarum, dum de similibus rebus rumor spargitur, se gerat, et qua circumspectione procedat, docet Theologia pastoralis. —

De Daemoniacis.

Liebermann. Propositio II. Daemones possunt infeste agere in corpora et bona hnum externa.

Probatio. Daemones ex naae suae perversitate ad hominum perniciem semper ee intentos et malis temporalibus, quando Ds id fieri patitur, homines vexare, constans e Judaeoi et Xtianoi traditio, multis scripturae testimoniis suffulta. Legimus in historia Jobi cap I et II, quantis eum cladibus Satanas afflixerit; et quamvis illud, quod Satan comparuerit coram Deo cum s. Angelis, parabolae speciem habeat, in aperto tamen e, et auctoris s. auctoritate comprobatum, saevas illas, quas Job subiit, tempestates a Daemone fuisse concitatas, huncq. hostem ee generis nostri malignum et nocendi cupidissimum. Iterum Psal. 77, 49. legitur: „Misit in eos (Aegyptios) viam indignationis suae; indignationem, et iram, et tribulationem, immisiones per Angelos malos." Tobiae 3, 8. de Sara filia Raguelis dicitur: „Tradita fuerat septem viris, et daemonium nomine Asmodaeus occiderat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam." Zach II. 1. Jezus exhibetur sacerdos magnus stans coram Angelo Domini... et Satan stabat a dextris ejus, ut adversaretur ei." —

Propositio III.

Daemonum possessiones admittere nos cogit scripturae auctoritas et constans Esiae fides.

I. Scriptores Evangelici ita de daemoniacis loquuntur, ut manifestum

sit, quidquid novi exegetæ ab adversō positi declamant, eōs hnēs inlel-
lexisse a malis Angelis infestatos. Nam
1: expressis vbis dicunt, eos habuisse dæmonia. Matth 4, 14. „Oblate-
„runt ei oēs... qui daemonia habebant." Eodem cap. VIII. narrat s. Matth.
„Xtō in regione Gerasenorum occurrisse duos habentes dæmonia. Et Lucas
„cap. VIII. ait: Occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium" ἐχρήτο δαιμονίῳ
„Xcpiora. Ibidem v. 2. de Maria Magdalena dicit: „Ex qua septem dæ-
„monia exierant." Marc XXI. „De qua ejecerat septem dæmonia."
2: Evangelistæ male habentes, seu aegrotos disserte ab illis, qui dæmonia
habebant, distinguunt. Sic Matth 8, 16. „Obtulerunt ei multos dæmonia haben-
„tes; et ejiciebant spiritus vbo, et oēs male habentes curavit." Marc I. 34. „Cura-
„vit multos, qui vexabant, variis languoribus; et daemonia multa ejiciebant
„et nō sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum." Vide Matth 8, 16. Marc 3, 10 et 11.
III. Si opinio de malorum spirituum infestatione merum fuisset judaicæ
superstitionis commentum, Xtus ipse nō sui ātm temporis, sed eium sequenti-
um temporum hnēs in crassissimum errorem induxisset; ita enim in hac
re egit, ita palam locutus e, ut oēs, qui in eum crediderunt, hanc opini-
onem, si nō habuissent, ab eo accipissent. Luc. XI. ostendit se in digito
Dei daemonia ejicere, nō in principe daemoniorum; regnum suum op-
ponit regno Satanæ, suamq; divinam missionem ex eo probat, quod
ipse fortior sit satana, eumq; vbo suo exire cogat ex iis, quos occupa-
verat. Luce XIIII. cum mulierem aegrotam sanasset, expresse ait de-
„monem hujus infirmitatis auctorem fuisse v. 16. „Hanc filiam Abra-
„hae, quam alligavit Satanas ecce decem et octo annis, nō oportuit solvi
„a vinculo isto die Sabbathi?" Alis in locis Xtus dæmones expressis vbis
„alloquit, illisq; imperat cum summa potestate. Marci IV. „Caminatus est
„spiritui immundo dicens illi: obmute et exi ab eo." Lucæ IX. 42. „Increpavit Jesus spiritum immundum." Cum illi
occurreret daemoniacus in terra Gerasenorum Marc. V. ad daemonem
„vba dirigit: „Exi immunde Spiritus ab hne." tum interrogat: „Quod tibi
„nomen est? Legio." Et cum deprecaret, eum Spiritus dicentes: „Mitte nos
„in porcos, ut in eos introeamus; concessit eis statim Jesus; et exeuntes spi-
„ritus immundi introierunt in porcos." An forsan morbus viri illius

totum subito porcorum gregem corripuit? Sed et illa Xti cum dæmone ser-
mocinatio quam insulsa eet et ridicula sublato dæmone! Dicamus potius,
quanta impietas, ejusmodi quidquam de Xto judicare!
Accedit et illud, quod Xtus n̄ tm̄ spectante et audiente populo ita locu-
tus fuerit; sed et privatim cum solis discipulis agens, quos diligentius in
iis, quae ad regnum coelorum spectant, erudiebat. Sic Lucæ X. quando di-
„ scipuli peracta praedicatione ad eum reversi cum gaudio dixissent: „Dne
„ etm daemonia subjiciunt, nobis in nomine tuo"... n̄ tm̄ hanc eorum opini-
„ onem n̄ correxit, sed confirmavit potius, cum illis respondit: „Videbam sata-
„ nam sicut fulgur de coelo cadentem."
III. Novum huic argumento pondus accedit ex eo, quod Jesus discipulis suis
potestatem concesserit ejiciendi daemones et ita quidem, ut hanc potesta-
„ tem expresse ab ea curandi infirmos distinxerit. Marc. III. 15. „Dedit eis
„ potestatem curandi infirmos et ejiciendi daemonia." Marc 16, 17. 18. „Si-
„ gna eorum, qui crediderint, haec sequent: In nomine meo dæmonia
„ ejicient. Supra aegros manus imponent et bene habebunt." An hic
populi opinionibus accomodavit se Xtus, cum ita jam ascensurus ad Pa-
trem solos discipulos alloqueret?
IV. Eadem in actibus Apostolorum narrant, quae in Evangelio; eadem q̄q
„ Apostolorum, quae Xti, agendi ratio fuit. Auctor V. 16. dicit: „Concurrebat
„ multitudo vicinarum civitatum, afferentes aegros et vexatos a spiri-
„ tibus imundis, qui curabant oes." Omni attentione dignum e, quod Act.
„ 19. legit: „Cum Paulus Ephesi versaret, super languidos deferebant
„ a corpore ejus sudaria et simicinctia: et recedebant ab eis languo-
„ res, et spiritus nequam egrediebant"... (v12). Ne am dubium ma-
neret, de daemonibus ibi agi eorumq infestatione, statim addit v. 13,
quid Judæis quibusdam exorcistis contigerit, qui nomen Jesu invo-
„ cabant super eos, qui habebant spiritus malos. „Respondens spiritus
„ nequam dixit eis, Jesum novi et Paulum scio, vos am qui estis? Et in-
„ siliens in eos homo, in quo erat daemonium pessimum, invaluit con-
„ tra eos. etc." Idem Aplus Act. XVI. spiritum Pythonis ejecit ex puel-
„ la: v. 18. dicit: „Dolens am Paulus et conversus spiritui dixit: Prae-
„ cipio tibi in nomine Jezu Xti exire ab ea; et exiit eadem hora."-
Manifestum igit e eo tempore, quo Xtus et Apostoli vivebant, mul-
tos extitisse a daemonibus infestatos. Neq em de hoc dubitare pt,

pt, quisquis sensum alqm Religionis retinuit. Rem tangm certam et indubitatam tradunt scriptores Evangelici; sed et Xtus ipse et Apli ita constanter se gesserunt, ut si error subeet, is merito in Xtum et Aplos refunderet.

V. Facillimum cet, ea, quae in scripturis apertissime praedicantur, etm ex veterum testimoniis, ex ssu et praxi totius Esiae probare. Oīs em retro antiquitas, et proximiones Aplorum temporum Patres, n ttm in eo conspirant, veras fuisse illas daemonum possessiones, quae in s. litteris narrant; sed in suis temporibus similia contigisse testant, et daemones invocato Jesu nomine ex hominibus expulsos. Ad finem adhuc saeculi secundi tam frequentes erant daemonum possessiones, tam certa qq Xtianorum in daemones potestas, ut ausus sit Tertullianus in Apologetico cap. XXIII. Imperatorem et Romanos ita compellare: „Edat hic aliquis sub tribunalibus vestris, quem a daemone agi constet; jussus a quolibet Xtiano loqui spiritus ille, tam se daemonem confitebit de vero, quam alibi Dm de falso. Nisi se daemones confessi fuerint, Christiano mentiri n audentes, ibidem illius Xtiani procacissimi sanguinem fundite. Quid isto opere manifestius, quid hac probatione fidelius? Dictis n stetis, si oculi vestri et aures permiserint vobis." –

Multa alia veterum Patrum testimonia praetermittimus; neq em ea negant adversarii, sed explodunt, majori utiq supercilio, quam ratione. Nam hnes isti nullius plerumq studii, et levissimae doctrinae multo se celeberrimis quibusve Esiae Patribus doctiores putant, vix adhuc scripturae parcentes, quam hac ttm lege retinent, ut oem, quam ipsi volunt, formam induat, neq de vi sibi illata conqueratur. Constans Esiae traditio v. ex solo exorcismorum usu, qui a primis saeculis in Esia perduravit, evincitur. –

Argumenta adversariorum.

Objiciunt contra I. Proposit. 1º Indignum e Deo, hnem coecum et imbecillem tot acerrimis hostibus objicere, qui eum ttis adoriri insidiis possent, tot incursionibus sollicitare, ut ab illis cavere n valeret. 2º Xtus in mundum venit, ut opera diaboli dissolveret (I. Joan. III.) Ispe moriens expoliavit tartareas potestates; palam triumphans illos in semetipso. (Coloss. II. 15). Ergo diabolus jam nihil juris habet in hnem, neq eum tentare pt ad malum, sed unusquisq tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus. –

Resp. I.) (Jac. I. 14.) — Deo equidem indignum est hominem inermem nullo munitum praesidio, nullis ad vincendum armis instructum cum potentissimis hostibus committere. Verum longe haec sunt a divinae providentiae consiliis. Hostes quidem experimur nobis multo valentiores, et odio incitatos implacabili; at nec quantum, nec quamdiu volunt, tentare nos aut vexare possunt, sed omnis eorum potestas Dei nutu et permissu gubernatur. Porro satis superque admonemur in scripturis, ut solliciti simus ad praecavendas daemonum molitiones, ut fortiter resistamus in fide, nec socordia aut ignavia torpeamus. Tentationis hic locus est, hic probanda virtus, hic promerenda corona est. Multa certantibus parata sunt auxilia, praemia vincentibus magna nimis. Vires quidem nostrae in tam pertinaci certamine non sufficiunt, sed facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam. Fortis est, quem Deus adjuvat; aderit autem Deus, si viribus nostris diffidentes, et omni spe incolumitatis nostrae in Deo collocata, pie, casteque a Deo petimus, ne nos tentari sinat supra id, quod possumus, sed faciat etiam cum tentatione proventum, ut possimus sustinere (I. Cor. X.)

Resp. ad II. Xtus revera satanam vicit morte sua, et triumphum de illo egit, qui habebat mortis imperium. Unde et illud verissimum est, diabolum nihil in nos juris habere, nisi volentes jugum subeamus ignominiosae servitutis. — Sed et neminem potest in sua potestate retinere, qui pristinae nobilitatis memor ad Dominum, quem sponte reliquerat, recto et sincero animo revertitur. Locus ex s. Jacobo citatus ad rem non pertinet. Scopus Apostoli est, ostendere, Deum nemini auctorem peccati esse, nec esse posse; omne autem peccatum ex prava hominis voluntate prodire. Verum sicut concupiscentia sola proxima causa est omnium peccatorum, ita multae esse possunt ejusdem mali occasiones et causae remotae. Neque daemones, neque mundus, neque perversi homines, qui daemonum voluntatibus subserviunt, nocere alia ratione possunt, quam cum malas cupiditates ita vitiorum illecebris inflammant, ut homo propria voluntate in interitum ruat. —

Objectio II. Notum est vocem spiritus antiquitus non raro fuisse adhibitam, ad affectiones quasdam animi et mentis commotiones designandas. Inde factum est, ut, quemadmodum bonae motiones a Deo in anima excitatae angeli boni dicerentur; ita ex affectibus, et perturbationibus a mala cupiditate excitatis daemonia exorta sint, seu fides malorum spirituum, quos vulgus superstitiosum sibi finxit in hominum perniciem conjuratos. —

Respon. negat. conseq. Quod vox spiritus in scripturis saepius tropice adhibeatur, non inficiamur; sed falsa est, quae exinde deducitur, conclusio. An non ignis, aut aër, aut alia hujusmodi multa in scripturis usurpantur, ad motus animi significandos, aut alios effectus physicos, aut morales? An ergo nihil sunt revera existens? Nugantur certe, qui ita concludunt. Nos sicut bonorum spirituum, ita et daemonum existentiam, eorumque multiplicem cum hunc nexum ex illis scripturae locis probamus, in quibus manifestum est de entibus realiter existentibus sermonem esse. Sic Jacobi II. 19. legitur: „Tu credis, quoniam unus est Deus; bene facis; et daemones credunt, et contremiscunt." Quis hoc loco motus et affectiones animi intelligat?

Contra II. et III. propositionem.

Argumentum Ium: 1º Multi ex veteribus crediderunt, daemones nihil aliud esse, quam animas hominum emortuorum. 2º Ipsi antiquiores Patres ea, quae de daemoniacis in s. litteris dicuntur, vario sensu interpretati sunt; atque morbos, aut persecutiones malorum hominum, aut vitia hominum dominantia intelligi fatentur. Ergo etc. -

Respon. ad I. neg. conseq. Quid gentiles, quid multi etiam inter Judaeos de daemonibus senserint, ad nostram quaestionem non pertinet; multa enim apud eos confusa erant et vaga. nostrum est inquirere, quae Xti, quae Apostolorum, quae Xtianae Esiae doctrina fuerit. Cum evidens sit, Xtum, quando de daemonibus locutus est, non animas hominum intellexisse, sed angelos malos, ejusdem cum diabolo et satana naturae, et ad ejus regnum pertinentes; quis non videt eum potius falsas Judaeorum opiniones correxisse, eisque genuinam substituisse de diabolo ejusque angelis doctrinam?

Ad II. neg. ant. Veterum omnium unanimis sententia est, daemonum infestationes, quae a s. auctoribus narrantur, in sensu obvio et proprio esse accipiendas. Si qui ad populi fidelis instructionem sensum moralem consectati sunt, litteralem non tantum non excludunt, sed supponunt potius. Ita s. Gregorius cum de Maria loquitur, de qua, ut scriptura refert, septem daemonia exierant, ait: „Quid per septem daemonia, nisi universa vitia designantur? Constat autem eundem s. Patrem in omnibus fere evangelicis factis ejusmodi explicationes misticas quaesivisse.

Argum II. 1º Xtus et Apli daemones alloquendo vulgi opinionibus sese ac-

accomodabant, quod pessima quaeq; morbor genera daemoni adscribebat.
2°: Xtus ipse potestatem, quam habuit ejiciendi daemones, cum illa com-
parat, quam exorcistae Judeor exercuerunt: Matth 12, 27: „Si ego in Belze-
„bub ejicio daemonia, filii vestri in quo ejiciunt? At nemo dicet daemo-
„nia revera ejecta fuisse ab exorcistis Judeor. Ergo etc. –
Respon. ad I. neg. anter. Ex eo, quod populus ad superstitionem pro-
clivis saepe daemonum infestationi adscribat, quae morbi naturalis
effectus est, n sequit, nullas unqm daemonum possessiones exstitisse. Con-
trarium potius ex hac ipsa populi persuasione colligendum e. Sicut fal-
sae prophetiae veras, falsa miracula vera exstitisse probant; sic falsae
obsessiones veras n destruunt, sed magis confirmant. Nos nullatenus
contendimus, vera ee, quae diversis temporibus per vulgus sparsa sunt,
de daemonum excursionibus et maleficiis; haec em ut plurimum frau-
dis aut ignorantiae facta sunt. Stricto examine et magna cautione in
hac materia agendum e, id qd ipse egit, et ministris suis observandum
praecepit Exta. At contendimus impossibilia ee facta ejusmodi, eaque
absq; temeritate negari n posse, si fidem historicam habent, neq;
absq; magna impietate, si divina auctoritate fulciunt. –
Respons. ad II. Christus ubi potuit argumento ad hominem ut vocant,
secum diceret: Sunt etm inter vos, qui dicunt, se ejicere daemonia; verum,
an unqm reperius e quisquam, qui contenderet, se potestatem depellen-
di daemones a daemone habere? An non insanire vicius eet hoc iste?
Respondent alii, Xtum de suis discipulis loqui, quibus ipse potestatem
in daemones concesserat. Id verum, maximum fuisse discrimen in-
ter opera, quae a Xto fiebant, et Judeor exorcismos; unde et popu-
lus totus in admirationem raptus e quando Jesum vidit imperi-
„um in daemones exercere. „Quidnam e hoc? Quaenam doctrina haec
„nova? Quia in potestate etm spiritibus immundis imperat, et obe-
„diunt ei." Marc I. 27.
Argumentum III. Nemo facile persuadere sibi potuit, eo prae-
cipue temporis curriculo, quo Xtus publicam inter hnes vitam egit,
tm exstitisse numerum daemoniacorum, cum nec antea, mendicor
fiat, neq; postea ejusmodi amplius reperiantur. Ergo etc. –
Responsum. Quid ante et post Xtum factum sit, necesse n e opere
sius examinare; videamus, quae in probatione dicta sunt argumento V.

/ argumento V.° Tatemur am hujus rei exempla nullibi frequentius, qm in W. F. historia occurrere. Quis am facta historica referens, rationem reddere cogitur, cur eo praecise tempore, et n alio illa facta contigerint? An iis forsan fides historica deest? Sed si oia habent, quae ad fidem faciendam requiruntur, si insuper (quod iis dictum ee volumus, qui se Xtianos nominant) infallibili auctoritate nituntur; tunc certe nescimus, quo eos nomine appellare debeamus, qui gravissima facta n ex fidei criteriis, n ex historicis monumentis, sed ex suis ineptis et levissimis conjecturis aestimant. Praeterea n indignum putamus Dei providentia, ut eo praecise tempore major diabolo potestas daretur in hnum corpora, quo Xtus apparuit. Hac si qdm ratione Xtus se victorem diaboli palam probavit, et visibili operatione invisibilem victoriam, et Incarnationis saluberrimum finem indicavit. „In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli." I. Joan. III. 8. –

§23. Usus practici doctrinae de Angelis.

Hisce absolvimus oem doctrinam de Angelis, haec vo doctrina:

1.° Infinitam Dei potentiam et majestatem docet, qui excellentium horum spirituum auctor e.

2.° Immensum regnum, entium moralium repraesentat ad quod et nos tanquam cives pertinemus, quod cor nostrum elevat, et verorum bonorum veraeq destinationis nostrae, n permittit ee immemores. —

3.° Exhortatur, ut cultum condignum Angelis bonis, entibus adeo sublimibus impendamus, talem quidem, qui praeclarae eorum indoli et probatae sanctitati convenit, referendum tamen ultimo ad creatorem, qui eos Angelos fecit.

4.° Huc porro pertinent, quae §13. de influxu salutaris doctrinae de Angelis custodibus, in virtutem et tranquillitatem nostram diximus.

5.° Quae monuimus §21. de fide in dogma: Satanam existere, et in mundum influere.

6.° Oibus am viribus enitamur, ut regnum Dei magis magisq propagetur inter hnes, ut voluntatem Dei tam prompte faciant atq libenter, ut Angeli Dei in coelis exequuntur, regnum vo diaboli oi studio evertere conemur, tenebras dispellendo, mendacia fugando, virtutem et veritatem sincero corde amando. — — — — —

Caput tertium.

De hominis creatione.

§1. Nexus et Momentum.

Ab angelis ad hnes transimus, alteram entium rationalium et moralium speciem. Ejus ante oia consideramus creationem, objectum, quod oem nostram attentionem meret. Solvit em hoc tractatu prima, quae quemque exagitat quaestio: unde sum et quid de me fiet? Sane dedeceret nos, si in hac prima quaestione essemus hospites et peregrini, quae insuper nisi solvat, in diversos, ut historia docet, inducit errores valde periculosos. Tria am praecipua st, quae in hoc capite tractant, npe: quaerit, de hominis creatione, destinatione et statu, quo e manu Dei progressus est. –

§2. Notio hominis. –

Non repetemus h. l. ea, quae ad philosophica potius studia pertinent, et ex illis nota st, exponentes ttm, quae respectu religioso quoad hnis naturam credenda sunt. Hominis nomine intelligimus ens finitum, anima rationali et corpore organico constans, nectit go quasi ho mundum spiritualem et organicum, ex utroq elemento partes constitutivas recipiens; animam am rationalem seu spiritum et corpus organicum, adeoq elementa n quantitative, sed specifice diversa, hnis ee partes constitutivas, expressum fidei dogma e. Praetereuntes argumenta philosophica ad s. litteras provocamus, et nominatim ad Eccl. 12, 7. „Et revertat pulvis in terram suam, unde erat, et spiritus redeat ad Dm, qui dedit eum." Math 10. 38. „Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam am n possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest et corpus et animam perdere in gehennam." Jacob am ait: „Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est. quibus textibus perpensis patet:

1º Discrimen et qdm essentiale ee inter animam hnmanam et corpus.
2º Terrestre e hoc, et alteram coelestem.
3º Perire posse corpus, n item animam, sed ee imortalem.
4º Vitam oem corporis pendere ab anima.
5. Hanc animam ee spiritum.

Haec spr fuit Esic qq doctrina. Silemus Patrum testimonia, in re

./. ~~n~~ nota, unicè provocantes ad Concil. Lateran. IV^um, quod in fine canonis §2. cap. 1. citati, postquam dixisset naturam angelicam et mundanam a Deo creatam ee, addit haec vba: „Et deinde humanam quasi comunem et spiritu et corpore constitutam."

Corollarium I. Quodsi anima hna spiritus e creatus, sequitur ee simplicem intellectu et voluntate atq libertate praeditam, ee culturae progressivae capacem, quae oia disciplinis philosophicis et Theologiae morali relinquemus uberius demonstranda; notamus am oes propositiones tot dogmata sunt, ee, quia ex naa spiritus ultra fluunt, animae am natura spiritualis dogma expressum est. —

Corollarium II. Hominem facultatibus inferioribus et superioribus, quoad intellectum et voluntatem praeditum ee pari certitudine sequitur, quia ad mundum spirituum et ad mundum organicum pertinet. —

§3. Hominis praestantia.

Hunc jam hnem cetera entia creata terrestria multum et dignitate, venustate et pulchritudine superare, n e cur multum exponamus, id em confessum e oibus, indolis enim rationalis et moralis, qua ad ipsius Dei cognitionem ascendet, illius voluntatem agnoscat et faciat, rerum insuper plurimarum cognitionem sibi comparet, imo ex praemissis rerum futurarum abdita colligere sciat, non coeco instinctu ducatur, sed fines liberos sibi proponere, et ad optinendos media apta eligere valeat, conceptus mente formatos verbis articulatis vestiat, et quae sunt similia, ipsi soli in terris competit, quo respectu pulcherrime sacer Psaltes dicit: „Dm paulo minus ttm ab angelis hnem minorasse." Psal. 8. 6. Sed insuper et externe pulchre ornatus, vultu ad sidera erecto, blanda facie venustatem praeseferente, nervis oium animalium tenerioribus instructus, amplissimo cerebro intellectus organo gaudens, manibus digitisq ad opera stupenda efficienda pollens, oia quaecunq animalia corpore qq superat, et neq a longe pt cum iis comparari, corpus item hnum qualecunq aeris, frigoris, caloris q temperiem sustinet, diverso licet cibo nutritum, oia in usum suum convertit, incredibilia tolerat, et sustinet, quod nulli animantium, quae v/. certo elemento, v/. climati v/. nutrimentorum generi adstringuntur, contingit. Sic vere Dnum naae se monstrat, in quam animatam et

inanimatam dominium exercet. Haec si hnem in naturali ejus indole consideremus, plenaria ejus dignitas intelligitur, deinde ex enumerando statu hominis, dum e manu Dei egrederetur. —

§4. Hominis creatio.

Hujus hnis adeo praestantis creatio, in s. Litt. narratur Genes 1. 2; quae duo capita st fragmenta diversa rem eandem narrantia, et qdm in cap. 1º versu 26. postqm creata eent reliqua, die sexto Ds loquens inducitur: „: Faciamus hnem ad imaginem et similitudinem nostram, ut praesit piscibus maris, et volatilibus coeli et bestiis universaeq terrae, oique reptili, quod invenitur in terra." v. 27. immediate haec ipsa narratio facta describitur: „Et creavit Deus hnem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et foeminam creavit illos." Sequitur dein benedictio, de quo inferius. —

Praeter haec in cap I. quoad hominis creationem nil occurrunt, uberior am modus describitur cap. 2º sequenti ratione v. 7º „Formavit am Ds hnem de limo terrae, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitae. נִשְׁמַת חַיִּים i. e. spiritum vitalem a נָשַׁם spiravit, „et factus e ho in animam viventem." Quod go in capite antecedenti simpliciter dicitur „creavit Deus." וַיִּבְרָא quasi imediato voluntatis actu hnem produxerit, in hoc capite accuratius explicatur, nempe: formasse Dm corpus hnis ex terra, pulvere antea jam creato, quem etm propter hanc ex terra originem Adamum vocavit, quasi fuscum ab arabico (: adema :) fuscus fuit; huicce jam corpori e terra formato vitam indidit per animam, nam sub spiraculo vitae intelligendam ee animam, quae immediate a Deo fuit data, etsi ex vocabulo per se n intelligatur, intelligitur tanm ex multis s. Scripturae locis, quae immediate a Deo repetunt (: ut supra §2º.). Sic primus ho a Deo creatus. Versu am 18. Ds rursus loquens inducitur: „n e bonum hnem ee solum, faciamus ei adjutorium simile sibi." quibus obis s. Auctor transit ad mulieris creationem, quae sic describitur v. 21 et 22.: Immisit go Dnus Ds soporem in Adam, cumq obdormivisset tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea, et aedificavit Dnus Ds costam, quam tulerat de Adam in mulierem, et adduxit eam ad Adam." Sic go sicut Adam imediate erat creatus quoad corpus e terrae pulvere; sic pariter mulieris creatio mediata e, ast ex particu-

particula viri aliqua jam existentis. Adam vō hanc mulierem aspi-
„ciens v. 23. exclamat: „Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea
„haec vocabit„ virago [: ischa :] quoniam de viro sumpta est." Sacer am auc-
„tor super hanc creationem reflectens addit: „quam ob rem relinquet ho
„Patrem et matrem suam, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne
„una." Illis vbis sanctitatem matrimonialem, ac tenerrimum atq; intimum
inter conjugatos amorem huicce creationis mulieris ex viro super-
„struens.

§5. Reflexiones super eandem creationem.

Sic quidem creatio hnis narrat in s. Litteris, sic quaestio solvit, unde ge-
nus humanum traxerit exordium; propter rei momentum, diversosq; ad-
versarios annectimus reflexiones sequentes: -
1: Quidem quaerit, an sua literali illa st accipienda? quam in rem affir-
mative respondemus, iisdem nixi argumentis, quibus et quo sua lite-
ram secuti sumus in narratione creationis universi, et globi terraquei
[: cf. c. I. §6 :] Et quidem priora hnia argumenta ex integro huc qq pertinent:
sic etm illa, quae N: 6 et 7: quoad patres et Esiae sensum notavimus;
quod cum attinet numerum 4 et 5. specialia loca citamus, quibus in a-
liis libris biblicis A. et N. T. haec historia literaliter accepta reperit
„v. g. Eccl. 12, 7. „Revertat pulvis in terram unde erat." Tobias 8, 8. ad
„Deum precat: „Tu fecisti Adam de limo terrae, dedisti ei adjutricem
„Evam." Eccl. 7, 1. „Ds creavit de terra hnem, et secundum imaginem
„suam fecit eum" v. 5. „creavit ex ipso adjutorium simile sibi." Xtus
porro etm abfuit, ut illam narrationem mythum habeat, ut potius eam
literaliter accipiens, ei indissolubile matrimonium superstrueret
„Matth 19. 16: non legistis, qui hnem fecit ab initio, masculum et foem-
„nam fecit illos et dixit: propter hoc dimittet etc." Similiter Paulus I.
„ad Timoth. 2, 13: „Adam primus formatus e, deinde Eva." I. Cor. 11. 8-12.
„: n vir ex muliere, sed mulier ex viro, etenim n e creatus vir propter
„mulierem, sed mulier propter virum." et 15, 47. ad originem Adami ex
„terrae pulvere alludens, appellat eum terrenum, dicens: „primus ho
„de terra, terrenus." Sic go et in hoc comate sequentes Xtum et Apostu-
„los manemus in sua literali, praecipue cum, quo ab aliorum sententia
patronis, in medium proferunt, n difficulter solvant. Putant en duo
haec fragmenta sibi eatenus repugnare, quatenus pro diversimode par-

narrat, facta. Ast paulo accuratius inspicienti patet primum fragmentum narrare generaliter rem ee factam; secundum am uberiorem modum explicat, quodsi ex secundo fragmento modum desumimus, inest eadem sententia, quae primo masculum et foeminam Dm creasse hnes. — —
Quodsi dicunt mythum redolere, Deum figuli instar corpus Adami e terra formasse, reponimus difficultatem in textum inferri, ubi nulla e, modo sumat, ea humana ratione ee expressa, quin de laborioso opere cogitet, pariter ad ornatum sermonis referimus locutiones Dei, quae adferunt, et consilia, quae inire videt. —
Mythum confirmari asserunt eo, quia posita veritate creationis Evae ex costa viri, hic ante Evae creationem monstrosus, deinde vo mutilatus ee debuit, cujus tnm mutilationis in viris posteris nullum e vestigium. At hi n perpendunt disparem rationem ee inter Adamum et posteros viros, quia qualiscunq illa pars Adami, ex qua formata e Eva, fuerit, necessario in illo solo fuerat ob finem credendae Evae; ex quo sequit, illum nec monstrosum, nec mutilatum unquam fuisse, sed sapienter creatum, pro fine praedicto. — Si quaerunt, qualis fuerit ratio sic creatae Evae? reponimus: etsi nesciremus illam, id contra historiae veritatem nil probare, qui in genere creationis actum ignoramus, detegimus am finem praeclarum in ipsa conjugalis consortii sanctitate et firmitate, quae in ipsis s. litteris huic creationi superstruit. —
2º Quod attinet vba: faciamus hnem", absit, ut quisquam cogitet, verbis istis designari deliberationem divinarum personarum, aut consilium Dei cum Angelis initum; designat em hic distinctus loquendi modus perficiendi operis dignitatem. Pulchre propterea s. Chrysostomus in illa vba comentat, Homil. 8. in cap. I. Genes. dicens: „Vide hodie quanta verborum diversitas, non em jam dicit: fiat ho! sed quid? Faciamus hnem; quid hoc novi, quid insolitum? quisnam ille, qui formandus? ad quem faciendum opifici tanto consilio et circumspectione opus? Ne mireris dilecte, ho em inter visibilia oia dignitate praecellit, propter quem condita sunt oia." Quod attinet pluralem numerum, multi in eo pluralem majestaticum agnoscunt; alii de consulto Spiritum S. auctorem movisse dicunt, ut pluralem scriberet, ad Trinitatis mysterium indigitandum, ea oium patrum sententia est.
(: Confer Dereser II. Editio Tom I. pag. 9.)

3º Ceterum haec narratio de hnis creatione uberrimos habet usus practicos. nam fragilitatem corporis humani docet, dignitatemq; animae humanae et praerogativam simul super oes res creatas, conjugalem amorem instillat, et sanctitatem matrimonialis vinculi exhibet, justamq; foeminae sub viri potestatem subjectionem. Cf I. Cor. 15, 47. 11. Caput ejusdem. —

§6. Adamus et Eva generis humani Protoparentes. —

Mirum cui videri poterit, quomodo praemissis demonstratis separatum §. sub hac inscriptione ponamus, et tamen id nequaquam superfluum propter illos, qui Coadamitas v/. Praeadamitas statuerunt, aut statuunt i.e. qui sumunt cum Adamo et Eva simul plures generis humani Protoparentes ee creatos, v/. vero, qui cum Isaaco Peyrerio, gente Gallo, patria Burdegalensi sectae Calvinianae addito, duo Geneseos exposita capita de diversis hominibus tractare opinantes statuunt ex illis, de quibus sermo e. c. 1. prodiisse Ethnicos, ex Adamo vo cujus Genesis narrat, c. 2º ortum traxisse Judaeos. —

Contra hos jam qualescunq; defendimus Protoparentes strictissimo ssu: fuisse solum Adamum et Evam et ab his oe genus humanum ducere originem, quod sequenti ratione probamus:

1º In ipsa Genesi nullum prorsus vestigium occurrit, in 2º capite de aliis hominibus sermonem ee, qm in c. I, sed sunt diversa fragmenta rem eandem narrantia. cf §. anteced. Insuper Introductio in libros S. V. F. de fragmentis Geneseos. - potius. —

2º Plura in ipsa Genesi inveniunt, quae Protoparentes unicos, Adamum et Evam dicunt, v.g. c. 15, 1. 2. Moses dicit: „Hic e liber generationis Adam in die, qua creavit Ds hnem, ad similitudinem Dei fecit illum, masculum et foeminam creavit illos, et benedixit illis." Quo in loco benedictio, quae occurit c. I. 28. ad Adamum dicta narrat, qui ex hypothesi Peyrerii secundi capitis ho diversus e ab hne primi capitis, quem am Moses identicum et unum repraesentat. Neq; affirmare potuisset s. auctor c. 2. v. 5. hnem n fuisse, qui terram colleret, si ante Adamum exstitissent alii, nec Eva c. 3. v. 20 nominari potuisset mater cunctorum viventium, si qui fuissent ex genere mortalium, qui Adamum et Evam aetate, aut aevo praecessissent. —

3º Alii libri A. T. hanc eandem enuntiant sententiam e. g. Lib. I. Paralip. 1. 1. „Ab Adam oīs genealogia inchoatur." Sapient. 10. 1: de Sapiente dicitur: „Haec illum, qui primus formatus e a Deo, Pater orbis terrarum, cum solus eet creatus, custodivit." pariter:

4º N. T. Lucae 3, 23-38. genealogiam Xti usq. ad Adamum ducit, de quo expresse addit „qui fuit Dei" i. e. imediate a Deo creatus. Dissertissime am illud Paulus enunciat, qui Act 17, 26. dicit: „Fecitq. Ds ex uno oe genus humanum, inhabitare super universam terrae faciem." quapropter

5º Haec fuit semper Esiae doctrina s. patrum testimoniis firmata, definitio inferius citanda de peccato Originali exstat in Concilio Trid. ses. 5. can I. Nec negavit hanc universalem fidem Peyrerius, qui in epta ad Philothymum fatetur, se sententiam propugnare, quae doctrinae oium theologor, patrum et conciliorum sit diversa. Cf. Natalis. Alex in Hist. V. T. Diss. III. Tomo III.

6º Insuper notamus hanc doctrinam rationi accurate satisfacere, nam unus pater et una mater sub provida Dei manu sufficiunt ad terram hominibus replendam; quodsi vo unitatis numerum transgrediamur, numerus certus n pt assignari, id quidem ratio statuit in usu theoretico, ea am doctrina etm rationem in usu practico tranquillat, quia universalem oium amorem communis illa ex uno patre et una matre origo docet, utpote qui tali modo vere sumus fratres oes. Denique:

7º Causae, cur plures protoparentes assumantur n ttm n st graves, sed plane n sufficientes, diversa em structura, color diversus etc. n indigitant diversam originem, et facile ex climatis diversitate, solis influxu, varia vivendi ratione explicantur; oīs em historia hominis naturalis docet, eadem oes praeditos ce natura, quapropter, ut experientia docet, et nigri nativitate hnes, si in frigidius transferantur clima, in tertia vl. certe quarta generatione albescunt etc. Quae am Peyrenius adducit, utpote legi etm in Genesi, fecisse sibi Adamum et Evam perizomata 3, 7. Cainum progressum ce foras, quod indigitat urbem inhabitatam, quae oia supponant artes excultas etc. minutiae sunt fere ridiculae, legi possunt in Klüpfelii editione IIa. Sic go hocce dogma probavimus, quod magni oio momenti e, cui universitas peccatioriginalis, sicut redemptionis necessitas superstruatur; prout monet Paul. ad Rom. 5, 12. et I. Cor. 15, 21, quod inferius videbimus.

Nota. Ab his gō protoparentibus descendere sē genus humanum, certum ē, et voluit id quidem Deus omnipotens fieri per generationem carnalem, ad. dens neocreatis protoparentibus hanc benedictionem Genes. 1, 28. „Crescite et multiplicamini et replete terram" quem in finem masculum et faem. nam creavit dō hnes. Cum jam hnes constent corpore et anima, quaerit, quod proprie per generationem ad posteros tranomittat? Consentiunt ees, posteros corpus trahere ex parentibus, n idem consentiunt, quod ani. mam attinet; eam super rem jam antiquitus diversa vigebant sententiae, quas profert s. Augustinus Epla 28 ad s. Hieronymum, quor vō aliquae ab Ecia rejecta st tamen falsae. Et qdm huc pertinet sententia Praeexistentianorum, quae animas antequam cum corporibus jungunt, ex. stitisse sumit, et vl. sponte in corpora migrare vl. detrudi, ut poenas luant. Rejecta ē haec sententia, quae ē Platonicorum et Originis in Concil. Con. stantinopolitano II.; porro Emanatistarum, qui sumunt, particulam ex substantia Dei progressam, ee animam, haec Gnosticorum et Priscillia. nistarum sententia uno ore a patribus rejicit, et damnata fuit a Con. cilio Toletano I et Bracarensi II.

Alia sententia ē Traducianorum, qui animam de anima ee, ut lumen de lumine per traducem putant; sumunt hi per generationem sicut corpus propagari animam. Placuit haec sententia Tertulliano, et alis, sed n per. spicis, quomodo anima, cum particulis n constet vl. dividat, vl. in genere propaget. Demq Creatianorum, qui tenent animas successive creari, et corpori uniri, quae sententia verisimilior et communis fere ē, a PP. qq probata, quorum plerq tenent carnem ex carne ee, spiritum a Deo, et nullis prorsus difficultatibus premit; consentiens ē porro loco Paulino ad Hebr. 12, 9. in quo Paulus carnem opponit Patri i. e. Deo. Teterum fir. ma fide tenendum ē, corpus e terra ee, animam a Deo, sive in posteris mediate, sive immediate a Deo sit, ad dogmata certa n pertinet. —

(Adjuncta.) Sententiae quoad originem animae humanae.

I. Emanatianismus, qualenus anima humana particula e divina sub. stantia promanantes statuunt. Istam sententiam tenebant Stoici, Ma. nichaei, Gnostici, quae am falsa ē, nam s. Scrip. dicit: „Ego sum Dō et non mutor." „Tu am idem ipse es, et anni Tui n deficient." Dō gō e

./.

inviolabilis et immutabilis; anima am̄ nostra ē mutabilis e bona mala et e mala bona fieri pt. Ds ē aeternus, anima contingens.

„ Objectio. Moses dicit: „ Et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ."

Refutatio. Spiratio Dei triplici sub respectu considerari pt 1/. quatenus spiravit Spiritum s; gō ex dvna substantia 2/. quatenus creavit Spiritus sc: Angelos ex nihilo. 3/. quatenus producit animas bestiarum, gō ex materia. Ex his prima et tertia spiratio in hnem n̄ quadrat, restat itaq tm secunda.

II/. Praeexistentianismus, quatenus animæ, antequam corporibus jungantur, existunt et quidem una cum Angelis procreatæ et v/. sponte pertaesæ bonorum spiritualium in corpora migrant v/. propter peccata in coelo comissa in corpora detruduntur, ut poenas luant. Sententia haec Platonis falsa ē, etenim 1/. conscii hujus vitæ anteactæ ēē deberemus, quod am̄ n̄ obtinet;

2/. multa absurda ex hac sententia sequerentur. Scimus Dm̄ per diluvium delevisse depravatum genus humanum, similiter Sodomam et Gomorrham. Stante hac hypothesi conditio horum melior eēt, qm̄ Noachi et Lothi, quia liberabantur animæ eōr e corpore. Diabolo sumas gratias agere deberemus, quoniam ille per peccatum mortem attulit; Xto am̄ nulla gratitudo exhibenda pro vita, quam dedit. Verba Dei ad protoparentes: „ Crescite et multiplicamini et replete terram." (Genes I. 28.) n̄ eēnt benedictio, sed maledictio - paucis: Conditio hnum malōr melior eēt, quam bonorum.

„ „ 1/ Objectio. Davides dicit: „ Erue de custodia animam meam".

Refutatio. Vba haec sive in litterali, sive in morali ssu sumta, nobis n̄ contradicunt. Sensu litterali: rogat, ut liberet eum de spelunca, ubi ob persecutionem Sauli latebat. Sensu morali: rogat, ut eum de corpore hoc fragili liberet „ corpus em̄, quod corrumpitur, aggravat animam".

„ 2. Objectio. „ Erat lux vera, quae illuminat oem hnem venientem in hunc mundum".

Refutatio. Verus sensus ē: Anima ante hanc vitam nullibi adfuit, sed in tempore a Deo creata est.

3. Objectio. Species illa sententiae ē illa Rabbinorum, Rabbi Salomonis, animas nullum peccatum commisisse, sed creatas a Deo in coelo remanere. —

Refutatio. Sed anima n̄ ē tolus hō, hinc absurdum ē statuere, dm̄ imperfectum opus creasse, cum anima sit forma corporis, ut imperfectum opus creasset, ut concilium viennense definivit. Praeterea anima conjuncta cēt violenter cum corpore, vita gō hōmi n̄ cēt beneficium, sed poena. -

4. Objectio. Ds̄ septima die quievit, gō abstinuit creare novas speciēs, sed conservat tm̄modo creatas. -

Refutatio. Virtute oīa procreavit, ides, quia legem stabiliviit, ut cum cōr„ pore praeparato anima conjungat„; ceterum oīum hōum animo quo„ ad speciem erant in anima Adami.

III. Traducianismus, qui animam de anima, ut lumen de lumine per traductionem propagari putant. Sumunt hi per generationem sicut corpus propagari animam. Sententiam Aristotelis haud bennit pro aliis Tertullianus. Sed falsa ē, nam si a parentibus trahimus animas, tunc v/. ex corpore v/. ex anima eas trahimus. Ex corpore absurdum ē, nam corpus materiale compositum ē, animo vō spiritualis simplex. Ex anima, tunc v/. tota parentis anima communicat„ v/. pars; utrumque absurdum - non tota, nam quid nam in parente remaneret, n̄ pars, quo„ niam anima dividi n̄ pt. - non tota, quoniam filius tunc parenti per oīa similis ēe deberet, quod am experientia negat. -

Dicunt provenire animas ex semine animo parentis. Quaerimus utrum semen hoc corporale, an spirituale - si corporale, quomodo ex anima pro„ cedere et quomodo spiritum producere pt? Si spirituale - utrum substan„ tia, v/. accidens - si substantia, tunc v/. ex nihilo, v/. ex alia substantia - ex nihilo fit nihil; - ex alia substantia, unde haec? Accidens am ēe n̄ pt, nam tunc virtus spiritus puit. -

1. Objectio. In Genes. 46. animo generato ēe dicunt„.

Refutatio. Sub animis intelliguntur hnes, pars pro toto ponit„. -

2. Objectio. Adam dicit„ Sethum ad imaginem suam generasse.

Refutatio. Terminus generationis ē persona, hinc pt Seth ab Adamo secundum imaginem ejus generatus dici. -

3/. Clee dicit, parentes vi peculiari a Deo sibi tradita et animas gene„ rare. /: Clee erat professor Bononiensis :/

Refutatio. 1/. Anima cēt materialis, 2/. oēs hnes animam Adami ha„ berent, et anima haec mortalis cēt, et una in oībus hominibus. 3/.

3/. Tali in casu peccatum originale n̄ eēt personale, et xtus negaret restitutor generis humani; 4/. Clee et assecla ejus attribuunt homini potestatem Dei ex nihilo animam creandi, gō nesciunt, quid dicunt. —

IV. Creatianismus, quatenus animae successive creantur, et corpori uniuntur. Ds, ut ostendat discrimen inter animam rationalem et animalem, dixit: „Producat terra animam viventem in genere suo; quoad hñem aūt, formavit prius corpus, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ;" quo Ds immediate animam hñis creavit. Sed et de successiva creatione animarum s. Scripturæ loquuntur. Job XXXIII, 4. „Spiritus Dei fecit me, et spiraculum omnipotentis vivificavit me." Psal 32. 15. „Qui finxit singulatim corda eorum." Psal. 118. v. 73. „Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me." Eccl. 12, 7. „Et revertatur pulvis in terram, unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit eum." Machab. 7, 22. 23. „Nescio, qualiter in utero meo apparuistis, neq; em ego spiritum et animam donavi vobis et vitam, sed em mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quiq; oium invenit originem et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam." —

Etiam patres hanc sententiam tenent: Hilarius dicit: „Anima hñis opus e Dei, carnis vō generatio ex carne e. Hieronimus: „Ecclesiæ dogma est, ut Ds quotidie animas fabricetur." Chrisosthomus: „Animas non generat, neq; generatur, neq; habet alium patrem præter eum, a quo est." —

1. Objectio. S. Augustinus Tradutianismum tenuit.

Responsum. S. Augustinus confert ttm argumenta pro Creatianismo cum argumentis pro Tradutianismo et dicit, hunc fortioribus niti rationibus. Sed posito n̄ concesso s. Augustinum Tradutianismum tenuisse, in posterioribus scriptis ab illo recessit, aperte dicens: „Quid perversius pt statui, quam Tradutianismus." Quoniam am dicit, se neq; cogitando, neq; orando, neq; legendo, neq; meditando, neq; ratiocinando posse assequi, quomodo Creatianismus conciliari possit cum peccato originali, gō patet, eum de origine animæ nil certi scivisse. —

2. Obj. Jacobus dicitur, habuisse in foemore suo 66 animas.

Resp: Hoc loco n̄ pt intelligi de anima, sed de homine. —

3/. Objectio. Quomodo conciliat Creatianismus cum fornicatione et adulterio; Deus enim animas procreans e quasi minister, go ad malum cooperat.
Responsum. S. Hieronymus hanc quaestionem solvit dicens: „Non magis absurdum ee, ut Ds adulterinis conceptibus inspiret animas, quam ut terra gremio suo confoveat semina, quae sator v/. furto abstulerit, v/. immunda projecerit manu." Caeterum duo distinguuntur 1/. generatio secundum naturam, quae in se bona e, quare Ds animam infundere potest; 2/. vitium am e malum, cui Ds nullo modo servire potest. —
4. Objectio. Objicit praecipue Creatianismum n posse conciliari cum peccato originali.
Responsum. Quaestio haec solvet, ubi sermo occurret de peccato originali. Hic tamen notasse sufficiat, neq cum Tradutianismo peccatum originale conciliari posse, nam quomodo parentes justi et sancti possent generare animas parvulor peccato originali coinquinatos. —
5. Objectio. Quando saeculo 15 novus orbis detectus fuit repertus est incolis frequentissimus, attamen illi habitatores originem ab Adamo habere n possunt, nam qua via hnes in Americam transmearent, intelligi n pt?
Responsum. Incolae Americae st recentiores, quoniam exigua regna inventa st, et parvis circumscripta limitibus, idem patet ex defectu artium, scientiarum et monumentorum. Quomodo incolae in illas regiones pervenerint, varii doctissimi homines vario modo explicarunt tangm possibile. Detectis Americae populis, compertum e plures apud eos ritus, plura dogmata mansisse, quae probant eandem originem cum aliis gentibus, sic de diluvio, de una familia servata. Mexicani habent circumcisionem, Sabbathum 7o die, et Jubilaeum 50 anno recurrente.
6/. Objectio. Fuit Abel pastor ovium, et Cain agricola, go rusticanae artes tunc temporis notae erant.
Responsum. Adam n ttm duos habuit filios, sed plures filios et filias genuit, eo go tempore, quo Abel occisus est, plures jam existebant Adami nepotes, et pronepotes, go debebant ex agricultura et arte pecuaria sustentationem quaerere. —

7. Objectio. a/. Cain fratricida ait: „oīs qui invenerit me, occidet me." et alio loco b/. „Aedificavit Cain civitatem, vocavitq; nomen ejus ex nomine filii sui Hennoch." Haec oīa aperte probant, jam tunc alios hnes fuisse in terra.

Responsum. a/. Vel eo tempore satis creverat numerus hominum ex aliis Adae filiis „Adam genuisse filios et filias." v/. Cain timuit, ne a bestiis dilaceraret. b/. Probabile e, Cainum n statim civitatem post Hennochi nativitatem aedificasse, sed post multos annos, circiter a. 40-50, cum jam plures haberet filios et nepotes, proterea haec urbs n erat Europea. —

Homo constat ttm anima et corpore. —

Non est ab Esia definitum, an ho ttm spiritu et corpore constet, exclusa anima sic dicta sensitiva, bestiali, sed doctrina haec sufficient, probari potest. In Genes. „Formavit Ds corpus hominis ex limo terrae." Corpus hoc absque vita erat, donec Ds spiritum inspirasset. Math: „Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam am occidere n possunt, sed potius timete eum, qui potest animam perdere in gehennam." Marc. 14, 38. „Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem, spiritus qdm promptus e, caro vo infirma." Math 16, 26. „Quid em prodest homini, si mundum universum lucret, animae vo suae detrimentum patiat. Luc 8. „Et reversus e spiritus ejus et surrexit continuo." Jacob. „: Sicut corpus sine spiritu mortuum e, sic fides sine operibus bonis mortua est." Ex quibus patet, in s. Litt. ttm spiritus et corporis mentionem fieri; ast duo loca s. Scripturae nostrae assertioni obstare videntur, et quidem primus locus in epla ad Hebr. IV. cap. 12. „Vivus e em sermo Dei et efficax, et penetrabilior oī gladio ancipiti et pertingens usq; ad divisionem animae et spiritus, compagum qq et medularum, et discretor cogitationum et intentionum cordis." Ergo est sermo de anima et spiritu:

Responsum. Attamen sub anima intelligunt facultates inferiores, sensus itaq; hujusce loci est: Sermo Dei n pt ee otiosus — nequit effectu suo frustrari, sed totum hnem videlicet ejus facultates superiores et inferiores penetrat, et perscrutat, et vivus est tum in proemiis, tum in poenis tribuendis. Indicat itaque Paulus hnem quoad par-

partem sensitivam, et quoad partem intellectivam, et separatio harumce e vera mors. Hoc per exemplum Gregorius Magnus eliquat: Aliquis, dicens, vult defendere viduam, lucrum inde sperans, et ad Dm clamat, ut eum adjuvet in defensione, tacens tamen in oratione de lucro, quo has intentiones puras et impuras Ds separabit in judicio. –

Alter locus in epla ad Thess. 5. 23. „Ipse am Ds prius sanctificet nos per oia, ut integer spiritus vester et anima et corpus sine querela in adventu Domini Jesu Xti servet." –

Responsum: S. Paulus eplam claudens oia beneficia Thessalonicensibus exoptare vult, imprimis am optat, ut sint liberi ab oi peccato sive in corpore, sive in parte sensitiva, sive in animo.

Ceterum si ex his duobus locis ad duas animas concludendum cet, ex praecepto Xti: „Diliges Dnum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua," tres animae inferendae cent. Oes patres id ipsum docent contra Gnosticos et Manichaeos. –

In concil. Constantinopolitano IV. 569. „Veteri et novo testamento docetur, unam ttm ee in hne animam rationalem," quod concil. directum erat contra Phocium, qui duas in hne animas statuit. Concilium Vienense 1311. „Si quis dixerit, animam rationalem n ee formam corporis, anathema sit ei." Jam vo forma e id, quo res aliqua est, quod e v/. etm forma significat causam e.g. sic Ds dicit, forma mundi, quam ultimam significationem concilium in mente habuit, nempe animam ee causam vitae corporis. Hoc am revera Concilium intellexisse patet ex eo, quoniam illud decretum contra errorem Joannis Petri Olivi, /: qui ex scriptis Saraceni Averoix hauserat:/, qui sub vita hominis intellexit calorem naturalem, per quem hnem vivere dicebat, directum erat (cum hac hypothesi stante oe meritum et demeritum, hinc et ois libertas cadat:/. Quare et Concil. Tridentinum dicit: „Totum Adam secundum animam et corpus deteriorem evasisse." Concilium Lateranense IV. „Utramq naturam corporalem et spiritualem a Deo creatam fuisse."

Objectio. Quomodo unio inter spiritum et corpus adee pt, sine anima sensibili, quae illam unionem perficiat, si qdm spiritus quoad substantiam a corpore differt. –

Responsum. Haec hypothesis oi fundamento caret; ut ψυχή mediatrix ee possit inter πνεῦμα et σῶμα, debet habere elementum et corporis et spiritus; si am distincta e a corpore et spiritu, iterum difficultas oritur.

Anima e spiritus simplex.

In s. Scriptura expresse vocat, anima hominis spiritus: Eccl. 12, 7. „: Et revertat, pulvis in terram unde erat, et spiritus redeat ad Dm, qui dedit eum." I. Cor. II. „ Quis em hnum scit, quae st hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Act. 17. 16. „ Paulus am, cum Athenis cos expectaret ~~eos~~, incitabat, spiritus ejus in ipso, videns idololatriae deditam civitatem."

§7. Destinatio hominis. –

Hunc am hominem tlum et talem, qui universo genere hno dedit originem a Deo creatum ee, ut sanctitati studeat, aeternumq, felix fiat apud Patrem, una vox e s. Litterarum. Ratio am super vires et facultates hominis reflectens, hanc eandem destinationem detegit, quod Theologia moralis uberius exponit. Interim negandum non e, etm hoc in puncto debilitatem rationis conspici, quae revelatione destituta inter Epicuraeismum et Stoicismum dici vaccillans, ipsamque immortalitatem animae saepe addubitans, gravissimam hanc doctrinam ignoravit, ut historia philosophica testat, „ Ab hac am formula, qua destinatio hominis in virtute et correspondente felicitate reponit, vbis tlm, n am re differt alia, qua dicit, hominem creatum ee: „ Ut Dm agnoscat, colat, adoret, amet, illi serviat, et aeternum felix fiat." quae formula in Cathechismis obvia est. Non em illa aliud exprimunt, quam dvnas virtutes, quas fidei, spei, et charitatis nomine insignimus, quibus verae virtutis studium absolvit, eatenus am est priori praeferenda, quod intimum nexum, qui Dm inter et hnem intercedit, clare exprimat, qui ~~textus~~ nexus, sicut suavissimus, sic et summe necessarius est, ut in deductione Religionis ostendimus. Interim tamen hic ipse nexus, et praecellentia destinationis clarius patebit, si monstraverimus Dm plus praestitisse.

p.

hominibus praestitisse, quam quae arctis rationis limitibus continentur, et sublimiorem illis finem assignasse, quam quem vires naturales ferunt, quod dillucide patebit ex statu, in quo protoparentes neocreati a Deo collocati sunt. –

§8. Status protoparentum neocreatorum felicissimus erat.

Etenim ad quid hō destinatus sit a Deo, quemq; sublimem finem obtineat, optime perspicitur, si quibus dotibus et praerogativis Ds protoparentes exornaverit, intellexerimus, et quo in statu eos collocaverit. – Intelligimus am sub statu protoparentum complexum conditionum in- et externarum, in quibus a Deo constituti erant. Qualis ille status fuerit, ratio sibi relicta e penu sua n solvit; agitur em de quaestione facti, cujus solutio ex historia e repetenda. Id ttm intelligit, statum hnum e manu Dei progressorum: ee debuisse felicissimum, inferens illud ex notione Patris Creatoris sapientissimi, simulac benignissimi, e cujus manu prodire ttm optime pt, et ad finem consequendum aptum. Qua in argumentatione confirmamur per id, quod Moses enarratae historiae addit Genes. 1, 31. „: „Vidit Ds, quae fecerat cuncta, et erant valde bona." i.e. ad finem persequendum perfectissima. Sed et ulterius rem prosequentes, et Moses et reliqui s. Auctores per partes nobis edisserunt, qualis fuerit protoparentum status, oia huc pertinentia ad 5 sequentia capita revocamus. –

§9. I. Virium harmonia.

Protoparentes neocreati perfecta gaudebant virium harmonia ita, ut neq; superior cognoscendi coelestia et dvna facultas ab inferiori turbaretur, nec sensualitas rationi in appetendo et amplectendo vero et honesto praedominaretur. Huncce statum Moses clare indigitat per ipsa vba 1, 31. „Vidit Ds cuncta, quae fecerat, et erant valde bona." Homines, qui intelligendo, sentiendo et appetendo ad honestatem, virtutem, Deiq; amorem descendant, assurgendo animi tranquillitate, vitaeq; beatitudine fortunentur, et continuo progrediendo in veri et honesti studio, aeternae felicitatis praemio coronentur; boni nequaquam creati fuissent, si naturali indole a vero intelligendo bonoq; faciendo retractarentur, quod ipsum ex sapientiae dvnae notione infertur; culpa em in ipsum Dm recideret, si primitus aliter

./.

facti fuissent hñēs. Hanc am virium harmoniam Moses eo indigitat, quod Genes. 2,5. dicit: „Adamum et Evam n erubuisse, dum nudi ēent." bene porro intellexisse legem a Deo latam, nam 3, 2-3. Eva tenorem legis accurate scit, illamq seductori serpenti exponit. Ex quibus et rationis supra sensus dominium et facultas sermonem dñum intelligendi clare patescit.

Nota I. Ad accuratius haec intelligenda quoad intellectus protoparentum conditionem hoc addimus: defendentes virium harmoniam n asserimus, Adamum dum crearet, fuisse polihistorem et philosophum in oibus absolutum, cui oium rerum scientia fuerit infusa, ut nonnullis visum e statuere, idem finis, ad quem creatus fuerat homo, n postulat, et s. Litt. n dicunt, modo em aptus fuerit rebus creatis observandis et cognoscendis, in usum phisicum et spiritualem convertendis, modo aptus fuerit dvño eloquio, quod ipsi ut videbimus contigit, percipiendo; quoad intelligendi facultatem satis felix erat, reliqua usus virium n impeditus per se dabat. Deinde vo illud ex eo nequaquam sequit, quia ho ad imaginem Dei conditus dicit; relative em illa imago Dei in homine e cum conceptu hominis conferenda, et mensuranda, neq etm (natura) animalibus imposita nomina illud indigitant, dum em Genes. 2,19. dicit: „Deum animalia cuncta Adamo adduxisse, ut videret, quid vocaret ea, oe em quod vocavit Adam animo viventis ipsum est nomen ejus." Nequaquam asseritur illa nomina internam rerum naturam designasse, sed v/. nomina ~~arbitraria~~ naturae eorum convenientia ipsis imponebat v/. sonum naturalem, si quae edebant, imitabat, sicq linguae dedit originem. Haec notata st ad judicium dirigendum, ceterum nolit, ut quis edat desuper judicium decretorium.

Nota II. De voluntatis ulteriori conditione sermo erit N.° V.°

§10. II. Conditio externa.

Virium am harum in harmonia constitutarum evolutionem et culturam Ds eo adjuvebat, quod in regione fertilissima simul et a-

./.

amoenissima eos collocavit, quod sicut ad felicitatem multum conferebat, sic et tales objectorum impressiones suppeditabat, quae virium culturae non ee utiles et proficuae. Insuper laborem injunxit Ds, sed amoenum et facilem colendae terrae, quae recens nata sponte quasi sua, ut supponi pt, fructus suos dabat, et dominium concessit super oes res creatas, quod felicitatem terrestrem omnino auxit. Testantur, am de his loca sequentia: Genes. 2, 8-15. „Plantaverat am Dominus Ds paradisum voluptatis ab initio, in quo posuit hnem, quem formaverat, produxitque de humo oe lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave; lignum vitae in medio paradisi, lignum scientiae boni et mali." I, 28-30. „Benedixitque illis Deus et ait: crescite et multiplicamini, et replete terram, et subigite eam, et dominamini piscibus maris et volatilibus coeli et universis animantibus, quae movent super terram, dixitque Deus: Ecce dedi vobis oem herbam, efferentem semen super terram, et universa ligna." 2, 15. „Tulit go Dominus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis, ut operetur, et custodiat illum." Laborem hunc facilem et amoenam fuisse, patet etm exinde, quia in durum mutatus e deinde post peccatum, ut suo loco dicemus. Sic go ad externam protoparentum felicitatem nil deerat.

Nota I. Quod paradisum attinet, textus hebraicus habet: „Plantavit Dnus Ds /: gan beden :/ i.e. hortum in Eden. Septuaginta vertunt „gan" per παραδισος unde nomen transiit in vulgatam. Quidquid sit, id certum e, designari locum amoenissimum sive ad compellationem horti, sive ad vocabulum: παραδισος, quod psicae originis e, et pariter hortum amoenissimum designat, attendamus. Id am pariter reliqua in genesi occurrens descriptio hujus loci fluminibus irrigati, arboribus consiti, aliisque bonis abundantis indicat.

Nota II. De statu paradisi multum disputant eruditi. Fuerunt plane, qui in coelo fuisse contenderent, alii in sublimi aëre prope lunam, ast terrestrem fuisse plane indigitat Moses. Contenderunt alii longe alium fuisse teluris situm, illamque totam ante diluvium fuisse paradisum; ast jam diu ante diluvium, statim post peccatum, Ds hnes ejecit ex paradiso in loca aspera, quod indigitat arctioribus, quam

quam terrae limitibus circumscriptum fuisse illum locum. Ubi am locor: situs fuerit locus horti illius, vix quisquam deteget. Probabilis sententia e, in Asiae mitissima plaga ad Eufratem et Tigridem fuisse, quoniam illa loca cum descriptione optime concordant. Exorbitanti patriae amore ducti fuisse videntur, qui recentiori tempore in Borussia fuisse contenderunt.

§II. III. Ipse Deus benignissimus eorum educator.

Sic nil protoparentibus deesse videbatur, quod ad culturam virium, eorumque felicitatem necessarium sit, sed quia adulti quidem corpore creati erant, mente tamen infantes, educatore destituti, Deus ipse benevolentissimus sese ad neocreatos dimisit, ipseque edocens illos ad legem naturalem cordibus insignitam, adjungens legem positivam. Sancti officii eos monens, sanctionem addens, usum ceterum liberrimum oium rerum expressis obis concedens, loco citato 1, 28-30. 2, 16-17. „praecepitque ei dicens: ex oi ligno paradisi comede, de ligno am scientiae boni et mali ne comedas, in quocunque em die comederis ex eo, morte morieris." Sic Ds ipse primorum hmum doctor, et ad vitam dux, semina religionis in corde latentia ipse efflorescere fecit; non em n poterant hunc, quem coram audierant loquentem et benignissime consulentem cognoscere, revereri et amare, a quo toti pendebant, qui n corpori ttm eorum adeo longe prospexit, sed multo magis spiritui efficacissimam instructionem suppeditavit. Ratio humana super hanc immediatam Dei ad protoparentes revelationem reflectens, numen adorat intelligens sumam Ejus congruentiam et utilitatem. Etenim Deus n e passus primos homines multis reflexionibus, - serius tamen ad destinationis suae, et quam illa necessario requirit, Dei cognitionem pervenire, utut pervenire sponte potuerint, sed adjuvit eos, ne ullum momentum illis sine Deo efflueret, quin illum colerent, aliasque notitias addidit cavendo, ne fors proprio damno saperent. De hac immediata ad protoparentes revelationem Jesus qq filius Syrach loquitur 17, 1. et inter alia dicit: „Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor eorum, et mala et bona ostendit illis."

Nota I. Legem go positivam protoparentibus dedit Ds, talem

talem injungere potuisse creatorem, intellectus humanus n̄ p̄t inficiari, sive ēm illa fuerit arbitraria v. in nāa ārboris ipsa sui rationem habuerit, utroq in casu possibilitas ejus et convenientia cum attributis divinis n̄ difficulter monstratur. Priori ēm casu sapientiæ et benignitati Dei n̄ adversat, quia concessis oībus reliquis, n̄ durum erat abstinere ab esu fructu unius. Pater ām insuper quacunq ratione, modo illa honestati n̄ adversēt filiorum obedientiam potest probare, et ejus exercitium ex sola sua voluntate progrediens injungere, etsi internam rationem mandati n̄ perspiciant filii. Ultimam ām rationem ubique perspicere velle nonnisi superborum est, et quoad leges legislatorum ipsorum. Secundo ām in casu lex per se vindicat, et bonitas dna insuper documentum est.

Nota II. Cujus generis haec arbor fuerit, aut unde dicta: scientia boni et mali, uti operosum, ita supervacaneum ee putamus inquirere. Non refragamur his, qui censent, ita ee appellatam ab eventu praeeunte s. Chrysosthomo, qui Tom. V. oper. Homilia 7 haec eum in rem dicit: „Ideo lignum hoc vocat cognoscibile boni et mali, quod praeceptum ad exercendam obedientiam editum circa illam arborem versabat." Contra illos, qui dicta illa de arbore mythice interpretant, valent ea, quae supra diximus. –

Nota III. Historica go origo Religionis, ut ex dictis patet, ex Revelatione Dei immediate est repetenda. –

§ 12. IV. Immortalitas corporis. –

Sed non haec ttm, sed multa plura adhuc ex singulari Conditoris beneficio, concessa erant protoparentibus; et nominatim n̄ animæ ttm, sed et corporis immortalitate erant donati. Quae doctrina in s. litt. clare tradit, etenim Genes. 2, 17. legi latæ sanctio addit: „In quocunque ēm die comederis ex eo, morte morieris"; i. e. morti eris obnoxius. De corporis morte ee sermonem patet ex Dei verbis, quae post peccatum super primos protoparentes pronunciavit 3, 19: „In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua

/. de qua sumtus est, quia pulvis est et in pulverem reverteris." Erat am ut vidimus, de terra sumtum corpus Adami; ex quibus inferimus Adamum futurum fuisse immortalem quoad corpus qq, si n pecasset. Eadem doctrina tradit, in libro Sapientiae 1, 13: „Quoniam Ds mortem n fecit, nec laetat, in perditione vivorum." 2, 23. „quoniam Ds creavit hnem inexterminabilem, et ad imaginem similitudinis suae fecit eum, invidia am diaboli mors intravit in orbem terrarum." — quibus vbis disserte dicit, hnem ab origine ita factum ee, ut quoad corpus qq n moreret. Eadem e qq N. F. doctrina, dicit em Paulus Rom. 5, 12. „Sicut per unum hnem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, ita mors in oes hnes pertransivit." — Clare Paulus mortem ttm sequelam primi peccati declarat, mors go sine peccato nulla fuisset. Intelligere am Paulum mortem physicam, et non tropice illud vocabulum θανατος adhibere patet, ex I. Corinth. 15, 21. „Per hnem mors, et per hnem resurrectio mortuorum, et sicut in Adam oes moriunt, ita in Xto oes vivificant." Quo in loco certe θανατος physicum designat mortem, quia illam phisicae resurrectioni opponit, quam hoc in capite demonstrat, exemplis confirmat, et ab objectionibus liberat. — Hanc corporis immortalitatem tota etm agnoscit antiquitas, et unanimem desuper habemus patrum consensum. Sic dicit Tacianus contra gentes: „n facti sumus, ut moreremur, morimur am nostra culpa." Teophilus Antiochenus ad Antolicum: ho sua inobedientia mortem sibi accersivit" Cyprianus in sermone de patientia: „In illa prima transgressione praecepti firmitas corporis cum immortalitate discessit." Ambrosius in libro de morte: „Ds mortem n fecit, sed postquam ho lapsus in flagitium est, tulit sententiam, ut in terram suam, terra remearet." — Et oium clarissime s. Augustinus, qui in hac, ut in tota doctrina de peccato originali classicus est, affirmat libro 13 de civitate Dei: „unde constat inter Xtianos veraciter tenentes fidem catholicam, etm ipsam nobis corporis mortem n lege naturae, qua oniam nullam mortem Ds hni fecit, sed merito inflictam ee peccati, quoniam peccatum vindicans Ds dixit

dixit hñi, in quo tanē oēs eramus: Terra es et in terram ibis?" Esse ām hanc corporis immortalitatem expressum fidei Cōīq dogma patet, quia Cēia n̄ tām Coelestium, Pelagū discipulum, qui contrarium defendit in cancilio Diospolitano 1° a: 415. damnavit, sed in concilio Tridentino sess. 5. can 1. illam definivit. Adversarios ām in hac, sicut in tota doctrina de pecato originali habemus Pelagianos, qui defendebant Adamum moriturum fuisse, sive peccasset, sive non peccasset, deinde Socinianos cum asseclis. —

Nota I. Illis, qui hoc dogma propterea impugnant, quia corpus quod libet nāa sua sit solubilem obnoxium, ideoq; pugnare immortalitatem corporis hñi cum nāa corporea, respondemus: Nos nequaquam defendere, illam praerogativam hominibus adfuisse conditione naturae, sed beneficio creatoris, cujus potentia nō talis ē, quae solutionem materiae naturalem impediat, quod pulchre declarat s. Augustinus libro 4. de genesi ad lit. c. 25. „Aliud ē dicere n̄ posse mori, sicut quasdam nāas immortales creavit Deus; aliud ē posse n̄ mori, secundum quem modum creatus ē primus hō immortalis, quod ei praestabat, ligno vitae n̄ de institutione nāae. Mortalis ēo erat conditione naturae mortis animalis, immortalis ām beneficio Conditoris."

Nota II. S. Augustinus in loco citato etm remedium indicat, quo utentes hñes immortalitatem concessam servassent, et adhibito corporis naturalis fuisset impedita ec: per arborem vitae, cujus mentio fit Genes. 2, 9. Placet ām communis ē Theologorum et Interpraetum sententia. Dissentiunt ām si quaeritur, an illa virtus nāalis v. g. vere supernaturalis fuerit? cujus quaestionis et similium solutionem sicut impossibilem, sic et supervacaneam habemus.

Nota III. Celerum et id pōt sumi dm benignissimum hñes post diuturnam in terris commorationem, si primus n̄ peccasset, sine morbis malis et dolore, in longe feliciorem locum, Paradisum coelestem, mutato sine cruciatibus corpore crasso in spirituale translaturum fuisse, quod ūs dicendum est, qui nostrum dogma eo impugnant, quod terra ad quem, ad quod destinata erat, genere hūo, morti n̄ obnoxio capiendo par n̄ fuerit, in id patres quog; inclinant. —

Nota 4. Summa cum probabilitate asserimus etsi in s. litteris id n̄ indicet, genus humanum, si n̄ peccasset, aerumnis quoque reliquis vitae et mortis n̄ fuisse futurum obnoxium. –

§13. V. Sanctitas et Justitia originaria.

Praeciosissimum am donum, ex quo reliquae praerogativae ceu quales cunq; tamquam ex radice propullulabant, erant: Sanctitas et Justitia originaria, in qua primos hnes constitutos fuisse catholica fides semper tenuit et tenet. Sic em loquit concil. Tridentinum sess. V. can. I. „Si quis n̄ confitet, primum hnem Adam, cum mandatum „ Dei in paradiso fuisset transgressus, statem sanctitatem et justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseq; per offensam „ praevaricationis hujusmodi iram et indignationem Dei, atq; ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus et cum morte captivitatem sub ejus potestate, qui mortis deinde habuit imperium h. e. diaboli, anathema sit." Pariter canon 2us, quam doctrinam jam diu antea concilium Arausicanum II. canone c. 5 et 19. definiverat. Sedulo ante oia distinguimus, quid in hac doctrina ad dogmata expressa pertineat, quid non; sc: dogma definitum ē, ut ex vtis citatis patet:

1. Protoparentes in sanctitate et justitia constitutos fuisse.
2. De illud donum, qualecunq; sit, a Deo illos accepisse. –

Ad dogmata vo n̄ pertinet, quando illam sanctitatem et justitiam acceperint, sive Deus illos exornavit in ipso actu creationis, sive post creationem concesserit. Propterea consulto teste Palavicinio concilium dixit: „constitutus fuerat loquens sine temporis determinatione. Porro id est animadvertendum, concilium etm loco citato n̄ definire, in quo praecise illud donum justitiae et sanctitatis originariae constituerit, ut adeo de indole ejus libere disputari posse videat. Et reapse disputant Theologi, utrum bona voluntas, in qua ho constitutus fuerat, charitas actualis fuerit, an habitus charitatis; porro utrum praeter sanctificandem gram actuali adjutorio indiguit ho ad perseverandum in intellectus illustratione, an etm in motione voluntatis positum illud fuerit; nec, nos putamus ad liquidum perduci posse

r.

./. posse unquam oēs modificationes, quas coeleste illud donum, quod justitiam et sanctitatem originariam vocamus habuerit, nec etm ē opus. Sufficit em scire oīa in re primaria oēs convenire, sc: per illud donum n solam virium harmoniam, absentiam erroris et peccati, n graām quasi naālem ttm designari; nec ex altera parte sanctitatem eo ssu venire, quo per virium exercitium, continuum fervorem ac studium acquiritn; sed intelligi graām sanctificantem supernaturalem, vitae spiritualis principium et conditionem verae filiationis dōnę. Expositurі gō indolem hujus justitiae et sanctitatis originariae dicimus constitisse illam in grāa sanctificante, seu charitate cordibus protoparentum infusa, qua factum est, ut peccatum n regnaret illis, sed prona voluntas Dei per subsequa opera legi latae conformia placendi, qua Deo erant chari et accepti filii ejus veri, qua spe gaudebant felicitatis aeternę, et qdm supernaturalis apud Deum. Quapropter tenemus statum protoparentum ex hac justitia et sanctitate originaria oriundum, considerantes favorem et benevolentiam dōnam n propterea illis ttm contigisse, quia indole rationali et morali erant Deo similes, sed praecipue propter hanc divinitus cum illis communicatam graām sanctificantem, qua cives erant et haeredes patriae coelestis, n pertinentes ttm ad hancce terram caducam, sed ad ordinem longe altiorem eumq coelestem, quae possibilitatem continebat meritorum contrahendorum, quae sui renumerationem habitura st, n in hisce terris ttm, sed praecipue in patria coelesti. – Quodsi hujus gratiae indolem porro exponamus, dicimus illius collatae rationem n repositam fuisse in meritis protoparentem antecedentibus, sed concessam ee ex mera benignitate conditoris; porro illam nullum necessitatis influxum habuisse in voluntatem humanam, sed liberum arbitrium mansisse intactum. Illam am cooperante hne, ut decebat, augmenti fuisse capacem, sed et amitti potuisse per libertatis abusum. Hisce descripsimus justitiae hujus et sanctitatis indolem. Incumbit gō nobis ante oīa demonstrare, tale donum positivum supernaturale revera protoparentibus per Deum contigisse. –

§14. Probatur ex s. literis.

Quodsi s. Litt. consulamus, vario modo auxilium donum supernatu-
rale hominibus contigisse indigitant, et quidem:
1° Quod Mosen attinet, ille quidem hoc donum supernaturale ex-
pressis verbis non commemorat, attamen statum illum, super statum na-
turalem elevatum esse, non obscure indigitat eo, quod immortalitatem cor-
poris illis fuisse concessam dicit, qui statum supernaturalis etm donum
aliquod supernaturale requirere videtur, quae in illatione confirma-
mur per emphaticam repetitionem hominis ad imaginem et simi-
litudinem Dei creati, qui pariter non etm absentiam peccati et erro-
ris, sed positivam aliquam conditionem postulare videtur, ut ex in-
ferius dicendis accuratius patebit. Haec quidem argumentum satis
gloriosum non habemus, sed sufficit nobis, si alii fontes revelati id no-
bis ediderunt, Mosen non etm non obesse fundendis nostris, sed reapse pro
nobis facere. Aliquin clarior desuper explicatio a Mose non exspec-
tari posse videtur, cum quae historicus in extremo statu describendo
quam maxime occupet.
„ 2° Clarior est Eccl: 7, 29. „Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem
„ rectum" יָשָׁר ; hic de positiva sanctitudine est sermonem, et non de
sola virium harmonia, et peccati absentia, patet ex vocabuli hebr.
significatione. Deut. e.g. 12, 25-28. deinde quia saepius de Deo ipso ad-
hibetur, 32, 4. Deut. ubi certe positivam perfectionem indicat.
3° Ex N. T. citamus ad Ephes. 4, 24. collato cum epist ad Coloss. 3, 9.
„ dicit Apostolus in priori loco: „Induite novum hominem, qui secundum De-
„ um creatus est in sanctitate et justitia" in altero: „Nolite mentiri
„ invicem expoliantes vos veterem hominem, et induentes novum, qui re-
„ novatur in agnitionem secundum imaginem ejus, qui creavit illum."
Apostolus in utroque loco loquitur de veteri homine, quem exuant, et de
novo, quem induant, hic novus jam creatus v. formatus sit secun-
dum Deum, v. quod idem est et in secundo expresse dicitur, secun-
dum imaginem, qui creavit illum, Dei. — Secundum imaginem jam
Dei creatum esse, significat in sanctitate et justitia esse, quod Apostolus ex-
presse primo loco dicit. Ex quo consequitur, quod ex mente Pauli imago
et similitudo cum Deo reponenda sit in sanctitate et justitia. —

./.

Cum jam Moses dicat ad imaginem et similitudinem Dei hnem creatum ee, ex explicatione Pauli jure dicimus, illum fuisse constitutum in sanctitate et justitia. Ex quo etm patet, cur Esia haec vocabula adhibuerit: Sed Apostolus etm insuper n obscure ad creationem primi hnis alludit, cum de renovatione loquitr. Renovatio em importat restaurationem ej, quod olim fuit, cum jam, ut ex reliqua doctrina Pauli clarum e/: ut postea videbimus:/ oes naa filios irae dicat, n poterat alium mente spectare statum, quam illius, qui primus in sanctitate et justitia conditus erat. Quo in argumento confirmamur eo, quia in genere Paulus in ea sententia est: nos oem nostrum felicem statum per Adamum perdidisse, recuperasse vo per Xtum. c.f. Eplam ad Rom. 5, idqr fieri per divinitus nobiscum communicatam graam Tit 3, 4-5, quam deinde per Adamum perdidimus, qui consequenter antea ea erat ornatus. Ex quo etm spiritu doctrinae Pauli et totius doctrinae Xtianae, quam inferius in doctrina de graa sanctificante demonstrabimus, sequitr, nos recte fecisse, si vocabula: sanctitas et justitia cum graa sanctificante seu charitate identica diximus. —

§ 15. Ex Traditione. —

Nos haec oia rite praecepisse, clarissime docet unanimis patrum consensus in eandem doctrinam. Aliqua testimonia deprominus, s. Iraeneus lib. 3. c. 18. adversus haeres. Nro 1. dicit: „Quando incarnatus est et ho factus, longam hominum expositionem in se ipso recapitulavit, in compendio nobis salutem praestans, ut quod perdideramus in Adam/: i.e. secundum imaginem et similitudinem Dei ee:/ hoc in Xto recuperemus." quid vo sub imagine et similitudine Iraeneus intelligat, ipse nobis exponit L. V. c. 6. Nro 1. dicens: „Si substantiam tollat aliquis carnis i.e. plasmatis, et nude solum ipsum spiritum intelligat, jam n spiritualis ho e, quod e tale, sed spiritus hnis aut spiritus Dei; cum am spiritus hic commixtus animae unitur plasmati propter effusionem spiritus, spiritualis et perfectus to factus est, et hic est, qui secundum imaginem et similitudinem Dei factus est. Si am animae defuerint spiritus, animalis e

„ vere, qui talis ēst, et carnalis derelictus imperfectus erit, imaginem
„ quidem habens in plasmate, similitudinem vō n assumens per spiri-
„ tum." Ad haec intelligenda notandum ē, s. Peter, ut pluries, distin-
guit, inter imaginem et similitudinem Dei, illam ponit in naturali-
bus donis, hanc vō in supernaturalibus, quae a Spiritu S. dant. Cum
„ jam dicat: nos in Adam perdidisse ad imaginem et similitudinem Dei
„ ēē," haec vīo dona supernaturalia in eo perdidimus, quibus proinde
Adam antequ peccarat erat ornatus. Spiritus s. dona am, et grāa
sanctificans identica ēst. S. Cyprianus sermone 3. de dono patientiae:
„: Adam, ait, contra praeceptum coeleste sibi lethalis impatiens in mor-
„ tem incidit nec acceptam divinitus grāam patientiae custode servavit."
S. Basilius in homilia, quod dō n sit auctor malorum, de Adamo sic loquit:
„: Quod vero ei erat praecipuum bonum, accessio Dei, et conjunctio per
„ dilectionem". S. Ambrosius l. 7. in Lucam cap. explicans parabolam
„ Samaritani: „ Qui sunt, ait, hi latrones, nisi angeli noctis et tenebra-
„ rum, hi ante dispoliant, quae ante accepimus indumenta grāae spiri-
„ tualis, et sic vulnera inferre consueverunt, cave gō, ne ante nudaveris,
„ sicut Adam ante nudatus ēst." S. Joannes Chrysostomus hom 16. in Ge-
„ nesin: „ Videns igitur super terram angelum terrestrem et invidia ta-
„ bescens daemon, malorum auctor, magna usus ē machinatione, et
„ hominem grāa Dei privavit, et ingratum factum, ut his bonis per di-
„ vinam bonitatem ipsis concessis nudavit posset." Denig S. Augusti-
„ nus l. 14. de civitate Dei: „ Bona voluntas opus ē Dei, cum ea quis-
„ que ab eo factus ē hō," quid vō per bonam voluntatem, charitatem
seu grāam sanctificantem intelligat, tanquam causam bonae volunta-
„ tis docet, l. 1. de grāa Xti c. 12. dicens: „ quasi vō bona voluntas aliud
„ ēēt, quam charitas, quam scriptura nobis clamat, ēē ex Deo et a
„ Patre datam, ut filii ejus essemus." Ex his gō et similibus testimoni-
„ is, quae simul verum sēm textuum citatorum nobis pandunt et
confirmant, edocemur primos hres a Deo ornatos fuisse, grāa sanc-
tificante, seu quod idem ē charitate, seu ut ecclesia illud exprimit
sanctitate et justitia, et per hanc positivam conditionem eos v.
maxime ad Dm accessisse, illiq placuisse, verosq Dei filios fuis-
se. Reliqua am, quae describentes hujus grāae indolem supra §13.

§13. attulimus, ex naā graāe sanctificantis fluunt, ut patebit ex doctrina secutura, de hac ipsa grāa Sti supernaturali.

§16. Corollaria.

Ex his, quae de statu protoparentum e manu Dei progressorum diximus, huc pertinentia tractaverimus §14, id tamen propterea facimus, quia per ibidem dicta nondum notionem oēm exhausimus. Considerantes gō rem per partes dicimus in s. Literis hanc imaginem Dei in hne reponi.

1º In dominio super oēs res eminenti, Genes. 1, 16. „Faciamus hnem ad imaginem et similitudinem nostram, et praesit piscibus maris, volatilibus coeli, bestiis universae terrae."

2º In indole rationali et morali Act 17. 29. „Genus gō Dei cum simus i. e. filii Dei, atq adeo ei similes, non debemus aestimare auro, argento, aut lapidi, sculpturae artis, dvnum ee simile." Paulus gō ex eo, quod hnes sint Dei proles, indole rationali ornati, Deum n arte factis, vita et ratione destitutis ee similem dicit, sed sicut hō vivit, et ratione gaudet, sic et eorum Pater Deus. Hac ratione a cultu mortuor Deor avocare studet, et clare edisserit, similitudinem inter Dm et hnem intercedere ppter indolem rationalem et moralem.

3º Propter immortalitatem animae et corporis. Sapientia 2, 23. „quoniam Deus creavit hnem inexterminabilem et ad imaginem similitudinis suae fecit eum".

4º In sanctitate et justitia. Ephes. 4. 24. „Induite novum hnem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis." Colos. 3, 10. Nolite mentiri invicem expoliantes vos veterem hnem etc. Ex his patet propter oēs praerogativas, quibus hō excellit, illum Deo similem dici, et imaginem Dei referre, propterea etm mirum n e, si patres dum de imagine Dei in hne loquuntur, vario modo loquantur. Sic Epiphanius in haeresi 70, Chrysostomus in Genesi, constituunt eam in dominio, ac jure in creaturas. Augustinus L. 14. contra Faustum c. 2. in mente sive ratione, quae praecellit animantibus ceteris. Joannes Damascenus de fide orthodoxa L. 2. c. 12. in libero arbitrio etc. quorum testimonia collegit Petavius L. 2. de opificio sex dierum c. 2. Quapropter

Quapropter et definitionem dogmaticam n̄ habemus, in quo stricte illa imago Dei reponat, quamvis fide dvna certum sit, hnem conditum ee ad imaginem Dei. Nos comprehendentes oia in unum, illam imaginem reponimus in intellectu et voluntate, libero arbitrio, dominio super res creatas, immortalitate animae et corporis, graae dvnq communicatq dono, et exinde arbitrio cooperante; progredientibus: sanctitate acquisita et promerita propterea felicitate. Sic oibus s. Litteris facere videmur satis. Hanc imaginem dvnam dividunt Theologi in essentialem et accidentalem, ad essentialem referunt oes dotes et praerogativas, quibus naa hominis absolvit, et sine quibus ho desinit ee ho, atq adeo indolem rationalem et moralem, liberum arbitrium, immortalitatem animq, dominium super oes res creatas, ad hanc essentialem am n̄ pertinet, neq virium harmonia, neq corporis immortalitas, neq sanctitas et justitia originaria, quae oia ad accidentalia referimus. Hac in rei natura sita sunt.

Adjuncta ad §17.

De donis, quibus protoparentes ante lapsum insigniti erant.

Pelagiani dicebant, statum protoparentum post lapsum eundem fuisse sicuti ante lapsum, quod am falsum est. Protestantes dicunt oia illa dona fuisse debita et naturalia: ad essentiam hnis pertinuisse, hnem go post peccatum amisisse naam suam, facultatem cognoscendi Deum, libertatem et liberum arbitrium. Secundum doctrinam Esiae catholicq dona illa n̄ pertinebant ad essentiam, erant supernaturalia et n̄ debita.

1º Homo constat corpore et spiritu, ratione corporis e in communione cum bestiis, ratione spiritus cum Angelis; quatenus communicat cum animalibus, appetit bonum animale, quatenus cum Angelis, appetit bonum superius, adest go pugna; ut go Ds huic morbo mederet, dedit protoparentibus sanctitatem — quare ho n̄ magis corruptus e, quam corruptus eet ante peccatum, si in naturalibus creatus eet.

2º Ad essentiam hominis n̄ pertinet immortalitas, corpus vi naae suae debet ee obnoxium infirmitatibus et morti — ad naturam hnis.

§16. Corollaria.

Ex his, quae de statu Protoparentum, e manu Dei progressor: diximus, sicut apparet, statum eor fuisse felicissimum, cujus ideam experientiam destituti vix mente concipimus, sic et sequentia fluunt:

1º Duplex jure distinguit Adami destinaõ, naãlis una, et supernaturalis altera, civis n erat hujus terrae tm, sed patriae longe praestantioris coelestis. Demonstratio inē in antecedentibus, partim quia Moses imortalitatem corporis comemorat, partim ad imaginem et similitudinem Dei conditam affirmat, cujus expressionis alius ssus n ē /: ut diximus :/ qm in justitia et sanctitate constitutum fuisse, quae dona n ad statum naãlem, sed supernaãlem pertinent. Altior haec destinatio apparet quoq ex Oeconomia N. F. Etenim
" quod demonstravimus ad felicitatem per Xtum destinati sumus, quam nec oculus
" vidit, nec auris audivit, nec in cor hnis intravit, quae praeparavit Ds diligenti-
" bus se, quae altior felicitas, si nobis post peccatum ē parata, multo magis innocentibus in statu originario praeparata erat.

2º Facile patet Theologos jure distinguere inter statum naãe purae et elevatae; sub puro intelligunt eas conditiones a Deo concessas, quae hni contigerunt tmqm civi hujus terrae; sub statu naãe elevatae eas, quae ex singulari Dei benignitate Ei concessa erant tamqnam civi ordinis altioris. —

Quaenam conditiones ad statum quemlibet pertinent, n̄ difficulter intelligitur ex dictis sc: ad illam indoles rationalis et moralis et dominium super oēs res creatas, ad hanc immortalitas corporis, et sanctitas originaria. —

3.º Oēs has conditiones adeo praeclaras datas ēē sub conditione legislatae servandae. Amissio ēm immortalitatis corporis, atq adeo donōr: reliquor: supernaālium nectitur cum transgressione legis datae. —

4.º Has felices praerogativas n̄ pertinuisse ad solum Adamum, sed ad totum genus hmūm, sub conditione si Adamus n̄ peccaverit, patet ex secutura doctrina de peccato originali. Patet am̄ pariter ex rei natura, quoniam nulla ratio ē, cur illas praerogativas soli Adamo dederit, cum reliqui ex eo descendant et hnēs sint, sed ex altera parte nescitur, quomodo reliqui habeant, si primus amiserit, nisi specialiter Ds denuo elargiatur.

5.º Dictis rite perpensis intelligitur, in quo reponenda sit imago Dei in hnē. Imago tunc obtinet, si aliquae notae, quae in prototypo sunt, inveniuntur et in ἐκτύπῳ. —

hominis n̄ pertinet plenum dominium supra naturam et collocatio in paradiso; ad essentiam hominis Atm pertinet indoles rationales et morales, liberum arbitrium, et eminentia super naām, hinc hō nil amisit post peccatum de essentia sua.

3º Si hō naām suam amisisset, quomodo s. Scriptura de hn̄e dicere pt, Psal: 8,5. et sequentr: „Quid ē hō, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria et honore coronasti eum et constituisti eum super opera manuum tuarum."

4º SS. Patres conferunt hn̄em cum illo a latronibus spoliato ac vulnerato, in parabola — cum vestimentis et calceamentis Judæorum — cum statu Henochi et Eliae; corpus primi hn̄is conferunt cum nostra carne, quae potest vulnerari, nihilominus hō cavere pt, ne vulneretr. —

Objectio. Anima ē immortalis, gō et corpus debuit ēe immortale. —

Responsum. Functiones animae expostulant corpus materiale imo et diserte s. Scriptura testatr materialitatem et mortalitatem corporis. : „Quia pulvis es, et in pulverem reverteris." Oēs hn̄es terra et cinis."

Sec: s. Scripturam indigebat cibo et potu, gō erat mortale, et nonnisi beneficio Dei ante lapsum immortale factum est.

5º Dona illa ante lapsum protoparentibus concessa n̄ fuisse eis debita, profitetr etm Esia, nam Bajo propositiones damnavit Ecclesia. a/. „naturae humanæ elevatio erat debita et naturalis;" b/. „Immortalitas primi hn̄is n̄ fuit graāe beneficium, sed naturale donum."

Ecclesia catholica docet, primum hn̄em triplici dono fuisse praeditum: nempe: dono animae, dono corporis, et dono loci in paradiso. — Quaeritr, an Deus hn̄em sine illis donis creare potuit tam miserum sicuti nunc est, v/. an illum necessario in statu elevato creare debuit? Sententia probabilis est: Deum potuisse ordinata potentia /i. e. cum sapientia conjuncta:/ n̄ in statu elevato creare — sed n̄ potuit eum tam miserum creare, sicut nunc est. —

An mors pertinebat ad naturam humanam?

Utique; attamen beneficio Dei sublata erat; quia am per peccatum indignus factus ē hō — vinculum inter Dm et hn̄em solutum erat, gō etm solutio inter animam et corpus sequi debuit. —

§18. Epicrisis et monitum.

Quodsi super hunc protoparentorum statum felicissimum reflectamus, n̄ possumus n̄ admirari et adorare dn̄am sapientiam, quae ttis hominem exornavit praerogativis, talig in conditione externa reposuit, quae virium culturę quam maxime proficua ē debebat, adjuvans insuper eum immediate benevolentissima cura, ne serius cum periculo fors sapiat, sed et insuper statum supernaturalem hominis et super praerogativas hunc in finem concessas, ratio humana reflectens, n̄ ttm nullam contradictionem detegit, sed potius intelligit, exinde naturę humanae summum accedere decus et ornamentum eo, quod capax ē auxilii dn̄i recipiendi, et enitendi ad felicitatem inenarrabilem aeternam, quae recte operantibus erat promissa, tendens propterea vi naturę suae in absolutum, gratanti animo agnoscit benevolentiam dn̄am, quę hnēs his jam in terris supra limites humanę naturę evexit, intimo per graām Dei consortio, fini illi concedens et ssum instillans multo perfectionem bonorum, quae sors ejus erat in aeternum apud Patrem. Sane deprimunt et dehonestant naām humanam, qui naturalibus quasi contenti, supernaturalem cum Deo in terris jam conjunctionem respuunt, quibus quasi sufficit cum reliquis rebus creatis eodem loco collocari, quae influxus supernaturalis dn̄i n̄ st capaces, quae oīa sicut ad graās Deo agendas et ad pias meditationes ansam efficacissime praebent, sic etm nos excitant, qui in dies magis magisque, ad unionem cum Deo, qui in nobis ē efficiendam, enitamur. —

Die 2/12. 863. —

Sectio secunda.

Divina providentia.

§1. Nexus et momentum.

Deum esse hujus universi in genere et humani generis in specie creatorem potentissimum et sapientissimum, vidimus hucusque; non autem propterea solum res universae a Deo pendent, quod illas creaverit, quasi satis sit creasse; sed propter ea etiam a Deo pendent, quod cuncta, quae creavit, singulis momentis conservet, eaque ad finem dirigat seu sapienter administret, quae omnia, quum uno providentiae divinae nomine veniant, patet priorem doctrinam excipere hanc de providentia. Est autem haec doctrina summi momenti, cum ab ea omnis nostra tranquillitas, pietas, et completi boni consecutio pendeat, ut ex dicendis patebit.

§2. Notio Providentiae.

Ex dictis intelligitur notio providentiae divinae, est scil. actio Dei, quae universa et singula conservat et ad finem dirigit. Cum de cura Dei loquimur, per se patet, nos more hominum loqui, nam propriis et adpositis verbis divina illa actio, ut par est, exprimi non potest; non enim cura est in Deo, qualis est in nobis cum labore, exercitatione, defatigatione conjuncta, id enim notione Dei ejusque perfectionibus repugnat. Sicut ergo Deus sola voluntate absque labore et virium intensione universa condidit, ita tuetur simplicissimo actu non curam majorem vel minorem impendens magnis vel parvis; nil parvi, nil magni coram Deo Domino universorum. —

§3. Partes providentiae.

Ex definitione patet, duas providentiam divinam complecti actiones seu partes, unam, qua Deus cuncta conservat, et alteram, qua ea ad finem praefixum dirigit. Posteriorem cum adpellamus gubernationem, sequitur, providentiam complecti conservationem et gubernationem mundi. —

Nota. Si de causa sufficienti providentiae quaeritur, ex dictis patet, eam esse Deum, de actu enim Dei loquimur, loquentes de providentia. —

./.

§4. Datur providentia divina.

Dari providentiam divinam, erit evictum, si demonstraverimus, Deum hoc universum et conservare et regere, quapropter ipsam harum actionum divinarum demonstrationem aggredimur. –

§5. Conservationis notio.

Conservatio est actio dvna, qua fit, ut res cunctæ eē pergant et suppeditantur adminicula, per quæ eē possunt, quoadusq; Deo placuerit. Qua ex definitione patet, nos rerum creatarum continuatam existentiam ita referre ad Deum, prouti ad Deum primam earum originem retulimus. – Dicimus: quoadusq; Deo placuerit; quia in rebus creatis nulla deprehenditur existendi necessitas, ut adeo per eandem potentiam, quae eas creavit, possint quoad substantias redigi in nihilum, et quoad formas mutari, si finis illarum id postulet. Distinguunt am conservationem individuorum, ut solis, lunae, stellarum reliquarum etc, quae in nexu cosmico permanent, prouti creata sunt, nec alias mutationes patiuntur, quam finis eorum postulat; et conservationem specierum, quatenus earum individua ad certum et determinatum tempus durant, quo elapso intereunt, novisq; ejusdem speciei locum cedunt, ut sunt: plantæ, animalia, homines etc. Ex dictis patet, jure a nonnullis conservationem dici continuatam creationem, quatenus conservatio non est, nisi rerum a voluntate dvna dependentia per temporis momenta continuata, quæ temporis determinatio autem quoad nos ttm, entia finita locum habet. –

§6. Datur Conservatio.

Conservare Deum oia, quæ in mundo sunt, et ratione et revelatione probatur, et quidem probamus conservationem:

I. Ex ratione: quatenus ves res creatæ, sunt contingentes; quidquid am est contingens, nullo existentiæ suæ momento rationem existentiae suæ in semetipso habet, secus em eet absolutum; atqui totus mundus est contingens, ut probavimus, go oi existentiæ momento ab absoluto pendet, seu a Deo conservatur. –

II. In ss. litteris conservatio singulorum et oium Deo adscribitur, quatenus oia.

quatenus omnia et vires eorum sustentet et subministret, quae necessaria
" sunt, ut ee possint. Psal. 103, 8-30: „in quo inter alia haec occurrunt v. 13
" : Rigans montes de superioribus suis, de fructu (frumentum) operum tuor
" satiabitur terra". v. 14. „producens foenum jumentis, et herbam servituti
" hominum". v. 17: „Omnia a te exspectant, et das illis escam in tempore"
" v. 28. „Dante te illis, colligent; aperiente te manum tuam, omnia implebuntur
" omnia bonitate". v. 29. „avertente te am faciem, turbabuntur; auferes spi-
" ritum eorum tuum, et deficient et in pulverem suum revertentur". v. 30. „Emit-
" tes spiritum tuum, et creabuntur, et renovabis faciem terrae". Qui locus
classicus e, et omnia singillatim demonstrat, quae sub conservatione intelligi-
" mus. Psal. 146. 48-49. „Qui operit coelum nubibus, et parat terrae pluvi-
" am; qui producit in montibus foenum et herbam servituti hominum!"
quo in loco ea, quae a viribus creatis pendent, ad Deum procuratorem
" referuntur. Psal. 118, 90-91. „Fundasti terram, et permanet, ordinatione tua
" perseverat dies, quoniam omnia serviunt tibi". Sap. XI. 25: „Diligis em omni-
" a, quae sunt, et nihil odisti eorum, quae fecisti, nec em odiens aliquid
" constituisti aut fecisti; quomodo am aliquid posset permanere, nisi tu
" voluisses, aut quod a te vocatum non eet, ~~non~~ conservaretur." Ex n. f. huc
pertinentia loca, quae § 10, de divinitate Filii adduximus, in quibus huic
" conservatio universorum adscribitur; porro Matth. VI. 26. segg.: „Re-
" spicite volatilia coeli, quoniam non serunt, neque metunt, neque
" congregant in horrea, Pater vester coelestis pascit illa." 28 et 29. „Con-
" siderate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neq nent; dico
" am vobis, quia nec Salamon in omni gloria sua coopertus est, sicut u-
" num ex istis; si am foenum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mit-
" titur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicae fidei?" „Fecitq Deus
" ex uno oe genus humanum". At nimi a rerum terrenarum cura Chri-
stus vult avocare, et propterea Deum repraesentat, subministrantem
universis animatis et inanimatis, quae ad existentiam necessaria sunt.
Quod speciatim hnes attinet, dicitur Deus expresse omnia suppeditare ne-
" cessaria. Matth. VI. 31. continetur illatio ex antecedentibus: „Nollite
" go solliciti ee dicentes: quid manducabimus, aut quid bibemus, aut

quo.

„ aut quo cooperiemur, scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis." Et
„ I. Tim. VI, 27. „Qui nobis praestat omnia abunde ad fruendum." Hinc etiam Pau-
lus totum, quod sumus, omnesque vires nostras et illarum usum ad De-
„ um conservantem refert dicens. Act. XVII. 28: „In ipso enim vivimus, mo-
„ vemur et sumus."

III. Hoc dogma omni tempore tradiderunt Patres quoque; citamus s. Augu-
„ stinum, qui Comment. Joan. V. 1. dicit. „Sic credamus, aut si possumus,
„ etiam intelligamus, usque nunc Deum operari, ut si conditis ab eo rebus
„ operatio ejus subtrahatur, intereant." Et Gregorius Nazi. in Oratione 2.
„ Quoniam modo universa haec rerum (moles) indoles v. producta fuisset v. con-
„ sisteret, nisi Deus produxisset, et jugiter conservaret?" —

Nota I. Provocant etiam tamquam ad argumentum, ad experientiam; illud
qualicumque argumento metaphisico, quod adduximus, non posse aequi-
parari, illud nequaquam stringere, nobis certum est, quamquam non
negemus, (nam illa) in experientia sitam esse dogmatis confirmationem. Ducitur
enim ex aequabili motu corporum coelestium et ex causarum serie non
interrupta, ex conditione plantarum, animalium, hominum, cum per-
euntibus succedant spiritus nova individua, ex aequabili masculorum
et femellarum numero etc, quae omnia et similia in institutione popula-
ri cum fructu adhibentur.

Nota 2. Quae contra conservationem nonnulli proferunt, huc rede-
unt; dicunt: Deo indignum esse conservationem eo, quod opifici haud de-
corum sit, semper adsistere operi, quod fecit. Respondemus: Dispa-
rem esse rationem; agitur enim in mundi conservatione de materia exi-
stentia, quae vi naturae suae per se subsistere non potest, nisi haereat
in voluntate entis absoluti, nequaquam ergo successivum et quasi labo-
riosum Dei influxum, qui v. reparet v. addat v. demat, sumimus.
ea enim omnia, quod monuimus, a Deo excludimus. Quodsi vero putant, Deo
indignum esse, cura complecti res minimas, ut vermes, lapillos etc. re-
ponimus, nihil parvum esse, si quidem Deus creavit, et minima inservi-
re majoribus, nec superflua esse in nexu cosmico, et reapse quoque

et reapse quoque inter hñes magnum ēē, quo minima quoque ex sua cura non excludit. –

§7. Gubernationis notio.

Gubernare ē, ad finem dirigere; erit gō gubernatio, actio Dei, quae res ōes consiliis suis convenienter moderatur; modus proinde hujus gubernationis pro finis diversitate erit diversus. Cum jam fines duplices in mundo conspicuuntur, qui specifice differunt, fines scil. phisici et morales, dupliciter qq̄ gubernatio divina distinguitur, una directa, entium physicorum ad finem praescriptum, in qua obtinet necessitas Dei influxus, nec aberrationes a fine possibiles st, et entium liberorum, in quorum directione libertatis debebit haberi respectus, in qua aberrationes possibiles sunt, non ex causa gubernantis, sed gubernati. – Distinguunt porro gubernationem in generalem, quae ōia omnino a minimo usq̄ ad maximum infinita vi et potentia complectitur; et specialem, quae creaturas rationales et nominatim homines ad finem dirigit, et in specialissimam, quae est specialim bonorum. Similiter distinguunt gubernationem ordinariam et extraordinariam, quae etm̄ adpellatur gratiosa, et refertur ad providam Dei erga genus humanum per datam revelationem curam. Nos insequentibus ōia comprehendimus una, demonstraturi, dari gubernationem mundi generalem, specialem, et specialissimam, illamq̄ in data revelatione quam maxime conspici. –

§8. Probatur gubernatio I.ª ex ratione.

Argumentum ex ratione petitur.

1. Ex adtributis divinis; postulat ēm sapientia divina et sanctitas, ut is finis obtineatur, quem creando intendit Deus; quum jam ultima finis obtinendi ratio in entibus contingentibus non intelligatur, quae illum ētm possunt frustrare, non superest, nisi ut sumamus, Deum ultimo efficere, ut finis universorum obtineatur; sive Deum mundum gubernare.

2. Providam hanc curam proprimis postulat finis bonorum entibus

/ enibus moralibus proscriptus, ꝺ dm, ut nunquam ꝺ illis medio ꝺsint, quibus virtuti studeant, sed etiam, ut totius mundi cursus ita dirigatur ut fini moralitatis cedant ꝺia et ultimo conferant ad eam felicitatis mensuram conferendam, q. in quam tribuendam, quę cujusq; virtuticonvenies est; quae postulant, regimen numinis sanctissimi, omnisciі et potentissimi.

§9. II. Ex s. scripturae testimoniis.

Ipsaně ām doctrinam in omnibus paginis s. libris demonstrant, et qdm:
" Iᵉ. Quoad generalem attinet gubernationem, de ea testatur Psal. 67, 8.: „Deus, cum egrederēris in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto, terra mota ē; ctm cœli distillaverunt a facie Dei Sinai." „Nonne duo passeres asse etc." Quo in loco naturę phoenomena ad Deum disponen„ dem referuntur. Daniel II, 20.: „Sit nomen Domini benedictum a sęcu„ lo usq; in sęculum, quia sapientia et fortitudo ejus sunt et ipse „ mutat tempora et ętates, transfert regna, dat, constituit, dat sa„ pientiam sapientibus et scientiam intelligentibus disciplinam." E„ „ est sententia: Deus ꝺia sapientissime gubernat. Sapientia VIII.: „At„ tingit gō a fine usq; ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter." „ XIV. 3: „Tua ām Pater providentia gubernat, quoniam dedisti et in „ mari viam et inter fluctus semitam firmissimam."

2. Multo ām plura extant testimonia quoad providentiam specialem „ et specialissimam, Psal. 22, 1.: „Deus regit me, et nihil mihi deerit, in „ loco pascuae ibi (non ubi) me collocavit; deduxit me super semitas justitię „ propter nomen suum, nam etsi ambulavero in medio umbrę mortis, „ non timebo mala, quoniam tu mecum es." Psal. 90, 1.: „Qui habitat in „ adjutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur; dicet Dno: „ Susceptor meus es Tu, et refugium meum: Deus meus, sperabo in e„ um, quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium et a verbo asse„ ro." Ine sententia: Deus dirigit hominum fata, et qui in eo confidit, ꝺ confunditur. –

„ Proverb XX, 24.: „A Dno diriguntur gressus viri; quis ām hmum intelli„

gere potest

" intelligere potest viam suam". Eccl. VII. 14-15. „Attende opera Dei, quod
" nemo possit corrigere, quod ille incurvavit; in die bona fuere bonis et
" malum dein praecavere /: potius ne recuses :/ sicut em hanc, sic et illam
" fecit Deus". Quo in loco hominum fata prospera et adversa Deo adscribuntur.
In his Ds vel minima curat, ita, ut et sortes in urnam missae ab eo diri-
" gantur. Proverb XVI. 33. „Sortes mittuntur in urnam et a Deo temperantur."
Hanc Dei gubernationem novum quoque foedus tradit, dum Xtus docet, neque
passerculum cadere posse super terram sine Patre coelesti. Matth X, 29.
" Luc. XII, 6. sic exprimit: „Et unus ex iis n est in oblivione coram Deo"
i.e. quin Pater coelestis id sciat et admittat; pariter v. 30. oes capitis
capillos numeratos ee, ex quo infert Salvator, Deum, si minimarum
rerum curam gerat providam, multo minus deserturum ee homines;
" hinc etm Petrus I. Epistola V. 7. exhortatur: „Omnem solicitudinem "
" projicientes in illum, quoniam ipsi cura de vobis est". i.e. oia sapi-
enter gubernat. —

§10. III. Ex historia argumenta (A) sacra.

Ab hisce ss. litterarum testimoniis transimus ad historiam, et quidem
primo sacram, deinde profanam, quae nobis eandem fidem luculen-
tissime enuntiat. Praecipua am prioris momenta sunt:
I. In primordiis generis humani, providam ejus curam suam per oia ex-
hibuit. Deus, quae protoparentibus concessit bona, praecipue per le-
gem datam et immediatam cor educationem /: §9. de homine :/ pariter
per ea, quae post comissum peccatum disposuerit, ejiciens qdm ex para-
diso Adamum, promissum tamen addens futuri liberationis, quod repe-
tit ad Abrahamum, Isaacum et Jacobum; tum etm diluvio perdens ter-
ram propter peccata Genes. VII, et urbes corruptas XX delens, antea
tamen et Noacho VI, deinde vo Abrahamo et Lotho ea annuntians;
huc pariter pertinent oes adparitiones ad Patriarchas factae, quibus
voluntatem suam illis manifestaret. —
2. Insigne porro hujus gubernationis documentum est ipsius populi
Israelitici educatio, ex Aegypto eductio, miracula eam in rem facta,
legislatio in monte Sinai, peregrinatio per desertum, tota theocratia,

et promissio legibus latis adnexa futurae sortis felicissimae, si legem servent, miserae am, quamprimum ab ea recesserint. (Cf. Archaeol. Ackerman § 209-214. -

3. Huic am promissioni Deum stetisse, docent libri Josue, Judicum atque Regum. Argumentum em hujus rei evidentissimum praebent populi Israelitici adductio in captivitatem, diu antea per Deum praedicta atque ejusdem per ipsum in terram s. post emendationem reductio. (Archaeolog. § 406 et sqq.).

4. Missio am Prophetarum, qui populum nomine Dei edocebant, et futura per Deum praenuntiabant et praecipue futurum Sospitatorem generis humani canebant, eandem Dei gubernationem demonstrat. -

5. Eodem modo nativitas ipsius Salvatoris, et quae illam et totam Ejus vitam commitabantur adjuncta, miracula, quae in confirmationem doctrinae suae patrabat et propter illum patravit coelestis Pater. Cf. § 15. sqq. Pars II. D. g.

6. Similiter eversio urbis et templi, quae, prout Xtus praedixerat, contra hominum voluntatem, Deo sic disponente, evenerunt et fata populi Judaici usque ad praesentem diem. Cf. § 31. P. II. D. g. Denique

7. Ipsius Ecclesiae Xti verae super terram historia, quae universo mundo, qua late patuit, reluctante, et quibus potuit modis, oppugnante, ex Palestinae angulo exiit, propagata per pusillum gregem pauperem et inermem intra paucos annos totum orbem pervasit, et inter oia impedimenta interna et externa stetit et stat incolumis, et in dies nova capit incrementa, prout Xtus promisit § 7, Pag II. D. g. Haec sane, similiaque sunt, qua historia ecclesiastica docet, ejusmodi sunt, quae divinum regimen evidentissime demonstrant. Hisce, quae facta continent, universum orbem spectantia, adjungimus ex ss. litteris historias particulares, singulorum hominum, quae non minus gubernationem dnam demonstrant, et quae in singulis fere ss. Bibliorum paginis leguntur e. g. Josephi Aegyptiaci, qui fere oia sua fata providae Dei curae adscribit, dum Gen. I, 20, ad fratres dicit: „Vos

" Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, ut elevaret
" me, ut in praesentiarum cernitis, et salvos faceret multos populos." -
Porro Mosis contra mandatum Pharaonis, propter Dei finem in vita
servati. Exod II, historia Core, Dathan et Abyron. Numer. XVI, qui prop-
ter scelus, vivi a terra deglutiebantur, historia Ruth, Davidis et cetero-
rum, Petri liberatio e carcere per Angelum, Act XIII, vocatio Pauli, e-
gregii hujus pro propaganda Religione christiana instrumenti Cf.
§ 27, P. II. D. g.

§II. B. Profana.

Finem dicendi non inveniremus, si, quid pro Providentia dvna in histo-
ria profana lateat, argumenta enarrare vellemus. - Diligens hujus
studium copiosissimam demonstrationis materiam suppeditat in in-
cremento et decremento civitatum, in viris egregiis et perversis, qui
illis praeerant, et illo recte tempore suscitabantur quando opportunum
pro tota oeconomia erat, in parvis initiis, ex quibus eventus orti sunt
ponderosissimi, in connexione fortunae v. miseriae, si quando res publicae
viam justitiae sequebantur v. desiderabant. Luculentum hujus rei docu-
mentum invenitur in historia antiquae Romae, imprimis, si attenda-
mus ad tempus, quo natus est Xtus. Contribuebant sane oia bella san-
guinolenta ad pacem universalem, postquam Romani oes devicissent
populos, constituendam, quae propagationis Religionis christianae
imprimis favebat etc. id unice notamus, hunc solum verum ee hi-
storiae profanae quoq pragmatismum eumq saluberrimum, ex quo
sapiemus ad sobrietatem. Huic argumento adjungi potest et debet
in privata praeprimis institutione, illud ex propria experientia pe-
titum, quae quemq in sua vita luculentissima docet gubernantis
Dei vestigia, qui ex parvis initiis exoriri facit maxima, rerumque
vicissitudines sic moderatur, ut, etsi non ab initio, tamen postea
innotescat, sic optime ee factum. Cum id argumentum maxime
percellat hominum animos, bene facient animarum Curatores,
si homines comissos sibi ad illud attentos reddant, quod optime
facient tunc, quando propriam vitam ex intuitu divinae pro-

providentiae confiderare dicerint.

ex sensu Ecclesiae

§12. Fides Ecclesiae.

In doctrina adeo evidenti superfluum putamus citare Patres in testimonium, qui uno ore falsum rejicientes hanc providam Dei curam docent. Fidem Ecclesiae imprimis patet ex precibus, quas in liturgia precari solent e.g. Dominica 2da post Pentecosten: „Cuia munquam tua gubernatione destituis, quos in solidate tuae dilectionis instituis." Dominica 3tia „Ut te gubernante, te duce transeamus per bona temporalia, ut non amittamus coelestia."

§13. Modus gubernationis divinae.

Diximus §7o modum gubernationis pro diversitate finis esse diversum. Quodsi de hisce modis ulterius quaeratur, non est, cur multum de modo gubernationis physice loquamur; id unicum notamus, Deum non semper immediate agere, sed viribus naturalibus, adeoque causis secundariis uti ad fines suos consequendos, si quando vel necessarium est, illum vires naturales suspendere vel mutare, de cujus possibilitate et realitate dictum est in doctrina de miraculis. Quod vero attinet ad modum gubernationis moralis, ejus indolem, id diximus, talis debet esse actus, ut libertas entium moralium non tollatur, quod ex natura eorum patulum est. Haec jam gubernatio moralis, ut revelatio et natura rei docet, sequentibus absolvitur. –

immediate gubernat, quando agit in ipsam substantiam. –

1. Legislatione morali: Deus jam non tam legem naturalem cordibus hominum inscripsit, sed insuper positivam dedit Adamo, Noacho, Abrahamo, Israelitis, demum universo orbi per Christum.

2. Legis latae sanctione, quatenus non tam tranquillam conscientiam advexit legis sanctio expletione et pudore repletet ejus violatores, sed et positivas promissiones dedit obtemperantibus poenas minatus iis, qui eam transgrant, eique motiva legis explendae suppeditavit. –

suppeditavit.

3. Vires insuper dedit, easq; conservat, et ad legis sanctae expletionem dirigit, naturales quidem intellectus et voluntatis, quibus in statu naturae purae quoq; justitiam et sanctitatem originariam adjunxit, gratiae vero adjutoris illuminans, et confortans homines in peccatum lapsos, per Xtum illos regenerans. In hac autem gratiae qualiscunque collatione libertatem humanam, quod suo loco demonstrabimus, non tollit; sed

4. Peccatum seu aberrationem a praescripto tramite permittit, attamen, ne per abusum libertatis susdeq; vertantur omnia et finis universorum impediatur, variis modis agit; saepe nimirum primum actum externum impediendo, dum e.g. vitam adimit peccatori, ut Pharaoni et Aegyptiis, Israelitas persequentibus Exod. XXV, 23 v. vires ac potentiam aufert, ut Sodomitis, Gen. XIX, 10, quos coecitate afflixit, v. majorem peccatori potentiam opponit, ut II. Reg. XVIII. Absalomo opponens Davidis exercitum, v. peccandi occasionem removet, ut legere est in Davidis historia, quem uxor Michol a Saulo persequente liberavit. I. Reg. XIX. 13. Vel vero secundo peccatum externe admittit, illud tamen, in bonum finem vertit, ut factum est in Josepho vendito, qui hoc peccato constitutus est, nempe: fratrum peccato, Aegypti, familiaeq; suae sospitator, vel peccato commisso puniendo ipsos peccatores et alios a peccato avocat, v. etiam misericordiam exhibendo ad resipiscentiam ducit etc. - Haec quidem summa lineamenta sunt gubernationis moralis, quae facile in vita quotidiana conspiciuntur, modo attento oculo fata hominum quisq; considerat. Hisce autem nequaquam volumus omnia, quae gubernatio divina agit, explicare; fatemur nostram ignorantiam exclamantes cum Paulo: „O altitudo divitiarum sapientiae et justitiae Dei"; ultima enim eorum, quae Deus facit v. permittit, ad finem universorum relatio sapientissime nos latet. -

§14. Vindicatur gubernatio divina.

I^mo Ex parte libertatis humanae. Variis ex titulis gubernationem

./. gubernationem divinam impugnant adversarii; praecipuas am objectiones petunt:

a/. Ex via comparanda, ut dicunt, libertate humana cum regimine divino.

b/. Ex existentia mali moralis. c/. Ex existentia malorum physicorum, deniq; d/. ex inaequabilitate sortis et meritorum. Quod jam primum attinet, dicunt: Si Deus mundum gubernat moralem, hic finem suum certe et invitabiliter obtinet; libertatis am indoles postulat independentiam a qualicumq; necessitate; vel go, si gubernatio sit efficax, tollit libertatem, v/. si libertas sit vera, ea consilium gubernationis potest impedire, finemq; Dei frustrare. Ad haec respondemus:

1. Quodsi objectum diligentius consideramus, patet, versari objectionem circa modum, quo libertas cum gubernatione componitur; modi am ignorationem nos n turbare saepius advertimus; sufficit nobis, divinam revelationem, cui suffragantur rationis effata, nos certos reddere de utroq; posse, dari gubernationem moralem et nos ee liberos. Ceterum.

2do Observamus, ut supra, nos duplex distinguere regimen, et qdm illud entium liberorum longe diversum ee a physico; modos am oes, quos pariter enumeravimus, libertatem non tollere, ex eorum consideratione patet, cum consistant in suppeditandis mediis, removendis noxiis, quibus humana utatq; libertas. - Sane si, quod propria testatur experientia, nos variis modis cogitationes, effectus in aliis hominibus excitare possumus, velut sermone, nutu, vultus habitu, gestu corporis, nonnunquam ipso silentio, quin eor voluntati inferamus necessitatem, dubitare neutiquam possumus, Deum, qui animum humanum finxit propiusq; novit, modos innumeros habere, quibus adjuvare, impedire, moderari, et quodemumcunq; modo influere possit, quin hominum voluntati vim inferat.

3. Insuper, quae § 14. de attributis divinis observavimus, huc quoq; pertinent, in Deum scil. temporis limites non cadere; quapropter, si qui sint, qui finem, quem creando intendit Deus, et per gubernationem

./. gubernationem obtinere vult, n̄ obtineant, Deus illud pariter aeternum scivit, ut adeo nunquam dici possit, illos frustrare gubernationem divinam, quasi haec v/. minus apta sit v/. minus potens; facit em̄ Ds tot et tanta, cum quibus constare potest libertas salva et integra, majora am̄ et plura facere ille non vult, ut libertas stet salva. finis 2: absolutus = gloria Dei. 4: conditionatus = vita aeterna

§15. Propter mali moralis existentiam

Adversarii praeprimis urgent mali moralis in mundo existentiam, quod cum numinis sanctissimi regimine n̄ possit conciliari, cui difficultati, ut pondus addant, recensent longa serie peccatorum omnis generis cohortem magnam, fraudes, rapinas, caedes etc. In hanc rem notamus ante oia, si de peccato in relatione ad Deum loquimur, nobis certum ee, illum peccatum non efficere, sed permittere, quod notum ex doctrina de sanctitate Dei supponimus; permissio am̄ mali moralis cum divino regimine n̄ pugnat, etenim:

1. Possibilitas peccandi in ipsa libertate entium finitorum reposita est, quodsi go Deus entia moralia finita creare voluit, ~~tu~~ nulla lege obstrictus fuit ad hanc illis possibilitatem demendam, illosq impeccabiles reddendos; sufficit sane, si illis oia necessaria suppeditavit, quibus peccata devitarent.

2. Deum praevidisse, quidquid mali moralis eet ~~moriturum~~, certum est; si nihilominus peccatum, quod ex eo oritur, permisit, sapientissimam debet habuisse causam, et consiliis divinis magis conveniens ee debebat, permittere peccatum, quam libertatem tollere, etsi rationem ultimam nesciamus.

In genere am̄ illi, qui regimen dnum ex peccati existentia impugnant, non rectum sapientiae divinae videntur tenere conceptum; sapientiae em̄ n̄. e. efficere, quod absolute optimum, sed quod ad finem consequendum est aptum, i. e. relativa perfectione gaudeat. Sic Deum hnes condidisse, alibi monstravimus; pariter suppeditasse, per quae peccata vitentur; dedit em̄ gratiae sanctificantis donum, lapsis am̄ succurrisse et oia dedisse, per quae eluctari e miseria possint, demonstrabimus. Sic go peccati una causa est homo ipse. Si nihilominus:

oposoby zaprzeczają.

3.) Illi, qui providentiae vias carpunt, plane eo deveniunt, ut dicant: Sane homini praestitisset, fatalis dono libertatis, per quam peccat, carere, respondemus: Donum illud, si in se ipso spectatur, praestantissimum ee donum, Deo dignum, huic universo conveniens, homini salutiferum. Per illam em gaudent homines natura eximia, actionum suarum domina, suavissimaq facultate post recte facta fruuntur et ad felicitatem bono usui correspondentem possunt eniti; accedit, quod rationi optime conveniat, entibus finitis praeparationis stadium adsignari, in quo exerceantur, meritumq contrahant; propterea tenemus, sapientiae non ttm non contradicere, sed illi ee consentaneum, si libertas entium finitorum stet intacta, etsi ex abusu peccata oriantur. –

3) melius eet adimere libertatem, ne ho peccet. –

§16. III. Propter mala physica.

Sicut malum morale, sic et mala physica contra donum regimen urgent, multiq st et facundi in his malis phisicis enumerandis. Ast hi:

1/. Non perpendunt, malum saepe non ee, quod malum in praesentiarum videtur, ut. e.g. si infans praematura morte abripitur, ne malitia fors mutet intellectum; plura videri mala, quae in extra vagantis ttm phantasiae imaginibus radicantur, vel consistere in defectu bonorum imaginariorum, quae in se considerata sunt plane indifferentia etc.

2./ Nos de majoribus terrae revolutionibus illarumq influxu in nexum universorum, judicium ferre non posse, atq adeo judicare, quid boni praestent, cum illum ipsum nexum parum perspiciamus, quod saepissime etiam obtinet in his, quae personam nostram concernunt, de quibus saepissime elapso tempore probe intelligimus, quid boni nobis contulerint.

3/. A malorum physicorum numero resecanda sunt oia, quorum ipsi homines causa sunt; illa em ad causalitatem hominum n Dei referenda; et horum numerus sane magnus.

4. Haec am Deus non impedit, nisi in quantum consiliis ejus adversantur, quia ee possunt v/. emendationis v/. punitionis media, adeoq vera bona in regimine morali mundi, educandoq genere humano. –

5. Denique hi, qui mala physica urgent, plerumq; rem eo exagerant, quia complexum bonorum, quae homini quotidie contingunt, v. prorsus non, v. parum attendunt; porro non perpendunt, nos adhuc finita in praeparationis stadio versari, in quo non potest expectari perfecta felicitas. Denique, malorum physicorum originem fuisse peccatum primum, quod Deo non est imputandum. –

IV. §17. Propter inaequalitatem sortis et meritorum.

Cur am inquiunt, si Dō secundum leges justitiae mundum gubernat, bonis saepe male, malis am bene? Ad judicium super hanc rem dirigendam nobis sequentia:

1. Putamus, super bonitatem v. malitiam hominum judicium magnam requirere circumspectionem, cum interne in spir justi sint, qui dicuntur, et viceversa.
2. Licet improbi non pauci felices ee videantur, multi tamen reapse sunt infelicissimi, utpote, qui abripiuntur affectuum turbine ad conscientiae morsibus laniantur, sic et boni, externe infelices, beatitate hanc enarranda in bona conscientia beantur, ideo vere felices. –
3. Etiam pii n. ab oi. labe saepe immunes sunt teste Johanne I. Epistol. I. 8. sic et homines scelerati quaedam tamen perpetrant bona. Dš am justissimus pro minimo peccato poenam imponit et pro bono mercedem, quodsi Dō in his terris jam bonum, quod faciunt mali, remuneratur, et malum in bonis punit, quis dicat illum injustum? Eo certius boni possunt expectare praemium perfectum in altera vita his in terris justificati et viceversa.
4. Insuper Deus malis physicis potest virtutem probare, malos am per benignitatem ad se trahere velle, possunt sic bona et mala physica ee media emendationis v. media virtutis promovendae, et alterius ejus gradus consequendi. Denique
5. Hic versamur in stadio praeparationis, sortem plane congruam dat vita aeterna. Nota. Ceterum commendamus judicium modestum et discretum, si fors temporalis ad statum internum referatur. –

§18. Usus practici doctrinae de providentia.

Haec de providentia Dei, cura doctrina multiplicem habet in vitam nostram et tranquillitatem influxum, etenim:

1. Docet nos, omnes quorsumcunque eventus rite judicare, cum, seclusa qualicunque fati necessitate, sapientissimae Dei curae subsint. –
2. Reddit nos contentos sorte nostra, cum quilibet, quocunque in gradu collocetur, instrumentum in manu Dei sit ad consilium universorum promovendum.
3. In vitae adversis nos tranquillat et solatur.
4. A nimia rerum terrenarum cura avocat, et ut veris bonis studeamus, exhortatur.
5. Excitat, ut concordiam et laborem vitemus, cum nobis, qui Dei in perficiendis consiliis ministri et adjutores sumus, omni studio laborandum sit, ut officio nostro satisfaciamus.
6. Spe recreat beatissimae certe futurae mercedis, si condigne laboraverimus, quam retribuet, qui curam omnium gerit Deus.
7. Ad gratias Deo providis continuo habendas exhortatur. –

Sectio tertia.

Status naturae lapsae.

§1. Nexus cum antecedentibus.

Deum ec sapientissimum oium rerum creatorem, et nominatim summam sapientiam simul et benignitatem ex creatione hnis, quem insignibus dotibus et praerogativis tam naturalibus, quam supernaturalibus donavit, elucere videmus, pariterq exposuimus hunc Deum a mundo creato n recepisse, sed cura suavissima illum amplecti. Nullo am alio haec benignissima Dei gubernatio magis patescit modo, quam per ea, quae hnum per peccatum perditorum causa per unigenitum filium suum fecit, et disposuit. Sane felicissimus erat protoparentum neocreatorum status, miseri am facti st ipsi et oes posteri per peccatum, salvantr iterum et redimuntur per Xtum. Doctrinam go expositam sequetr opus Redemtionis, cui am praemittenda e doctrina de peccato, ejusq in universum genus humanum sequelae.

§2. Dispositio et momentum.

Doctrinam am oem de peccato exponendam appellamus paucis doctrinam de statu naturae lapsae. Intelligimus am sub eo complexum conditionum in- et externarum, in quibus post peccatum Adami repositum erat oe genus humanum. Ut res procedat ordine suo dicemus, ante oia de ipso hoc peccato Adami, deinde sequelas ejus, quae in Protoparentes exinde redundarunt, exponemus deniq illud haereditate ad nos oes transmissum ec docebimus, seudari peccatum originale.

Momentum hujus doctrinae e maximum, etenim:

1º Ois redemtionis necessitas et beneficium illi superstruitr.

2º Per illam quaestio, quae quemlibet exagitat /: Cf. §23. C. 3º P. I, D. G:/ de origine mali moralis in mundo explicatr.

3º Errores circa hanc doctrinam oi tempore orti st gravissimi, ut adeo eo accuratius ea sint tractanda, quo plures recentiori tempore st, qui oem revelationem materialem odio habentes, fundamentum illius quam maxime impugnant. —

§3. Peccavit Adamus.

S. Literae nobis claris verbis modum enarrant, quo felicem suum statum perdidit Adamus, legem sc: quam Ds illi tulerat, et ad quam oem ejus felicitatem adnexuit, migrando peccavit. Sicq miser est effectus. Res narratur Genes. 3, 1. seq: „Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terrae, quae fecerat Dominus Deus, qui dixit ad mulierem: cur praecepit vobis Deus, ut n commedatis de oi ligno Paradisi? Cui respondit mulier: De fructu lignorum, quae sunt in Paradiso vescimur, de fructu vo ligni, quod e in medio Paradisi praecepit nobis Deus ne comederemus, et ne tangeremus illud, ne forte moriamur; dixit am serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini, scit em Ds, quod in quacunq die comederetis ex eo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut Dii scientes bonum et malum. Vidit igitur mulier, quod bonum eet lignum ad vescendum et pulchrum oculis, aspectu delectabile, et tulit de fructu illius, et comedit, deditq viro suo, qui comedit." Sic protoparentum primum narratur peccatum. Patet ex hisce verbis ansam Ejus statui a Mose externam, qui dicitur serpens singulari calliditate praeditus. His serpens Evae primum dubium de officii veritate suggessit. Mulier am officii memor erat, tenorem legis accurate scivit, et ab initio restitit dubitationi suggestae. Serpens instat mulieri negans et legem et sanctionem ejus, confirmans insuper Deum sua tm causa praeceptum illud dedisse. Errorem hunc admisit Eva, sensibus insuper n parcit, pulchritudine fructus capitur, sumit, comedit, et dat viro. Sic peccavit ipsa, et Adamum participem peccati fecit. Adamus vo n minus culpandus, sive em colloquium serpentis audierit, sive illud fuerit edoctus, sive comederit, quia uxorem post fructus esum incolumem vidit, sive illud fecerit uxori placendi causa, quolibet in casu migrans legem, quam n minus ac mulier scivit, libertate sua e abusus.—

Additamenta. De lapsu Protoparentum. Ad §3.

Sex protoparentibus data erat positiva supernaturalis - necessaria n in naa arboris sita, n arbitraria, etenim finis supernaturalis fuit

./. fuit et grãa supernaturalis. Solus Deus natura sua ē felicissimus, angeli am̃ et homines eam demum promereri debuerunt, quibus proin Deus tempus probationis destinavit; ad perficiendam gō naturam Angelorum et Protoparentum pertinebat electio inter Deum et n̄ Deum. Falsa et absurda ē explicatio, arborem illam versatam fuisse de interdicto matrimonio, nam Orientales habent propria vocabula ad rem amoris designandam, praeterea Deus creavit Adam et Evam ad propagationem generis humani, prout patet ex verbis: „Crescite et multiplicamini." –

Objectio. Dicunt adversarii protoparentes n̄ peccasse, quia illis n̄ data erat lex, sed tm̄ monitum, prout medicus monet infirmum ab usu alicujus cibi.

Refutatio. Praeceptum fuisse legem veri nominis testantur sequelae peccati.

§4. Sensu literali accipienda.

Quo sensu haec a Mose narrata accipienda sint, ante oia quaeritur, deinde quid speciatim de serpente seductore sit tenendum. Et quidem statuimus sensu literali haec ee accipienda, et quidem pro hac assertione pugnant oia argumenta, quae supra attulimus, individuo em̄ nexu cum reliquis cohaerent, quae certe historica st, nec lingua elatior inseritur, quam in reliquis comatibus; accedit, quod mytho v/. philosophemati temporis genius et indoles repugnat, quae philosophicam culturam talem requirerent, qualis tunc expectari n̄ pt. Denique reliqui s. Auctores, qui hunc lapsum comemorant, veram historiam habent. e.g. Eccl. 25,32. „A muliere factum est initium peccati, et per illam oes morimur". – II. Cor. 2,3. „Timeo aut, ne sicut serpens Adam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri et excidant a simplicitate cordis, quae ē in Xto Jesu". I. Tim. 2,11. „Adam n̄ ē seductus, mulier am̄ seducta in praevaricatione fuit." Si am̄ ratio super haecce narrata reflectat, invenit illa suis principiis per oe conformia, utpote quae intelligit, in Protoparentibus innocentibus et graae dono ornatis peccatum ansam vix nancisci in internis, sed potius acquirere causam externam seductricem, deinde vō seduci vix posse innocentem nisi errore admisso, et dubio per sensuum allectamenta suffulto. –

./.

§5. Serpens seductor.

Haec am, quae diximus, n ita capi volumus, quasi sub serpente animal merum brutum ita debeat intelligi, ut diaboli partes excludantur; gravissima em argumenta suadent diabolum in seductione protoparentum suas habuisse partes, scilicet:

1º Moses qdm diabolum n expresse commemorat, tamen in narratione nil adfert, quod diabolum excludat, Sunt em, qui adstruunt, illum de serpente seductore talia praedicare, quae Ens sublimius reapse indigitant, ut sunt: calliditas, qua super oia animalia eminuerit ille serpens, poenae a Deo ipsi irrogatae, quae ad brutum minus quadrare videntur, deniq articulus additus, quo distinguere ab aliis, et certum subjectum aliquod, quod hoc nomine compellet, indigitare videat Moses, quae qudem, etsi rem n evincant, et ad illa nolimus provocare, probant tamen Mosen n contrarium ee sententiae, sublimius aliquod Ens malum suas habuisse partes.

2º In reliquis am libris s. haec sententia clare tradit. Sapient. 2, 24. „: Invidia diaboli mors intravit in mundum" refert h. l. mors, quae a Mose poena primi peccati declarat, expresse ad diabolum, qui proinde ad ipsum peccatum concurrit, Joan 8, 44. dicit ipse Xtus: „Ille /: diabolus :/ homicida fuit ab initio, et in veritate n stetit, quia veritas in eo n e; cum loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater ejus /: mendacii :/. Appellat Xtus diabolum mendacem, quatenus Protoparentes negans illis legem latam, ejusq sanctionem, adeoq mentiendo seduxit. Homicidam, quatenus per peccatum, ad quod allexit, mortis in genere humano erat auctor. Sunt quidam, qui hoc Xti dictum ad Caini fratricidium referant, ad quod diabolus concurrerit, ast nullibi in s. literis legitur, diabolum ad factum Caini concurrisse, v/. fallendo illum ad hoc scelus suavisse, potius /: Gen, 4 :/. res sic narrat, ut ex mente potius Caini n a causa externa scelus profectum statuat; e contra am ad seductionem protoparentum, Xti vba accurate quadrant, quod ex collatione accurate patet. Accedit, quod ab /: ἀπ' ἀρχης :/ initio de tempore maxime remoto adhibeat, nisi alius temporis terminus indicet. Diabolum porro

porro suas habuisse partes patet exinde, quia 2. Cor. 11, 3. seductor absolute appellatur serpens. Apoc. 12, 9, 20. 2. „Draco et serpens antiquus" κατ' ἐξοχην, quod indigitat, merum animal sub eo non intelligi. –

3º Tota redemtio per Xtum dicitur destructio operum diaboli, is est tenor totius Oeconomiae verae, et Ioannes expresse dicit I. Epla. 3, 8. „In hoc apparuit filius Dei, ut dissolvat opera diaboli." Cum jam omnis generis hominis miseria ex facto Adami repetatur /: ut videbimus :/ jure dicimus, diabolum ad illud factum concurrisse.

4º Sensus vero Esiae nobis patet ex praxi, qua antiquissimo jam tempore in infantium quoque Baptismo Exorcismum adhibuit in signum apertum diaboli concursum ad peccatum, quod haereditate transiit ad oes, agnitum semper ee. Ex PP. sufficit solum nominasse s. Augustinum, qui 2, 11. de Genesi ad Literam c. 29. dicit: „Ita dictus e serpens, propter astutiam diaboli, qui in illo et de illo agebat dolose." Nota I. Ceterum de natura serpentis, quem nominat Moses et ejus relatione ad diabolum variae sunt sententiae. Sic Josephus Flavius in antiquitatibus judaicis verum serpentem statuit instructum pedibus recto corpore incessisse, praeditumque fuisse loquendi facultate. Plures ex Judaeis in hanc sententiam abierunt, imo nonnullis Xtianis ita placuit. Sumunt hi post peccatum factam ee totius naturae mutationem in deterius. Nos putamus, desuper cum fundamento nil dici posse, cavendumque ee ne in fabularum regnum, rem exaggerando quis demergatur. Isaac Abaarbanel /: Judaeus doctor :/ verum pariter sumit serpentem, qui arborem vetitam conscendit, incolumem fructum comedisse, sicque invitasse Evam ad imitationem. Sermones, qui referuntur, proprie nullos fuisse, sed more Orientalium cogitationes, quae viso serpente in ea ortae sunt, per illos exprimi, quae sententia recentiori tempore pluribus arrisit. Curendum tamen, ne a sensu literae nimium recedatur, si quis tali modo rem concipere velit, deinde vero hanc et antecedentem explicationem falsam habemus, si diaboli in Evae cogitationes influxus excludatur. Alii sunt, qui naturalem serpentem statuunt; ast simul sub eo latuisse malum Angelum, qui causa fuit sermocinacionum, quas enarrat Moses. Alii sumunt serpentem verum nullum fuisse,

sed solum diabolum, qui parastico serpentis corpore usus e ad seducendos Protoparentes. Qui priorem proferunt sententiam urgent praecipue, quod sine necessitate n sit litera deserenda; deinde vo illum serpentem conferri expresse cum bestiis terrae veris et naturalibus. Patroni alterius sententiae reponunt n deseri literam, si corpus parastaticum assumatur, quia Moses, qua historiographus descripsit, quod externe apparuit, adparuisse am serpentem revera. Confirmari am sententiam suam dicunt per poenas irrogatas, quae magis quadrant, si in serpentem parastaticum prolatae dicantur, adeoque metaphorice intelligantur. Quidquid am sit, nos litem n dirimimus, certum tamen nobis est, quamlibet sententiam ee rejiciendam, quae a litera plus justo recedit, et diaboli partes excludit. -

Nota II. Qua peccati specie peccaverint Protoparentes disputant. Alii vocant infidelitatis in Deum, alii superbiae etc. Concil. Trid. sess. 5. cap. 2. vocat illam praevaricationem inobedientiae peccatum. Quidquid sit, sufficit scire, Adamum et Evam reapse legem Dei migrasse, adeoque peccasse.

§6. Peccati sequelae in ipsis Protoparentibus. -

Peccando Protoparentes ordinem moralem turbarunt, quod fluit ex notione peccati. Deus, qui illius ordinis auctor est, et vindex, pro sanctitate et justitia sua, impune illum violare permittere n pt. Quapropter peccatum illud confestim secuta e poena. Liber Geneseos sat clare illas poenas exponit, redeunt ad sequentia:

1° Commisso peccato turbata e harmonia inter facultates superiores et inferiores, et in ejus locum successit concupiscentia rebellis et intellectus obfuscatio. De priori testatur Genes. 3, 7: „Et aperti sunt oculi amborum, cumque cognovissent se ee nudos, consuerunt folia ficus et fecerunt sibi perisomata" et v. 10. „Timui eo, quod nudus eem, et abscondi me." coll. 2, 25. „Erat am uterque nudus, et non erubescebant." Sicut haec ultima verba perfectam inter rationis dictamina et sensualitatem harmoniam indigitant, sic priora concupiscentiam carnis adversus spiritum ortam ex pecca-

peccato clare exprimunt. Virium am intellectualium perturbatio et error intelligit ex eo, quia occultari voluerint ante faciem Dei oia vi-
dentis, Deumq falli posse putarunt transferendo culpam propriam
" in alium. Dixit en Adam v. 12. " Mulier, quam dedisti mihi sociam,
" dedit mihi de ligno et comedi." v. 13. quae respondit: " serpens me de-
" cepit et comedi." -
2° Vox Dei antea suavissima Patris clementissimi, qui illos edocuit
a nociis retraxit, illisq benedixit, ut multiplicent et crescant, mutatae
in vocem Judicis severi poenam jumentis de illo delicto, quum Deum me-
" do mali facti conscientia preisi timuerunt et fugerunt v. 10. " nudus e-
" ram et abscondi me."
3° Displicentiam suam externe quoque illis manifestavit, pellens illos
ex Paradiso voluptatis in terras exteras, in quibus spinas et carduos pro-
ferentibus in sudore vultus vescant pane; mulier vo sub potestatem viri
" redacta moleste pariat proles. Genes. 3. 16-19. 23, 24. " Et emisit eum Domi-
" nus Deus de Paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumtus
" est, ejecitq Adam et collocavit ante Paradisum voluptatis Cherubim et
" flameum gladium, atq versatilem, ad custodiendum lignum vitae." Ineat
sententia: E Paradiso pulsi sunt, cavitq Deus, ne denuo illuc reverten-
" di daret, potestas. Mulieri am dixit: " Multiplicabo aerumnas tuas
" et conceptus tuos, in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et
" ipse dominabitur tibi. Adae vo dixit: quia audivisti vocem uxoris tuae,
" et comedisti de ligno, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comede-
" es ea cunctis diebus vitae tuae, spinas et tribulos germinabit tibi,
" in sudore vultus tui vescaris pane". - Sic felix Proloquentium status
externus mutatus est. Ut autem eo fortius abrocitatem peccati senti-
" rent, serpenti quoque seductori poenam dixit Deus v. 14. " quia fecisti
" hoc, maledictus eris inter oia animantia, et bestias terrae, super pec-
" tus tuum gradieris, et terram comedes cunctis diebus vitae tuae."
Sic animalis ipsius habitum externum conspicere si potuerunt hines,
quia meminerint sceleris gravis, ad quod animam illud praecipuit. Quod
si vo sint, qui illam poenam a Deo dictatam aegre ferant, quia a-
nimal meriti et demeriti si sit capax, recordentur magnum Athenien-
sium Legislatorem Draconem, quem tantopere laudant, praecepisse,

ut ferrum, lignum, lapides, ipsaq; arma, quae ad violentiam quam-
demumcunq; adhibita sunt, committendam, si auctor sceleris ipse
ignotus erat, frangerent, et delerent, n̄ aliam ob rationem, quam
ad attrocitatem sceleris indicandam, sint gō tales aequi rerum judi-
ces. Ceterum pt conferri Dereser in h. l. p. 24. recentissimę editionis.
4º Immortalitatem corporis amiserunt, mortiq; facti st obnoxii v. 19.
: „In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua
sumtus es, quia pulvis es, et in pulverem reverteris." Quibus verbis
modo captui primorum Parentum adcommodato mortis dira necessi-
tas clare exprimit. Propterea etm Dō prohibuit eos a ligno vitę, ne
ab illo comederent et v. 22. viverent in aeternum, quod, ut diximus § 12.
de hnē roborasset vires et servasset a molesta senectute, et morte di-
cente. s. Augustino L. 14. de civitate Dei: „Cibus aderat, ne esuriret, po-
tus ne sitiret, arbor vitę, ne illum senectus dissolveret." Deniq;:
5º Quod illorum miseriae sum̄am constituit, pretiosissimum donum
Dei, sanctitatem et justitiam originariam perdiderunt. Gratia em̄
sanctificans cum peccato n̄ consistit, sed expellit, mors sc: animae
ē peccatum. Sic propria culpa peccantes et vilipendentes has prae-
rogativas summę sanctitati placere n̄ poterant, sed et spe erant dejec-
ti, felicem huncce statum propriis viribus denuo recipiendi; vires em̄
humanę n̄ possent promereri, quod benevolentia Conditoris erat con-
cessum. „Cognoverant" ingemiscit. s. Augustinus de civitate Dei L. 14.
c. 17. „gō, quia nudi erant, nudati sc: illa gratia, qua fiebat, ut nudi-
tas corporis nulla eos lege peccati menti eorum repugnanti confun-
deret." Hic quidem status est Protoparentum post lapsum. Sic miseri
effecti sunt per peccatum, quod illos praerogativis orbavit, quibus
adeo excellebant, et quarum jacturam eo magis in imo pectore sen-
tiebant, quo facilius malum praesens cum amissa felicitate compa-
rare valebant. Mansit quidem illis indoles rationalis et moralis,
non em̄ per peccatum cessarunt ēē homines, sed sum̄um suum orna-
mentum, originalem justitiam et dōnam complacentiam frustra
quaerebant. Insuper, quod dolorem sane auxit, nemo erat, quem ac-
cusarent, et in quem jure transferrent culpam; utut em̄ institerit ille,
qui peccato ansam dedit diabolus, resistere tamen potuissent, si voluis-
sent, ad id em̄ auxilio dōno supernaturali erant suffultu.

Ad 55 et 6. adelitamenta

An diabolus serpentem sponte elegit ad seductionem protoparentum, an vo necessario? S. Chrysosthomus putat diabolum sponte serpentem elegisse ob calliditatem, praeferenda tamen sententia s. Augustini: Diabolo n fuisse permissum alio uti animali, ut Eva attenta reddi possit ad callidilatem ejus, go etm ad fraudem. Si liberum ei fuisset quodcung animal eligere, columbam v.g. adem potius elegisset, ut eo facilius astutiam suam operiret et Evam seduceret. - Peccatum Protoparentum n erat absolute gravissimum, quia n erat directum odium erga Deum, minimus erat grave, quia erat indirectum odium, quia gratia supernaturalis ad resistendum fuit concessa, quia summa beneficia Protoparentes a peccato abstinere debebant, quia nulla ignorantia, nulla concupiscentia, nullae calamitates protoparentes excusare possunt, quia denique peccatum illud toti generi nocuit. -

Chrysosthomus statuit peccatum Evae gravius fuisse, contraria tamen sententia Ambrosii praeferenda ee videt, quia Adam bene scivit praeceptum, et intellexit, quia peccatum excusans culpam in Evam et ipsum Deum pervolvit, mulier vo minus excusare studet peccatum, dicens se a serpente ee deceptam. Adam debiliorem hostem superandum habuit gm Eva. In statu innocentiae genus humanum etm per conjunctionem viri et feminae propagatum fuisset, sed sine libidine, sine doloribus. -

Quare Deus serpentem punivit?

„Non irrogavit serpenti poenam qua tali, sed propter praesentiam parentum, ut sentirent iram Dei, et atrocitatem peccati. Quid significant illa vba ad serpentem dicta: quia fecisti hoc etc. animal n pt rationem reddere? Vilissimus, odiosus eris satana inter oes hnes, animalia i.e. perversos - „super pectus tuum gradieris" i.e. in astutia et calliditate confides, qui prius de potestate tua falsa gloriabaris; „et terram comedes" i.e. malos hnes, terrestribus deditos captabis.

Quare do hnem in aeternum n condemnavit sicut Angelos? Quia ille confidebat spiritu et carne infirma et insuper seductus erat.

An Adam et Eva salvi facti sunt? Ubig, quia poenitentiam fecerunt perizomata sibi facientes, quod patres de cilicio explicant, praeterea

/.

Deus protoparentes salvos fecit, ne diabolus gloriaretur; Ecce in vigilia nativitatis Domini celebrat festum Adami et Heoę. Epiphanius narrat, traditionem fuisse ex profundissimo consilio Dei, Adamum in monte Calvariae, in quo Xtus redemptionem perfecit sepultum fuisse / confirmatur haec traditio eo, quod Calvaria propterea dictus sit ille mons, quia cranium hominis inventum est / quomodo go Xtus super hoc condemnato operis redemtionis perficere potuisset.

Quare Moses de diabolo dicente non loquitur?

Ne homines in illo aetate doctrina hac abuterentur.

Quare terram Deus maledicebat?

Terra propter hoc erat creata - quia am ho post peccatum jus suum existendi amisit, hinc et terra propter hoc creata, erat superflua. Attamen cum Deus propter magnam suam misericordiam hominem servavit, hinc et terram inutilem et maledictam reliquit. –

§7. Monitum.

Sapiamus nos ex infortunio Protoparentum, tristis am eorum lapsus nos edocet, quam sit res periculi plena lasare frena jucundidati sensuum, alq locum cedere tentationi, quae inducit ad id, quod malum est. Monet etm et nos judicio justissimi poena, qui si in statim punit, sicut fecit in Protoparentibus, punit tamen certe suo tempore, nisi resipiscamus. –

§8. Nexus cum sequentibus.

Protoparentes am peccando in sibi solum nocuerunt, sed etm posteris quicung carnali generatione ab illis descendant, quod qua ratione factum sit, et quomodo intelligendum, modo e exponendum. Sic vo ea in re versabimur, ut antea statum externum generis humani expendamus, reflexiones necessarias instituamus desuper, denig, quid mali in intimis animae recessibus lateat exponamus. –

§9. Status generis humani.

Si statum generis humani inde ab Adami tempore consideremus, experimur, illum per via stadii Protoparentum post lapsum simi-

lem

similem imo eundem, etenim 1°. Obfuscata è et nostra universi generis humani intelligendi facultas quoad sublimium de Deo et destinatione nostra veritatum cognitionem; difficulter ēm erigimur ad coelestia, palàm sibi pelicta Deum fere ignorat, immortalitatem animae addubitat sanctorum offitiorum ēm evidentissimorum ignoratione ducim. Testes sit crassa idololatriae monstra, dubia et disputationes philosophorum, et alia ejusmodi, quae in Dogmatica gen. §20. Sectione I. addusimus. Novimus et nos insuper revelationis lumine illustrati, quantas difficultates veritatum palefactarum petentio creat, et scimus, quoties Judaei Revelatione gaudentes ab unitate Dei fide recesserint, in Polytheismum relapsi.

2°. Sed et dirum sentimus in nobis inde a teneris annis concupiscentiae malae dominium, varie ēm appellamus ea, quae a lege sancta prohibent, et facimus, quae sensibus, non vo. quae lege commendant, et haec quidem mala concupiscentia ita ōem vitam nostram occupat ut penitus exstirpari nunquam possit. In ejus descriptione copiose occupant s. Literae; vocant ēm eam τὴν κατὰ σάρκα concupiscentiam carnis τὴν ἐπιθυμίαν σαρκὸς, concupiscentiam properiam ἐπιθυμίαν ἰδίαν. Et graphice eam describit Paulus Röm. 7. 14. „Scimus ēm quia lex spiritualis est, ego ām carnalis sum venumdatus sub peccato. Quid ēm operor, non intelligo: non ēm, quod volo, bonum, hoc ago, operor, sed quod odi malum, id facio. Nunc ām jam ego non operor illud, sed quod in me habitat hoc ē in carne mea, peccatum. Nam velle adjacet mihi, perficere ām bonum non invenio." Fluit carnis concupiscentiae indulgens ipsor: proto parentum filius fratrem occidit; illa causa erat diluvii et excidii Sodomorum, illa venumdedit Josephum, cor Pharaonis induravit, Judaeos induxit, ut Jesum crucifigerent, sed quid pluribus? Eis historia sacra et profana testatur, corruptum ce genus humanum et verum ce, quod Ovidius canit: „Sed trahit invitum nova vis, aliudq cupido, mens aliud suadet, video meliora proboq, deteriora sequor. Planc concupiscentiam vitiem pene agnoverunt Philosophi, ut in D. G. probavimus. §23. P. I. Insuper 3°. Quod Ecclesiastes 40, 1. conquerit: „Grave jugum super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, usq in diem sepulturae," nam quod Job 14, 5. dixit „Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, multis repletus miseriis," etenim et nos sicut Adamo dixit Deus, in sudore

vultus vescimur pane, spes laetissima saepe confunditur, matres ingemiscunt, dum pariunt, frustra quaerimus auream aetatem. Affigimur super terra infestationibus et periculis innumeris. Denique.
4º Oes morimur. Mors inde ab Adamo oibus dominatur, nulli parcens aetati, neque infantibus, qui ad usum rationis nondum pervenerunt. — Sic go qualis Adamus fuit post peccatum sumus oes nos, et eaedem sequelae, quae erant phoenomena peccati primi in Protoparentibus in nos redundarunt et redundant, et in hac naa corrupta oes st aequales, nec unus excipitur, qui de muliere natus est. —

§10. Reflexiones. —

Ratio humana super hoc peccatum Adami reflectens, considerans insuper sequelas in Adamo et nobis, facile intelligit:
1º Carnalem generationem sufficere ad hanc naturam perturbatam ad posteros propagandam. Natura em debiles Parentes n edunt proles fortes, mortalium n erunt proles imortales, sicut arbor vitiata n fert fructus bonos, sed succum corruptum transfert in poma quoque. In his nullum prorsus latet mysterium. Per haec dicta insuper:
2º Confirmant raciocinationes nostrae, quae attulimus §25, P. I. D. Gen.
3º Propter has jam sequelas genus humanum jure miserum dicitur. Quis em in tali naturae perturbatione tot incommodis et malis moralibus et physicis dire mortis necessitati obnoxius felix dicatur? praecipue cum reliquiae excellentiae pristinae, quae in anima latent et intima desideria nostra ad majora nos ee creatos indigitent, quae quidem cogitatione assequimur, ad quae am obtinenda viribus nos destitutos experimur.
4º Sed et propter hanc jam conditionem genus humanum Deo placere n posse, porro infert ratio. Incorruptum enim Deus condiderat hominem, eximiis animae et corporis dotibus exornavit, quodsi jam primus peccavit, et sibi et posteris naturam conciliavit, Deus, qui ordinis et harmoniae Auctor erat, de genere adeo ab originaria bonitate deflectente complacentiam habere n pt. Haec quidem ratio humana intelligit, ulterius n progreditur, reliqua si fors in intimis animae recessibus lateant, a sola Revelationis luce exspectans. —

§11. Peccatum originale. –

Reapse am̄ dn̄a Xti Revelatio ulterius progreditur, docens ipsum peccatum, quod Adamus com̄isit in oes transfundi, quicunq; generatione carnali ab Adamo descendant ita, ut cuiq; proprium sit, quod peccatum originale appellatur. Quae doctrina, cum fundamentum oīs Redemtionis per Xtum sit, accuratissime est exponenda. Adversarios habemus Pelagianos, Socinianos, atq; eos sequuntur Rationalistae, qui ita extenuant oīa, quae Revelatio s. tradit et Esia semper docuit, ut ad summum in sequelis phisicis subsistant et hn̄es propterea tm̄ relate ad Adamum peccatores dicendos ee affirmant, quia Protoparentes immitantur peccando. Contra hos jam transfusionem peccati Adamitici in oes probamus.

Ad §11. Adjuncta.

In libro Job XVI. 4. legitur: „Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es?" Ita habet vulgata – textus hebraicus legit: „Quis dabit mundum de immundo? ne unus!" Quaecunq; ex his lectionibus assumatur, clarum est, locum illum agere de labe aliqua originis, qua expers ee nemo pt.

Psal. 50. 7. ita Deum loquitur David poenitens: „Ecce em̄ in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea." Haec vba Prophetae aliter intelligi nequeunt, nisi de peccato originali. – Certe n̄ arguit Patris aut Matris peccata, sed quo magis misericordiam dn̄am in se com̄oveat, ostendit se peccati contagionem ab ipsa generatione contraxisse. Id quoque Davidi peculiare tm̄ n̄ fuisse, sed com̄unem humani generis sortem ab eo notari manifestum est. Denique minus hic loci obstat numerus pluralis „in iniquitatibus," cum in textu hebraico legatur numero singulari. –

§12. Ex s. literis.

Loca classica ex N. F. peccatum originale probantia haec sunt:
1° Ad Rom. 5. sc: h. l. confert Adamum et Xtum et ostendit eadem pa-

ratione obtingere justificationem et felicitatem per Jesum Xtum, sicut per Adamum peccatum et miseria genus humanum invaserunt. — Inter alia am v. 12. haec dicit: „Propterea sicut peccatum in hunc mundum per unum hnem intravit, et per peccatum mors, ita mors in oes hnes pertransiit, in quo oes peccaverunt." ἐφ' ᾧ παντες ἡμαρτον. Dicit Paulus eadem ratione peccatum et mortem θανατον introductam ee in orbem terrarum, morten n ee nisi consectarium et poenam peccati. Intelligere am Apostolum mortem physicam probavimus §12. de hne. Mortem hanc porro pertinere dicit ad oes, illam in oes transiisse; cui rei rationem addit: ἐφ' ᾧ παντες ἡμαρτον, in quo sc: Adamo v/. quod aliis placet eo, quod oes peccaverunt. Notandum em e particulam ἐφ' ᾧ significare in quo, per quem; ponitur em ἐπι pro en, sed et saepius pro δια/: Schlensner in Lexico de vocabulo ἐπι:/ sed negari n pt, illud etm usu venire pro quia, eo quod. Sivae am haec, sive illa significatio eligatur, prodit eadem sententia np. in Adamo v/. per Adamum oes peccasse; nam si cum Vulgata vertatur: in quo, illa sententia verbis in se spectatis, sine ulteriori illatione inest. Si am proferatur eo quod, quia, facillima conclusione idem infertur; tunc em Apostolus argumentatur: Mors e poena peccati primi, ad quos igitur mors pertinet, ad illos quoque peccatum pertinet, atqui mors pertinet ad oes, go pariter peccatum. Per haec sponte cadit adversariorum opinio, qui vertunt: ἡμαρτον per peccare solent, quasi mors pertineat ad oes hnes, qui oes peccando imitantur Adamum. Etenim morti subjacent illi quoque, qui propria voluntatis determinatione nondum peccare possunt infantes, go et illis jam peccatum adest, quia poena ejus ad oes pertinet. Idem pro peccati primi in oes transfusione argumentum v. 18. 19. „Igitur sicut per unius delictum in oes hnes in condemnationem/ sc: ventum est:/ sic per unius justitiam in oes hnes in justificationem vitae, sicut em per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita per unius obedientiam justi constituuntur multi." Apostolus dicit: eandem ee

ee rationem justificationis, quae et condemnationis. Illam qdm fieri per unum Jesum Xtum, hanc am per unum Adamum, in quo loco sic argumentamur: Justificatio per Xtum n solum eo fit, quod Xtum et innocentem et justum imitamur agendo, sed illa fit per solam applicationem meritorum Xti, quod patet ex justificatione parvulorum, qui sola baptismi ablutione justificant, et sanctorum, qui Xtum praecesserunt, qui in spe Messiae justificati sunt; ergo etm n ppterea condemnamur in Adamo, quia illum immitamur peccando, sed condemnatio atq adeo peccatum, quod condemnationis causa est, et sine quo condemnatio cogitari n pt, ad nos pertinet et nobis inē, quia Adamus peccavit, nosq ab eo genus trahimus, paucioribus verbis: Adam vetus ille hō in nobis ē, quatenus in Xto renascimur. Neque praesidium inveniunt adversarii in eo, quia Aplus: peccatores ee constitutos multos πολλους, quasi n pertinet ad oes Adami delictum, nam 1º πολυς pro πας etm in profanis auctoribus ponit, quod Schlensner monstrat exemplis ex Euripide et Luciano petitis, sed etm 2º nostro loco v. 19. certe multi pro oēs positum est, dicit cm v. 18. illos multos expresse oēs. Insuper 2. Cor. 5, 14. expresse dicit: Xtum pro oibus mortuum ee, adeoq certe in ea sententia et justificationem et ppterea etm peccatum n ad multos, sed ad oes pertinere.

2º Alter locus classicus ē in colloquio cum Nicodemo Joan 3. Xtus sc: necessitatem Baptismi adstruit, dicens: „Nisi quis renatus fuerit denuo, n pt videre regnum Dei." quod cum n intelligeret Nicodemus clarius exprimit v. 5. „nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu s, n pt introire in regnum Dei." et hujus necessitatis causam repetit ex peccato nostro generatione contracto, dicens v. 6. „quod natum ē ex carne, caro ē, quod natum ē ex Spiritu, Spiritus est." σαρξ vulgari usu loquendi biblico notat vitiositatem, sicut πνευμα in oppositione σαρκος indolem bonam legi dnae conformem, dicit gō Xtus, indolem vitiosam nobis generatione inee, quae per baptismum immutat. Sub vitiosa am hac indole n intelligere Xtum propensionem ttm in malum, et in genere naturam physice vitialem, sed proprii-

proprii nominis peccato infectam, probat ex dicto Petri, quod ad Iudaeos Act. 2, 38. dicit: „baptizet unusquisq vestrum in remissionem peccatorum." Cum jam sic inferimus ulterius, oi tempore, quod suo loco docebit, infantes baptisati sunt, qui nondum peccare potuerunt, in similitudinem praevaricationis Ado, et qdm baptisati sunt in remissionem peccatorum; jure inferimus Xtum per carnalem generationem peccatum veri nominis nobis ince verbis allatis dixisse.

3º. His addimus locum ad Ephesios 2, 3. in quo Paulus vocat Iudaeos naa filios irae sicut et ceteros i.e. gentiles, atq adeo oes hnes dicens: „In quibus /: peccatis :/ et nos oes conversati sumus in desideriis carnis nostrae, facientes voluntatem carnis et cogitationum /: i.e. quidquid libuit :/ et eramus naa filii irae τεκνα φυσει ὀργῆς sicut et ceteri /: filii irae :/ sunt poena dona digni." cum jam nemo poena dignus coram Deo ee possit, nisi qui habeat peccatum, Aplus vocat oes peccatores, et quidem peccatores φυσει natura i.e. peccatores nativitate ppter ipsam indolem naturae. Putant quidem plures φυσει etm significare talem consuetudinem, quae usu diuturno in naturam quasi sit versa et hoc significatu hoc vocabulum sumendum, quia in antecedentibus de peccatis actualibus Ephesiorum e sermo. Non negamus qdm φυσις hoc significatu saepius venire, hic am a propria significatione n ee recedendum, nobis persuasum est, quod v. 8. et 9. dicat: „Gratia em estis salvati per fidem et hoc n ex vobis, Dei em donum est, non ex operibus, ne quis gloriet." Opponit go Paulus statum graae i.e. statum, qui nobis sine nostris meritis et operibus contigit, statui naae adeoq tali, qui pariter non spontaneitate propria est acquisitus, sed conatus. Nequaquam ergo hunc locum deserendum ee putamus. Haec ex s. Literis N. T. sufficiant. Interim tamen ne credamus illud peccatum originarium in A. T. fuisse incognitum; aliqua memoramus. Et qdm subobscure illud Iob indigitat 14, 4. „Quis pt facere mundum de immundo conceptum semine," seu ut ad verbum ex textu hebr. versum locus audit: „Quis dabit mundum de immundo, ne unus quidem." Iobus misericordiam donam sibi conciliare vult, et ad id communem oium vitiositatem naturalem commemorat. –

u.

commemorat. Clarius Ps. 50, 7. „Ecce in iniquitatibus conceptus sum, (: editus sum:) et in peccatis concepit me mater mea." Totus Psal. e deprecatorius, compositus post grave Davidis scelus, vult Davides per illud misericordiam dnam implorare, ab initio peccatum suum confitet, et se poena dignum declarat, Dm deinde, ut quasi commoveat, ut originem suam ex matre jam vitiosam, utpote quae n tm in lucem edidit peccatorem, sed in utero jam fovit; provocat, adeoq profitet innatum sibi ee peccatum. Quod am de se Davides conquerit, cur n valeat in oes n perspicit, honestis em parentibus erat natus, nec in conceptu et partu qua tali peccati quid latebat. Haec cum in A. F. occurant, explicat cur etm Judaei eam de peccato originali doctrinam agnoscant.

§13. II. Ex Traditione.

Fidem universalem in peccati Adamitici transfusionem in oes discimus: 1° Ex disertis Patrum testimoniis, dicit em s. Justinus in dialogo cum Judaeo Triphone: „Sicut unius inobedientia causa e damnationis oibus, ita Xti obedientia confert vitam iis, qui per ipsum spiritualiter regenerant." Cum jam damnatio sine peccato n pt cogitari in Adamo, in quo condemnamur, ex sententia Justini sumus oes peccatores. Irenaeus adversus haeres. L. 3. c. 20. „Xtus nobis salutem praestitit, ut quod perdidimus in Adam, i. e. secundum imaginem et similitudinem Dei ee, hoc in Xto reciperemus, quia sine Xto impossibile e ut salutem perciperet, qui sub Adae peccato ceciderat." Tertullianus de animo nro 60. „Ois anima usq in Adam censet, donec recenseat in Xto, tamdiu immunda, donec recenseat; peccatrix am quia immunda, recipiensq ignominiam suam ex carnis societate." S. Cyprianus consultus a Fido Eppo, utrum statim post nativitatem infans baptizandus sit, v. post 8 dies? respondit: statim ee baptisandum, dicens: „Infans, qui recens e natus, nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquae prima nativitate contraxit, qui ad remissionem peccatoi: accipiendam eo facilius accedit, quod illi remittant n propria, sed aliena peccata." S. Augustinus provocans ad Patrum, qui ante Eum erant, testimonia L. 1. contra Julianum c. 7. de peccato originali dicit: „quod invenerunt in Esia, tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt, quod a Patribus acceperunt, filiis tradiderunt," et sic indicat universalem fidem in hoc peccatum. —

2º Id ipsum exinde patet, quia quamprimum, ut ex historia notum est, haeresis Pelagiana caput extulit, sic Ecclesia contra eam surrexit, eamque falsam et uno ore damnavit.

3º Pariter ex perpetua Ecclesiae consuetudine baptisandi infantes, non aliam obligationem, quam quia in illorum peccato nati credebantur, Ecclesia eos semper in remissionem peccatorum baptismum contulit, quod etiam in symbolo profitebatur antiquissimo: „Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.“

4. Denique illa doctrina solemniter pronunciata et in Conciliis contra Pelagium, habitis, Carthag. 414. Diospolitano 415, Milevitano 416, Carthag. II. 418, Denique Arausicano II 529. quod can 2. statuit: „Si quis soli Adae praevaricationem suam non et ejus propagini asserit nocuisse, aut mortem tantum corporis, quae poena peccati est, non autem et peccatum, quod mors est animae per unum hominem in omnes homines transisse testatur, injustitiam dabit Deo, contradicens Apostolo dicenti: „per unum hominem peccatum“ etc. Idem fere iisdem verbis repetit. Conc. Trid. –

§14. Objectiones solvuntur. –

Adversarii vario modo haec nostra ex s. Litteris et Traditione argumenta impugnant, dicunt inter alia:

1º In Genesi inter poenas Adamo dictatas, non commemorari hanc peccati in eos transfusionem. Sed non omnia necessario scribi debebant, quae vera sunt, sufficit in aliis locis haec clare doceri. Alioquin argumentum negativum contra positivum valere nil potest.

2º Proloquentes fatentibus oculis dolorem cordis intrinseco tacti, insuper per spem in illum, qui contriturus sit serpenti caput, justificati sunt. Sic vox non concipi dicunt, quomodo ipsi justi infusas progenuerint proles? Insuper Paulum aperte fateri, justificatorum parentum filios esse sanctos scribit cum 1. Cor. 7, 14. „Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem, alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.“ Ad hanc quaestionem jam respondit s. Augustinus L. 1. De nuptiis et concupiscentia c. 19.: „Id eodem fieri modo, quo ex dulci oliva amarus nascitur oleaster, quomodo fiat ad mysteria nostrae rel. Religionis pertinet? Quod autem ad locum Paulinum attinet, ille intelligendus est de spe et destinatione ad sanctitatem.

3º Dici aperte in s. Litt. filium n̄ portare iniquitatem Patris. Ezech 18, 20. quae sententia repugnat originali peccato, per quod miseri eēmus ppter Protoparentes ttm. Concedimus verum ēe, quod l. 2. s. Literæ dicunt, sed quoad peccata actualia, negamus am̄ quoad impunitatem peccati primi et id propterea, quia id pariter s. Literæ docent. Contradictio am̄ n̄ obtinet, quia de rebus diversis ē sermo, imo dispar imputationis ratio, rationi humanae etm probat, ut videbimus deinde.

4º Quae contra Patres excipiunt, deluunt per dictum s. Augustini, qui occasione difficultatis e. s. Chrysostomo sibi a Pelagianis objectæ L. 1. contra Julianum c. 3. respondet: „Non ad vivum ēe resecanda, quia in Esia catholica n̄ se aliter intelligi arbitrabat, et vobis Pelagianis nondum existentibus securius loquebat." Et sane considerandum est in s. PP. num fidei articulum de industria v/. obiter ttm tractent, quibus in circumstantiis positi fuerint et similia, quae adduximus, ubi de Divinitate Filii sermo erat, et speciatim an Esia judicium solemne jam tulerit v/. nondum tulerit, dum Pater aliquis scriberet. Quodsi haec observent, facile solvent oia, quae e patribus, nominatim Tertulliano objiciunt, qui in Libro de Baptismo c. 18. de innocenti aetate parvulorum loquit, sed peccata actualia solum respicit, quod clare patet, quia §13. l. c. peccatum originale clare enunciat. Illis am̄, qui s. Augustinum auctorem totius doctrinae hujus dicunt, respondemus:

Per loca §13. ex PP. ante s. Augustinum citata, deinde per vta ipsius s. Patris, cui a Pelagiano Juliano idipsum objectum fuit, cui am̄ respondit l. 2. de nuptiis et concupiscentia: „n̄ ego finxi originale peccatum, sed quod catholica fides credit antiquitus, sed tu, qui illud negas sine dubio es novus haereticus." Sic go ex fide catholica certum est, peccatum inde a nativitate inēe nobis, peccatum Adami transfundi in oes. —

Adjuncta ad §14. Objectiones. —

1. Objectio. S. Paulus dicit: „sicut per inobedientiam unius hominis ēto. dixit go constituti sunt multi, go nullo gradu pt de peccato originali intelligi?

Refutatio. παντες et πολλοι in s. Scriptura promiscue usurpant, ceterum juste scribit Paulus multos fuisse peccatores constitutos

per Adamum, quia n̄ oēs, excepti ēm st: Christus et B. V. Maria.
2. Objectio. S. Paulus dicit: peccatum originale per unum hn̄em propagatum fuisse per genus humanum, cum tn̄m ad propagationem generis humani et mulier necessaria erat?
Refutatio. In matrimonio duo constituunt unam carnem, praeterea causa primaria peccati ē Adam n̄ Eva, nam si Adam n̄ peccasset, sed tm̄ Eva, peccatum originale n̄ existeret, in generatione ēm principium activum ē vir, passivum vō mulier. Si am̄ dicitur in libro Sapien. „a muliere factum ē initium peccati," hoc intelligendum est, Evam occasionem dedisse peccato. –
3. Objectio. Adest hic contradictio, nam ut actio alqua ēē possit peccatum, adēē debet libertas, jam si infantes coinquinati ēē dicuntur peccato originali, quibus nulla adest libertas, impossibile ē peccatum originale.
Refutatio. Oē peccatum bifarium sumitur – primo actionem malam qua hō avertitur a Deo, seu peccatum actuale, et 2º maculam contractam, statum continuae aversionis a Deo, seu peccatum habituale – ad aversionem actualem voluntas requiritur, ad aversionem habitualem, qualis ē peccatum originale, n̄ requiritur proprie voluntas, sed sive hō velit, sive nolit, macula contrahitur propter peccatum Adami.
4. Objectio. Quare illud peccatum in Adamo n̄ remansit?
Refutatio. Adam erat caput naturale et morale totius generis humani, praeceptum ei datum erat quasi toti generi humano datum; et hocce ab Adamo transgressum – transgressio ad totum genus humanum pertinet.
5. Objectio. Si generatione peccatum propagatur, reprobandae videntur nuptiae tanquam peccaminosae.
Refutatio. Non per se ex conjugio qua tali nascitur proles in peccato, sed per accidens, n̄ vi actionis generationis, sed per accidens proli macula inhaeret ob peccatum Adami. –
6. Objectio. Ast quomodo parentes justificati infantes peccato hoc originali generare possunt?
Responsum. Parentes generant prolem similem sibi, n̄ in individuo

individuo, sed in specie, qō communicant ei ōia, quae nāe ōium communia ſt, qō et peccatum, n ām individuales proprietates a se acquisitas.

7. Objectio. Quomodo vitium nāe pt ee peccatum?

Peccatum ē aliqualenus vitium nāe, sed essentialiter n pertinet ad naturam, sed quiā per accidens naturae humanae adhaeret propter peccatum Adami.

8. Objectio. Deuter. „ n occident patres pro filiis?

Responsum. Moses voluit abolere vitium populorum incultorum, apud quos non ūs auctor sceleris occidebat, sed et cognati.

9. Objectio. Christus dicit: „ Neq hic peccavit, neq parentes ejus. –

Refutatio. Christus voluit probare, dales ee aptissimos ad doctrinam accipiendam propter humilitatem et sinceritatem.

Observatio. Si Adam n peccasset, sed Cainus v. alius filiorum, nullum peccatum in genus humanum redundasset. –

§15. Uberior expositio doctrinae catholicae. –

Propter rei tām gravitatem, et variorum errorum anfractus uberius ipsa indoles interna hujus peccati est exponenda et qām eo magis, quia Ecia Romana in Conc. Trident. congregata sess. 5. huc pertinentia clare edisserat. Sunt ām canones sequentes:

„ 1us: „ Si quis n confitet, primum hnem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem et justitiam, in qua erat constitutus, amisisse, incurrisseq per offensam praevaricationis hujusmodi iram et indignationem Dei, atq ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, et cum morte captivitatem sub ejus potestate, qui mortis deinde habuit imperium i. e. diaboli, totum Adam per illam praevaricationis offensam secundum corpus et animam in deterius fuisse commutatum, anathema sit." Hic loquit concilium n proprie de peccato originali, sed quasi praeparat ad sequentia, docendo, illum Adam post peccatum gratiam Dei amisisse, totumq in deterius fuisse commutatum.

„ 2us: „ Si quis Adae praevaricationem sibi soli, et n ejus propagini asserit nocuisse, et accepisse a Deo sanctitatem et justitiam,

./.

" quam perdidit, sibi soli, et non nobis etm eum perdidisse, aut iniqui-
" tatem illum per inobedientiæ peccatum, mortem et poenam corporis
" tantum in oē genus hnūm transfudisse, n ām peccatum, quod mors
" est animae: anathema sit," cum contradicat Aplo dicenti: Per unum
" hnēm etc. Hic canon fere idem dicit, quod Concilium arausicanum II
jam dixerat, npe Adamum graām sanctificantem n solum sibi, sed
et oībus nobis perdidisse (ut dicat propagini:) atq anathema dicit
affirmanti mortem et poenas corporis ttm, n vō ejus peccatum trans-
fundi in nos.

" 3ius " Si quis hoc Addae peccatum, quod origine unum est, et propa-
" gatione non imitatione transfusum oībus inē unicuiq proprium,
" v/. per humanae naturae vires v/. per aliud remedium asserit tolli,
" quam per meritum mediatoris nostri Jesu Xti, anathema sit." - Non
ām peccatum actuale, sed peccatum propagatione transfusum
intelligit, ut clare exprimit, idq peccatum nonnisi per Jesum
Xtum tolli posse asserit.

" 4us " Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos ne-
" gat, etiamsi fuerint a baptizatis parentibus nati, aut dicit in
" remissionem quidem peccatorum eos baptisari, sed nihil ex Adam
" trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit ex-
" piari ad vitam aeternam consequendam, anathema sit." et paulo
" inferius, ut in eis regeneratione mundet, quod generatione contra-
" xerunt." Loquit hic Concilium de Baptismo, illud sc: ipsis recens
natis parvulis in remissionem peccati originalis applicari. -

" 5us " Si quis per Jesu Xti Domini nostri gratiam, quae in baptismo
" confert, reatum originalis peccati remitti negat; aut etm asse-
" rit, n tolli totum id, quod veram et propriam peccati rationem
" habet; sed illud dicit ttm radi, aut n imputari; anathema sit." -
" In renatis em nihil odit Deus; quia nihil est damnationis illis,
" qui vere consepulti sunt cum Xto per baptisma in mortem, qui
" non secundum carnem ambulant; sed veterem hnēm exuentes et
" novum, qui secundum Deum creatus est induentes, innocentes,
" immaculati, puri, innoxii, aut Deo dilecti effecti sunt, haeredes

/. „ quidem Dei, cohaeredes am Xti, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu
„ coeli removet. – Manere am in baptisatis concupiscentiam v/. fomi-
„ tem, haec Synodus fatet, et sentit; quae, cum ad agonem relicta sit,
„ nocere n consentientibus, sed viriliter per Jesu Xti gratiam repu-
„ gnantibus n valet, quin imo, qui legitime certavit, coronabitur:
„ Hanc concupiscentiam, quam aliquando peccatum appellat Aplus,
„ sancta Synodus declarat, Esiam catholicam nunquam intellexisse
„ peccatum appellari, quod vere et proprie in renatis peccatum sit,
„ sed quia ex peccato est ad peccatum ducit." Hic canon e contra
Sutherum, qui peccatum originale expresse n negavit; ast ut pos-
sit fundamentum assertionis suae, nonnisi fide salvari hnem, conci-
liare – dixit; in Baptismo n reatus culpae remittit, sed solum
declarat, baptisatum purum jam amplius n tanquam peccato-
rem tractari debere, adeoq illum etm vere peccatum in se n habu-
isse, sed solum poenas peccati, et haec poenae ipsi in baptismo
condonant.

Ex hisce Esiae catholicae definitionibus n difficulter intelligit, in
quo peccatum originale n reponi posse, quae am porro positivae
sint ejus determinationes, ex quibus de natura ejus nullum pt re-
stare dubium. Et qdm Esia clare docet, peccatum originale n consi-
stere:

1º In meris sequelis physicis, quae tempus attinent sc: in morte,
reliquisq poenis can 2; neq

2º In sola concupiscentia, dicit em Can. 5. illam manere deleto per bap-
tismum peccato; neq

3º Esse peccatum actuale eatenus, quatenus libero voluntatis actu
perpatratum sit a singulis; multo minus

4º Peccatum habituale eo ssu, quod sit proclivitas ad malum, quae ori-
tur ex repetitis ejusdem speciei malis actionibus. Utrumq ppte-
rea non obtinet, quia dicente Concilio propagatione n imitatione trans-
fusum est in oes, Can III. quia infantibus jam inest, dum in lucem edun-
tur Can IV. ubi liberi arbitrii consensus locum nullum habere potest, neq

5º Constat solum in externa imputatione peccati Adamitici, qua pec-
catores

/- peccatores declarentur, etsi non reapse sint Can 5, quae sententia clare patebit ex determinationibus positivis, quae in sequentibus punctis consistunt. Dicit nempe Concilium positive:

a/. Id, quod ab Adamo contrahimus, habere veram et propriam rationem peccati, nominat enim illud Concilium expresse, Can 2. loquitur enim de ejus reatu, et quod eos, qui illud contraxerunt ab ingressu coeli removet Can 5.

b/. Illud cuique proprium esse Can 3.

c/. adferre animae mortem sc: spiritualem Can 2.

d/. nocuisse praecipue per amissionem sanctitatis et justitiae originariae, quam in Adamo omnes perdiderunt c. 1 et 2.

e/. connexam habere concupiscentiam rebellem, quam fomitem sc: peccati appellat Can 5. denique:

f/. propagatione, seu natura inest Can 3.

§16. Definitio.

Hisce expositis non difficulter exponitur, v/. inquam definitur ex mente Ecclesiae catholicae peccatum originale, sc: peccatum originale est illa naturae humanae a scopo divinitus praefixo defectio, qua sanctitate et justitia originaria amissa vita spirituali destituitur, conjuncta cum concupiscentia mala, inhaerens singulis, unicuique propria, quia de natura Adami participat. Esse hanc definitionem menti Ecclesiae consentaneam patet, si singula ejus membra cum doctrina §§. antecedentium conferentur. Quaeritur ergo solummodo, an illa et Philosophiae et illis, quae de hoc peccato in s. Literis traduntur, et traditioni non sit adversa, sed correspondeat?

§17. Vindicatur haec definitio.

Vindicamus enim hanc definitionem Philosophiae non repugnantem, et s. Literis consentaneum hunc in modum:

1º. Appellamus peccatum originale defectionem a scopo divinitus praefixo. His verbis genus proximum indicamus, ad quod illud tanquam species pertinet. Certum enim nobis est, peccatum latius definiri,

definiri, tamquam defectionem Entis rationalis a spo dvnitus praefixo, seu quod idem ē, ab ordine morali aeternum constituto. Quodsi illa defectio in spontaneitate Entis rationalis causam habeat; oritur exinde peccatum actuale. Quodsi vo status sit ob generationem ab illo qui Pater totius generis humni est, nobis inhaerens, oritur peccatum in se singulare npe: originale. Neq nos turbat Philosophicam latiorem hanc definitionem n agnoscere, sed in spontaneitatis necessaria conditione subsistere. Philosophia em hoc peccatum singulare, qua tale ex sua penu n depromit, neq detegit, illud soli revelationi in acceptis refert. Quapropter sicut Theologus ad latiorem definitionem ascendere debet, revelationis lumine illustratus, sic Philosophus in arctiori subsistit, solum sequens rationis lumen. Hanc am defectionem peccatum appellamus propterea, quia s. Literæ ipsæ, illam generatione n spontaneitate contractam peccatum vocant, et qua peccatum describunt.

2°: Vocamus illud peccatum defectionem naturæ humanæ, quia n ad unum alterumve hnem, sed ad oes pertinet ea solum de causa, quia homines st ab Adamo descendentes, humana naa vitiosa et peccaminosa induti. Hoc am consonum ee s. Literis patet ex locis citatis, carnem em Xtus dixit: „oe, quod ex carne nascitur, caro est." Paulus vo ex uno Adamo, in quo oes morimur, totum id derivat peccatum. Iure go Esia Can. 3. illud peccatum appellat unum in oibus idem. Iure porro appellamus uno verbo illud veterem hnem, quem generatione oes induimus, per Baptismum am exuimus, novo hne in Iesu Xto in ejus locum substituto dicente Paulo ad Galatas 3, 27: „quicunq in Xto baptisati estis, Xtum induistis," quam in rem pulchre loquitur Gregorius Nazianzenus oratione 25. „Oes in Adamo participavimus, atq a serpente in fraudem inducti sumus per peccatum mortis, per Xtum coelestem Adam saluti restituti et reducti sumus per lignum." Quapropter s. Thomas Aquinas illud peccatum appellat peccatum generis, non speciei, peccatum humanitatis v/ naae.

3°: Per ~~te~~ reliqua am distinguitur peccatum originale ab oi peccato actuali. Vita qdm spirituali quodlibet peccatum hnem privat,

etm sanctificatum per Xtum, mortemq ipsi adfert spiritualem, attamen nullum eorum amissionem graae originariae, et originem concupiscentiae malae involvit, quae ex solo peccato originali resultat. Privari am nos ppter huncce statum vitiosum generatione contractum graa originaria, et dominari nobis concupiscentiam rebellem, ex l.c. ex s. Literis patet. Etenim Paulus peccatum transfundi in oes ad Rom. c.5. dicit: "Ubi am peccatum e, ibi graa sanctificans e extincta." Concupiscentiam am nobis congenitam ee et modo jam naturalem conquerit, l.c. ad Rom. c.7. ut exposuimus §9. Simulq oem qualemcunq, atq adeo hanc quoque spiritualem miseriam ab Adamo repetit. Pariter si Xtus per regenerationem ttm spem felicitatis aeternae nobis adee dicit s. Joann. 3. citt. qua tollit, quod generatione contractum e, nos ppter hoc peccatum graa originaria ee privatos, coeloq excludi, clare edisserit, quod et Paulus enunciat dum nos naa filios irae l.c. ad Ephes. appellat. Filii em irae ttm sunt, qui graa sanctificante privant, peccato originali inquinati. Eadem fides est Patrum, qui uno ore edisserunt, nos ppter Adamum graa originaria privari, ut patet ex testimoniis §15. in doctrina de hme citatis. –

4°. Jure am dicere Concilium adeoq et nos in definitione: hoc peccatum cuiq ee proprium patet, quia, ut vidimus, e peccatum naturae humanae, quod go e proprium oibus, ad quos illa naa pertinet.

5°. Verissime deniq Esia dicit, illud n consistere in imputatione ttm externa, quia ille status tamquam status peccati describit, in Revelationis documentis, quod imputationem internam involvit. Sic go singula puncta, quae in definitione Esiae cath. continent, vindicata st, una cum definitione nostra, et jure dicimus oes illas definitiones n ee nisi analysin verborum eorum, quae in s. Literis continent. –

Nota. Si quis quaerat, in quo citatorum punctorum, quae ad expressam fidei catholicae doctrinam pertinent, reponenda sit essentia peccati originalis? quibus illa exprimenda sit verbis? respondemus: Esiam quidem hancce quaestionem, ut ex citatis canonibus patet, n definivisse dogmatice, quamvis diserte elocuta fuerit, quae oia ad hoc peccatum pertineant; a veritate tamen n aberrabimus, si dicamus essentiam ejus consistere in carentia justitiae.

justitiae originariae cum concupiscentia mala. Defendimus id praeeunte s. Thoma aquinate. Doctor sc: angelicus plurimus in locis velut de malo quaest. 4. art. 2. distinguit in peccato originali, ut in quovis alio peccato formale et materiale. Formale reponit in aversione a bono incommutabili [: Deo :], vp. quod illi idem sit: in carentia justitiae originariae. Materiale vm in conversione ad bonum commutabile, vp. ut explicat in concupiscentia, unde concludit peccati essentiam consistere in carentia justitiae originariae conjuncta cum concupiscentia mala. Planè ejus theoriam eo securius amplectimur, quo magis certum est, probatam illam ee ab ipso Concilio Tridentino, testante cm Palavicino histor. Conc. Trid. l. 7. c. 9. canonem efformaverat, quo definiret, peccatum originale post baptismum manere secundum suum materiale quamvis n remaneat secundum suum formale. Mutatum ee decretum ipsterea stm, quia Concil. noluit doctrinam fundamentalem fidei sub terminis proferre scholasticis, quam sufficienter potuerat explicare per formulas a PP. usitatas. Ceterum nos jure dicere, quaestionem hanc ad expressa fidei catholicae dogmata n pertinere testatur idem Palavicinus l. 7. c. 10. N. 6. Si go quis defendat essentiam hujus peccati consistere in ipsa peccaminosa naa in oes transfusa vp. ut aliis placet in veteri hne, a fide n exciderunt. Quicung am negant ipster illum statum naalem generatione contractam, sanctitatem originariam ee amissam et concupiscentiam rebellem ortam, ab Ecclae doctrina e alienus sicut ille, qui in phisicis stm sequelis subsisteret. –

Adjuncta ad §17.

Nota. Sententiae, quae explicare conantur, in quo essentia peccati originalis reponenda sit?

1. Matthias Illyricus contendit, peccatum originale pertinere ad essentiam hinis – naturam nostram substantialiter ee mutatam, sicut ex vino fit acetum.

Refutatio. Quod Dus creavit bonum e, go peccatum n constituit essentiam, sed e accidens. Per baptismum naturam hna mutaret, quod experientia n contestatur, hinc etm naa ipsa n pt ee peccatum. –

2. Lutherus peccatum originale consistere in concupiscentia, dicit, quod concupiscentiam esse peccatum. –
Refutatio. Concilium Tridentinum dicit, tolli per baptismum peccatum, remanere concupiscentiam. Haec sententia derogat meritis Xti, nam fortior esset tunc Satanas, quia tot post baptismum peccator esset. Peccatum consistere debet in voluntate, motus primo primi naturae ante usum rationis non est peccatum, eo minus concupiscentia. Praeceptum Dei esse deberet, quo concupiscentia tamquam peccatum declararet. –
3. Hermesiani asserunt, per baptismum non tolli peccatum originale, sed Deum illud amplius non imputare.
Refutatio. Tota redemptio ruit. –
4. Alii denique dicunt, peccatum originale consistere in imputatione tantum externa.
Refutatio. Attamen singularis inhaeret peccatum – per baptismum id tollitur, quod veram et propriam rationem peccati habet, prout Concil. Trident. dicit: Quomodo dici possit mors animae, si externe inhaereret, quomodo nos punire posset Deus, si externe nobis inhaeret peccatum. Nostra sententia est s. Thomae Aquinati /: in scriptis :/ §17. –

§18. Mysterium hoc non repugnat rationi. –

Ad stricti nominis mysteria hanc doctrinam pertinere, quilibet facile intelligit. Et quidem mysterium non in eo consistit, quomodo Deus genus humanum hoc peccato infectum displiceat, quomodo justitia originaria carens destinationem suam non obtineat, adeoque aeterna felicitate excidat. Haec enim omnia individuo nexu cohaerent, dogmatis ipsius realitate probata. Sed mysterium in eo proprie positum est, quomodo illud peccatum Adami, cum imputatione reliquisque funestis sequelis non penes Adamum solum remanserit, sed factum fuerit naturae humanae ita proprium, ut cum natura transeat in omnes. In hoc fatemur latere mysterium imperscrutabile. Hoc cum s. Augustino velimus discere, quam docere. Non mirum autem illam doctrinam ad imperscrutabilia Religionis mysteria pertinere,

pertinere, cum agit de imputationis modo, quio nos latere debet, sicut interna essentia totius ordinis moralis infiniti et aeterni nos latet." Ceterum patio qq conjicit, aliam fore imputationem, si ens morale in sanctitate creatum ordinem moralem peccando lædat, quam si violet ab iis, qui de nra jam perturbata generatione participant. Quidquid am sit nobis sufficit scire, hanc universalem peccati Adamitici transfusionem et imputationem a s. Revelatione doceri, nec tamen alteri, bulis divis illam contradicere. Et qdm n repugnat sapientiæ divinæ. Do em causa n e neq peccati primi, neq perturbatæ adeo nrae humanae; pro sua em sapientia ad imaginem suam condiderat hnem et excellentioribus quam nra hna per se ferebat dotibus exornavit, ut adeo ipsum peccatum et quidquid sequelarum pro Adamo posterisq habuit conjunctum ad causalitatem hnam sit referendum. - Neque dicant repugnare benignitati; miseros ee eos pater unum; benignitas em in Deo sine sanctitate et justitia cogitari n pt, quorsi jam sanctitas et justitia dona postulat violatum per peccatum protoparentum in grâa sanctificante constitutorum ordinem moralem vindicari et salvum manere, si illud peccatum universaliter oibus imputetur, qui generatione ab illo descendunt; benignitati n poterat ee locus, qua tenus illa imputationem sustulerit, quae ex justitia erat necessaria. Sanctitatem am et justitiam talem imputationem postulare, docet Revelatio eo, quod affirmet, illud peccatum reapse oibus imputari. Benignitatis am ex altera parte erat genus hnum, quod per Protoparentum delictum necessario miserum erat factum salvare, medicis suppeditando, quibus e miseria emergere et in adoptionem filiorum Dei de mo redire queat, quod et præstitit Pater benignissimus, mittendo Unigenitum in orbem terrarum, qui delictum expiaret et restitueret, quod pericliamur in Adam grâae dona de Coelo nobis afferendo. Missio propterea Salvatoris pulcherrima Theodicea est, qua summa Dei attributa clarissima in luce collocant. Sanctitas quidem et justitia ob imputationem peccati Adamitici ex ordine morali necessariam, benignitas vo et misericordia, qua miseros nos ee aeternum noluit, sed ipsem filiorum n am sine gravi pro peccato periculo, in

in ipso Unigenito Dei Filio restituit. Haec am insuper doctrina cautos nos reddit, ne sequamur Adamum, et a peccatis nos avocat, fugienda peccati pericula docet, virtutisq studio calcar addit, quoniam si spernimus eum, qui salvavit nos, et salutis media obtulit, n e quod speremus, et quo culpam a nobis amoliamur. Sic go practicis desideriis quoq per eam doctrinam fit satis. Difficultatem am, quam opponunt ppter infantes, qui sine baptismo recedunt, adeoq aeternum sint miseri, quin tamen actuali peccato se commaculaverint, solvimus dicentes: ad fidei dogmata n pertinere eos poena ssus damnatum iri, etm catholicum salva fide poenam damni defendere posse, /: poena ssus e positiva damnatio :/; /: Poena damni e privatio felicitatis Xtiane, de qua s. Scriptura dicit: nec oculus vidit, nec etm etc, quin poena positiva adjungat :/ imo ee, qui putant Deum, qui et adultis peccatoribus obduratis variis modis dat graam, ut resipiscant, in thesauro graarum suarum habere sufficientia media, quibus compenset, quod n proprio libertatis abusu perdiderunt. Ceterum hoc ee negotium nobis imperscrutabile ultro fatemur, et cum s. Augustino de peccatorum meritis et remissione L1. No 29. dicimus: „Haec graa /: vocationis :/ cur ad illum veniat, ad illum n veniat, occulta causa ee pt, injusta esse n pt. numquid em iniquitas apud Dm. Absit." Semper insuper considerandum est, oem redemptionem ee donum gratuitum, cui proinde applicatio a Deo postulari nunquam potest. Huc potest conferri, Klüpfel Tom 2. pag. 244. In hisce go consistit doctrina catholica de peccato originali. Haec certa sunt et definita, restat ttm, ut paucis de modo propagationis disseramus. -

§19. Modus propagationis. -

Quod modum attinet, quo peccatum hoc in oes propagatum est, ex dictis certum, et dogmatice definitum est, n imitatione, sed generatione illud peccatum propagari. Ulterior tamen modus ad definita fidei dogmata n pertinet. Quapropter quaerunt, utrum peccatum originale per animam v/, vero per corpus /.

v/. per utrumq propagetur? Docente s. Augustino L. 5. contra Julianum
c. 3. „aut utrumq /: corpus sc: et anima :/ vitiatum e hnē trahitur,
aut alterum in altero /: anima sc: in corpore :/ tamquam in vitiato
vase corrumpitur". Nos putamus ad liquidum eam rem perduci n̄ pos-
se, quapropter sufficit celebriores hypotheses adducere: Molinistæ
sc: statuunt: Adamum, sicut caput physicum sic et morale totius
generis humani, ejusq voluntati voluntatem oīum fuisse conjunctam
ut adeo quidquid ille deliquerit, moralitate deliquisse censendum sit
oē genus hnum, singulisq imputari peccatum ab illo commissum, tam-
quam singuli peccassent. Non multum ab hac hypothesi differt illa
Protestantium, qua statuitur Adamus caput foederale seu repræ-
sentans universum genus hnum. Legem ipsi latam, datam fuisse u-
niversō generi hnō, in illo oēs eē legem transgressos. Ast per u-
tramq hanc hypothesin nil explicatur, nam de consensu libertatis cu-
jusq in transgressionem legis nemo aliquid scit. Insuper res sic
repraesentatur, quasi quis actualiter peccaverit, quod statui n̄ pt,
et Revelationi repugnat, quae docet generatione contrahi sola. –
Alia e species Augustinianorum innixis obis s. Augustini L. 3. de pec-
cati merito: „Eorum quippe, per quos nascuntur parvuli, caro pecca-
ti in eos trajecit noxam, quam nondum propria vita contraxerunt".
quae proinde propagationem per corpus statuit. Hanc hypothesin
multis exornarunt recentiores: dicunt sc: corpus per usum fructus
vetiti forsan venenati vitiatum et debilitatum eē, quod debile et
vitiatum parentes transmiserint in posteros, animam vō ob intimam
cum corpore conjunctionem, exinde vitium suum contrahere, carere
propterea grāa originaria, quam Adamus peccando perdiderat,
quam subtraxit Deus oībus ab illo descendentibus. Attamen ex hac
pariter n̄ intelligitur, quomodo vitium corporis per se ita in ani-
mam influat, ut illi reatus, et culpa inhaereat et n̄ explicatur
cur ppter hoc corporis vitium, grāa sanctificans oībus denegatur,
ut adeo in fine iterum ad necessariam ex ordine morali imputa-
tionem, quam intelligere n̄ possumus oīa reducantur. Quapropter
quaerentibus modum, cum s. Augustino respondemus de moribus
Esiae cap. 22. „Quid a me quaeris, quo sit factum modo, cum factum

constet aliquo modo, si Apostolo credis ullo modo, qui mentiri pt nullo modo." Huic doctrinae s. Revelationis firma fide inhaerentes curiose inquirere nolimus in illa, quae Dei verbum n patefecit, convertentes potius animam ad media, quae misericordia dna nobis obtulit, ut a miseria liberemur.

Adjuncta ad §19. –

1. Origines docet, animas ob peccata in anteacta vita comissa, in corpora quasi carceres detrudi.
Refutatio. Sed tunc peccatum originale in personale mutatur. Nulla est conscientia vitae anteactae. Quaeritur quid hisce peccatis in vita anteacta originem dederit?
2. Tertulianus dicit animas et corpora a parentibus in parvulos propagari, go corpus parentum vitiatum et in infantes, et anima vitiata et in infantibus.
Refutatio. Non animas a parentibus in parvulos propagari, sed ttm corpora, nam Ds immediate et successive creat animam, quando corpus jam praeparatum e, et aptum ad suscipiendam animam.
3. In anima Adami oium animae aderant sicut corpora oia in corpore ejus. Quaestio oritur, utrum animae hae intelligentes, go peccato consentientes adfuerint? Si affirmative respondetur, peccatum originale in personale mutatur; si negative, tunc difficultas n e soluta. – /: Reliquae sententiae in scriptis :/. –
Nostra sententia. Deus duas quasi leges statuit, ut corpus parvulorum simile sit corpori parentum, dein ut anima habeat proprietates et propensiones convenientes proprietatibus et propensionibus corporis. Quare mutato corpore, mutata ee debuit et anima.

§20. Xtus Salvator a peccato originali immunis. –

Ab universali peccati transfusione Xtum Salvatorem imunem ee certum dogma e, etenim:
1°. Redemptor talis necessarius erat, qui a communi peccatorum

x.

peccatorum sorte exemtus eet, docente Paulo ad Hebr. 7, 26. „Talis em decebat, ut nobis eet Pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, excelsior coelis factus."

2º Intima naae humanae cum dna conjunctio postulabat vas per oia purum, in quod nec minimum peccati cadebat.

3º Communi generatione n erat, neq conceptus, neq natus Xtus, sed quamvis naam humanam sumsit ex Virgine, non tamen per viri consortium e conceptus, dicente Angelo ad B. Virginem Lucae 1, 37. „Spiritus s. superveniet in te." In quam fidem consentit tota traditio, ut necessarium n sit plura de ea doctrina in medium proferre. –

§21. B. V. Maria a peccato originali immunis.

Primum hnem Xti figuram gessisse docet Aplus ad Rom. 5. Constat am primum hnem n ex concubitu maris et foeminae generatum, sed e terra eoq nondum maledicta ab ipso Deo conditum fuisse. Decuit igit, ut secundus ho /: Xtus :/ e terra n maledicta i. e. e Matre Virgine, quae ois maledictionis, ac per hoc ois peccati expers fuerit, formaret. Hanc figuram primus observasse videt s. Andreas Aplus, cujus haec verba referunt Presbyteri Achajae in l. de pass. „Sicut de terra imaculata factus fuerat ho primus, ita necesse erat, ut de immaculata Virgine Christus nasceret." Hevam Mariae figuram fuisse docet Epiphanius haeresi 68. et alii. Certum am est, Evam sine peccato fuisse, cum primum formata e, decebat igit, ut mater oium viventium vita spirituali sine peccato conciperet, cum mater oium viventium vita animali sine peccato condita fuisset.

Nota. Secundum medices et theologos duplex distinguit conceptio: 1º Seminalis conceptio e congregatio materiae aptae ad corpus formandum. 2º Conceptio perfecta e animatio hujus foetus, dicit haec conceptio etm (humana) animalis. –

S. Scriptura. Cant. 4. „Tota pulchra es amica mea, et macula n e in te." Non eet tota pulchra, si n eet a labe originali libera. „Ave gratia plena." Angelus Mariam allocutus est, quo verbo perfecta immunitas a peccato n ttm actuali, sed et originali

significari videt, hinc "benedicta inter mulieres" praedicat, i.e. ipsa sola benedicta inter mulieres ppter culpam originalem maledictas. -

Gen. 3, 15. „Inimicitias ponam inter te et mulierem et semen tuum et semen illius, ipsa conterret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus." Sub muliere intelligit B. V. Maria, sub mulieris semine Jesus Xtus. Inimicitiae hae continuae inter mulierem et satanam sanctitatem hujus mulieris probant, nam satanas ttm sanctos odio habet, deinde mulieri huic victoria de satana reportanda promittit, victoria am haec n eet perfecta, si ipsa mulier hocce peccato eet aliquando subjecta. -

Patres. Origines hom. 3. in verba: „Cum eet desponsata" - „audite ait: quod virgo in utero concipit, n e desiderio partum concipiens quae neq persuasione serpentis decepta e, neq ejus afflatibus venenosis infecta." Ambrosius. sermone 23 in Psal. 118. „Suscipe me n ex Sara, sed ex Maria, ut incorrupta sit Virgo per gratiam ab oi integra labe peccati." Hieronimus in explan. Psal. 77. tractans illud: „Deduxit eos in nube diei" dicit nubem illam fuisse Virginem Mariam et addit haec verba: „Pulchre dixit diei, quia nubes illa n fuit in tenebris, sed semper in luce." Augustinus in libro de nativ. et gratia c. 36 ait: „Excepta sancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullam prorsus cum de peccatis agit, habere volo quaestionem." „Inde em scimus, quod ei plus gratiae collatum fuerit ad vincendum oi ex parte peccatum, quae concipere ac parere meruit Eum, quem constat, nullum habuisse peccatum."

Concilia. Nicaenum II. a° 787. act. 5. „Si quis n confitet sanctam semperq Virginem Mariam, proprie ac vere Dei genitricem sublimiorem ee oi visibili et invisibili creatura, anathema sit." Quomodo B. V. Maria dici posset sublimior oibus creaturis adhuc angelicis, si aliquando foedata fuisset a culpa originali, qua n solum inferior aliquando oibus Angelis, sed oio gratiae expers et Dei inimica extitisset?

Tridentinum. sess. 5. cap. 5. „Declarat tamen haec ipsa s. Syno-

„ Synodus, n ee suae intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de
„ peccato originali agit, beatam et immaculatam Virginem Mariam
„ Dei genitricem." Sessione 6 cap. 23. „ Si quis dixerit, hom posse in to-
„ ta vita peccata oia, etm venialia vitare, nisi ex speciali Dei pri-
„ vilegio, quemadmodum de B. V. Maria tenet Ecia, anathema sit"
Si gō de fide est, dōnam Matrem nullam culpam actualem commisis-
se, certum consequens ee debet, ipsam maculam originalem etm
n contraxisse. Sicut em impossibile est, ut, qui peccatum originale
una cum suo fomite contraxit, expers sit oīs peccati actualis, ita
qui nullum peccatum actuale commisit, necessario impossibile est
ut labe originali commaculatus sit, ut docet s. Augustinus /: l. 6.
c. 9. contra Julianum :/ ubi ideo xtum Dnum nullum peccatum ac-
tuale perpetrasse dixit, quia nullum contraxit originale.
Sententiam hanc Romani Pontifices semper fuisti sunt. Sixtus IV.
indulgentias iis imperitus est, qui Missam et Officium in hono-
rem conceptionis immaculatae Virginis in die festivitatis ejus-
dem et per Octavam dicunt, aut illis intersunt, Missam gg et
Officium proprium pro festo illo proscripsit, ubi n semel nomi-
natim: immaculata conceptio et asserit, Virginem ex merito Fi-
lii sui praevisa ab oī labe praeservatam a Deo Patre. –
Pius V. Paulus V. prohibuit, ne quis audeat disputationes in con-
gregatione virorum vel alterius sexus habere, et Gregorius XV. or-
dinaverunt, ne quis contrariam sententiam promulgare et defende-
re audeat. Alexander VIII. declarat, ab Ecia universali celebrari fe-
stum B. V. Mariae n dum sanctificatae post primum instans, sed
a macula originali in primo instanti creationis atq infusionis
in corpus immunis praeservatae." Clemens XI. mandavit, ut festum
Conceptionis B. V. Mariae immaculatae de praecepto ubiq in po-
sterum observet, i. e. per totam Ecclesiam celebret. /: Constat: cōmi.
si vobis" 6 Decembr. 1708 :/ –
Summa deinde xti Dni dignitas exposcebat, ut pura eet Mater,
quae illum per Spiritum s. concipere ac parere meruit. Decuit fa-
ne, ut Mater Dei nunquam esisteret Deo inimica et Regina Ange-
lorum

nunquam subdita erit diabolo. Totus orbis christianus celebrat festum diem Conceptionis V. Mariae, eamq; vocat immaculatam. Quemadmodum ergo Ecclesia docens in doctrina aberrare nequit, ita quoq; universalis Ecclesia discens in fide deficere nequit. –

His argumentis Papa Pius IX. subnixus peliquo Episcopatu communicavit si voto id ab eo expostulante 8va Decembris 1854. definivit: „Doctrinam, quae tenet, Beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suae conceptionis, fuisse singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Jesu Salvatoris humani generis, ab omni originali culpae labe praeservatam immunem, ergo a Deo revelatam, atq; idcirco ab omnibus fidelibus firmiter constanterq; credendam. Quapropter si qui secus – quod Deus avertat, praesumserint corde sentire, ut noverint ac porro sciant, se proprio judicio condemnatos, naufragium circa fidem passos esse, et ab unitate Ecclesiae defecisse." –

Nec est asseri, quod alias Maria, si maculam originalem non contraxisset, non possit dici a Xto redempta, nam communiter respondetur, quod ipsa, cum fuerit a culpa praeservata, vere et modo nobiliori redempta fuerit, docet enim s. Augustinus in Psal. 85: quod mittendus in carcerem etm dicat, a carcere liberatus, ab illo, qui eum liberat ne in carcerem perducat. Psal: „Eruisti Dne animam meam ex inferno inferiori." „Redemisti me de gladio maligno" etc. h. l. psalmista laudat Dm, quod ei gratiam largitus est pro adulterio, ob quod certe in inferno poenam aeternam haberet, poenitentiam agere et peccatum commissum luere.

S. Bernardus invehebat quidem in sua Epla in Canonicos Lugdunenses, quod festum Conceptionis Deiparae celebrassent, sed ideo potissimum, quod apostolicae sedis auctoritatem non expectaverint. – (Liebermann Tom. II. pag. 843) Punctum secundum.

Quis sit dogmatis de immaculata conceptione genuinus sensus, et quae ejus cum christiana veritate congruentia.

Quis sit genuinus dogmatis sensus ss. Pater clare declaravit et duobus punctis complectitur, sc:

1. Beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suae conceptionis fuisse ab oī originalis culpae labe praeservatam immunem. –
2. Idque singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio intuitu meritorum Jesu Xti Servatoris humani generis, factum eē. –

Ad I. Fuit igitur Beatissima Virgo semper immunis a peccato originali. Immunis itaq; erat 1° ab oī eo quod, ut Tridentina synodus ait, veram et propriam peccati passionem habet, a peccato sc: quod ē mors animae, quodq; in eōs Adae posteros naturali propagine transfusum est. Si am quaerit, quid sit, quod veram et propriam peccati passionem habeat, morsq; animae dicat, eōs sinceræ doctrinæ Theologi respondent, ipsam eō originalis justitiæ privationem voluntariæ Adæ praevaricatione contractam. – Ex duobus igitur plena et vera originalis peccati ratio consurgit: Est sc: 1° justitiae originalis privatio, cuiq hominis formaliter propria, et 2° a protoparente libertima voluntate contracta, nobisq; eōibus tamquam in Adam peccantibus justissime imputata, v. quod idem est, propria peccati originalis ratio in macula culpae et reatu poenæ primæ praevaricationis consistit. Ab utroq; Maria poenitus praedicat immunis, a macula sc: culpæ et a reatu poenæ. Neq; igitur justitia privata, neq; reatus Adae obnoxia unquam exstitit, quin imo ipse sup conceptionis momento sanctitate et justitia praedita, et ab oī reatu primae praevaricationis alienissima fuit. –

2° Immunis quoque fuit beata Virgo ab effectibus et sequellis originalis peccati, imprimis a concupiscentia, quae quamvis in renatis formaliter peccatum n sit, tamen ex peccato ē, et ad peccatum inclinat et materiale peccati originalis a Theologis recte nuncupat. Mariam nunquam actualem concupiscentiæ motum sensisse semper docuerunt omnes, fuerunt tamen n pauci cum s. Thoma existimantes fomitem peccati usque ad Jesu Xti conceptionem, in qua totaliter sublatus sit, in Maria Vm quoad exercitium ligatum fuisse. Si haec opinio absq; dubio relinquenda ē, pureq; et simpliciter dicendum ē in beata virgine Maria concupiscentiam, in quantum ē inordinatio quaedam inferiorum virium, semper et

./. et oīo gratia, qua pollebat sublatam fuisse. Cum hac B. Virginis ab oī concupiscentia libertate aliud ejusdem privilegium a Tridentina jam Synodo definitum intime, quamvis ut nobis quidem videtur, n̄ necessario cohaeret, eandem sc: ne unum quidem minimumque veniale peccatum unquam comisisse. Quod poenalitates attinet Maria et mortem quoad animae et corporis separationem et hujus vitae aerumnas pertulit, n̄ vō ut poenam, sed ad meritum. Non em̄ decuit dicit s. Thomas a Villanova ut Mater careret istis poenalitatibus, quas pro nobis accepit Filius. At sicut Xtus mortem quidem suscepit, sed corruptionem n̄ vidit, ita et de Maria pie cum s. Esia sentimus, a Filio eam resuscitatam et cum corpore glorioso in coelum assumptam ee. Sed et hoc, et fide quidem tenendum est, Mariam in partu dōni filii, qui matris virginalem integritatem n̄ minuit, sed sacravit, et ab oī dolore immunem fuisse. 3º Ad immunitatem Mariae ab oī labe originali plenius significandam, omnisq; dubii et altercationis occasionem tollendam Pius IX. declaravit, Mariam, ab orig. culpae labe in primo instanti suae conceptionis praeservatam ee. — Quibus verbis expressius definitur, Mariam ne unum quidem momentum in peccato fuisse. Itaq; n̄ sicuti ceteri hnēs „translatione ab eo statu in quo hō nascitur filius primi Adae in statum gratiae et adoptionis filiorum Dei." sed ipso suae conceptionis momento sanctificata fuit, ita ut n̄ prius eet, quam sancta eet. Verbo am̄ „primo" conceptionis momento quaelibet prioris et posterioris conceptionis momenti distinctio, quoad Mariae sanctificationem prorsus excluditur. Inde illa quoque inter foetus conceptionem, inter ejusdemq; animationem distinctio deserenda ee videtur, nec corpus Mariae ante ejus animationem, neq; animam ante ejus sanctificationem extitisse dicendum est; fuit, itaque Maria semper sancta anima et corpore.

Ad II. Quoad causam rationemq; immaculatae conceptionis definitum e Mariam a labe originali praeservatam ee singulari

./.

/. singulari Dei oipotentis gratia et privilegio, intuitu meritorum Jesu Xti Salvatoris humani generis. Quibus verbis edocemur: Beatam Virginem 1º n conditione naturali, sed gratia dona, 2º nec secundum legem communem, sed speciali privilegio, 3º nec sine respectu meritor. Xti, sed eorumdem intuitu a labe originali ee praeservatam. –

1º Causa itaq et principium Immaculatis Mariae a labe originali e gratia dona. Toto igitur coelo ratio qua Xtus sanctus e, a ratione differt, qua Maria sancta et immaculata praedicatur. Xtus em tamqm Ds verus substantialiter sanctus et a lege peccati et qua Filius Dei, et qua Filius Virginis n gratia sed natura exemtus e. Maria vo n substantia, sed dono superaddito, n natura sua, sed gratia dona sancta et a labe originali praeservata fuit. Unde certe illa incriminatio refellitur dicentium: dogmate nostro, Mariam ex mera, quae sit, creatura, donum quoddam numen effici; quin potius ipso catholico de immaculato conceptu dogmate expressius declaratur, quidquid sanctitatis et puritatis B. Virgini attribuatur, totum dono deberi gratiae, et in laudem dono bonitatis cedere. Refellitur quoque alia objectio, dogmate sc: nostro negari, Mariam naturali modo a parentibus suis progenitam fuisse. Quamvis em cum Patribus Esiae pie credatur, parentes Mariae in ejusdem Virginis generatione peccaminosa caruisse libidine, nihilominus tmn dicendum est, Mariam naturali per parentes suos propagine ex semine Adae exortam fuisse, et proprium immaculatae conceptionis principium n in modo, quo eam parentes genuerunt, sed in graa sanctificante consistere, quam Deus animae Mariae ipso, quo eam creavit, corporiq a parentibus progenito univit, momento infudit.

2º Evenit etm Mariae per gratiam a peccato originali praeservatio n lege providentiae ordinaria, sed privilegio speciali. –

Lege em universali oes ex semine Adae progeniti filii irae nascuntur, Maria sola hac lege exemta fuit, qua exemtione lex universalis n tollitur, sed confirmatur. Vana e igitur adversariorum objectio, dogma de propagatione peccati originalis in oes Adae posteros cum dogmate de immaculatae Mariae conceptu conciliari n posse. Si em sola Maria et quidem ex speciali privilegio culpae originalis

originalis immunis praedicet, hoc ipso oes hnes peccato protoparentis obnoxios ee declarant. –

3º A lege am peccati Maria exemta fuit intuitu meritorum Xti, unici generis humani Salvatoris. Causa igit meritoria conceptionis Xtus Jesus fuit, qui e ipse Salvator matris suae, quam sibi sanctificavit, ut eet sine macula et ruga. Gratia igit qua Maria a labe originali praeservata fuit in quantum intuitu meritorum Xti donata e, gratia Xti recte nominat, et a gratia, quam creatoris vocant, et qua primus ho originaliter sanctificatus fuit discernenda est. Secundum aliam am rationem gratia immaculatae conceptionis, a gratia qua peccatores justificant essentialiter differt, ac gratiae originali aequiparat.

Ex dictis apparet doctrinam de immaculata conceptione et dogma de universali per Xtum oium redemtione optime inter se convenire. Restat argumentum, quod congruentiae vocat paucis indicare, quodq ss. Pater Pius IX magnificis hisce verbis complectitur:

„: Decebat oio, ut perfectissimae sanctitatis splendoribus semper ornata fulgeret, ac vi ab ipsa originali culpae labe plane immunis amplissimum de antiqua serpente triumphum referret, tam venerabilis mater, cui Ds Pater unicum filium suum, quem de corde suo aequalem sibi genitum tamquam se ipsum diligit, ita dare disposuit, ut naturaliter eet unus idemq communis Dei Patris et Virginis Filius, et quam ipse Filius substantialiter sibi Matrem elegit, et de qua Spiritus S. voluit, et operatus est, ut conciperet et nasceret ille, de quo ipse procedit."

Revera si Ds Mariam in Matrem Filii sui unigeniti elegit, decuit etm ut eam tanta dignitate, quae s. Thoma testante quandam infinitatem habet, summa, qua mera creatura capax e, puritate et sanctitate dignam redderet. Indissolubili et singulari plane nexu Maria Xto conjuncta fuit, n solum in tempore, sed etm in aeterno incarnationis decreto. Unde congruebat, divinam illam complacentiam, qua Pater Unigenitum suum homo factum amplectit, et in dilectam ejus Matrem singulari modo redundare. Decebat etm, ut Virgo illa, de qua verbum carnem

/. carnem suscepit, summa innocentia niteret, et sic humana natura in ea dignissime ad personalem cum Verbo unionem disponeretur; Si em jam praecursorem Dominus in utero Matris purificavit, decebat ut matrem perfectiori modo sanctificaret, ab oi labe eam in ipsa conceptione praeservando. Congruebat etm ut regno Xti decus immaculatae innocentiae n deet, quod paradiso terrestri n deerat, et in Maria plene et superabundanter restitueretur, quod in Heva misere perierat. Congruebat tandem ut vera Mater viventium, altera Heva Mater Verbi, qui e lux vera et fons vitae, nunquam in morte, sed semper in luce existeret, Dno magnitudinem et virtutem gratiae suae in ea ostendente. –

Sectio IV.

Status naturae reparatae.

Nexus cum antecedentibus.

Miseros ee oes ppter peccatum haereditate transmissum, et propter sequelas, quas illud habet junctas, vidimus. Summa am miseriae consistit in eo, quod eluctari e miseria n valeat ho propriis viribus. „Vendere se potuerunt," dicit s. Augustinus, hom. in cap. 19 „Joannis, hnes, sed redimere se n potuerant." Haec fuse deduximus in D. G. § 26 necessitatem demonstrantes redemtionis, ad quam suspirat genus humanum orans cum propheta: „Rorate coeli desuper et nubes pluant justum, aperiatur terra et germinet Salvatorem." Jes. 45. 3. Patrem benignissimum hanc dedisse redemptionem per Filium unigenitum pariter probavimus tractatu de veritate Religionis Xtianae. Hic Atm addimus necessitatem redemptionis per Jesum Xtum ad expressa fidei catholicae dogmata pertinere, ut ex Can 3. sess. 5. Conc. Trid. citato patet. In sequentibus go de modo et partibus hujus Redemptionis e tractandum, quoniam am oia pendent ab ipsa Persona Redemptoris ipsius, ante oia exponenda sunt dogmata, quae hanc Redemptoris personam attinent, deinde de ejus muneribus e dicendum. –

/.

Pars I.

De persona Redemptoris

§1. Xtus verus Deus et verus homo.

Ea, quae de persona Salvatoris nostri praeeunte s. Revelatione adstruimus, huc potissimum redeunt: Ee Jesum Xtum verum Deum et hominem, Deum ab aeterno, hominem in tempore factum et qdm quod dvnam ejus naturam attinet, eam in doctrina de trinitate demonstravimus, secunda em in dvnitate persona caro facta est, Joan 1, 14; fuisse am illum eundem hnem verum, sic probamus: 1° Verus ho tunc fuit, si partes constitutivae hominis in eo inveniantur; atqui sic res se habet, go verus ho e. Minorem probamus monstrando illum praeditum fuisse corpore, quale homines habent, et anima pariter humana i.e. finita. Xtum verum corpus habuisse patet: a/. Natus e Xtus ex utero matris, miraculoso quidem modo, superveniente super Mariam Spiritu S. Lucae 1, 35. carnem tamen assumens ex Virgine Lucae 1, 31. „Ecce concipies in utero et paries filium." Galat 4, 4. „Ubi plenitudo venit temporum misit Ds Filium suum natum ex muliere." Romanos 9, 5. „Ex quibus /: patribus :/ e Xtus secundum carnem."

b/. Vicissitudinibus corporis humani erat obnoxius, parvulus em natus crevit aetate Luc. 2, 52; famem e passus Math 4, 2; sitim 11, 19; lassitudinem Joan 4, 6; dormiebat Math 8, 4; denique mortuus e. Insuper externam hominis formam praesetulit, oes em eum hominem agnoscebant. Anima am praeditum fuisse pariter humana finita patet, inerat enim ei praeter dvnam scientiam, qua tamquam λογος oia complexus e:

a/. Intellectus finitus Lucae 2, 52. „et Jesus proficiebat sapientia et aetate et gratia apud Dm et hnes." qua Ds oio proficere n poterat, sed qua ho. Math 13, 32. „De die am illa et hora nemo scit, neque filius hominis;" sed et

b/. Voluntas a divina diversa. Math 26, 39. „Pater mi! si possibile e, transeat a me calix iste, verum n sicut ego volo, sed sicut Tu." quod apud

/: apud Lucam. 22, 42. sic exprimitur: „Non mea, sed tua voluntas fiat," quibus verbis expresse in Xto dvna voluntas ab humana distinguitur. Iure go ex his dicimus, animam humanam habuisse Xtum, quod patet etm exinde, quia:

„ c/. Doloris ssu afficiebat, Math 26, 37: „Coepit contristari et moestus
„ ee, tum ait ad illos: Tristis e anima mea usque ad mortem." Non poterat am Xtus contristari qua Deus. Amicitiam porro col. cit. erga Ma-
„ riam, Martham, Lazarum Ioan 11, 35. „Et lacrymatus e Iesus, dixerunt go
„ Iudaei: ecce quomodo amabat eum." Sic go Xtus verus ho e, quia partes constitutivae hominis in eo erant.

„ 2º Homo expressis vbis dicit, I. Tim. 2, 5. „Unus Deus, unus e Mediator
„ Dei et hominum, homo Xtus Iesus." I. Cor. 15, 21. „Per unum hnem mors,
„ per unum hnem /: sc: Iesum Xtum, ut ex contexta patet: / resurrectio
„ mortuorum." Huc pertinent qq oia loca, ubi vs Iesus se ipsum vs Apli eum filium hominis i.e. hominem appellant. Pariter ea loca ubi se minorem Patre dicit, quae citavimus in objectionibus contra dvnam Xti personam.

3º Esia am hanc doctrinam semper tenuit et solemniter pronunciavit
„ in symbolis. Dicit em in symbolo Nicaeno-Constantinopolitano: „et ho-
„ mo factus est." Pariter in Conc. Ephesino et Chalcedonensi, ubi actione
„ 17. dicitur: „docemus eum perfectum in humanitate, Deum verum et
„ hominem verum."

Nota I. Si Xtum verum hnem dicimus, confitemur tamen, et qua dogma definitum agnoscimus eum differre ab hominibus:

a) Nativitate, n em per viri consortium, sed ex virgine natus est.
„ Luca l.c. quod profitentur oia symbola in verbis: „natus ex Maria
„ Virgine." –

/: Adjuncta: / Maria ita Xtum genuit, ut Virgo intemerata permanserit ante partum – in partu – et post partum. –

A. Mariam ante partum et in partu Virginem permansisse a/.
„ testatur s. Scriptura. Ies. 7, 14. „Ecce Virgo concipiet, et pariet Fili-
„ um, et vocabitur nomen ejus Emanuel." Virginem concepturam, virginem parituram canit propheta. Vaticinium Iesaiae complementum habuisse, referunt Evangelistae. Math 1, 18. „Christi am generatio

sic erat. Cum eet desponsata Mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa e in utero habens de Spiritu s." et v. 20. „Angelus ad Joseph ait: Noli timere Mariam conjugem tuam, quod em in ea natum e, de Spiritu s. e." Luc 1, 3 et segg. ait Angelus. „Ne timeas Maria, invenisti em gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero et paries filium et vocabis nomen ejus Jesus. Dixit am Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus S. superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit Tibi."

b/. Patres. Haec e quoque unanimis ss. Patrum doctrina. S. Ambrosius plurimis in locis hancce doctrinam propugnavit, imprimis in Epla, quam e sententia Concilii Mediolanensis ad Siricium Papam scripsit, ubi inter alia haec habet: „De via perversitatis produntur dicere: Virgo concipit, sed n Virgo generavit. – Haec e Virgo, quae in utero concepit, Virgo, quae peperit filium." S. Augustinus: „Quo si vel nascente corrumperet ejus /: Mario :/ integritas, non jam ille de Virgine nasceret, eumq falso, quod absit, natum de Virgine Maria tota confitet Esia." Nonnulli /: Proclus, Ephanius :/ eam cum ardente et n comburente rubo, atq porta Ezechielis n aperienda conferunt, ac eam spr Virginem appellant. –

c/. Esia hancce doctrinam in Symbolo Apostolico profitet: „natus ex Maria Virgine."

d/. Concilium Chalcedonense approbavit Eplam Leonis Magni, in qua haec leguntr: „Conceptus e de Spiritu s. intra uterum Matris Virginis, quae illum salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit."

B. Mariam etm post partum Virginem permansisse:

a/. Responsum ipsius Angelo datum clare ostendit. Luc I. „Quomodo fiet istud, quoniam virum n cognosco?" quae vba nihil aliud significare possunt, quam firmum propositum, seu ut Patres passim arbitrantr, votum emissum virum nunquam cognoscendi. Alias em, si ttm innuere voluisset, se hactenus virum n cognovisse, inepta responsio fuisset.

b/. Patres. Basilius hom. 25. in Chr. genes. „Christi amantes audire

/. „ audire n̄ sustinent, quod Deipara aliquando desierit ēē Virgo." Augusti-
„ nus serm. 2, 31. „ Quem Virgo concepit, quem Virgo peperit et Virgo
„ permansit."

c/. Concilia. Idem docent Concilia. Sic Patres Concil. Chalcedonensis in
„ allocutione ad Marcianum imperatorem ajunt congregati: „ Christum
„ Virginitatem B. V. Mariæ sacrare dignatum ēē, uterumq; ejus integrita-
„ te signare."

Concil. Romanum sub Siricio pontifice Maximo a° 390, et Mediola-
nense eodem anno, Jovinianum ac Helvedium /: haereticos :/ contrarium
asserentes, qua hæreticos damnavit Concil. Lateran. I. 649.

Nota I. Maria mulier in s. litteris appellat, attamen vox haec mu-
lier alterum sexum universim, n̄ vō certam hujus sexus conditionem
significat. Nam et Eva statim post creationem vocabat mulier, etiam-
si a viro n̄ erat cognita - in virginitate erat.

Nota II. Desponsata ē Maria virgo viro, ut 1° per generationem Joseph
origo Mariæ /: et Jesu Xti :/ monstraret. 2° Ut Joseph castitatis uxoris
ēēt testis et custos. 3° Ut curam beatæ virginis Mariæ et divini ejus
Filii gereret. 4° Ut virginis, quae de Spiritu S° conceptura erat, honori
consuleret. Has causas adfert s. Hieronimus. Adferunt Patres et 5am
causam sc: ut mirabilis conceptio /: incarnatio Jesu Satanæ celaret. -

/: Plötz :/ b/. Quapropter sine peccato conceptus et natus, prouti jam pri-
us demonstravimus, neq; ullum peccatum actuale commisit 1. Joan. 3, 5.
„ : „ Peccatum in eo n̄ ē." ad Hebr. 4, 15. „ Non ēm habemus Pontificem, qui
„ n̄ possit compati infirmitatibus nostris." Tentatum am per oīa /: sc:
habemus Pontificem :/ pro similitudine /: exercitatum malis oībus, si-
mul nos excitamur :/ absque peccato, quod quomodo fieri debuerit facile
intelligit, ob conjunctionem naturæ dōnæ cum humana.

Nota II. Praecones verbi dōni curent diligenter ne loquentes de
Jesu homine, et de iis, quae pro nobis sustinuit, nimis debilem
eam sistant, v/. tales expressiones seligant, quae ppter dōnam in eo
naturam n̄ possunt ferri.

Nota III. Adversarii hujus de Jesu hne dogmatis sunt varii generis:
1° Ji, qui verum corpus Xto abnegarunt, uti sunt Docetae /: apparen-
tes :/ et Fantasiastæ ita nuncupati, quia apparens ttm corpus v/.

v/. oculis illudentem corporis humani speciem Xto tribuerunt. Huc pertinent plures Gnostici, deinde Manichaei, qui materiam in se malam statuentes n̄ poterant n̄ eronee de Xti cogitare corpore.

2º Erant illi, qui verum quidem corpus Xto tribuerunt, ast negarunt, tractum illud ee ex materia aut substantia matris, sed formatum ex materia coelesti. Supernaturale atq aeternum corpus de coelo Xtum adtulisse comenti st, quod per Mariam ceu per carnalem transierit, quapropter nolebant adhibere hanc formulam „ex Maria" sed usurpabant illam „a Maria" v/. „per Mariam." Hujus sententiae plures erant ex Gnosticis, nominatim Valentinus II et Bardesanes Syrus e schola Valentini. Quodsi hi provocant ad Cor 15, 47. ubi de Xto dicitur: „Secundus homo de coelo coelestis," perperam sententiae suae praesidium in hoc loco quaerunt. Ea em vba referenda sunt ad dnam Xti naam, quae homini Jesu inhabitabat, quam utique de coelo adtulit v/. si placet, possunt referri qq ad naturam humanam, nostrae quoad substantiam prorsus similem, sed eximiis ornatum dotibus maxime post resurrectionem, et extraordinario modo prorsus per Spiritum s. conceptam, et ppterea coelestem dictam. Si porro putant, in verbis Math 12, 47, 48. Xtum negare Mariam ee matrem suam, verbis sane ludunt; innuit tlm Xtus pro munere suo, matrem et fratres spirituales carnalibus ee praeferendos. Contra hos haereticos consulto Esia elegit verba in Symbolo: „Natus ex Maria virgine" n̄ vo a Maria.

3º Erant, qui Xto solum corpus absque anima humana tribuerunt, contendentes, locum animae humanae supplevisse v/. divinitatem, qui de dna natura bene censerunt, v/. vo altiorem aliquam naturam in sensu Arianorum. Dicti sunt hi Apsychoi, et huc referuntur Apollinaristae et teste s. Athanasio etm aliqui Arianorum.

Adjuncta. Christus Dominus erat praeditus anima hma.

Agnoitae auctore Themistio Diacono contendebant, Christum ignorasse diem judicii, accepisse go cum mentem humanam ignorantem, ut nos ab ignorantia liberaret.

At Catholicorum communis spr sententia fuit; Christi animam ab ipsa sua creatione repletam scientia et gratia, ita ut nihil.

/. nihil postea didicerit, quod antea nesciret, nec ullam actionem fece-
" rit, aut facere potuerit, quae emendatione equerit. Jes. II. „Egredietur
" virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet
" super eum Spiritus Dni, Spiritus sapientiae" Hunc locum oes de
Xto intelligunt, hoc idem significant oia illa loca, ubi Xtus dicitur: unc-
" tus a Deo Spiritu, ut Ps. 44. „Unxit te Deus tuus"
I. Christum Dominum unctum fuisse Spiritu s. et repletum oibus
donis in ipsa conceptione, adeoq serius proficere n potuisse, testa-
" tur s. Scriptura: „Egredietur etc." Conjungit em Jesajas cum ipsa
incarnatione i.e. conceptione Xti e virgine descensum Spiritus s.
super eum, cum oi donorum suorum copia. Itaque super ipsum
florem i.e. super Jesum Xtum hominem nondum natum, sed concep-
tum Spir. s. descendit, et replevit eum sapientia, intellectu, consilio,
fortitudine, scientia et pietate.
II. Quia si anno demum 30o Dominus Jesus unctus fuisset, non di-
" xisset Angelus ad Pastores Luc. 2. „Natus est vobis hodie Salvator,
" qui e Xtus Dnus." Quid est Xtus nisi unctus?
" III. Joan. I. „Et verbum caro factum est, et habitavit in nobis"... „ple-
" num graae et veritatis." Hic etm cum incarnatione conjungitur
plenitudo gratiae /: loquitur h.l. Joannes de divinitate Verbi :/. –
IV. Si alio tempore quam in conceptione facta e unctio, maxime
in ao 30o factam ee dicamus necesse est, quando descendit super eum
Spiritus s. et tunc non est facta, nam absurdissimum e dicere, Xtum
ao 30o accepisse Spiritum s. cum ejus praecursor acceperit in utero
matris suo.
Serius etm proficere n potuit, quia initio accepit gratiam sine men-
sura, alii vo, qui profecerunt, acceperunt cum mensura. Sic S. Joannes
Baptista et alii acceperunt quidem gratiam Spiritus s. sed cum men-
sura, hinc proficiebant. Joan I. „De plenitudine ejus oes accepimus."
Christus ho in Incarnatione coepit ee Filius Dei, go tunc debuit re-
pleri oibus donis. Nam filius est haeres oium bonorum paternorum,
nec debuit expectare Xtus successionem e morte Patris, ut notum e.
Christus homo in ipsa incarnatione factus est caput non solum
hominum, sed etm Angelorum, go tunc debuit repleri scientia, sa-
/.

sapientia, gratia et ipsa etm beatitudine. Nec em conveniebat, ut caput eet minus ornatum, et minus sapiens, quam sunt membra. — Deinde primus homo et Angeli creati erant in sanctitate, justitia, scientia; multo magis Xtus debuit his donis repleri; dein in Xto erat persona divina, quomodo go ignorantia laborare posset. —

Adjuncta. Difficultates.

1º Lucas 2. „Jesus am profitiebat sapientia et gratia." Proficiebat sapientia et gratia opinione hominum, quibus in dies magis aperiebat sapientiam suam. Quomodo sol, quo magis ascendit versus medium coelum, tto magis dicit proficere in lumine et calore, non quod in se fiat lucidior et calidior, sed quia magis apparet ejus virtus.

2º Marc. 13. „De die am et hora nemo scit neq filius hominis." Augustinus: „Filius dicitur nescire, quia non sciebat ad dicendum aliis, et quia eos nescientes faciebat." „Vult em Dominus reddere causam, cur non manifestet eum diem, et dixit, causam ee, quia non scit (sc: sententia communicabili) i.e. non didicit hoc a Patre, ut revelaret aliis, sed ut sibi secretum hoc servaret."

Nota I. Hicce dies Xto communicatus erat, attmn sub hac conditione, ne manifestaret hominibus; dein quomodo judex vivorum et mortuorum hunc diem ignorare poterat. Xtus praedixit locum judicii, horam, et oes circumstantias, go etc....

Nota II. Xtus Jesus integram naturam nostram assumit, uti habet Concil. perfectus Deus, perfectus homo;... attamen et nonnullos defectus assumit, sed non oes, uti assumit famem, sitim, mortem, non am peccatum etc.

Si am in Scriptura legit, Xtum fuisse nobis similem, non est ita intelligendum acsi in oibus nobis fuisset similis, nam conceptus erat supernaturali modo, attamen mater ejus sicut erat antea Virgo, sic et in partu, et post partum virgo permansit, et id ppterea, quia illum de Spiritu S. concepit. Dein nos proficiemus sapientia et scientia successive usq ad mortem, in Xto am erat statim post nativitatem plenitudo sapientiae et scientiae. —

Adjuncta ad §21. Quo saeculo festum celebrari inceptum?

Maria ab antiquo jam tempore vocatur immaculata et intemerata. In liturgia Jacobi et Basilii. In liturgia Chrysosthomi occurrit festum immaculatae conceptionis beatae Virginis Mariae. Quandonam festum hoc in Ecclesia celebrari incipit, cognoscimus ex ordine offitium recitandi Sabbae abbatis saeculo 6°. Saeculo 5°. et 6°. festum conceptionis Annae activae et Mariae passivae die 9 Decembr. in Ecclesia. Saeculo 9. habemus homilias; saec 12° Lugduni celebratur. Sequentibus saeculis hoc festum magis propagabatur. Saeculo 16 officium Pius V recitare jussit. Saeculo 17° Clemens VIII. Festum ad ritum duplicis ordinis erexit. Saeculo 18° cum octava celebratur et in universali Ecclesia hujus observatio praesuscepta est. Inter Universitates praecipue immaculatam B. V. Mariae conceptionem defenderunt: Universitas Parisina a° 1387. - nemo suscipiebatur in universitatem et ad doctoratus gradum non admittebatur, nisi sponderet, se defensurum esse hanc immaculatam conceptionem B. Mariae Virginis verbo et scripto.

Dein eminet Jagellonica v/. Cracoviensis Universitas et Bononiensis. Item fecit etiam Universitas: Coloniensis, Toletana, et aliae universitates in Gallia, Italia, Hispania et Germania. In cultu Mariae praecipue eminebat gens Polonica, in qua habemus adhucdum magnum numerum hymnorum in honorem beatae Virginis Mariae compositorum.

Nota. W roku 1634. Władysław 4. Król polski dał order dla tych, którzyby obowiązali się jako kawalerowie tego orderu nawet z nadwerężeniem życia bronić religię prawdziwego Boga, i cześć najświętszej P. Maryi niepokalanie-poczętej, - co potwierdzone zostało od Urbana VIII. -

Objectiones.

1. Scripturis dicitur: „Tantus enim decebat, ut esset nobis Pontifex sanctus, innocens, impolutus."

Refutatio. Non legimus solus, et praeterea de Job legimus, eum fuisse hnem probum, rectum, simplicem, nemo tamen demonstrare audebit, et valebit, eum fuisse a peccato originali immunem. Ex hoc fluit, Xtum neque peccatum habere, neque debitum peccati contrahere vi naturae suae, Maria autem ex vi generationis debuit habere hoc peccatum et debitum peccati. -

2. Augustinus loquit de peccato actuali.

Refutatio. Loquit de peccatis in genere, gō et de originali, dicit ēm ad vincendum peccatum oī ex parte, gō et originale dicit, pp̄ter honorem Domini, quae vba ut honor sit perfectus, postulant ut B. Vir. go Maria etm ab originali peccato sit immunis. —

3. S. Augustinus dicit: illi plus gratiae collatum fuisse ad vincendum oī ex parte peccatum.

Refutatio. Maria erat peccabilis, indigebat gō gratiā dona ad vitandum peccatum. Solus Xtus ē impeccabilis. Adam et Eva etiam justi erant creati, accipiebant tamen gratiam, quia peccare potuerunt. —

4. Festum B. Mariae immaculatō conceptionis in Ecia ab antiquis temporibus institutum nil probat, quia adfuit festum conceptionis etm Joannis Baptistae – quin tamen quis inferat inde Joannem Baptistam fuisse sine peccato conceptum.

Refutatio. Ecia graeca ideo celebravit illud festum, quia varia mysteria conjuncta erant cum hoc festo, et non ideo, quia sanctae fuit conceptio Joannis Baptistae. —

5. Augustinus dicit, Xtum Redemptorem fuisse B. Mariae V. illam indiguisse redemptione ad remissionem peccatorum.

Refutatio. B. Mariae remissa fuerunt peccata, non quae commisit, sed in quae incidisset, si gratia divina eam n̄ praevenisset, e.g. liberator n̄ tm ille dicit, qui aliquem e carcere eliberat, sed etm qui impedit quominus in carcerem incadat. e.g. David in infernum venisset, nisi Deus ei gratiam dedisset. —

Notio. Duplex distinguit redemptio: objective in se, quatenus nobis salus ē praeparata per mortem et passionem, subjective quatenus objectiva redemptio nobis applicata, qualenus gratia divina nos exornavit – quatenus nos redemit.

1. Xtus induit dm carnem – legit, in s. Scriptura, et non etiam animam assumsit humanam.

Refutatio. Caro venit pro tota humana natura post peccatum, gō vitiositatem, corruptam naturam indigitat.

2. Quare nam Xtus assumsit defectus naturæ nostræ.
Refutatio. Defectus naturæ nostræ nō pertinet ad essentiam naturæ, ad perfectionem naturæ, gō illos tm assumsit defectus, qui utiles erant fini redemtionis, nō ām illos, qui nocivi ēnt e.g. non assumsit peccatum, nō assumsit concupiscentiam, quia ex peccato ē, et ad peccatum ducit, nec assumsit ignorantiam.
3. Est in s. Scriptura legitn: „similis factus in ōibus absq; excepto peccato.
Refutatio. Sub peccato cēs intelliguntn defectus, qui nocivi ēnt fini redemtionis, quemadmodum quoad conceptionem supernaturalem non erat nobis similis, etiamsi dicitn, in ōibus similis." – Surnelli dicit: verba proficiebat apud Deum et homines, pertinere et ad gratiam, et ad aetatem, et sapientiam, – aetate per se intelligitn – sapientia quia publicē manifestabat sapientiam coram Deo et hominibus. – gratia, dilectior in dies evadebat Deo et hominibus. –
4. Si Xtus dixit: „de die illa vl. hora nemo scit, neq Angeli, neq filius hominis," etsi nihilominus Xtus scit, gō et Angeli sciunt. –
Refutatio. Conclusio falsa – nam magnum discrimen inter Xtum et Angelos – tamquam creatorem et creaturam.
5. Ergo Pater eodem sensu scivit quo filius?
Refutatio. Deus Pater nunquam se revelavit in propria persona, sed locutus est per filium.
6. Quare dicit Xtus: „si possibile est transeat calix etc."
Voluit Xtus nāam humanam veram suam manifestare, demonstrare voluit, ne desperemus, si non exaudimur in orationibus. –

§2. Duae in Xto naturae inconfusae et impermixte.

Ex dogmate de Xto vero Deo et homine fluunt dogmata duo, quae quamvis per se intelligantn, propter haereses tamen exortas, expresse ab Ecclia definita sunt, quale ē:
I^um: In Xto sunt duae naturae inconfusae et impermixte, quod dogma sic probamus:
a). Si hocce dogma non staturetn, caderet dogma antecedens, tunc.

/. ēm neq dici posset verus Deus, neq verus homo.
b/. Quaelibet sententia, quae contrarium asserit, repugnat, v/. dōnam, v/. humanam Xti nāam tollit, dici ēm deberet, vel
1º mutatam ēē dōnam naturam in humanam, vel vō 2º humanam elevatam in potentiam dōnam, quae ambo repugnant, cum dōna natura sit immutabilis, nāa ām finita ad potentiam infinitę elevari n̄ possit v/. 3º ortam ēē ex conjunctione utriusq naturae tertiam aliquam, tunc ām nec Deus, nec hō ēēt. -
c/. Incōnfusam ēē nāam utramq patet etm exinde, quia quaelibet natura suas proprietates naturales ita retinuit, dicit /: ut ex locis citatis patet :/ immortalis et mortalis, infirmus et ōipotens, aeternus et in tempore natus, unus cum Patre et minor Patre est.
d/. Solemniter promulgatum ē illud dogma in Concilio Chalcedonensi hisce vbis: „Docemus unum eundemq Xtum in duobus naturis inconfuse, incommutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum, nusquam sublata differentia naturarum ppter unionem." Eandem fidem fuisse semper ostendit s. Leo Magnus in Epla ad Flavianum a Synodo Chalcedonensi lecta. -
Nota. Celebratum est ām Concilium Chalcedonense contra Eutichianismum, cujus ē auctor Eutiches, Presbyter et Archimandrita Constantinopolitanus, qui in Xto post unionem utriusq naturę unam ttm fuisse naturam defendit. Dicti propterea assecłę ejus Monophysitę.

§3. In Christo duae voluntates et duę operationes.

Ex dogmatibus hisce fluit illud de duabus voluntatibus et operationibus in Xto, sequit, ēm id:
Iº Ex duabus naturis inconfusis et impermixtis, dvnę ēm et humanae naturę proprietas essentialis ē voluntas.
IIº Tradit, expresse in s. Literis, locis §1º citatis, in quibus de humana Xti voluntate in distinctione dōnę ē sermo. Collatis cum
/.

cum illis locis, in quibus Dna Xti voluntas, qua voluit ea et eadem voluit, quae Pater commemorat. Id ipsum dicendum de operationibus ex una parte divinis, quibus mortuos suscitavit sicut Pater, et operatus est sicut ille, ex altera parte hominis, quia de illo legimus ad Philip. 2,8: „Factus obediens usque ad mortem".

3. Fides Esiae apparet ex Epla Agathonis Papae, in Concilio Constantinopolitano 3. recitata, et ex condemnatione Monotheletarum in eodem Concilio oecumenico 6., ubi legit.: „Duas naturales in Christo voluntates et duas naturales operationes et confitemur et praedicamus."

Nota. Adversarios habemus Monotheletas, qui ducibus Theodoro Pharitano s. in Arabia Epso. / Sergio et Cyro sub Heraclio imperatore saeculo 7. incunte, sententiam de una in Xto voluntate et operatione sparserunt. Sive Honorius I in hanc doctrinam consenserit, sive non consenserit, disquiritur in historia. Hic tamen notari meretur, providentiam Dnm in conservanda Esia sua evidens argumentum, cum Honorius ex hac vita discederit, ne forte diutius vivens, illi noxam inferret. Pariter duos intellectus in Xto inee sequitur ex dogmate: „Unum verum Deum et verum hominem ee", licet definitio dogmatica hac super re n exstet ab Esia lata; definivit em illa dogmata exorta haeresi Ttm, utpote occasione oblata. –

§4. Incarnationis mysterium.

In hisce am Dna Revelatio non subsistit, sed ulterius progrediens docet, naturas inconfusas et impermistas in Xto junctas ee in una persona eaq divina. In hoc consistit mysterium incarnationis, cujus notio et realitas nunc est demonstranda.

Intelligit nempe nomine Incarnationis Dominicae conjunctio Dnae et humanae naturae in unitate personae et quidem Dnae; et quidem sub incarnatione intelligimus factum ipsum Dnum hujus conjunctionis utriusq naturae; Status, qui ex hac incarnatione progredit, dicit: unio hypostatica. –

Illa am unio duarum naturarum in Xto, si rem accuratius describamus, non est:

I. Vulgaris, uti in concursu Dei ad actiones creaturarum, nec
II. Moralis tantum, ut in concursu amicorum, dum unus alterve idem volunt, nec
III. Naturalis, uti in conjunctione rerum sensibilium, ubi res nova resultat e.g. ex commixtione aquae cum vini, nec
IV. Temporaria, uti in Prophetis per inspirationem. Sed haec unio hypostatica e unio plane singularis, cujus analogon in rerum nãa non datur, e realis, ut ipse Filius Dei verbum, secunda divinitatis persona, cum hne jungatur, unio continua a primo incarnationis momento perdurans semper.

Hancce doctrinam ad mysteria ssu strictissimo pertinere v/. ex descriptione ejus patet, quae em, dicit s. Leo ad Flavianum, ratio humana explicare poterit, quomodo salva proprietate utriusque naturae, et in unam coeunte personam suscepta fuerit: a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab aeternitate mortalitas. /:Symbol:/ Athanas: „/:nam sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Xtus:/ –

Doctrinam hanc accuratius adhuc intelligemus, si qualis sit haeresis opposita sciamus. Opponitur sc: haeresis Nestorianismi doctrinae catholicae, contra quam celebratum e Concilium Ephesinum, sustulit am Nestorius in Xto unionem hypostaticam, duas in illo assumens personas. Est go doctrina catholica inter Eutichianismum et Nestorianismum media, cum illo assumens unam personam, respuens confusionem naturarum, cum hoc defendens inconfusas naturas, sed negans dualitatem personarum contra Nestorii placita macte pugnasse s. Cyrillum Alexandrinum ex historia constat. Mysterium am nostrum ttum et tale, a quo possibilitas Redemptionis nostrae pendet, sic probamus:

§5. Probatur mysterium

I. Ubicunque in s. Literis de Xto sermo e, semper unus dicitur, qui Deus et ho e, neque ullum vestigium ade, quo indigitetur, separari

separari posse naturas, v/. duplicem ec Xtum. Textus primarius e
" Joan 1, 14. „ Verbum caro factum est /: idem sc: ille, qui Ds e ab aeterno,
" ho factus in tempore :/ et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus
" gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis." Vide-
mus, eum eundem Apli, qua hnem oio, sed eundem unum in gloria
Patris unigenitum. De uno eodemq Deo et homine sermo e qque
" ad Rom. 9, 5. „ Ex quibus est Xtus secundum carnem, qui est Deus
" super oia benedictus in saecula." Pariter ad Philipp. 2, 7. „ Qui cum
" in forma Dei eet, semetipsum exinanivit, formam servi accipiens,"
" quapropter et unus mediator dicit Xtus I. Tim. 2, 5. „ Unus Domi-
" nus." I. Cor. 8, 6. Ut adeo certum sit, de una tm persona in Xto
s. Literas loqui, non separanda utut duas naas in Eo agnoscant.
II. Xtus propterea etm de se et Apostoli de Eo uno individuo attri-
buta dona et humana praedicant; ille em ipse de se Joan 10, 30.
" dicit: „ Ego et Pater unum sumus," de se eodem asserit 14, 20. „ Pa-
" ter major me est." Pariter Petrus Act 3, 5. „ Auctorem vitæ inter-
" fecistis," seu idem ille, qui Deus et homo in eadem persona una e,
morti a vobis traditus est.

III. Una haec Dei hominis persona praedicata semper fuit in Esia.
" Dicit em Symbolum Apostolorum: „ Credo in Jesum Xtum Filium Dei
" unicum, natum ex Maria Virgine." Pariter Nicæno-Constantino-
" politanum, porro symbolum Athanasianum: „ Non duo, sed unus
" est Xtus, licet Deus sit et ho, unus oio n confusione substanti-
" ae, sed unitate personæ." Concilium am Ephesinum approbavit
" anathematismos S. Cyrilli, in quorum 2o legimus: „ Si quis non
" profitetur, verbum carni secundum hypostasin unitum, unumq
" ec Xtum, eundem nimirum Deum et hominem, anathema sit."
Sicque doctrinam Nestorii damnavit. -
Sic go probavimus realitatem incarnationis ssu catholico, qua-
tenus Duæ naturæ in Xto junctæ sunt in una persona. Esse am
hanc personam dnam absq haesitatione e affirmandum, cum em
verbum divinum ab æterno sit, propriamq ab æterno substantiam.

seu personalitatem habet, neq; eam ob immutabilitatem amittere possit; consequens est dñam naturam suam personalitatem retinuisse; humanam am personalitate carere, totamq; in dña natura haerere, aut subsistere, quod idem est, „ttm unam personam in Xto ee, personam dñam." Reliquae am determinationes, quas proposuimus per se fluunt; si em hypostatice utraque natura juncta erat, nec vulgaris, nec moralis ttm, nec naturalis /: ut patet ex condemnatione Eutichetis :/ fuit, et necessario statuit, „eam conjunctionem ee aeternam" i.e. nunquam cessaturam, quia secus statui deberet, naturam Xti humanam, adeoq; nam rationalem, et quidem tam excellentem et tantopere meritam in nihilum redigi, utpote quae sine substantia in λόγῳ per se nullam substantiam propriam habet. –

Nota I. Xto homini ob conjunctionem cum natura dña deberi cultum latriæ /: adorationem :/ per se patet, est em persona dña.

Nota II. Porro am ex dictis sine haesitatione statuendum est, corpori Xti triduo illo, quod in sepultura fuit, cultum latriæ impendendum fuisse, utpote a quo, separata anima, quacum pariter divinitas unita mansit, dñitas n erat separata, cum hypostaticam cum toto Jesu hanc unionem defendamus. Conferri potest Patavius de Incarnatione L 12. cap. 19. Ex quo apparet ee hanc catholicam doctrinam, quamvis aliqui, sed pauci admodum quoad corpus contrarium defenderint. An sanguini quoque dum Xtus pateret, fuso per hoc triduum unita fuerit dñitas, disputarunt multum. Scotistæ et Thomistæ sedente Pio 4o. a. 1464. Pontifix utrique parti silentium imposuit. Post Resurrectionem Xtum sanguinem fusum assumsisse comunior e sententia.

Adjuncta ad §5.

1. Quomodo Xtus carere potuit personalitate humana, si personalitas pertinet ad dignitatem.

Responsum. Ast defectus personalitatis humanæ supplebat per longe majorem dignitatem sc: per personalitatem Verbi dñi.

2. Unde talis unio? tam arcta?
Responsum. Humana natura assumta e Atm in substantiam a verbo dvno, sicut corpus et anima in unum hnem conjungitur.
3. Quomodo poterat humana natura in se includere divinitatem.
Responsum. Hoc nemo Catholicorum statuit, nam dvnitas e imensa.
4. Sed Dei est indignum, humanam naam in se suscipere.
/: Ad hoc respondet Tertulianus :/ Ast nobis erat necessarium, hinc Dei dignissimum.
Nota. Incarnatio e itaq conjunctio utriusq naae in unam personam. Incarnatio quatenus est opus oipotentiae et benignitatis adscribit toti Trinitati, quatenus e am conjunctio cum natura humana Filio. Omnia opera adextra adscribunt toti Trinitati, opera intra dvnitatem adscribunt singulis personis e.g. processiones. In Xto sunt duae scientiae, una conscientia - qua homo e circumscriptus limitibus, qua Deus est ubique. -
5/. Quare Xtus conceptus fuit de Spiritu Sto?
1/ Responsum. In generatione semper aliquid sensualis obtinet, ne go Maria suspecta sit, concepisse dicit de Spiritu S. -
2/ Filius descendit in terram ex amore hominum, amor am est ipse Spiritus Sanctus.
3/ Christus redemtione gratiam in genus humanum effudit, dona am gratiae adscribunt Spiritui S.

§6. Non repugnat rationi.

Utut sublime hoc dogma rationis transcendat limites, nullam tamen repugnantiam involvere sic probamus: sc: si dogma illud repugnaret, repugnaret v/. cum naa humana, v/. divina; ast cum neutra pugnat, go etc. Non pugnat cum natura divina, quia illa per hanc conjunctionem neq ullum incrementum, neq decrementum capit, resignavit quidem pro tempore filius Dei majestatem suam, sed ipsa haec resignatio summa Dei attributa, justitiae, sanctitatis et misericordiae clarissima in luce collocavit, neq divina natura per illam conjunctionem v/. impediebat v/. impedit, quominus summam suam efficaciam

./.

oīpotentem exerat. Neque pugnat cum natura humana, qua nullo modo ex finita facta ē infinita, neq deificata. Quae am per illam unionem maxime ē condecorata, tantæ conjunctionis cum sit capax. Si quis urgeat dicens, quamlibet naam humanam per se gaudere personalitate, adeoque et Xtum, qua hnem fuisse personam, duas am personas ee unam personam contradictorie opposita ee, neq concipi posse, quomodo naa rationalis sua personalitate destituat, quin prorsus intereat? Respondemus: Contradictio evanescit ex dictis, quia de Xto hnc nullatenus defendimus ee personam sine Λογῳ, adeoq n duas habemus personas simul et unam, sed nec diximus Xti naam humanam suam personalitatem amisisse, quia quod supra diximus personalitatem nungm habuit, sed a primo existentiæ suo momento tota subsistit in Λόγῳ, ut adeo ultimo oīa referant ad quaestionem: Utrum natura humana sine propria personalitate cogitari possit? Cogitari am possit ex communi personæ definitione, ē em persona /: defiente Boëtio:/ naturæ rationalis individua i.e. ex oī parte determinata substantia. Res am ex oī parte determinat per suas notas essentiales, si jam naturam humanam in consuetis hominibus consideremus, ea oīo oībus notis essentialibus praedita, quae ad hnem constituendum requirunt; non am ita res se habet in humana Xti natura. Xtus em in redemptionis duntaxat finem in hunc mundum venit, jam vo qua Deus homo ttm redemptor ee poterat; illa go humana Xti naa absque Λογῳ neq determinata est, neque ppterea idonea ad subsistendum, adeoq personalitate per se carens. Et alioquin dicendum est, neq unquam futurum fuisse, uti illa Xti humana natura existeret, nisi ppter redemptionem generis humani in conjunctione cum Λόγῳ. Sic go dogma nostrum non repugnat, quod si am ad finem bonorum oculos convertimus, saluberrimus ejus influxus, quam luculentissime patet. Etenim.

I°. Sic possibilitatem cognoscimus redemptionis nostræ per merita infinita, quae Deus ho moriendo pro nobis in cruce contraxit, satisfaciens ordini morali, qui pretio infinito ttm dato in integrum

in integrum poterat restitui /sc: imputatio peccati Adam infinita est:/. –

II/. Bonitatis dnæ, quae ex incarnatione in nos praeter oem modum redundat, fortissimum experimur documentum et charitate replemur in illum, qui adeo dilexit nos, ut non rapinam arbitratus est, aequalem se ee Deo, homo pro nobis factus. –

III/. Magna conspicitur naturæ humanæ dignitas, quae ad ttm gloriæ fastigium est elevata, quam considerans s. Leo exclamat sermone I de nativitate: „Agnosce o Xne dignitatem tuam, et dnæ consors factus naturæ, noli in veterem /: naturam :/ vilitatis de generi conversatione redire."

§7. Beata Maria Virgo jure dicitur Deipara

Ex dogmate de Incarnatione, tamqm dogmata fluunt sequentia ab Esia pariter contra haereses definita, et quidem:

A.I/. Beatam Virginem Mariam jure vocari Deiparam, Deigenitricem, θεωτεκον.

a/. Maria em peperit eum, qui vere Deus e, et persona dna, quapropter et ad Galat. 4.4. Paulus scribit: „misit Deus filium suum factum ex muliere," et Elisabeth ad Mariam dixit: „Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini ad me"?

b/. Terminus generationis n erat natura humana, quae in se personalitate carebat, sed persona, quae divina est.

II/. Teste Theodoreto L. 5. haereticarum fabularum c. 18. hoc Mariæ nomen ex Aplica traditione descendit, et Concil. Ephesinum I. anathematismum s. Cyrilli probavit, in quo vocavit Mariam Deiparam, neq

III. Ex hoc dogmate ineptiæ fluunt, quas somniarunt adversarii, non em dicimus dnitatem ee conceptam, natam, dnitatem fuisse bimestrem, trimestrem etc. referimus em generationem ad personam, quae dna erat in concreto, non am in abstracto ad divinitatem. Neq similes sumus gentilibus, qui diis suis matrem tribuerunt et in tempore coepisse somniabant, agnoscimus em aeternam filii existentiam, sed pariter dnam hanc naturam in tempore unitam ee cum homine

Jesu in una persona, et hanc divinam personam a Maria in lucem editam ee.

Nota. Adversarii sunt Nestoriani. Nestorius em ab impia sententia exorsus est, Mariam n appellandam ee θεωτοκον, sed Xti-param et hominis-param.

§8. Xtus homo filius Dei proprius, non adoptivus. –

B. Pariter 2º ex Incarnationis mysterio fluit alterum dogma; Xtum hnem non ee adoptivum, sed proprium Filium Dei, nam:

1º Separari n pt in Xto natura humana a divina, sed utraque natura unam personam dvnam constituit; quodsi jam qua hō diceretur adoptivus filius Dei, supponeret Eum, qua hnem personalitate gaudere; est em adoptio personae extraneae in filii locum assumtio, atqui qua homo persona n est, gō neq qua homo adoptivus filius Dei dici potest.

2º Si Literae Jesum qua hnem quoque proprium filium Dei dicunt, ad Rom 8, 32. „qui am proprio filio suo n pepercit, sed pro oibus nobis tradidit illum." Huc etm pertinent Joan 3, 16. „Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret" quibus in locis de Xto qua homine, utpote morti tradito sermo est, et tamen filius proprius appellatur. –

3º Patrum testimonia exhibet Patavius. Oia una exprimunt Patres Africani adversus Leporium his verbis: „In hoc maxime fides nostra consistit, ut credamus unicum filium Dei, non adoptivum, sed proprium." Eadem commendat Hadrianus I. Eppis Hispaniae, pariter Synodus Narbonensis aº 788, Ratisbonensis 792. –

Nota. Opponit huic dogmati haeresis Adoptianorum saec 8º orta per Felicem, Eppum Urgelitanum et Elipandum, Archieppum Toletanum, qui asseruerunt: „Xtum qua hnem dici n debere filium Dei verum, sed adoptivum." –

§9. Comunicatio Idiomatum.

C. Ex Incarnatione deniq fluit dogma de communicatione idiomatum. Etsi em firma fide credamus, naturas in Xto extitisse inconfusas

inconfusas et impermixtas, ob unitatem tamen personæ defendimus
prædicata utriusq; naturæ de se invicem posse prædicari, quod
appellamus communicationem idiomatum. Idiomata sc: dicunt at-
tributa, quæ de subjecto aliquo enunciant. Hæc idiomata dicunt
communicari v.g. prædicari per communionem, si de subjecto prædi-
cant, tamen ob conjunctionem intimam cum alio, cui conveniunt v.g.
si de Xto, qui Deus et homo in una persona est, dicit: Deus pro nobis
est mortuus, filius hominis judicat vos, homo Xtus Jesus omnipotens, æ-
ternus etc. et quidem si in ejusmodi communicatione idiomatum du-
arum naturarum respectus habeat ad ipsum subjectum, in quo u-
traque natura conjuncta est, dicunt prædicari idiomata per com-
munionem in concreto. Dicerent am in abstracto communicari, si
nullo habito respectu ad unionem hypostaticam in subjecto præ-
dicant de ipsis naturis in se spectatis e.g. si diceret, humani-
tas est omnipotens, æterna, v.g. divinitas passa, et mortua est etc. –
Ex his notionibus præmissis dicemus, jam dari communionem
idiomatum in Xto; attamen in concreto non autem locum habere in
abstracto. Ut vero accuratius et simul ejus momentum intelli-
gat, in memoriam revocamus sequentia, quæ ad historiam hu-
jus dogmatis pertinent, sc: quicunq; negarunt unitatem perso-
nalem in Xto veluti adoptiani et Nestoriani negarunt quoque id-
iomatum communionem. Eutychiani econtra sicut naturæ, sic
et idiomatum confusionem introducere. Illi ergo et in concreto id-
iomatum communicationem negarunt; hi vero in abstracto quoque
admiserunt. Lutherani naturæ humanæ Xti tribuerunt omnipræsen-
tiam, in eam sententiam deducti occasione litis sacramentariæ,
ut facilius Calvinianis respondere possent, et ostendere realem
Xti præsentiam in Eucharistia. Ubiquistæ ppterea dicti de-
fendentes humanitatem Xti ee ubique. Protulit eam sententiam
jam Luthenus in confessione de cœna Domini; latius am pro-
pagavit Berentius, qui idcirco Ubiquistarum quasi Pater ha-
bet. Accusati hinc fuerunt tum a Calvinianistis, tum a Catholicis
Eutichianismi, et vix dici pt, quantis motibus agitata fuerit.

illa controversia inter Calvinianos et Lutheranos, qui vo negarunt, se cum Eutychianis agere v/. transfusionem vi praesentiae in naturam humanam, quasi eidem adhaereat, admittere, sed duntaxat asserere se dicentes proprietates naturae dono per unionem hypostaticam hnae Xti nae vere, et realiter communicatas ee, et quidem ad comunem possessionem, usurpationem et denominationem.

§10. Probatur dari in concreto, repugnari in abstracto.

Quidquid am sit, nobis probandum e, dari comunionem idiomatum in concreto, quod sic evincimus:

1º Ejusmodi expressiones n st nisi abbreviatae /: formulae loquendi:/ expressiones, quae dogmatibus antecedentibus de duabus naturis in Xto, et earum in una persona conjunctione nituntur, facile am si solvantur, patet earum verus sensus, sic e.g. si dicimus: Deus mortuus e pro nobis, ea formula nil aliud significat, quam idem ille, qui Deus et homo in una persona e, qua homo pro nobis mortuus est.

2º S. Literae tales expressiones reapse adhibent de Xto, Luc 1. 35: „quod nascetur de te, Sanctus vocabitur Filius Dei"; 1. Cor. 38. „Quem si cognovissent, nunquam auctorem vitae interfecissent." vitae auctorem i.e. Deum interficere n poterant, sed Eum, qui homo et Deus in una persona erat.

3º Consentit Traditio. Origines in Epla ad Cori. scribit: „Per indissolubilem unitatem verbi et carnis, oia quae carnis sunt, adscribuntur vbo, quomodo et quae Verbi sunt, praedicantur de carne." Gregorius Nissenus libro contra Apollinarem: „Propter exactam assumtae carnis assumentisq divinitatis unitatem, nomina mutua permutantur, ut quod hominum est, divino, et quod divinum e, humano nuncupetur, et sic reliqui." In abstracto am concedi n posse communicationem idiomatum patet, quia si formulae solvantur, totidem prodeunt contradictiones, redeunt em oes ad idem, humanitas

humanitas et divinitas, quod se invicem tollit v. supponunt natu-
rarum confusionem, quae secundum 52 pariter repugnat.
Nota. Formulas recte loquendi de persona Xti, exhibet Klüpfel
pag. 87. Hicce absolvimus dogmata Catholicorum de persona Re-
demptoris, qui pax, salus, vita nostra est, de cujus muneribus
e hunc dicendum.

Adjuncta ad §10.

1. "Ecce ego vobiscum sum." Responsum. De auxilio divino, gratia.
2. "Ascendit ad coelos." Responsum. De implebione vaticiniorum,
v. ut ab inferno Patriarchas liberaret.

Pars secunda.

Munera Redemptoris.

Notiones praeviae.

Per hunc jam Jesum Xtum Sanctum et talem Deum-hinem a mise-
ria, in quam per peccatum Protoparentum lapsum erat genus hu-
manum, Pater benignissimus nos liberavit. Liberationem hanc appel-
lamus sensu latiori Redemptionem. Quidquid am ille proxibit ad
nos redimendos, nomine muneris Xti venit; licet am plures in eo
partes distinguere, sicut reapse miseria nostra ex peccato orian-
da varia est. Egemus se:
1°: Redemptore, qui intellectus nostri tenebras dissipat, et indigen-
tiis nostris correspondentem doctrinam de coelo adferat. Vocamus
eam muneris Xti partem: munus propheticum.
2°: Peccatum a nobis auferat poenamq peccato debitam a nobis averta,
et cum Deo nos expiet, restituendo ordinem moralem in integrum, mu-
nus sacerdotale. Qui denique
3°: Merita sua per Sacerdotium parta singulis nobis applicet, gratia
amisso dona Deus concedat, et Etiam, quam salvandorum causa condi-
dit, fovet et gubernet, munus Regium.
In has tres partes vē munus Redemptoris Xti divisit. Secundum
hunc ordinem gō et nos hanc doctrinam absolvemus. Insuper am

hujus sacerdotis vitam considerantes praeeunte Apostolo duplex momentum licet in ea distinguere sc: dicente Paulo ad Philippenses 2, 7-9: „Semetipsum exinanivit, formam servi accipiens (induens) factus obediens usque ad mortem, propter quod et Pater exaltavit illum." Ex quo progreditur duplex Xti status np. exinanitionis et exaltationis. Ad priorem referimus omnia, quae in sanctissima ejus vita acciderunt a conceptione usque ad resurrectionem. Hanc autem et reliqua referimus ad secundum; divisionem quo sequentium tractatum a muneribus Xti repetentes, ordine suo facta dogmatica ad statum exinanitionis et exaltationis pertinentia exponemus paucis, utpote cum ea res satis nota sit.

Tractatus primus.

Munus Xti propheticum.

§1. Facta dogmatica.

Summa lineamenta, quae ad historiam Salvatoris pertinent, antequam munus propheticum auspicaretur, sunt sequentia:

I. Angelus Gabriel Virgini Nazaretano ex domo davidica nomine Mario Josepho pariter ex familia David desponsato, miraculosam Salvatoris conceptionem annunciavit Luc. 1, 26; Math 1, 1-6. Josephus autem de conceptione supernaturali pariter per Angelum edocetur, Math 1, 20. –

II. Occasione census Maria et Joseph Bethlehemum veniunt, ubi regnante Augusto Cesare, Maria coelo exultante, et nativitatem Salvatoris Pastoribus annunciante peperit Filium et in praesepio, cum locus non esset in diversorio, Eum reclinavit, Luc. 2, 1-20. –

Nota. Maria, quae Virgo concepit, peperit, et Virgo post partum mansit, haec enim perpetua Xtianorum fides fuit.

Quod attinet ad primum punctum, de eo sermo erat §1: de persona Redemptoris. De secundo pulchre loquitur s. Ambrosius ad Syricium Papam: „de via perversitatis produntur dicere: Virgo concepit, et non Virgo peperit, haec est Virgo, quae in utero concepit, Virgoque peperit filium suum." Idem Augustinus in Enchiridio

in Enchiridio c. 34. Cf. Natalis Alexandri dissert 48 in saec. 4. Pariter 3º post partum Origines sententiam contrariam homilia 7ª in Lucam vocat: „magnam insaniam." Ambrosius: „sacrilegium," Genadius: „blasphemium;" sensus am Esiæ probat, ex condemnatione Helvidii, et ex Canone 6º Concilii Constantinopolitani IIdi: „Si quis abusive et non vere Dei genitricem dicit, sanctam, gloriosam, semperque virginem Mariam, anathema sit." Quam doctrinam quisque facile concipiet, qui quanta Deus Mariæ concessit, pensitaverit, quae ita animum ejus dulci coelestium sensione replere debuerunt, ut a terrenis gaudiis, et oblectamentis sponte avocaret. –

Corollarium. Si de fratribus Domini in s. Literis sermo est, vocabulum ἀδελφος ssu latiori accipit, sicut hebr. אָח non solum fratrem, sed et consanguineos, imo eos, qui in eadem Patria degunt, proximum quemque significat. –

III. Octava die est circumcisus et vocatus sicut Angelus praeciperat Jesus i.e. Salvator, Lucæ 2, 21. Quadragesimo ex legis praecepto in templo præsentatus, Simone et Anna agnitus, Luc 2, 23-38 a Magis duce stella quaesitus, et inventus Math 2, 1-12. —

IV. Angelo monente Josephus fugavit in Aegyptum ob crudelitatem Herodis, qui de nativitate Regis Judæorum i.e. Salvatoris edoctus per Magos, vitæ Ejus insidiabat, occidens pueros Bethlehemiticos Math 2, 12-19. Ibi am non permansit, sed reversus e monente Angelo post obitum Herodis habitavit cum Maria et Josepho Nazarethi, Math 2, 19-20.

V. Silet deinde historia sacra usq ad annum ejus trigesimum, solum commemoras, quod 12 annorum puer cum Maria et Josepho venerit Hierosolymam ad celebrandum pascha, ubi audiens et interrogans in medio Doctorum sedit, et in sui admirationem abripuit oes, Lucæ 2, 40-52. Antequam am Xtus publice progrederet, missus ante illum erat Præcursor Joannes Baptista, qui ab eodem Angelo Gabriël patri Zachariae extraordinario modo ante nativitatem annunciatus, parentibus senio confectis donatus, et extraordinariis dotibus inde ab utero matris, ob praeclarum munus suum exornatus fuit. Luc 1, 5-24. 57-80. ita, ut Xtus de ipso n surrexisse majorem inter natos mulierum Joannne Baptista Math 11, 11 profitet. –

IV. Triplici ām munere fungebat Joannes, poenitentiam praedicando, poenitentes baptizando, et de Jesu testimonium ferendo. Matth 3, 1-12. Joan 1, 15-37. quod testimonium eo majoris ponderis è, quo magis cer-tum est Joannis characterem fuisse candidissimum, quem propterea Judei quoque prophetam habuerunt, venerabantque Matth. 14, 5. et qui pro veritatis et veritatis testimonium in carcere detentus et decollatus per Herodem fuit Matth 14, 3-12.

VII. Ab hoc Joanne, et Jesus baptizatus, et de coelo manifestatus è. –

VIII. Ductus deinde in desertum per Spiritum S^m 40 diès jejunavit pro-parans se ād munus suum. Sic exhibens nobis exemplum a Deo oppor-tere ē principium sanctificans jejunii ritum. Per deinde tentatus a diabolo victor prodiit. Sic secundus Adam tentatus sicut primus ab eo-dem tentatore affectu tamen inaequali Matth 4. Deinde ām munus pu-blicum Doctoris inchoavit. –

Nota. Facta haec via cum suis adjunctis sensu liberali ē accipienda docet Hermeneutica, illa via uberem aedificationi et suo institutioni magām expedire, sive facta ipsa, sive personarum characteres, et dicta attendant, vi ex lectione eorum patet. –

§2. Prophetici muneris notio. –

Non uno sensu vocabulum prophetae προφητης admittit, denotat ēm Eum, qui Deum prospius agnoscit, Eumq celebrat. Joël 2, 28. col. Act. 2, 17-18. Notat etm Eum, qui sermones alterius interpretatur, quo sēu Aron Mosis propheta Exod 7, 1. appellatur. accipit deinde pro eo, qui alios in genere docet, S. scripturam interpretatur, quo in sensu ediam filii i. e. discipuli prophetarum dicuntur. Strictius ām deno-tat illum, quem Deus speciali providentia mittit, non solum ad docendum populum, sed et ad corruptum Dei cultum restaurandum. Strictis-sime ām eum, qui immediato Dei influxu futura praedicit. Loquen-des de munere Xti prophetico, animus illud vocabulum in signi-ficatione strictiori et strictissimo, et intelligimus complexum eo-rum quae humano generi protulit, qua doctor immediate a Deo missus.

§3. Xtus propheta.

Xtum ām eadem prophetam fuisse, qua dem fuit doctor generis.

generis hui, nemo inficiavit Xtianorum, ut adeo n opus sit pluribus il-
lud demonstrare. A tempore em, quo publice prodiit usque ad mortem
circuibat docendo, ut Evangeliorum quaelibet pagina exhibet. Doctorem
eum habuerunt res, qui addituri rum sequebantr, imo munus hoc adeo
illi cordi erat, ut fundando Ecclam, provideret eius temporum et loco-
rum hominibus, quae ita suo loco abunde demonstravimus. Specialim hic
tm quaeriti ob controversias antinomisticas, an Jesus dicendus sit etm
legislator? Progressi sunt sc: e schola Lutheri quidam duce Joanne Agri-
cola, qui docerent hnem Xtianum ti lege immunem esse, Evangelium
nonnisi constare ex promissionibus, vi. agendorum etm formulas et consilia
continere, Xtum am nullam legem dedisse. Ulut ab initio in verbis etm
constiterit controversia, et ambiguo vocabuli legis usu nitebatr, realis
tm facta est catenus, quatenus saltem usum N. T. pro Xtianis concer-
nebat, illudq usum didacticum nullum habere dictitabat. Interim tamen
tenendum quoque e, ipsum Lutherum ad ipsam controversiam ansam de-
disse incautis de hoc argumento loquendi formulis, quando quidem et
ille varius in locis Xnos lege liberos pronunciavit. Contra hos jam qua-
lescung dicimus: Xtum n doctoris etm, sed et legislatoris munere func-
tum e, et quidem legem partim novam dedisse, partim antiquam restau-
rasse, et plenioremac puriorem prodidisse, quae ita testibus sequen-
tibus partim jam citatis probantr. Jesus nempe in oratione montana
Matth. 5. postqm mosaico disciplinae praecepta adduxerat, sua propo-
„ nens repetitis dicit: „ Ego am dico vobis etc. qua loquendi formula
„ Joan 13, 34. „ mandatum novum do vobis," et ex precepto, quo Matth 28, 20
abire jussit Apostolos non etm ut Evangelium praedicarent, sed et doce-
rent servare ita, quaecung mandavit illis, ex quo patet legem anti-
quam valore suo non excidisse, attamen ad perfectam per Xtum pu-
ritatem evectam e. § 37. Pag II. Dog. gen: / Prorsus novam legem de-
dit, cum instituerat Sacramenta, quod suo loco dicemus, cum prohibe-
ret polygamiam etc. Accedit, quod Paulus I. Cor. 9, 21. expressis vbis
„ dicat: „ Se quidem n sub lege mosaica e, sed sub lege Xti," quibus ver-
bis sententia adversariorum, dilucide reprobatr. Neque proficiunt
„ si provocant ad Joan 1, 17. „ Lex per Mosen data est, gratia vo et ve-
„ ritas per Jesum Xtum," haec em comparative dicta sunt, ex hoc loco.

h. l. venit pro tota oeconomia antiqua, in qua dicit obtinuisse rigorem, neq tam luculentas fuisse promissiones, neq tam uberem gratiam sicut in N. F. concessa sunt. Veritas gō et gratia n̄ legi qua tali opponuntur. Verba am̄ Pauli I. Tim. 1, 9. „Justo lex n̄ ē posita", insinuant hn̄em justum ultro, et libenter ferri ad peragenda ea, quae praecipiuntur, nec lege cogente et minante opus est illi. Sic gō Xtus doctor, et legislator generis humani est. –

§4. Modus, quo munus hoc gessit Christus. –

Hoc am̄ munere Xtus sic functus ē, ut oībus quotquot erant et sunt Doctoribus palmam praeripuerit. Sive doctrinam ipsam, sive praedicatae ejus formam, sive reliqua, quae in dvō requiruntur Doctore adjuncta consideramus, oēs Doctoris partes ex asse adimplevit. –

1º Doctrinam ēm talem protulit, quae oībus nostris desideriis spiritualibus exactissime satisfacit, hn̄em poenitus tranquillat, et virtutis verae semitam tutam docet, quod demonstravimus P. II. §4. D. G.

2º In ea docenda ingenti zelo usus est Xtus, et gloriae dvnae oīa postposuit, dicens Joan 4, 34. „Meus cibus ē, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me." Docendo nunquam ē fatigatus, dies noctesq in opus hoc impendens, neminem a se repellens, Samaritanos aeq benigne recipiens ac Judaeos, tardo Apostolorum ingenio n̄ fractus, neq lassatus §6, Pap. II. D. Sp. Oīa am̄ libere effatus est semper, nulla habita ratione personarum, quod ipsi inimici in eo agnoverunt et laudarunt dicentes Math. 22, 16. „Magister scimus, quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non ē tibi cura de aliquo." Quapropter et vitia atq scelera, et simulatam agendi rationem Pharisaeorum publice reprobavit, et redarguit e. g. Math. 23, 4. Hinc ēm praejudicatas opiniones nocivas oī data occasione profligavit, ut sunt: idea de terrestri Messiae regno, de cultu externo, sine mentis pietate vera, et quae sunt similia, suaq meliora in eorum locum substituit. „Semper am̄ loquens, sicut qui potestatem habet, ut mirarentur oēs," suo semper n̄ alieno nomine loquens Matth 5, 22. simul tamen tali venustate et animos percellendi vi, ut ipsi faterentur, qui ad ipsum comprehendendum missi erant. Joan 7, 46: „Nunquam

„Nunquam sic locutus e homo, sicut hic." et Luc. 4. 22. „Oes mirabant in verbis gratiae, quae procedebant de ore ejus." Fuit am ejus docendi modus perspicuus et simplex, absq fuco rhetoricorum et poeticorum verborum, quae obscuritatem sæpe pariunt, aut difficultatem ita, ut revera cet lux, quae illuminat oem hnem venientem in hunc mundum. Illustrationes et rerum argumenta depromsit a rebus obviis, quae in sensus cadunt: arboribus, vite, fontibus salientibus. Parabolis usus e frequenter, quae sicut delectant, sic animos quam fortissime percellunt. Si quid n rite intellexerunt, quae dicebat, summa tranquillitate dicta repetiit, exposuit, explanavit, et quae reliqua sunt, quae diligens s. Literarum lectio sponte suppeditat. –

3o. Praeclaram am hanc doctrinam tam egregio modo probatam sanctissimo vitæ exemplo confirmavit et per hoc a consuetis antiquitatis doctoribus recessit, seq verum doctorem probavit. cf §13 P. II.

4o. Pro hac doctrina etm mortuus est, bonam edens, quod Aplus laudat I. Tim. coram Pontio Pilato confessionem, se ee Messiam et missum, ut testimonium perhiberet veritati Joan 10. 37. n fuisset id, si propheta mendax fuisset; pro mendacio em vix quisqm mortem oppetit, si ingenua confessione mortem amoliri posset. Denique

5o. Verum Prophetam etiam sensu strictissimo eo se probavit, quod patrando miracula, edendo vaticinia, missionem suam dnam palam ostenderit §15. P. II. Quem verum Prophetam etm Pater de coelis, n ad Jordanem ttm, sed saepius confirmavit qq, et audiendum ee praecepit §22. P. II. Sic go Xtus verus Propheta fuit, et per munus propheticum indigentiis nostris intellectualibus satisfecit, sicq primam peccati originalis sequellam sustulit, ab ignorantia nos liberans religiosa. –

§5. Usus practici.

Xtus cum verus Propheta de coelo missus sit:

1o. Firma fide amplectamur doctrinam ejus

2o. Legem s. quam dedit prono animo sequamur.

3o. Oibus viribus regnum Dei, quod inter nos condidit propugnemus,

et ad obedientiam erga optimum Legislatorem exhortemur.
4º Praeclaram, quam adhibuit methodum, nostram faciamus, et sicut ille ambulavit doctor, et nos ambulemus. –

Tractatus secundus.

Munus Xti sacerdotale.

§6. Facta dogmatica.

Per triennium inter Judaeos manere doctoris functus est Jesus, et oi, bus beneficit, sanando aegrotos et obsessos a diabolo. Plures eum Messiam promissum agnoscebant, Eig adhaerebant, potenti artem Phariseorum secta odio fuit eo, quod vitia eorum arguebat, verum virtutis studium urgebat, et tamquam regem terrestrem neglegm se gessit. Propterea vitae Ejus insidiabantur, Sus am consilia eorum bene novit, et passionem suam et mortem praedixit cf PII. §. 29. D. S.
Dum am passionis tempus instabat:
1º Solemni pompa, plaudente populo urbem s. ingressus est, Matth 21 et segg, sicut praedixerat Zachariam prophetam g. g. volebat em et illud adjunctum implere, ne haberent Judaei, quo excusarent.
2º Agnum deinde paschalem comedit, et coenam s. instituit Matth 26, 17. collato cum locis parallelis.
3º A Juda 30 argenteis proditus est Matth 26, 47.
4º In monte Oliveti ab angelo confortatus, hostibus ultro obviam i. vit fugientibus discipulis Matth 26, 20.
5º A Judaeis ductus, a Petro ter negatus Matth 26, 69. coram Pontio Pilato et Pontificibus testimonium legationis suae dono edidit, a Pilato innocens declaratus Matth 26, 47. 27; tum,
6º Ab hoc eodem Procuratore Romano, cum Judaei jam jus gladii non haberent, postulantibus inimicis, morte est damnatus, post, quam flagellassent et illusissent eum Matth 26, 67.
7º In crucem actus cum duobus latronibus crucifixus est, et sub obis:

/: sub verbis „consumatum est" mortuus est. Latus ejus apertum, ex quo exivit sanguis et aqua certissimum mortis indicium cf. § 24. P. II. D. G. Crura ám non fregerunt Joan 19, 20.
8° Miracula terribilia mortem Salvatoris Sanctissimi annunciabant, § 23. P. II. D. G. –

§ 7. Notio muneris Christi sacerdotalis. –

Sacerdos dicit persona, quae Deo sacrificia pro hominibus offert, sic Paulus gg ad Hebr. 5, 1. Sacerdotem definivit, et usus loquendi communis hanc notionem confirmat. Cum ám preces pro salute eorum, pro quibus sacrificat cum sacrificiis jungant, hinc factum e, ut ad munus Sacerdotis etiam munus intercedendi referat. Loquentes gó de munere Xti sacerdotali, spectamus sacrificium, quod pro nobis obtulit et intercessionem, quam pro nobis praestat apud Patrem. Credimus ám Xtum ee sacerdotem, quatenus mortuus e pro peccatis, eaq mortem sacrificium verum Deo Patri obtulit ad expianda delicta nostra, et sic pro nobis satisfecit, et quatenus sedens ad dextram Patris meritа sua Patri exhibet, et pro nobis intercedit. Ex quibus ám patet, ante ota demonstrandum ee, Xtum moriendo in Cruce verum obtulisse sacrificium, adeoq ee sacerdotem, deinde vó accurate, et quidem eo, accuratius, quo plures habemus adversarios, e exponendum, quid consilii habuerit, cum illud sacrificium offerret.

§ 8. Christus moriendo verum obtulit sacrificium.

Xtum verum obtulisse sacrificium, dum pro nobis moreretur, illumq verum ee sacerdotem probant disserte:
1°. S. Litterae. Sic em scribit Paulus ad Hebr. 7, 26. „Talis em decebat ut nobis eet Pontifex sanctus, impollutus, segregatus a peccatoribus, excelsior coelis factus, qui n habet necessitatem quotidie, quemadmodum Dum Sacerdotes prius: i.e. priores:/ pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi, hoc em semel fecit, se ipsum offerendo." Quo in loco laudans ac celebrans Xtum, cum aliis Sacerdotibus A. T. praefert, et expresse sacerdotem appellat, et quidem n aliam ob causam, /.

quam quia mordis suo obtulit sacrificium, quod ex tenore totius Epli, et nominatim c.g. constat, ubi inter alia v. 15. dicit: „Et ideo N. T. „mediator est, ut morte intercedente in redemptionem earum prae„varicationum" etc. Insuper alis in locis Sacerdos gq et Pontifex no„minat, id ipsum porro probat ex iis locis, in quibus Xtus dicit victima, hostia, oblatio e.g. ad Ephes. 5. 2. „Xtus pro nobis semet ipsum tradidit, oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis: ad Hebr. 10, 10. „Una enim oblatione /sc: mortis sacrificio:/ consummavit in sem„piternum sanctificatos." 9, 28. „Semel oblatus est ad multorum exhau„rienda peccata." Multa alia ejusdem tenoris loca in decursu hu„jus Doctrinae adducenta.

2°. Illud idem dm probat ex notione sacrificii, si cum ea conferantur, quae in morte Xti facta sunt. Est enim sacrificium secundum usum loquendi communem, oblatio rei externae Deo facta, in contestatio„nem summae ergo Eum reverentiae cum aliquo ejus rei destruc„tione; haec dm ea nota in morte Xti insunt reapse. Etenim:

a/ Adest res externa: Xtus ipse res eis praetiosissima, qui Xtus in coacte, sed sponte mortis se tradidit dicens Joan 10, 18. „Nemo tol„lit eam /sc: vitam meam:/ a me, sed ego pono eam a me ipso, et „potestatem habeo ponendi eam, et iterum sumendi eam".

b/. Huic dm mortis se tradidit ad contestandam summam ergo Patrem reverentiam, eia enim ad Patris gloriam fecit. Joan 17, 4. 4-34. Et spe„cialiter mortis se obtulit ex obedientia ergo Eundem orans in mon„te Oliveti: „Pater, si possibile est, transeat a me calix iste, verum „tamen non sicut ego volo, sed sicut Tu". Matth 26, 39.

c/. Quod dm obtulit /sc: se ipsum:/ destructum gq e destructione ex„delissima morte violenta, dum in crucem actus, sanguinem pretio„sum funderet, et animam efflaret. Verum gq est, Xtum verum ob„tulisse sacrificium, verum q ee sacerdotem, quia ipse, qui sacrificium e„rat, simul sponte se obtulit ipsum.

Nota I. Facile intelliget, discrimen inter hoc, quod Xtus obtulit sacri„ficium, et inter consueta sacrificia, dum enim in reliquis sacrificiis sa„cerdos semper distinctus sit, ab objecto sacrificii; Xtus fuit victima

victima et sacerdos simul, et dum reliqua oia sacrificia, finiti tantum valoris sint, hoc sacrificium crucis ob pretium victimæ et sacerdotis Dei hominis pretium infinitum habet.

Nota II. Hoc sacrificium fuisse cruentum patet, quia fuso sanguine oblatum.

§9. Consilium Sacrificii hujus.

Ubi jam maximi momenti quæstio, quale consilium habuerit Xtus, dum hoc offerret sacrificium? Et qdm consilia, ex quibus sacrificia offerunt, quatuor assignant; distinguuntur em, in latreuticâ, quæ in laudem Dei, Eucharisticâ, quæ in gratiarum actionem, impetratoria, quæ ad nova beneficia a Deo impetranda, et propitiatoria, quæ ad avertenda peccata, eorq; pœnas delendas offerunt. Nobis certum e sacrificium mortis Xti e propitiatorium cui principalissimo ita, ut propter hanc mortem, v. hujus mortis causa, nobis immediate remissio peccatorum obligat, amicitia cum Deo restituat, et metus miseriæ æternæ tollat. Cæ sententiæ ad expressa fidei catholicæ dogmata pertinent. Aliæ sententiæ sunt Sociniani; illi em evidentes, quos citabimus s. Literarum textus, in alienum sensum detorquent, et fructum mortis Xti ita extenuant, ut de dogmate Xto fere nil remaneat. Cia am eor sententia fere huc redit: dicunt, asseri qdm in s. Literis Xtum mortuum e nostræ et nostræ salutis causa, ut remissionem peccatorum accipiamus, sed hanc nostram salutem et remissionem p immediate mortis Xti e adscribendam, sed emendationi nostræ. Nos am emendari amplectendo et sequendo doctrinam, quam docuit Xtus, hujus am doctrinæ veritatem nobis quam clarissime innotescere eo, quod Xtus pro Ejus confirmatione mortem sit passus, hacq; insuper morte constantiæ, ac patientiæ nobis reliquisse exemplum sumum, quod et nos corroboret ad difficultates emendationis nostræ fortiter vincendas, et ad molestias cum ea junctas sustinendas. Sic qd mediate Xtum mortem Xti nobis prodesse asserunt. Sententiam am suam confirmant eo, quod Apostolus illud mortis Xti consilium expresse laudat I. Tim. 6, 13 etc. Petrus I. Epist 2, 21. Xtum moriendo in cruce sumum constantiæ exemplum præbuisse, quo excitemur, ut pro veritate et nos ultima sustineamus,

/. et patiamur, dicat. Discrimen go inter nostram et Socinianorum doctrinam in eo consistit, quod nos morti Xti immediate, Sociniani vo mediate ttm, immediate am soli emendationi, remissionem peccatorum et salutem nostram tribuant.

§10. Probatur dogma catholicum. –

I. Ex sacris Literis.

Nostram jam doctrinam catholicam contra Socinianos sequenti modo probamus ex sacris Literis: Sunt innumera loca, in quibus remissio peccatorum immediate cum morte Xti nectitur ita, ut fere nulla alia sententia sit, ad quam toties recurrant s. Scriptores, quod nobis et momentum hujus doctrinae maximum ostendit. Aliqua seligimus, Joan 10, 11. dicit Jesus: „Ego sum Pastor bonus, bonus pastor ponit animam suam pro ovibus suis," v. 15. animam meam pono pro ovibus meis?" Quare am animam suam posituros sit, clare edisserit, dum in ultima coena dicat Math 26, 28: „Hic est sanguis meus N. F, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum," quibus verbis immediate remissionem peccatorum cum sua morte nectit. Eandem sententiam protulit Joannes Baptista digito monstrans Jesum et dicens: „Ecce Agnus Dei! ecce qui tollit peccata mundi! id est, ablaturus e illa, Joan 1, 29: Sic quoque oes loquuntur Apli Tim 2, 14: „qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret ab oi peccato." I. Cor. 15, 3. „Quoniam Xtus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas." Pariter ad Ephes. 1, 7. et in tota Epla ad Hebr. Paulus idem consilium edisserit mortis Xti; I. Petri 1, 18. „Scientes, quod non corruptilibus auro et argento redempti estis, de vana vestra conversatione paternae traditionis /: i.e. a pristina vestra perversa agendi ratione:/ sed praetiosa sanguine Xti quasi agni immaculati et incontaminati." Pariter I. Petri 3, 18. idem dicit Joannes 1a Epla, 1, 17. „Sanguis Xti emundat nos ab oi peccato." Quisque partium studio non abreptus ex his et multis similibus locis clare cognoscet, immediate cum morte Xti necti peccatorum remissio /.

remissionem, et hunc ce sensum, qui primum legenti sese obtrudit, qui in hermeneutica verus habet. — — —

Quoniam tamen Sociniani contra haec loca effugia quaerunt et dicunt illa ce restringenda per ea loca, in quibus aliud consilium mortis Xti laudat, ex regula hermeneutica: Sententiae generales per locа conditionem continentia restringenda sunt. Sequentia loca classica subjungimus, in quibus ce iis refugium praecludit. Haec sunt:

a) Jesaia 53, 4-12. „Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit, ipse vulneratus e ppter iniquitates nostras, attritus est ppter scelera nostra: disciplina pacis nostrae super Eum, et livore ejus sanati sumus. Posuit Deus in eo iniquitatem omnium nostrum. Exactus e, quia ipse voluit, et n aperuit os suum, sicut ovis ad occisionem ducet, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et n aperiet os suum. Propter scelus populi mei percussi Eum, et dabit impios pro sepultura, et divitem pro morte sua, eo quod iniquitatem n fecerit, neq dolus fuerit in ore ejus. Et Dominus voluit conterere Eum in infirmitate, si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longevum, et voluntas Domini in manu Ejus dirigetur. In scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos, et iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispertiam Ei plurimos, et fortium dividet spolia pro eo, quod tradidit in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est, et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit." —

Hic locus in quo propheta venturi Messiae ad vivum depingit passionem, certissimum nostro dogmati praebet argumentum. Etenim illum locum ut obiter legenti patet, passiones et mortem Salvatoris sic describi, ut fructus immediatus sit: remissio peccatorum, nostrae salus, utpote cum nostra peccata dicant in illum innocentem transfusa, qui poenam illorum loco nostri sustinuit. Haec ām nostra expositio etiam confirmat, et necessaria fit ob usum loquendi, nam formula נָשָׂא עָוֹן ferre peccata constanti usu loquendi hebraico semper significat poenas peccato debitas Lev. 24, 15, Num. 14, 34. et Ezech. 18, 20. Jesaias ergo et in nostro loco certe dicit, Xtum gravissimis cruciatibus perferendis poenas hmum debitas

verbum chetà abbiamo nota

./. sustentaturum ee, sicq. immunitatem ab iis nobis impetraturum.
Hoc eodem sensu Petrus etiam hunc locum exprimit I Epla, 2. 24.
„Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum,
„ut peccatis mortui justitiæ vivamus, cujus livore sanati sumus."
dicit Petrus alludens ad Jesaiæ locum, Xtum peccata nostra i.e. poenam pro peccatis per mortem suam sustinuisse cujus passione salvamur, quod nos exhortetur, ut virtuti studeamus, sicque dogma nostrum pariter probat. Similiter et Philippus Eunucho Reginæ Candacis hunc locum exponit Act 8, 32-35. quae duplex hujus loci in N. T. citatio de Messia, cui accedit et illa Math 8, 17 opponenda e illis, qui hunc locum de Messia agere negant, simulq. urgendum et illud attributa, quae propheta enunciat ad nullam aliam personam sive physicam, ut opinantur, sive moralem quadrare, et nominatim innocentiam Ejus, qui tantopere vexatus repræsentatur, et afflictus neq. Regi cuiq. Judæorum, neq. melioribus ex ppulo, qui cum nocentibus erant in captivitatem abducendi convenire.
b/. Ex N. T. habemus locum decretorium in Epla ad Rom 3, 23-25:
„Oes peccaverunt et egent gloria Dei. Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quae e in Xto Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine Ejus, ad ostensionem justitiæ suæ propter ~~redemptionem~~ missionem praecedentium delictorum." Aplus hoc loco dicit:
α/ Oes ee peccatores tam Judæos, quam Gentiles et egere justificatione dona.
β/. Justificari am i.e. in gratiam recipi oes gratis, i.e. quin mereantur propriis actionibus per solam misericordiam donam. –
γ. Id fieri per redemptionem, quae nobis contigit n per doctrinam, sed per sanguinem Xti i.e. mortem Ejus, quæ Redemptio:
δ/. Applicatur hominibus διὰ τῆς πίστεως per fidem in hunc sanguinem fusum v/. in hanc mortem, ut adeo fides sit applicationis meritorum Xti in cruce partorum conditio. Hic locus certe Socinianorum sententiam funditus evertit, immediate em nulla prorsus re interveniente soli gratiæ donæ per merita Xti
./.

in cruce parte Redemptionem nostram a peccatis adscribit Paulus. –

3° Dicitur insuper mors Xti multis in locis sacrificium pro peccatis e.g. 2. Cor. 2, 19: „Deus erat in Xto mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum." v. 21. „Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum /: ἁμαρτιαν i.e. sacrificium pro peccato :/ fecit, ut nos efficeremus justitia Dei /: i.e. justi coram Deo :/ per ipsum." Vocabulum ἁμαρτιαν saepius in significatione sacrificii pro peccato occurrit e.g. ad Hebr 9, 28. Χωρις ἁμαρτιας i.e. sive quod sit sacrificium pro peccatis v.g. I. Joan, 2, 2: „Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris non pro nostris tantum, sed pro totius mundi." ἱλασμος et ἱλαστηριον ex usu loquendi a 70 adhibito, et genio linguae graecae pariter Sacrificium pro peccato significat. Haec autem similia loca pulcherrimum praebent dogmati nostro argumentum, si ad theoriam Mosaicam de sacrificiis piacularibus attendamus. Etenim animal sacrificandum ad altare ducebatur, manus ei imponebantur in signum translatorum in illud peccatorum, quo facto dicebatur peccata ferre; demum mactabatur, et per mactationem poenam sustinuit, quam proprie homo, cujus peccata in illud erant translata sustinere debuisset. Specialim huc pertinet sacrificium, quod magno expiationis die quotannis praescriptum erat, in quo duo hirci statuebantur coram Domino, quorum unus tamquam piacularis victima, sacrificium offerebatur cruentium, ut poenas populi lueret, alter universi populi peccatis onustus in desertum emittebatur, in signum peccata velut ex conspectu Dei removeri. Hisce peractis censebatur perfecta populi expiatio Levit 16, 30. „In hac die erit expiatio vestri et emendatio ab omnibus peccatis vestris." Ex quibus sic inferimus: Si Xtus propter mortem suam dicitur Sacrificium pro peccatis, similitudo intercedat necesse est inter id, quod ille praestitit moriendo et quod in sacrificium pro peccatis fiebat. Id autem non aliud est, quam liberatio a peccatis per poenam toleratam, quae ergo liberatio sicut in sacrificiis A. F. in immediato nexu cum sacrificiis ipsis ponebatur, sic etiam in mortis Xti sacrificiis in immediato nexu debet poni.

Nota. Per se patet sacrificia A. F. expiationem tantum illam indigitasse

praeparatorio modo, sicut Paulus differde dicit Hebr. 7.11. quem locum §36. P.II. citavimus, et huc pertinentia exposuimus, et effecisse in spe ad Messiam venturum, ut dicemus postea. Haec ex S. Literis sufficiant, quae uno ore clamant nos immediate per Xti mortem a Deo expiari; restat tm, ut quid de locis, quae Sociniani in sententiam suam citant, ut tenendum, dicamus. —

§11. Consilia mortis Xti secundaria.

Quod illa attinet loca, quae Sociniani pro suam probatum citant, ea nos catholici n ignoramus, et in ipsis reapse varia consilia mortis Xti enunciari concedimus, haec am dicimus secundaria. Res em excelsior e, quo pluribus finibus simul obtinendis inservit. Haec am consilia secundaria sunt:

1°. Mortuus e Xtus in confirmationem doctrinae et legationis sup di„ vinae. Narrant em Evangelia Matth. 26. 64 et Joan 18. 37. Xtum coram Pontifice Pilato confessum ee, se ee Messiam et Regem, et in hoc ve„ nisse, ut testimonium perhiberet veritati, pro hac am confessione capitis e damnatus Marc 15.9. Hanc confessionem, pro qua mor„ tuus e Xtus laudat Paulus I. Tim 6,13. —

2°. Mortuus e, ut nobis perfectum constantiae, lenitatis et patientiae „ exemplum relinqueret I. Petri 2,21. „In hoc em vocati estis, quia „ et Xtus passus e pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequa„ mini vestigia ejus, qui peccatum n fecit, nec inventus e dolus in „ ore Ejus, qui cum malediceret, n maledicebat, cum pateret, n comi„ nabat, tradebat am judicanti se injuste." [Pilato]. —

3°. Mortuus e, ut per hoc Sacrificium solemniter demonstraret sa„ cerdotium et sacrificia V. T. ee abrogata et novum ordinem in„ troductum, ad quem oes Judaei et Gentiles sunt vocati Hebr 7,11. „ cit. in §36. P.II, Ephes 2, 13-14. „Nunc am in Xto Jesu vos, qui „ eratis longe facti estis prope [: i.e. vos gentiles separati a po„ pulo sancto modo estis cum illo conjuncti:] in sanguine Xti: „ ipse em e pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium pa„ rietem maceriae dissolvit." [sus: Gentiles et Judaei per mortem Xti facti st una familia, colentes eodem modo Deum. —

4º Ut sumam erga genus hnum suam et Patris charitatem ostende-
" ret, I. Ion. 4, 10. „In hoc e charitas, non quasi nos dilexerimus Deum,
" sed ipse prior dilexit nos, et misit filium suum propitiationem
" pro peccatis nostris." Ad Rom 8, 32. ad Rom 5, 8. Ioan 13, 13. „Majo-
" rem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat pro ami-
" cis suis." 1. Ioan, 3, 16. ad Ephes. 5, 12.
Frustra go nobis Sociniani hac loco opponunt, ea em n ignoramus;
errant am in eo, quod unam ttm alteramve textuum classem urge-
ant, reliquis, quae catholicum dogma diserte exprimunt, neglectis.
Esse am haec, quae modo adduximus, consilia secundaria, facile patet,
quia ea in paucis ttm locis laudantur, dum e contra nostrum, quod de-
monstravimus fere in oi pagina s. Literarum exhibeat, quia insu-
per, quod decretorium e, tota antiquitas ecclesiastica sic credidit. —

§12. Probatur dogma nostrum ex Traditione. —

Quod jam traditionem attinet, ois retro Antiquitas dogma Catholico-
rum uno ore semper enunciavit, id constat:
1º Ex disertis testimoniis s. patrum /: Testimonia collata inveniuntur
apud Wiest Tom 5º:/ Unus oium loco sit s. Iustinus, qui in Dialogo cum
" Tryphone Nº 13. scribit: „Neq em ad balneum vos misit Iesaias, ut
" ibidem caedes, et alia peccata ablueretis, sed jam ipsum illud lava-
" crum salutare praedicabat, quod eorum e, qui poenitentiam agunt,
" nec jam hircorum et ovium sanguine expiantur, sed fide per sangui-
" nem Xti et mortem Ejus, qui ea ipsa de causa mortuus est." —
2º Idem symbola enunciant, dum paucis dicunt, Xtum ppter nos,
nostramq salutem incarnatum, passum et mortuum ee.
3º Fides Esiae practica constat ex celebratione SS. Missae Sacrificii,
quod ut suo loco videbimus, semper identicum cum Crucis Sacrificio
habuit, et propitiatorium credidit Esia.
4º Prostant expressae Conciliorum definitiones: Ephesini, quod proba-
vit S. Cyrilli anathematismum decimum, qui nostram sententiam
" enunciat Tridentini ses. 6. can 3. „Nisi in Xto homines renascerentur,
" Nunquam justificarentur; cum ea renascentia per meritum passio-
nis

./. „passionis Ejus, gratia quasi justi fiunt, illis tribuit." Sic gō dogma nostrum catholicum evictum ē, et quibus aliis modis illud dogma exprimat, addamus, ex quibus hucusq; dicta confirmationem sui uberem nanciscent. –

§13. Xtus nos redemit.

Fructum mortis Xti s. Literæ paucis exprimunt eo, quod dicant Xtum nos redemisse a peccatis, et id quidem multis in locis e.g. Math. 20, 28. „Venit dare animam suam in redemptionem pro multis." I. Tim 2, 6. „Qui dedit Redemptionem semetipsum pro oībus." I. Petri 1, 18. „Scientes, quod n̄ corruptilibus auro v/. argento redempti estis de vana vestra conversatione, sed pretioso sanguine Xti." – Esse am̄ formulam: Xtus nos redemit, identicam cum dogmate nostro patet ex definitione. Redimere em̄ ē aliquem liberare ab incommodo soluto prætio. Jam, quod ex demonstratis liquet, Xtus morte sua ab incommodo gravissimo, a peccato nos liberavit praetio soluto, prætiosissimo sc: sanguine soluto et effuso, ferens in corpore peccata nostra super lignum; gō formula haec cum dogmate nostro identica est.

Nota I. Ex dictis facile intelligit: Redemptio ssu stricto sc: ē complexus eorum, quae Xtus pro nobis passus ē ad delenda nostra peccata. –

Nota II. Munus sacerdotale stricte munus Redemptoris dicit.

Nota III. Quia praetium mortis Xti, seu λυτρον pro nobis solutum ob personam Redemptoris infiniti praetii est, hinc patet praetio infinito opus fuisse ad ordinem moralem in integrum restituendum.

Nota IV. Ex his etm patet, quid nomine meriti Xti veniat: npe: valor passionum et mortis Xti, quo a peccatis redimimur, et salutis gratiam acquirimus; hoc meritum ēe infinitum patet pariter.

Nota V. Valde cavendum est, si Sociniani de Redemptione per Xtum loquuntur, longe em̄ alium sensum, ut ex dictis patet subjiciunt; de merito am̄ Xti sensu vero pariter loqui n̄ possunt. –

Nota VI. Si Sociniani opponunt etiam Mosen dici Redemptorem Israëlitarum, quin eos a peccatis liberavit, respondendum, nos n̄ niti vocabulo, sed re, quae in s. Literis refert, vocabula ēm plura significare concedimus.

§14. Christus nos Deo reconciliavit.

Xtum nos per mortem suam Deo reconciliasse s. Literæ pariter dicunt e.g. Rom. 5,10. „Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii Ejus." 2. Cor. 5,19. „Deus erat in Xto mundum reconcilians sibi." Coloss. 1,21. „Et vos cum eētis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis, nunc am̄ reconciliavit in corpore carnis suæ per mortem." Etiam haec formula n̄ ē nisi alius modus dogma nostrum exprimendi. Reconciliare ēm ē aliquem in alicujus amicitiam restituere, quod supponit animum Ejus, qui laesus ē abalienatum ab eo, qui injuriam intulit. Jam per peccatum, quod natura nobis inest, v/. quod propria causalitate ex eo oritur, inimici facti sumus Dei, abalienati ab Eo poena digni; per mortem am̄ Salvatoris et ppter merita hujus mortis /: ut demonstravimus:/ Deus Pater peccata et poenas benignissime remittit, gō dogma de Xto Reconciliatore cum dogmate de fructu mortis primario identicum est. –

§15. Xtus noster Mediator. –

Munus mediatoris cum munere Redemptoris et Reconciliatoris identicum ē. Mediator ēm dicit, qui inter duos abinvicem abalienatos intercedit, et pristinam amicitiam restituit, id Xtum revera præstitisse patet ex modo dictis. Etsi gō etiam Mediator dici possit, quatenus nos veram Dei voluntatem edocuit, quatenus ad Patrem pro nobis interpellat, ssu tamen strictissimo et eminentissimo mediatorem Eum appellamus, quatenus per mortem suam poenam pro nobis sustinens, amicitiam donam nobis recuperavit. – Hoc ssu dogma nostrum etm̄ in s. Literis expressis vbis continetur, dum Paulus I. Tim. 2,6. dicit: „Unus ēm Deus, unus etiam mediator.

unus etiam Mediator Dei et hominum, homo Xtus Jesus, qui dedit Re-
demptionem sêtipsum pro oibus". His qdm tribus formulis, ee consi-
lium mortis Xti primarium, praecisio vbis in s. Literis exprimitur.

§16. Pro nobis satisfecit Xtus.

Formula quidem haec in s. Literis n occurit, sed ecclesiastica est, at-
tamen aptissima e ad dogma catholicum praecise exprimendum.
Ejusmodi formulas eligendi Eclam jus habere, demonstravimus in
doctrina de ss. Trinitate §22. Incumbit go nobis demonstrare et
si vocabulum in s. Literis n occurat, rem tamen, quae huic formu-
lae subjicitur, in illis contineri; quod facile praestabimus, si qualis
notio cum satisfactione conjungitur exhibeamus.
Sub satisfactione Xti sc: intelligimus, quae Xtus loco nostri passus
e ad peccata nostra delenda, et eorum poenas avertendas. Hoc di-
centes n recedimus a consueta hujus vocabuli notione; est em
in vita qq communi satisfacere: praestare id et ttm, quod et quan-
tum alteri debetur, et hic jure exigere pt. Satisfactio go e praestatio
illius, quod alteri debetur, et hic jure exigere potest. Dividitur in pro-
priam, si is, qui debet, ipse praestat, quod debet; et in vicariam,
si alter, qui sponsor dicitur ea, quae praestanda sunt, praestat n
pro se, sed pro altero. Ex quo facile intelligitur, quod satisfactio pro
peccatis propria et vicaria sit: praestatio sc: eorum, quae Deus
propter ordinis moralis inviolabilitatem exigente justitia et
sanctitate ad veniam concedendam postulat. Si ea praestarentur
ab eo ipso, qui peccator e, diceretur = satisfactio propria; si ab altero
innocente loco peccatorum praestantur, e vicaria; per se am pa-
tet, quod in Satisfactione vicaria ille, qui poenas pro peccatis e-
xigendi jus habet, rata debeat habere ea, quae praestita sunt, se-
cus em ipsa satisfactio nulla eet. Si de Satisfactione Xti pro
peccatis loquimur, vicariam intelligimus. —
His notionibus praemissis facile probatur oes satisfactionis vi-
cariae notas in morte Xti prouti s. Literae eam nobis repraesentant,
inveniri, nam, 1º

1º Mortuus ē Xtus n̄ pro se, qui peccatum n̄ fecit, in cujus ore nec dolus inventus ē I. Petri. 2, 22, qui erat segregatus a peccatoribus Hebr. 7, 26. sed pro nobis, qui sicut oes hnes eramus natura filii irae Ephes. 2, 3 etc. pro peccatis nostris, ut demonstravimus §9 et 11. —
2º Per hancce am passionem et mortem, illam poenam sustulit, quae nobis sustinenda fuisset, et per hanc mortem factum ē, ut nos ab illa sustinenda liberaremur. 2. Cor. 5, 14-15. „Charitas cm Xti urget nos: aestimantes hoc, quoniam si unus pro oibus mortuus ē, go oes mortui sunt, et pro oibus mortuus ē Xtus." Dicimus his obis Xtum mortis poenam ita tolerasse, ut idem sit acsi nos ipsi mortui eemus.
3º Patrem am ratam habuisse hac Xti mortem pro peccatis nostris, et illius causa nobis remittere velle peccata et poenas patet, quia Pater Unigenitum misit, et in mortem tradidit, ut verba Xti Joan 3, 16. : Ois, qui credit in Eum, n̄ pereat, sed habeat vitam aeternam". Sic go oes satisfactionis vicariae notae in morte Xti reapse inveniunt, adeoq demonstratum ē dogma nostrum, ex quo fluit illud cum dogmate §9, 10, 11, 12, 13 et 14. demonstrato identicum est. —
Nota I. Ex dictis intelligit satisfactione peccatoris delicta expiari v/ pro iis satisfieri n̄ potuisse, quia ad satisfactionem pretio infinito opus fuit. Sic confirmat per hanc doctrinam ratiocinatio nostra in D. G. §26 et sqq proposita. —
Nota II. Ne perperam hoc dogma intelligat, notamus nos defendere Xtum per hanc satisfactionem vicariam id, quod nos praestare n̄ poteramus, quin aeternum factum fuerimus miseri, praestitisse. — Ceterum am postulare dnam justitiam, ut nos praestemus id, quod praestare possumus. Quapropter bene distinguimus inter causam meritoriam, quae sola ē mors Xti, et inter conditiones applicationis meritorum Xti, quae multum a nobis exigunt, et quas conditiones dna Revelatio pariter nobis praescribit, ut suo loco ostendemus. —

§17. Objectum satisfactionis Xti.

Antequam ad objectiones, quae contra hoc dogma proferuntur, solvendas progrediamur, paucis dicendum ē de objecto et subjecto.

satisfactionis Xti, quamvis ex antecedentibus facile ad eas quæstiones respondeatur, et quidem quod primum punctum attinet: objectum satisfactionis constituunt peccata, et eorum poenæ, et quidem peccatum et poena non tantum naturæ seu originale, sed et actualia peccata et quidem commissa ante Xtum, et peccata post ejus adventum commissa. Hebr. 9, 12. „Neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, aeterna redemptione inventa," quibus verbis peccata omnis temporis comprehenduntur. Et adhuc clarius quoad peccata ante Xtum commissa v. 15. „Et ideo N. Testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemptionem earum praevaricationum, quae erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt aeternæ hereditatis." Diserte h. l. dicitur, Xtum liberasse per mortem suam ab illis quoque peccatis, quae ante Ejus apparitionem erant commissa. Quapropter et Paul. 10, 14 dicit: „Una oblatione consumavit æternum sanctificatos" i. e. immunes reddit a peccatis et Joan. I, 7: „Sanguis Ejus emundat nos ab omni scelere." Quidquid quoque peccatum dicitur, credimus Xti morte expiatum, quapropter dicimus: unicam mortem Xti sufficere ad exhaurienda universi orbis delicta," neque per ullam rem huic morti, vel his meritis Xti posse de pretio suo derogari, quod Concil. Trid. clare exprimit sess. 22. can 4. c. 2. ut dicemus in doctrine de Messiæ sacrificio. Ceterum ex traditione illud dogma probatur iisdem argumentis, quae adduximus § 11.

Nota. Quamvis firma fide credamus, Xtum pro peccatis et poenis omnibus satisfecisse, ex hoc tamen non sequitur in applicatione meritor: Xti semper omnem poenam ita remitti, ut prorsus nil homini luendum remaneat. Sicut autem in hoc negotio a priori nil statui potest sic etiam in hoc speciali puncto omnia a revelantis Dei voluntate sunt exspectanda. —

§ 18. Subjecta satisfactionis. —

Ex dictis per se fluit, Redemptionem et Satisfactionem, si ad omnia peccata pertinet esse universalem ita, ut subjecta ejus sint omnes homines.

/. Speciatim am do hoc dogmate propter errores adversariorum dicendum est.

Sc. Calviniani, qui decretum Reprobationis absolutum absq ullo ad merita moralia respectu defendunt, n poterant n asserere: Xtum ttm pro electis mortuum ee. Huc am errori prolusit jam Godeschalcus, saeculo 9½: in Gallia, huc etm pertinet Jansenii satis nota propositio 5a: „Semipelagianorum e dicere Xtum pro oibus oio hominibus mortuum ee." Contra hos jam universalitatem Redemptionis sic probamus, et quidem:

1o Ex s. Litteris locis disertis e.g. Rom. 5, 32. „Proprio filio suo n pepercit, sed pro oibus tradidit illum." 2. Cor. 5, 14. „Si unus pro oibus mortuus est, go oes mortui sunt, et pro oibus mortuus e Xtus." Huc pertinent etiam loca, in quibus redemptio dicit ad mundum sub quo oes oio hnes, qui in mundo vivunt, intelliguntur e.g. Joan 3, 16. „Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret." 2. Cor. 5, 19. Contra haec qdm loca urgent illa, in quibus Xtus dicit mortuus pro multis e.g. dum Xtus dicit Math 20, 28. „Venit filius hominis animam suam dare in redemptionem pro multis." Sed jam in doctrina de peccato originali §12 probavimus: πολυς et πας promiscue usurpari, insuper in doctrina τὸ πολυς per loca citata ad universalitatem extendi, certum est. Deniq observamus aliquo ssu sine dubio dici posse Xtum mortuum ee pro multis, quatenus multi sunt, qui mala voluntate merita Xti n apprehendunt, adeoq ipsi in causa sunt perditionis suae, etsi salvari potuissent ppter beneficium universale mortis Xti. Huc pertinet Conc. Trid. ses 6. can 3. in quo doctrinae de beneficio mortis Xti universali haec subjunguntur: „Verum, etsi ille pro oibus e, n oes tamen mortis Ejus beneficium recipiunt, sed ii duntaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur." —

2o Universalitatem Traditio Redemptionis quoque enunciat, et qdm:

a). In unanimi consensu Patrum unicum nominamus s. Augustinum et hunc quidem ppterea, quia fuerunt, qui hunc s. Patrem accusarunt, quasi Universalitatem Redemptionis negaret, dicit am in Psl. 50: „Xtus judicabit terram in aequitate, n partem, quia n partem emit, totam judicare debet, quia pro tota praetium dedit." Et in Psl.

105. „Quaeritis, quid emerit? sanguis Xti pretium ē, tti quid valet? quid nisi totus orbis, quid nisi oēs gentes?"

b/. Practice fidem Esia enunciat per preces, quas fundit pro oībus, pro Judaeis, Paganis, justis et peccatoribus. Cf. inter alia offtium ecclesiasticum die Parasceves. –

c/. Deniq Concil. Tridentinum redemptionem ad oēs pertinere scs6. verbis citatis clare enunciat. –

3º Addimus deniq argumentum ex bonitate dvna, quae sc: tanta fuerit, ut ipsum Unigenitum incarnari et pati voluerit, ab hoc beneficio sane neminem excluserit, etsi multis ex rationibus incognitis hucusq applicationem meritorum Xti ordinariam denegaverit. –

§19. Mysterium satisfactionis rationi non repugnat.

Ad stricti nominis mysterium hanc de Redemptione per mortem Xti Doctrinam pertinere, ex notione Ejus patet, quod neminem turbabit, qui quae in D. G. de remissione peccatorum diximus perpenderit. Restat gō ttm, ut, quod in aliis mysteriis fecimus ab objectionibus, quas ex ratione contra illud proferunt mysterium illud liberemus. Putant sc: adversarii illud mysterium pugnare cum natura peccati et cum attributis dvnis. Dicunt nempe quod naam peccati attinet, peccatum et quod cum eo junctum ē, culpam ita ēē homini propriam, ut transferri nequaquam possit in alterum, manere gō homini ipsi, qui peccavit, poenam luendam, et de translatione in alterum sermonem ēē n posse.

Respondemus: Concedimus gdm peccatum et culpam ita ēē homini propriam, ut avelli ab eo, et quasi physice in alterum transferri n possit; ast iste n ē ssus dogmatis nostri; significat em dogma nostrum Xtum patiendo et moriendo tot et tanta praestitisse, quot et quanta necessaria erant ad ordinem moralem in integrum restituendum ita, ut salva justitia et sanctitate divina praestitis insuper a peccatore praestandis peccatum, poena, et culpa remitti possit. De eo ttm quaerit, an talis peccati et poenae condonatio n pugnet cum perfectionibus dvnis? quodsi em

/. ēm n̄ pugnet, salvum ē in foro rationis mysterium nostrum. – Talis am̄ modus condonandi peccata n̄ tm̄ cum perfectionibus dōnis n̄ pugnat, sed quam maxime illis conveniens est. –

1º Non pugnat – diximus ēm in dōg. gen. § 27 clementiæ dōnæ in genere peccatorum condonationem n̄ repugnare, potius ab illa expectari; difficultatem tm̄ observari ob sanctitatem et justitiam, quae absolutam condonationem respicit, in sola peccatoris emendatione n̄ acquiescit, sed v/. poenam exigit, v/. conditionem poenæ aequivalentem, hac ēm praestita, locus tm̄ pt̄ ēē clementiæ. Haec jam conditio in morte Xti reposita ē sanctissimi et innocentis piaculi, prout dōna revelatio nos edocet; – gō Xtiana condonatio peccatorum cum dōnis attributis n̄ pugnat. –

Quodsi am̄ urgeant repugnare justitiæ dōnæ, punire innocentem, quæ ē objectio Socini; Respondemus cum Cl. Viest Tomo 5 pag. 316: Xtus utpote sanctissimus et ab oī peccato immunis, non tulit poenam tamqm̄ consectarium propriæ actionis, sed tulit tmqm malum passionis, quod alteri delinquenti nobis sc: subeundum erat, atq; poena hoc ssū sumta, salva justitia infligi pt̄ innocenti, si ad eam subeundam libere se offerat, fini bonorum satisfit, quemadmodum se obtulit Xtus. Et sane oēs laudant tamquam egregium virum illum civem, qui licet innocens mortis pericula subit, ut civitatem servet, gō multo magis laudandus Salvator noster, qui morte sua perennem nobis felicitatem peperit!! Hucusq; Wiest, et nos addimus præcipue quia hoc peccatum condonandi modo, sicut justitiae factum ē satis; sic ex altera parte virtutis studium efficacissime promovet, ex quo inferimus hoc nostrum mysterium n̄ tm̄ n̄ repugnare; sed

2º Attributis dōnis nominatim Sapientiæ quammaxime convenire. Etenim illud sapientiæ dōnæ conveniens ē, quod verum et infucatum virtutis studium promovet, patet id ex notione Dei, et ex fine bonorum, quem ille necessario intendere debet, atqui id fit per Redemptionis Xti dogma quam efficacissime. Redemptio ēm per Xtum summa Dei attributa, benignitatis, sanctitatis et justitiæ clarissima in luce collocat, peccati atrocitatem vivis depingit coloribus, spem excitat, et ad Deum summum hnūm amorem adducit. /.

Docet benignitatem, quia sic adeo Deus dilexit mundum, ut filium suum Unigenitum in mortem daret, ut oes vitam consequentur aeternam; sanctitatem et justitiam, quia cum Xto tamquam pretioso piaculo opus eet ad ordinem moralem in integrum restituendum, spem n prius dedit, quam pretium eet solutum, ex quo simul atrocitas peccati clare patet, si em expiari n potuit, nisi sanguine sanctissimi Filii Dei fuso, quam abominabile illud ee debet coram Domino, quamque detestabile? et quid timendum nobis erit, si salutis media spernimus, et peccatis peccata augentes sensualitatis desideria perficimus? tunc sane tezaurizamus nobis iram in diem justissimi judicii Dei. (Sic a peccatis nos Redemptio Xti avocat, sed in debilitatis naturae nostrae conscientia, modo bonae simus voluntatis, desperare n sinit, quae spes et firma fiducia virtuti quam maxime proficua sunt, ppue cum redamare debemus eum, qui adeo dilexit nos, et n pro uno alterve, sed pro oibus salutis media paravit, quod nos excitat, ut in quolibet hne n imaginem Dei solum, sed et Xti sanguine redemptum agnoscamus, adeoque mutuam in oes charitatem exhibeamus. – Sic virtutis studium per hoc mysterium efficacissime promovetur, adeoque illud cum sapientia dna qm maxime consentit. Quodsi porro dicunt: Deum statui in satisfactione Xna tyrannum, qui filium suum tam duris cruciatibus subjecit, porro dictionem: Deum per peccata offendi ee antropomorphismum crassum, in Dm n cadere offensionem; Respondemus: Filius Unigenitus ex amore erga genus humanum sponte n coacte sese obtulit. Pater go tyrannus nullo modo dici pt, Patris potius suma clementia per opus Redemptionis manifestatur. Deinde concedimus Deum n offendi, sicut homines offenduntur, illam formulam ee translatam, sicut oes, quas de Deo usurpamus. Ceterum animadvertimus eos, qui de offensione Dei loqui nollentes illum, quasi indifferentem erga peccata statuunt, Eum spoliari sanctitate et justitia, quod repugnat.

Obj. Urgent am dicentes: Satisfactionis pretensam necessitatem spirare vindictam, quae Deo sit indigna. Etiam hnes laudari et extolli, qui sine Satisfactione illata injurias condonant. His opponimus

/. Hiš opponimuš: Non ēē parem rationem inter Deum et hñes, quidquid ēm contra hñem peccatū, laesio ē in Ens finitum comissum, ñ sic vō in peccati respectu ad Deum. per peccatum ēm ordo moralis turbatū, cujus infinita auctoritas postulat, ut in integrum restituatū, nisi Deum justitia spoliemuš. Qua animadversione occurritū etm illiš, qui peccatum ad hñem solum referrentes actionem finitam dicunt, quae nequaquam postulat infinitam satisfactionem. Sic gō Dš vindictę ñ indulget, cum faciat id, quod entis infiniti natura facere debeat. Hisce concludimus hanc summi momenti doctrinam, quae salutis nostrę ultimam rationem continet, ñ addentes speciatim usus practicos, cum illi in solutione Objectionum abunde contineantū.

Adjuncta ad § 19. Objectioneš. —

1/. Quomodo satisfactio Xti nostra dici potešt?
Responsum. Xtuš assumsit naturam hñam, ē gō frater noster, ē membrum totius generiš humani. Xtus ē secundus Adam, caput totius generiš humani. Sicut ex Adamo peccatum in oēs hñes transiit, ita ex šatisfactoria morte Xti in oēs hñes gratia sanctificans dimanat. —
2/. Finis poenę np. emendatio peccatoriš satisfactione Xti frustrare.
Responsum. Non finis poenae ñ ē unica emendatio peccatoris, sed ē etm reconciliatio auctoritatiš Dei; prǫterea falsum ē, satisfactione Xti frustrari emendationem peccatoris, nam illa ostendit atrocitatem peccati, spem, amorem, et alias virtuteš excitat.
3/. Ergo filius Dei dereliquit coelum ppter dignitatem humanam?
Responsum. Eo ipso ostenditū dignitaš hña, prǫterea filius Dei qua Deus ñ dereliquit coelum, sed erat in coelo et in terra. —
4/. Xtus innocentissimus punitus ē, quod repugnat.
Responsum. Si Xtus per se nulla interveniente causa punituš essēt, utiq repugnaret, sed si liberrima voluntate se obtulit legitima potestate tum ex parte Patris, tum e parte sui, si ingentia bona morte sua consecutus est, certe nulla datū repugnantia. Non pugnat etm cum lege dvña, quia in s. Scriptura ē sermo de peccatis personalibuš. —

5/. Quare prius non misit Deus filium suum in mundum? v/. quare n̄ prius assumsit naturam hominis?
Responsum. Quia genus humanum præparatum ēē debuit ad illum excipiendum. Nam id erat sapientiæ dōnæ congruum, et nobis necessarium.
6/. Varia absurda sequunt, ita e.g. Xtum pretium Satanæ soloisse.
Responsum. Christus pretium (litron) n̄ soloit diabolo, sed Deo, nam Diabolus n̄ habet regnum separatum, sed subē potestati Dei, estque ejus executor.
7/. Quomodo mors unius mortem ōium tollere?
Responsum. Quoad mortem certe n̄ sufficeret unius hominis, attmn Xtus n̄ erat ttm verus hō, sed verus Deus et hō, gō pretium ab eo solutum erat infinitum.
8/. Quare dicit Paulus se supplere passiones Xti?
Responsum. Partem poenæ temporalis reliquit Ds hni, ut sit glorificatus cum Xto - etsi Xtus abundantissime satisfecit
9/. Quomodo Deus per peccatum offenditur?
Responsum. Per peccatum n̄ præstatur ei id, quod præstari debuit. (Non eo modo, quo nos offendimur)...
10/. Si Xtus sustulit peccatum, unde calamitates in mundo?
Responsum. Christus noluit naturam nostram mutare. Poenæ hae oēs pertinent ad poenas temporales, quas ex dōna misericordia oēs homines sustinent - seu ex hisce poenis nobis emolumenta fluunt. -
11. Paulus dicit gratis justificare Xtum.
Responsum. Recte dicit, nam absq nostris meritis. Sed requiritur fides qua causa ~~meritoria~~ disponens, nam sine fide, quae ē fundamentum justificationis, nulla pt ēē justificatio.
12. In s. Scriptura legit: fides tua te saluum fecit.
Responsum. Fides erat causa disponens n̄ meritoria.
13. Misericordiam volo, n̄ sacrifitium, dicit Scriptura.
Responsum. Hoc dictum erat ad Pharisæos, qui externam ttum pietatem ostendebant, et talia sacrificia externa sine culto interno Deo nequaquam placere possunt. —

14. Adhuc ante mortem suam dixit Xtus: „consummatum est."
Responsum. Sed hoc significat, ōia valicinia in Xto jam adimpleta ee.
Notes. Si Xtus apud Ioan. dicit: Pater opus consummavi, quod dedisti mihi, hoc intelligendum e: opus tuum, quod Tu mihi dedisti volum„ tate consummavi, jam dispositus sum ad mortem subeundam. —
15. Quomodo Judas culpandus e, si mors Xti erat necessaria?
Responsum. Culpandus e, quia fecit ex propria perversa voluntate.
„ 16. Augustinus dicit: „Xtum pro electis Xti mortuum ee."
Responsum. Augustinus dicit contra Originistas, qui dicebant Xtum mortuum ee etiam pro iis, qui in inferno sunt, go loquit„ s. Augu„ stinus de efficaci applicatione meritorum Xti.
Hinc errorem resuscitavit Godeschalcus, damnatus etm e in concilio Moguntino, postea idem docuit Calvinus. Xtum pro oibus „ mortuum fuisse probat„ s. literis: „Venit Filius hominis salvare „ quod perierat, – in hoc venit Xtus, ut oes, qui in eum credant n „ pereant, sed habeant vitam aeternam." In alio loco „ non misit „ Deus filium, ut judicet mundum, sed ut salvet„ mundus." –
17. Provocant homines ad vindictam. Resp. Dispan e ratio hmum et Dei.
18. Ast Xtus a Deo fuit missus, go Dus e quaesi tyrannus?
Responsum. Ast Xtus sua sponte se ad mortem obtulit.
19. Debet Deus quemlibet pmire peccatorem?
Responsum. Potest et to in vita communi poenam alterius su„ scipere, quia oes ad idem corpus pertinent.

§20. Facta dogmatica.

Sepultura.

Post mortem Xti postulantibus Josepho ab Arimathea et Nicode„ mo sepultus e in monumento novo, in quo nondum quisquam posi„ tus erat, lapis per Judaeos signatus, custodes am positi ad sepulchrum
Matth 26, 57. Jan. 19, 38. –

§21. Anima descendit ad inferos.

In symbolo Apostolorum immediate post sepulturam occurrit articulus fidei, descensus Xti ad inferos, quem Ecclia spr credidit, quamvis in symbolo Apostolorum n spr contineatur, neq in Symbolo Nicaeno-Constantinopolitano inveniatur, Athanasianum habet. Lutherus et Calvinus illum articulum n negarunt, imo posterior Lib. 2. Institutionis c. 16. in maximi momenti articulis illum voluit haberi. Quaeritur jam, quo fundamento ille articulus jam nitatur, quid sub infernis intelligatur, et quo consilio descendit Xtus? Et quidem pro hoc dogmate pugnat unanimis Patrum consensus, collecta eorum testimonia inveniuntur apud Petavium de incarnatione L. 13. c. 16. et 17. aliqua seligimus. Dicit nempe: Ignatius Martyr in Epla ad Trulenses: „Descendit in infernum solus, ascendit vo cum multitudine, et discripuit maceriem, quae erat a seculis." Irenaeus L. 4. c. 27. contra haereses: „Ea propter Dnum in ea, quae sub terra sunt, descendisse evangelisantem et illis adventum suum, remissionem peccatorum et existentiam his, qui credunt in Eum." Tertullianus de anima N° 4. „Xtus forma humanae mortis apud inferos functus, nec ante ascenderit in sublimiora coelorum, quam descendit in inferiora terrarum, ut illic prophetas et patriarchas sui compotes faceret." Clemens Alexandrinus L. 6. Stromatum c. 6: „Dominus n alia de causa descendit ad inferos, nisi ut Evangelium praedicaret." Idem dicit Origines hom. 15. in Genes. Athanasius ex descensu Xti ad inferos errorem Apollinistarum refutat, et hanc doctrinam eo universalis Ecclae fidem defendit. Augustinus in Epla ad Evodium: „Dominum ait, carne mortificatum venisse in infernum satis constat, quis go nisi infidelis negaverit apud inferos fuisse Xtum? Similia ceteri Patres edisserunt adeo, ut de unanimi consensu neq minimum restare possit dubium. —
Quod s. Literas attinet ad duo loca, quae saepe a theologis adferuntur, nolumus provocare; est am unus locus in Epla ad Ephes.

4. g. qui tamen potius agit de descensu Xti in has terras, seu de incar-
natione, aller vō in Epla I. Petri 3, 18-20. fatendibus ōibus ita obscu-
rus, et difficilis ē, ut eum vrgere nolimus. - Tertius am Act II, 27. ne-
quaquam ē deserendus. Rē sic se habet: Petrus in isto festo Pente-
costes habita ratione de resurrectione Domini loquit, eam, jam a Da-
vide praedictam ē monstrat, hunc in finem provocāt ad Psal. 15. et
inter alios versus v. 10. adducit: „Quoniam nō derelinques animam me-
am in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem". v. 30.
conclusionem inferens ea vba repetit dicens: „Praevidens locutus ē
de Resurrectione Xti, neq; derelictus ē in inferno, neq; caro Ejus vi-
dit corruptionem". hunc sensum vba certe admittunt, nec ē, quod
ex usu loquendi cum fundamento oppugnat. Cum potius consueta
vocabuli ᾅδης et ϛ̔ϟϡ̔ significatio sit locus sub terra obscurus,
et tenebricosus, in quo manes exuto corpore cogi credebant, seu
Orcus, quapropter et Schleusner bene notat, male eos sensum pede-
re, qui vertunt, quasi sit parallelismus ultriusq; membri ϛ̔ϟϡ̔
per sepulchrum, quod per hoc vocabulum nunquam significat.
Superest am nos hujus loci sensum pedetere pecte nobis perluademus,
quia tolam antiquitatem habemus nobis suffragantem; Epipha-
nius ēm, Augustinus, Cyrillus Alexandrinus, alii, pariter hunc
locum sicut nos interpretant. Sic gō dogma nostrum probatum est.
Dicunt quidem aliqui recentiorum contra hoc dogma: in symbolis
4 priorum saeculorum illum articulum nō contineri; sicq; hoc dogma
pedoli dubium; nec in Aplico, in quo modo inveniri, semper fuisse;
quapropter hunc articulum postius formulam identicam habendam
ē, cum praecedenti in symbolo: „et sepultus est".
Ad hanc objectionem respondemus: illum articulum in praedictis
symbolis nō inveniri, concedimus, quod am veritati ejus nō obstet, cum
in bona pace ut ex Patribus constat citatis crederet, nec contra
illum quis insurgeret. cum Apollinaristae incipierent dogma dea-
nimae Xti impugnare, Esia inter alia et exinde contra illos ar-
gumentata est, quod anima Xti descenderet ad inferos, ex quo ap-
pareat veram animam habuisse Xtum, quod praecipue s. Atha-
nasius fecit, hinc symbolo Apostolorum expresse additus est.

./. et etiam in Athanasiano invenitur; porro autem absonum est hunc articulum habere saepe synonimum cum antecedente: sepultus est, quia id symbolo tam brevi et succincto repugnat. Deinde summi deberet sat clarum articulum, v/. explicari per valde obscurum, v/. sine omni ratione illum additum est. Ceterum non intelligimus quomodo quis huic dogmati repugnare possit, cum certum sit in morte Xti animam a corpore separatam esse, quae quo alicubi commorari debuit, usque dum Resurrectionis momento cum corpore iterum conjungeretur.

2) Alia autem quaestio est, quid sub inferis intelligatur, et quo consi-
3) lio descenderit Xtus? quae autem quaestiones intime cohaerent. Sc: Patres citati et reliqui quoque miro consensu tradunt Xtum peracta redemptione, in illum locum descendisse, ubi s. Patriarchae et Prophetae reliquique pii homines, qui in spe Messiae justi erant, commemorabantur, non poterant nempe sancti illi homines vitam antea ingredi felicem, quod tota credit et credidit antiquitas, quum λυτρον pro peccatis generis humani esset solutum, mortisque aculeus per mortem Xti erat ademptus, quapropter hi in spe Messiae justificati quidem patienter, et sine doloribus, quibus nonnisi pro tempore poenae temporales, pro non expiatis peccatis erant luendae, diem Redemptionis exspectabant. Benignissimus autem Salvator exantlatis mortis laboribus hanc redemptionem illis ipsis annunciavit, illosque exultantes in triumpho ad coelestem patriam perduxit. Hunc locum lymbum Patrum appellant. Totam hanc doctrinam cum Oeconomia reliqua divina consentire, et absolute necessarium sanguinis Xti pretium ob oculos ponere ex dictis facile constat.

Nota I. Sunt aliqui, qui cum Calvino dicunt Xtum descendisse ad locum damnatorum, ut dolores et cruciatus vere infernales cum damnatis per triduum sustineret ad nos plenarie redimendos. Ast illa hypothesis S. Literis repugnat, quae docent Xtum per mortem suam opus redemptionis absolvisse, cum diceret. Joan. 19. 20. „Consumatum est." Insuper ne unus quidem Patrum hanc sententiam fovet. —

Nota II. Hoc dogma n̄ inanis speculatio ē, etenim, ut jam commemoravimus necessitatem Redemptionis demonstrat, et illam ēē universalem docet, deinde clementiam Salvatoris exhibet, qui ipse annunciare priscis illis Patribus n̄ dedignatus ē hanc Redemptionem, de qua in spe adeo exultabant.

Nota III. Hoc descensu ad inferos absolvunt dogmata historica, quae ad statum exinanitionis pertinent; quae sequunt pertinet ad statum exaltationis, aliqui am sunt, qui descensum ipsum ad statum exaltationis referunt. Est vō status quasi intermedius nectens utrumque, descendit solus in statu exinanitionis, ascendit inde cum pompa triumphante Piorum, ibi commemorantium caterva stipatus. —

Adjuncta ad § 21.

Szeol ἅδης significat semper in s. Scriptura infernum. Apud Matheum dicit Xtus 11, 23. „Et tu Capharnaum numquod usq. in coelum exaltaberis? usque in infernum descendes." Orcus graeco idiomate ἅδης ex α privativo et ἴδειν quod significat obscurum ēē, luce destitutum. Genes. Jacob dicit: „Descendam ad Filium meum lugens in infernum." Josephus a lupo laceratus dicebat, gō de sepulchro sermo ēē n̄ pt. Psalmista: „Si ascendero in coelum, tu illic es, si descendero ad infernum, ades." Psl. 138. „Et daemon" cum a Xto ex obsesso pelleret, „rogabat ne illum mittat in infernum." abyssum. —

Infernus sensu latiori significat quemlibet locum subterraneum. Xtus secundum Calvinum coepit ēē in inferno, quando in monte Oliveti orabat. Profundius descendit, quando in cruce orabat: Deus, Deus meus etc." Profundissime am quando apparuit coram tribunali Patris sui. Calvinus oia, quae de inferno in Esia catholica docent, inter fabulas refert — nullum ēē certum locum dicens, ubi damnati poenas luerent, sed oem poenam eorum consistere in timore et anxietate. Ulterius progressus asserere ausus ē: „Xtum nos n̄ per passionem et mortem crucis redemisse, sed per poenas in inferno perpessas. Stante hac sententia vana ēēt passio tunc. Insuper contradicit Scripturae s. quae oem nostram Redemptionem passioni et morti

/" corporali Xti attribuit. „humiliavit semetipsum, factus obediens usq„
" ad mortem, formam servi accipiens.... infernorum." Humilitati
gō obedientiæ et morti Xti attribuitq, illa n̄ am̄ poenis in inferno per„
" pessis. Post hanc em̄ statim exaltatio sequitur: „et dedit illi nomen".
Dein Jesajas mortem Xti ejusq„ circumstantias describens, nullam fa„
cit mentionem aliquarum poenarum infernalium, de quibus et
" Evangelistæ silent, imo: „in quo habemus Redemptionem per san„
" quinem ejus remissionem peccatorum". „Scientes, quod n̄ corrupti„
" bilibus auru et argento redempti estis de vana vestra conversatio„
" ne paterno traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni imacula„
" ti Xti et incontaminati." —
Porro circumstantiæ passionis sententiae Calvini repugnant. Si em̄
Xtus, ut Calvinus ait, apprehendisset sibi Deum iratum, si tunc jam
in inferno fuisset cum in monte Oliveti coepit sudare, quomodo di„
" cere potuisset ad Apostolos: „A modo videbitis Filium hominis
" venientem in nubibus coeli." v/. In manus tuas commendo Spiri„
" tum meum." Quomodo latroni paradisum promittere potuisset?
Si poenæ infernales causa eent Redemptionis, tunc necessario de„
berent figuræ praecessisse in A. F., quae am̄ nullibi deprehen„
duntur. Festa in Esia in hanc memoriam ee deberent instituta —
secus em̄ ingratissima eet erga suum Salvatorem. — Patres de„
scensum Xti ad inferos, qua descensum victoris describunt, non
ut ibidem ipse poenas aliquas lueret.
Falsum e timorem et anxietatem constituere poenas inferni, tunc
em̄ sequeretur, multos hnes his jam in terris ee in inferno. Provo„
" cat Calvinus ad verba Xti: „Deus, Deus meus, ut quid dereligui„
" sti me!" quasi verba desperantis.
Poena damnatorum essentialiter in se includit desperationem conse„
quendæ salutis. Verba Deus, Deus eent vba spei. Spes cum desperati„
one n̄ stat — et Xtus n̄ erat tam imbecillis, ut verba deliberata pro„
" ferre n̄ potuisset. Hoc cognoscens Calvinus statuit: „Verba Deus
" Deus meus" constituere correctionem.
Responsum. Correctio errori nunquam interponitur (proponitur),
sed error praemittitur, et deinde sequitur correctio. —

/.

„ Provocant ad Jesajam: „Posuit Ds in eo iniquitatem oium nostrum", dicunt haec vba probare: Xtum apprehendisse sibi Deum iratum, non; sed ttm dicunt Dm Patrem permisisse occidi filium pro genere huma„
„ no. Proprio suo filio n pepercit, sed"...
Sicut Abraham n ex odio Isaacum Deo immolare voluit, et Isaacus persuasus erat, Patrem suum n ex ira id facere, sed ad obedientiam manifestandam, ita et Xtus, qui dvnitatem cum humanitate reconci„ liare voluit.
„ Objiciunt locum: „Et disciplina pacis nostrae super eum"...
Nos meruisse dicunt poenas infernales, go et Xtus, ut nos redime„ ret, debuit in inferno poenas pro nobis pati.
Responsum. Si hoc verum eet, tunc Xtus per oem aeternitatem in in„ ferno adee deberet. Passio ex dignitate personae passae, et caritatis magnitudine meritum habet, n ex magnitudine poenarum.
Objiciunt. Unde etm in Xto: Tristitia et metus - cum sancti exultan„ tes vitam pro Xto offerebant, imo latrones hilari in mortem eunt - tunc Xtus imbecillior eet his hominibus - timuit go - concludunt ulterius, n mortem corporalem, sed poenas infernales?
Responsum. Patres vario modo hanc tristitiam et metum explicant, et quidem: Hilarius: Xtum propter discipulos timuisse. Hieronymus: Propter Judaeos, quos peccatores praevidit. Ambrosius. Xtum ob naturalem affectum timuisse. Insuper voluntarie n coacte tristis erat. Quod am Sanctos attinet - hi in passionibus exultabant, quia Deus iis tot gratiae concessit, ut haec dolores martyrii superaret. Latrones am tetant, ad mortem ducti, quia vel satanas sensum eor: obstupefecit v. quia mentem ab his passionibus avertebant. Xtus am, ut perfecta sit Redemptio, voluit et tristis ee, et qdm delibe„ rate. Hoc circumstantiae passionis testant: Xtus jam in ultima coena scivit de morte sua, et nihilominus hilaris erat, quia noluit tristis ee. Cum captus eet jam a Judaeis flagellatus et ad mortem ductus, nulla mentio tristitiae in s. litteris occurrit. — —
„ Objectio. Quaerit go quid praebent verba: „Deus... ut quid dereliqui„
„ sti me? Calvinus dicit: „Xtum a Patre derelictum fuisse".
Responsum. Sed verba haec probant ttm: Humanitatem Xti a divini„
tate

a divinitate derelictam in eo sensu, ac si natura separarent, sed eo, quia divinitas, quae humanitatem de morte et passionibus eripere potuit, hoc facere noluit, ut Redemptio generis humani perageretur. Probant: passiones esse summas fuisse; ex altera vo parte Innocentiam maximam.

Probatio. Quoad Patres cf. scriptura S 21: Ignatius, Clemens Alexandrinus et Augustinus. Quoad s. Scripturam: Ecclesiasticus, 24, 45, „Penetrabo ees inferiores partes terrae, et inspiciam oes dormientes et illuminabo ees sperantes in Domino." h. e. penetrabo totum regnum subterraneum, sic loca in quibus animo detinent. Matth 12: „Sicut Jonas fuit in ventre ceti etc."

Adversarii putant, ventrem ceti eo figuram mortis dti, sed alia e significatio hujus comparationis, nam sicut venter animalis est profundissimus ejus locus, sic et cor terrae debet ie locus profundissimus, medius terrae, corpus am dti erat tum in sepulchro, go in superficie terrae; quare locus hic intelligendus e de descensu dti ad inferos, qui locus e profundissimus Act. II. 27. ex scriptis mg ad objectiones.

Rom. 10, 6. „Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet in caelum? i. e. dtum deducere. Aut quis descendet in abyssum? hoc est, dtum a mortuis revocare." Sub abysso nec locus damnatorum, neq sepulchrum, sed veri nominis infernus e intelligendus, facillime etenim erat in sepulchrum descendere, haec nec am quasi impossibilis habet. Eph. 4, 9. „Quod am ascendit, quid e, nisi quia et descendit primum in inferiores partes terrae?" Sub inferioribus partibus terrae, n superficies terrae, sed pars in terra, seu infernum e intelligendum. Haec regna subterranea dtus revera visitavit, ut adorationem eium acciperet. I. Petri III. 18, 19. „Quia et dtus semel pro peccatis nostris mortuus e, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus gdm carne, vivificatus am spiritu. In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens praedicavit." Christus pro injustis mortuus est, ut nos cum Deo reconciliaret. In quo etc... Est firmo

/. Est sermo de hominibus, qui cum Noë eis poenitentiam praedicasset, credere nolebant, veniente tamen diluvio, cognoscentes judicium Dei poenitentiam agebant, et in limbo detinebantur, quibus go Xtus Evangelium praedicavit, ad illos descendens. –

§22. Resurrectio.

Necessaria jam diximus P. II. § 24. hic tlum subnectimus usus practicos aliquos:

1º Hoc dogma persuasionem format Jesum ee Messiam, et Filium Unigenitum Dei, sicut em praedixit, factum e, ut resurrexit virtute sua. –

2º Sic vo redempti sumus, et spe laetissima justificationis nostrae recreamur; resurrexit em ut Paul. ad Rom. 4, 25. dicit: „Propter justificationem nostram," et I. Cor. 15, 17. „Si Xtus n resurrexit, inanis e fides nostra, et in peccatis adhuc eemus."

3º Est fortissimum Resurrectionis nostrae pignus, quod pulchre infert Paulus 1. Cor. c. 15. –

§23. Ascensio in coelum.

Hanc probavimus P. II. § 25. Hoc am dogma:

1º Sensum coelestem nobis indidit, quoniam meta laborum nostror: n e terra haec caduca cum fluxis, quae suppeditat bonis, sed Patria coelestis, in quam exantlato mortis labore Xtus e reversus.

2º In miseriis et aerumnis nos consolatur, quoniam 2. Cor. 1. 7. „Si socii passionum Xti sumus, erimus qq gloriae Ejus socii." et propterea

3º Pignus certissimum e immortalitatis et aeternae felicitatis nostrae, quoniam in domo Patris mansiones plurimae sunt, quas paraturus nobis praeivit Xtus Joan 14, 12.

§24. Sedet ad dextram Dei Patris. –

Fidei hic articulus in symbolis ascensioni immediate subnectitur. Facile intelligitur κατ' ἀνθρωπον illam formulam dictam ee, cum Ds Pater neq dexteram, neq sinistram habeat; jure am illam de

/.

/.

Xto adhibeemus, cum in ipsis s. Literis A. et N. T. de illo pluribus in locis occurrit. Tropicus go ejus sensus e explicandus, significatam dignitatem Xti splendidissimam, qua filii unigeniti nam quoq humanam exornavit Pater aeternus, ut Xti ascensio nostra eet provectio, ut s. Literae de ascensione Xti notabl, et Xtum e regem puissantissimum. Hanc hujus formulae significationem sic probamus:

1°. Paulus in Epla ad Ephes. 1, 20-21 de Xto dicit: „Suscitans illum a mortuis et constituens ad dextram suam in coelestibus supra em „principatum et potestatem et virtutem et dominationem et e nomen, quod nominatur, n solum in hoc seculo, sed in futuro, et oia subjecit sub pedibus ejus et ipsum dedit caput supra em Ecclesiam". Iis verbis Paulus dicere vim formulae nostrae explicat per dominium supereminens, et regiam dignitatem super oia, quaecung, sive in coelis, sive in terris existunt.

2°. Idem apparet ex Epla ad Hebr. 1, 13. dicerat Apostolus v. 13. Xtum sedere ad dextram majestatis in excelsis, v. 13 am ut gloriam filii, regiamq dignitatem Ejus eo clarius exhiberet, addit: Ad quem am Angelorum aliquando dixit: Sede a dextris meis, nonne oes sunt administratorii spiritus in ministerium missi etc." Opponit Apostolus ministrare sessioni ad dextram, ex quo jam inferimus, formulam hanc significare potestatem habere, gloriae suae, regia dignitate conspicuum ee.

3°. In Epla I. ad Cor. 15, 24-25. Paulus loquit de resurrectione universali, post illam finem futurum e dicit, deinde redditurum e Xtum, Regnum Patri i.e. hinc opus messianum totum consumatum iri, et addit explicans priora: oportet am Eum regnare donec ponat oes inimicos sub pedibus Ejus i.e. oportet Messiam munus suum exercere, usq dum oes adversarii erunt potestati Ejus subjecti, verba haec ultima aperte ex Psl. 110 v. 12. desumta sunt, ubi legimus: „Dixit Dominus Domino meo: Pater Filio: sede a dextris meis donec ponam oes inimicos tuos scabellum pedum tuorum". Hic locus cum nostro ad Corinthios certe realiter, et quoad ultima verba etiam verbaliter parallelus e, corresponde go prius mem.

membrum regnare, formulo sedere ad dextram, et exinde i.e. perualle-
liano sensu Ejus clave patet. Stus gō Dominus noster est Rex po-
tentissimus, idq dogma per sessionem Ejus ad Patris dextram expri-
mit. Quantum soliditatis et tranquillitatis ex hac doctrina in nos re-
dundet, quam efficaciter a peccatis avocet, et salutarem timorem
peccatoribus incutiat, quantam porro ingerat nobis spem, videbimus,
cum exposuerimus, quae ad munus Sti regium pertineant bene-
ficia in nos redundantia. –

§25. Intercedit pro nobis.

Antequam ad ipsum munus regium exponendum progrediamur, tra-
denda est altera muneris Sti sacerdotalis functio §7. intercessio sc:
Ejus pro nobis, q antea am commode exponi poterat, quia illam
muneris sacerdotalis partem elevatus in coelum, sedensq ad dextram Pa-
tris exercet, facta gō necessaria sunt praemittenda; dum am intercedere
pro nobis apud Patrem differta est s. Literarum doctrina, sic ēm Paulus
ad Rom. 8, 34. scribit, quis est, qui condemnet? Stus Jesus, qui mortuus est,
imo qui resurrexit, qui est ad dextram Dei, qui etiam interpellat pro no-
bis." Nullam, ait Paulus, potestatem valere adversus eos, qui Sti sunt,
quod inter alia repetit exinde, quia intercessionis pro nobis apud Pa-
trem munere fungit Stus, quae ex textu simul apparet, subjungi illud
munus sessioni ad dextram. Hebr. 7, 25 et segq. „Unde et salvare potest
in perpetuum accedentes per ipsum ad Deum, semperq vivens ad inter-
pellandum pro nobis, talis ēm decebat, ut nobis esset Pontifex." Paulus
munus Sti sacerdotale vocat aeternum, cum illo munus intercedendi
nectit, et salutarem seu applicationem meritorum Sti, effectum hujus
intercessionis sistit, quasi medium inter merita in Cruce parta, et sal-
vationem singulorum, ex qua simul apparet, quem locum in oeconomia
divina haec intercessio occupet, Stus sc: merita sua aeterno Patri
exhibet, illumq pronum reddit ad singulos salvandos, et id intercessi-
onis dogma significat, si quem libet ex articulo praecedenti, Stum
esse Regem potentissimum cujus potestati nemo resistit, et ex hoc diei
intercedere pro nobis, quasi ipse non posset juvare; secundo hoc munus

intercedendi apud Patrem cē continuationem Sacerdotii in terris gesti, quod ex generali relatione Messiæ ad Patrem, a quo cōa se habere et facēre sæpe professus ē Xtus, et ex munere Redemptoris, quod esse cultus ē, n̄ qua solus Deus, sd qua Deus homo explicandum sit.

Hoc am de intercessione dogma:

1ō Fiduciam in nobis nutrit, quoniam quod debile ē, et infirmum, in orationibus nostris sustentat et roborat per preces Unigeniti æterni Sacerdotis Xti.

2ō Exhortatur, ut vera ttm a Patre bona efflagitemus, quoniam Jesus n̄ unimur cum Xto, orantes sc: contra Ejus voluntatem.

3ō Humilitatem docet, quoniam scimus, nos thronum Dei adire n̄ valere nisi id fiat per Xtum.

Nota I. Ecce practice fidem suam in hoc dogma experimit eo, quod ad Patrem Jpm per Jesum Xtum erat, quod et præcipit Xtus Joan 16, 23: „Quid„ quid petieritis Patrem in nomine meo" etc.

Nota II. Xtus, qualemus pro nobis intercedit appellat, advocatus no„ ster, quæ expressio biblica ē dicente Joanne I. Epla, 2, 1. „Advocatum „ habemus apud Patrem, Jesum Xtum justum."

Nota IIIt. Qualem Xtus munus sacerdotale continuet in terris per missæ sacrificium docebit in hac ipsa doctrina. Hæc de munere Xti sacerdotali, per quod Salvator miseriam nostram sustulit delens ipsum peccatum, quod natura in nobis ēt.

Tractatus tertius.

Munus Xti regium.

§26. Muneris regii notio.

„ Xtum Regem cē probavimus ex §24, ex formula: „sedere Cum ad „ dextram Patris." Ceterum id immediate etiam inferimus ex verbis i„ psius Salvatoris, qui in passione sua professus ē: „se cē Regem", simulam explicans naturam regni sui Imp. n̄, cē de hoc mundo, a„ Deog spirituale. Joan 18, 36.

Muneris gō regii nomine venit complexus eorum, quæ Xtus tangm

./. tamquam Rex sedens ad dextram Patris nobis praestat; consideratur autem Xti regnum duplici respectu a Theologis, unum vocant naturae, quod ipsi competit qua Deo, quod habet cum Patre et Spiritu sancto commune; alterum autem gratiae, quod ipsi competit tamquam Messiae et mediatori inter Deum et homines. Nos loquimur de munere regis gratiae, alterum enim jam absolvimus, cum de divinitate filii esset sermo. Munus autem hoc regium gratiae pariter duplicitur spectatur; refertur enim v.g. ad Esiam in universum, quam conservat et gubernat, et ut nulla vis usque ad saeculorum illam evertere valeat, v.g. refertur ad singulos sanguine Xti redemptos, quos ad finem bonorum per media suppeditata ducit. Utrum autem hoc munus exercet Xtus per Spiritum Sanctum, gratiae elargitorem, quem propterea κατ' ἐξόχην sanctificatorem appellamus, per quem et Esiam regit, et singulos tam ad fidem, quam ad perfectionem moralem ducit, quapropter in munere Xti regio primum locum occupat factum dogmaticum, quo Xti Regio dignitas quam maxime facta est conspicua § 27. —

§ 27. Missio Spiritus sancti.

Promissionem hujus Spiritus Sti ejusque super Aplos effusionem, demonstravimus § 26. P. II. Usus autem practici saluberrimi ex hoc dogmate fluunt, quia et diversimode illud factum pt esse debet considerari, de quo pariter jam sparsim erat sermo. Hic autem addimus, quae ex consideratione ipsius facti fluunt, nempe:

1º Veritatem Religionis Xtianae firmat, de qua tractabat ipse § citat.

2º Nexum et cum N. T. docet, quoniam festo Pentecostes, quo data erat antiqua lex, data est et nova, sic typus erat antiquum festum novi.

3º In admirationem rapit sapientiae donae ipsum effusi Spiritum s. congruum tempus quoad festum celebrandum plurimi erant congregati, quod propagationi Religionis Xtianae adeo favebat, et signum quoque visibile accomodatissimum ignitarum linguarum, quae effectus salutares internae illuminationis et charitatis ardentis et diversorum sermonum visibiliter repraesentabant. —

4º Adoremus clementiam benignissimi Salvatoris, qui noluit pelinquere nos orphanos, sed dedit Paracletum, qui nobiscum maneat in aeternum.

Titulus.

§ 28. Xtus regit Ecclesiam suam.

Per hunc jam Spiritum S. cujus donum naturam et personalitatem, in doctrina de Trinitate § 15 et segg. demonstravimus, Xtus gubernat Ecclesiam suam in universum, et donum infallibilitatis et incorruptionis ipsi inspirat. Huc pertinent ces propositiones, quas in doctrina gen. Part. 4ª de veritate Ecclesiae S. nostrae probavimus et demonstravimus; victricem eam Regis potentissimi nostri Jesu manum ex eo clarissime intelligimus, quod quam Ecclesiam adversus ces adversariorum insultus servaverit incolumem. Quinam jam usus practici ex hac doctrina in nos redundent, praeter S. ultimo P. 4ae indigitavimus, ut adeo nihil sit, quod hic loci addamus. —

finivi 22/12. 85.